

**ИЗБРАНА
СВЕТОВНА
ФАНТАСТИКА**

Стара теорема, която
обещава да отключи
тайните на Вселената!

ФАНТАСТИКА
162

**АРТЪР
КЛАРК
&
ФРЕДЕРИК
ПОЛ**

**ПОСЛЕДНАТА
ТЕОРЕМА**

АРТЪР КЛАРК, ФРЕДЕРИК ПОЛ ПОСЛЕДНАТА ТЕОРЕМА

Превод: Милена Илиева

chitanka.info

На трийсет светлинни години разстояние и невидими за човешките очи, големите галактици търсят интелигентен живот във вселената. Мисията им е да унищожат всеки напреднал вид, чиято технология представлява заплаха за господството им. Уловили излъчванията на първия ядрен взрив, разтърсил една малка синя планета, големите галактици изпращат армада, която да елиминира войнствените парвенюта.

ПЪРВИ ПРЕДГОВОР

Нападението над Пърл Харбър тепърва предстоеше и Съединените щати още не бяха влезли във войната, когато британски боен кораб акостира в пристанището на Нантъкет. В товарния му отсек имаше нещо, което по-късно щеше да бъде наречено „най-ценният товар, стигал някога до американския бряг“. На вид не изглеждаше кой знае как — метален цилиндър, висок два сантиметра и половина, с контакти и охлаждащи ребра. Толкова малък, че можеше да се държи в шепата. Малък, но с основателни претенции за решаваща роля в победния край на войната в Европа и Азия. Е, не успя да предотврати атомната бомба като последно средство.

Този наскоро изобретен уред беше магнетронът.

Сама по себе си идеята за магнетрона не беше нова. От известно време се знаеше, че под въздействието на мощно магнитно поле електроните обикалят в кръг и генерират радиовълни. Но това откритие си оставаше любопитен лабораторен факт, докато не стана ясно, че генерираните по този начин радиовълни могат да бъдат използвани за военни цели.

Пак тогава магнетронът беше наречен радар.

Когато американските учени от Масачузетския технологичен институт получиха това първо устройство, те го подложиха на множество тестове. С изненада установиха, че количеството произведена от магнетрона енергия е толкова голямо, та нито един от лабораторните им уреди не е в състояние да го измери. Малко по-късно, след като бяха задействани гигантските антени, издигнати набързо по крайбрежието на Ламанша, британският радар свърши чудесна работа, засичайки стотиците бойни самолети на Луфтвафе, които се издигаха в небето, за да атакуват Великобритания. Истината е, че радарът имаше съществен принос за победата на Кралските военновъздушни сили в битката за Британия.

Скоро стана ясно, че радарът може да се използва и за друго. Той не само засичаше вражески самолети във въздуха, но можеше да

съставя и електронни карти на земната повърхност по време на полет. Това на практика означава, че дори в пълен мрак или при плътна облачност основните характеристики на релефа под самолета стават видими посредством катоднолъчева тръба, което улесни неимоверно навигацията — и бомбардировките. Веднага щом в Масачузетския технологичен се сдобиха с магнетрона, екипът под ръководството на бъдещия Нобелов лауреат Луис Алварес си зададе следния въпрос: „Не можем ли да използваме радара за успешното приземяване на самолети така, както го използваме, за да ги гърмим?“

Това беше началото на радиолокаторното управление на подхода и кацането — приземяването на самолети в лошо време с помощта на прецизен радар.

Експерименталният радиолокатор „Марк 1“ използваше два самостоятелни радара, като единият работеше с дължина на вълната десет сантиметра, локализирайки посоката на самолета по азимута, а другият — първият трисантиметров радар в света — измерваше височината му над земята. Разчитайки данните на двата екрана, операторът от контролната кула можеше да приземи самолета, като инструктира пилота кога и как да променя посоката, а в случай на опасност — да увеличи бързо височината.

Радиолокаторът беше посрещнат с голям ентузиазъм от Кралските военновъздушни сили, които всекидневно губеха повече самолети над Европа заради лошото време, отколкото заради вражески огън. През 1943-та „Марк 1“ и неговият екип по управление и поддръжка бяха настанени в една военновъздушна база в Сейнт Ивал, Корнуол. Към тях беше прикрепен екип от КВС под командването на младши лейтенант Лавингтън. Помощник на Лавингтън беше наскоро произведеният пилотен офицер Артър Кларк.

Всъщност Кларк изобщо нямаше работа в Кралските военновъздушни сили. В цивилния живот той беше чиновник във финансовото министерство и като такъв не подлежеше на мобилизация. Той обаче правилно предположи, че това скоро ще се промени, така че един ден се измъкна от службата и се записа доброволец в най-близката наборна комисия на КВС. И съвсем навреме. Няколко седмици по-късно армията го погна — като

дезертьор, комуто предстояло назначение в медицинския корпус! И понеже той не понасяше гледката на кръв, особено своя, явно се беше отървал на косъм.

По това време Артър Кларк вече беше верен фен на космическите полети и член на Британското междупланетно дружество, където се бе записал скоро след създаването му през 1933-та. И сега, когато отговаряше за най-мощния радар в света, радар, който генерира лъчи с широчина едва частица от градуса, една нощ той го насочи към изгряващата луна и го задържа в тази позиция три секунди, затаил дъх с надеждата да отчете радиоехо.

Уви, такова нямаше. Щяха да минат години, преди някой да получи истинско радиоехо от луната.

Но макар по онова време никой да не подозираше, възможно е да се е случило нещо друго.

Артър Кларк

ВТОРИ ПРЕДГОВОР

В живота ми има две неща, които ми изглеждат съотнесими със сюжета на тази книга, така че вероятно е дошъл моментът да ги опиша.

Първо. Едва прехвърлил трийсетте, вече бях получил тежко математическо облъчване — алгебра, геометрия, тригонометрия, дори диференциално смятане на елементарно ниво — било то в Бруклинската техническа гимназия, тясно свързана с кратък период от младостта ми, когато страдах от погрешното впечатление, че от мен може да излезе инженер-химик, или по време на Втората световна война в Метеорологичната школа към Военновъздушните сили на САЩ, където инструкторите се опитаха да ми втълпят това-онова за математическата основа на метеорологията.

Уви, никой от споменатите видове математика не ми легна на сърцето. Това се промени рязко и за постоянно благодарение на една статия в „Сайънтифик Американ“ в началото на петдесетте години, в която се разказваше за вид математика, за какъвто не бях чувал преди. Математика, наречена „теория на числата“. Статията разказваше за описването и каталогизирането на числата — тази основна единица на математиката в цялата ѝ разнородност — и по една или друга причина разпали въображението ми.

Пратих секретарката си до най-близката книжарница със списък на всички книги, цитирани в статията, изчетох ги и се пристрастих. През следващата година и повече прекарвах всяка свободна минутка в безкрайни изчисления, похабявайки тонове хартия. (Говорим за петдесетте години на двадесети век. Тогава компютри нямаше. Дори джобни калкулатори нямаше. Ако исках да разложа на множители число, което смятах за просто, трябваше да го направя така, както са го правили Ферма или Кеплер, а навярно и древният Аристарх, тоест посредством трудоемки и времеемки аритметични изчисления на ръка.)

Е, така и не открих изгубеното доказателство на Ферма, нито разреших друга от великите математически загадки. Не стигнах много

далеч и в единственото начинание, което за известно време ми се струваше обещаващо, а именно откриването на формула за генериране на прости числа. Единственият ми успех — а той си е направо нищожен предвид количеството вложени усилия и време — дойде в лицето на два трика от рода на салонните математически номерца. Единият представлява техника за броене на пръсти. (Че то всеки може да брои на пръсти, ще кажете. Да, но до 1023?) Другият ми успех беше с решението на една видимо нерешима задача.

Преведено на езика на фокусите, тази задача изглежда така:

Ако нарисувате редица от монети, без значение колко е дълга, за десет секунди ще ви напиша точния брой пермутации (ези-тура-ези, ези-тура-тура и пр.), които могат да се получат при хвърляне на монетите. И за да стане още по-сложно, мога да го направя дори ако закриете част от монетите в редицата, без значение от кой край, така че да не знам точния им брой.

Невъзможно, нали? Искате ли да разберете как става? Ще се върна на този въпрос, но не точно сега.

Второто нещо, което може би има връзка с тази книга, се случи преди двайсетина години, когато за пръв път в живота си се озовах в японската островна империя и прекарах там няколко седмици. Поканен бях от голям японски клуб на любителите на научната фантастика, там беше и Брайън Олдис като представител на Великобритания, Юли Кагарлицки като представител на страната, тогава наричана СССР, Джудит Мерил от Канада и Артър Кларк като представител на Шри Ланка и на по-голямата част от необитаемите райони на Земята. Заедно с група японски писатели и редактори ние обиколихме доста японски градове, изнасяхме лекции, давахме интервюта и когато ни помолеха, се правехме на шутове за разнообразие. (Артър представи нещо като шриланкиска версия на хавайската хула. Брайън го накараха да произнесе дълъг списък японски думи, като повечето от тях — понеже домакините ни обичаха да се майтапят — се оказаха крайно нецензурни. Няма да ви кажа какво направих аз.) За награда получихме великолепен уикенд на езерото Бива, където се излежавахме по кимона и пресушихме хотелския бар.

През повечето време си говорехме кой какво е правил от последната ни среща насам. Мисля, че историята на Джудит Мерил беше най-интересна. Тя пристигнала в Япония по-рано и прекарала два дни в Хиросима, преди да се появим ние. Джуди умее да разказва и ние я слушахме със затаен дъх. Е, всички знаят за разкривения метален скелет на сградата, която японците са запазили като мемориал — само той останал от нея след първата атомна бомба, другото се изпарило; знаем и за стопеното лице на каменния Буда. Да не говорим за сянката на мъжа, отпечата се завинаги върху каменните стъпала, където седял, когато ослепителният атомен взрив раздрал небесата — видиш ли веднъж снимката, никога няма да я забравиш.

— Бая силна трябва да е била светлината — каза някой, струва ми, се Брайън.

— Толкова силна, че вече са я видели от поне дузина близки звезди — обади се Артър.

— Стига да има кой да я види — подхвърли някой друг, май че бях аз.

Всички се съгласихме, че не е изключено някой да е гледал... или поне ни беше приятно да си мислим така.

Колкото до салонните математически трикове, за които споменах...

Не мисля, че сега му е времето да ви ги обяснявам, но обещавам, че до края на книгата някой ще ви ги обясни.

Този някой най-вероятно ще бъде един умен млад мъж на име Ранджит Субраманиан, с когото ще се запознаете след няколко страници.

В края на краищата, тази книга разказва неговата история.

Фредерик Пол

ТРЕТИ ПРЕДГОВОР

ОПИТИ В АТМОСФЕРАТА

През пролетта на 1946-а на един девствен (дотогава) атол в Южния Пасифик на име Бикини американските военноморски сили събрали флотилия от деветдесетина съда. Сред тях имало бойни кораби, круизъри, разрушители, подводници и различни помощни съдове, пристигнали от различни места. Някои били пленени немски и японски кораби, бойна плячка от наскоро приключилата Втора световна война; повечето били пострадали от войната и технологично остарели американски съдове.

Тази флотилия не се готвела за морска битка и не била тръгнала за никъде. Атолят Бикини бил последната ѝ спирка. Корабите пристигнали тук с единствената цел да бъдат поразени с две атомни бомби. Едната щяла да дойде от въздуха, другата — изпод морската повърхност. Това начинание трябвало да даде представа на адмиралите как би пострадала тяхната флота при една бъдеща ядрена война.

Разбира се, атолят Бикини не бил краят на опитите с ядрени оръжия. Бил едва началото. През следващите десетина-петнайсет години американците взривявали бомба след бомба в атмосферата и усърдно документирали нанесените щети, както и всеки друг показател, който можел да се извлече от опитите. Същото направили Съветите, малко по-късно и британците, след тях французите и китайците. Общо, първите пет ядрени сили (които съвсем не случайно били и петте постоянни членки на Съвета за сигурност към ООН) взривили повече от хиляда и петстотин ядрени оръжия в земната атмосфера. Правили го на места като Маршалските острови в Тихия океан, в Алжир и Френска Полинезия, в пустинните райони на Австралия, в Семипалатинск в Казахстан и Новая Земля в Арктическият океан, в тресавищата на Лоп Нор в Китай и на много други места по целия свят.

Нямало голямо значение къде се провеждали опитите. Всеки от тях генерирал ярка светлина — „по-ярка от хиляда слънца“, както го описва физикът Ханс Тиринг, — светлина, която навлизала в космоса като полусфера от фотони и се разширявала със скорост от триста хиляди километра в секунда.

По онова време фотоните от нищожната радарна светлинка, която младият Артър Кларк насочил към луната, се били отдалечили на огромно разстояние от мястото в галактиката, където се намирала Земята в момента на излъчването им.

Колко далеч са отишли? Ами, минали били трийсетина години от неуспешния експеримент на Кларк. Светлината — както и радиовълните, и електронното лъчение от всякакъв вид — се движи със скорост от 186000 мили (приблизително 300 000 километра) в секунда, тоест със скоростта на светлината. Следователно за всяка календарна година фотоните са се отдалечавали с по една светлинна година и вече са били преминали през системите на няколкостотин звезди. Много от тези звезди имат планети. На няколко от тези планети има условия за живот. Малка част от този живот е интелигентен.

Човешките същества така и не разбраха в коя звездна система първи са забелязали случващото се на Земята. Дали от Грумбридж 1618? От Алфа Кентавър Б? (Или от А може би?) Или от Лаланде 21185, от Епсилон Еридан, навярно дори от Тау Сети?

Хората така и не разбраха и толкова по-добре. Иначе само щяха да се тревожат.

Към която и звездна система да са принадлежали, астрономите сред въпросните интелигентни същества (те не се наричали „астрономи“; терминът за професията им бил нещо като „инвентаризатори на вънкашности“) се заинтригували не на шега от онзи пръв слаб импулс. Той ги притеснил.

Онези същества изобщо не приличали външно на хората, но притежавали някои почти човешки „емоции“, сред които било и едно чувство, което много приличало на нашия страх. Микровълновите излъчвания от Земята ги разтревожили. А после дошли далеч по-ярките светлинни изблици — онези от първия ядрен опит в тестовия полигон на Уайт Сандс, от бомбите в Хирошима и Нагасаки, а после и

отвсякъде. Та тези ярки светлилки изправили на нокти извънземните небесни наблюдатели. Защото такива светлилки вещаели проблем, който имал потенциала да се превърне в много голям проблем.

Не че онези първи наблюдатели изпитвали страх заради безобразията, които хората вършели на далечната си малка планетка. Съдбата на планетата Земя изобщо не ги интересувала. Притеснявало ги друго — че разширяващата се полусфера от радиация няма да отмре, подминавайки тяхната звезда. Напротив, щяла да продължи нататък, все по-надалеч и по-навътре в галактиката. И рано или късно щяла да стигне до други едни същества, които щели здравата да се впрегнат.

1.

НА СКАЛАТА СВАМИ

И ето, че най-после се срещаме с Ранджит Субраманиан, за чийто дълъг и забележителен живот се разказва в тази книга.

По това време Ранджит беше на шестнайсет години, първокурсник в общинския университет на Шри Ланка, в град Коломбо, и по-зает със себе си дори от среднестатистическия шестнайсетгодишен младеж. Беше краят на семестъра и по настояване на баща си Ранджит беше предприел дългото пътуване напреко на острова от Коломбо до окръг Тринкомалее, където баща му се подвизаваше като главен жрец на хиндуисткия храм „Тиру Конесварам“. Ранджит всъщност много обичаше баща си. Почти винаги се радваше да го види. Този път се радваше по-малко, защото имаше доста ясна представа за какво иска да говори с него преподобният Ганеш Субраманиан.

Ранджит беше интелигентно момче, даже беше от онези, които са почти толкова умни, за колкото се имат. Беше и симпатичен освен това. Е, не беше много висок, но пък повечето шриланкци не са. Беше тамил по произход и кожата му имаше богатия тъмнокафяв цвят на лъжица какао на прах точно преди да я сипете в чашата с горещо мляко. Но цветът на кожата не се дължеше на тамилския му произход. Шриланкците се отличават с богата цветова палитра, от почти скандинавско бяло до черно, което е толкова черно, че чак лилавее. Най-добрият приятел на Ранджит, Гамини Бандара, беше чист синхалезе от незапомнени поколения, а двете момчета бяха с еднакъв цвят на кожата.

Бяха приятели от много време — още от страховитата нощ, когато училището на Гамини беше изгоряло до основи, подпалено най-вероятно от двама горнокурсници, скрили се да пушат цигари в едно складово помещение.

Като всяко друго човешко същество в непосредствената околност, способно да вдигне парче обгоряло дърво и да го хвърли в

каросерията на камион, Ранджит беше мобилизиран по спешност в разчистването. Както и всички останали деца от неговото училище. Работата беше мръсна и доста трудна за незаякналите детски мускули, да не говорим за треските, ожулванията и множеството порязвания от изпочупените стъкла, които се валяха навсякъде.

Това беше неприятната част и от нея имаше в изобилие. Но имаше и добра част. Както когато Ранджит и друго момче на неговата възраст стигнаха до източника на жалостивите звуци, долитащи изпод купчина отломки, и освободиха ужасената, но иначе непокътната стара сиамска котка на училищния директор.

Когато един учител взе котката, за да я занесе на господаря ѝ, двете момчета се спогледаха ухилено. Ранджит протегна ръка по английски маниер.

— Аз съм Ранджит Субраманиан — каза той.

— А аз съм Гамини Бандара — отвърна другото момче и разтърси енергично ръката му. — Добре се справихме, а?

По този въпрос бяха единодушни. Когато най-сетне обявиха края на работния ден, двамата се наредиха заедно на опашката за рядка попара от общия казан, проснаха спалните си чували един до друг за през нощта и оттогава бяха най-добри приятели. Приятелството несъмнено бе подпомогнато от факта, че училището на Гамини беше пострадало непоправимо от пожара и тамошните ученици бяха прехвърлени в училището на Ранджит. Гамини се оказа идеалният най-добър приятел, не на последно място и поради факта, че единствената всепоглъщаща мания в живота на Ранджит, мания, която не подлежеше на споделяне с друго човешко същество, изобщо не интересуваше Гамини.

Разбира се, имаше и нещо друго във връзка с Гамини и именно то беше онази част от предстоящия разговор на Ранджит с баща му, която изпълваше момчето с лоши предчувствия.

Ранджит изкриви лице. Както го бяха инструктирали, той се отправи към една от страничните врати на храма, но не баща му го чакаше там. Чакаше го възрастен монах на име Сураш, който каза на Ранджит — доста надуто, между другото, — че ще трябва да почака още малко. И така Ранджит зачака и чака доста дълго по своя преценка, още повече че нямаше какво друго да прави, освен да слуша

врявата откъм бащиния му храм, към който изпитваше смесени чувства.

Храмът беше дал на баща му цел, положение и успешна кариера, което беше добре. Уви, храмът освен това беше внушил на баща му суетната надежда, че Ранджит ще тръгне по стъпките му. А това нямаше да стане. Дори като малък Ранджит не съумя да вземе присърце сложния хиндуистки пантеон от богове и богини, повечето с животински глави и необичаен брой ръце, чиито каменни изображения красяха стените на храма. Още преди да е навършил шест години, Ранджит знаеше имената на всички и можеше да изброи специалните им сили, празници и периоди на пост. Уви, това не беше плод на религиозен плам. Просто бе искал да зарадва баща си, защото го обичаше много.

Будеше се много рано всяка сутрин — беше малък и още живееше у дома, — а баща му ставаше призори, за да се изкъпе в басейна на храма. Ранджит го гледаше как стои гол до кръста с лице към изгряващото слънце, чуваше дългия, вибриращ напев „Оммммм“. Когато порасна малко, Ранджит на свой ред се научи да казва мантрата, да посочва в определен ред шестте части на тялото си и да предлага вода на статуите в стаята *паджа*. Но после тръгна на училище. Там не изискваха от него да спазва религиозните ритуали и това им сложи край. Когато стана на десет, вече знаеше, че никога няма да тръгне по стъпките на баща си.

Не че бащината му професия беше лоша. Вярно, храмът на Ганеш Субраманиан не беше нито толкова древен, нито толкова голям като онзи, който се беше опитал да замести. Макар в пристъп на оптимизъм да му бяха дали същото име като на оригинала — „Тиру Конесварам“, — дори главният му жрец рядко го наричаше другояче освен „новия храм“. Завършили го бяха чак през 1983-та, а като площ не можеше да се мери с оригиналния „Тиру Конесварам“, прочутия „Храм на хилядата колони“, чиято история водеше началото си отпреди близо две хиляди години.

А когато чакането най-после свърши, при Ранджит дойде не баща му, а старият Сураш. Звучеше извинително, когато каза:

— Заради поклонниците е. Толкова са много! Повече от стотина, а твоят баща, главният жрец, е решил, че трябва да поздрави лично всеки от тях. Върви, Ранджит. Иди да поседнеш на скалата Свами и да

позяпаш морето. След час баща ти сигурно ще е приключил и ще дойде при теб, но точно сега... — Старецът въздъхна, поклати глава и тръгна да помогне на шефа си с тълпата от поклонници. И остави Ранджит да се оправя сам.

Кое то не беше лошо, в интерес на истината, защото за Ранджит цял час на скалата Свами си беше празник.

Час по-рано скалата Свами щеше да е пълна с влюбени двойки и цели семейства, излезли на пикник, на разходка или просто да позяпат морето под свежия повей на бриза откъм Бенгалския залив. Сега обаче, когато слънцето залязваше зад хълмовете на запад, скалата беше почти пуста.

А Ранджит я предпочиташе така. Той обичаше скалата Свами. Обичал я беше през целия си живот... или не точно, поправи се наум той, защото когато беше съвсем малък, на шест или седем, обичаше не самата скала, а лагуните и плажовете наоколо, където хващаше малки звездни костенурки и ги караше да се надбягват.

Но това беше тогава. Сега, на шестнайсет, той се смяташе за зрял мъж и имаше по-важни неща, за които да мисли.

Намери си една празна каменна скамейка и се настани удобно, така че хем залязващото слънце да му топли гърба, хем морският бриз да му разхлажда лицето. Почувства се готов да поразсъждава върху двата въпроса, които занимаваха мислите му.

Е, първият не се нуждаеше от много мислене. Не можеше да се каже, че Ранджит е разочарован от отсъствието на баща си. Ганеш не беше казал на шестнайсетгодишния си син по какъв въпрос иска да говорят. Ала Ранджит не се съмняваше за какво иде реч и това го потискаше донякъде.

Идеше реч за въпрос неудобен, а и напълно излишен като повод за дискусия и това беше най-лошото. Изобщо нямаше да се стигне до това, ако не беше забравил да заключи вратата на спалнята си — обаче забрави, портиерът на университетското общежитие нахълта и видя какви ги вършат те двамата онзи следобед. А после несъмнено беше изтропал всичко на Ганеш Субраманиан. Разбира се, по собствените му думи, Ганеш разговаряше с портиера единствено за да е сигурен, че синът му разполага с всичко необходимо. Това, уви, му даваше

допълнителния бонус да се осведомява подробно за житието-битието на сина си.

Ранджит въздъхна. Би предпочел да избегне предстоящия разговор. Но не можеше, затова насочи мислите си към втория въпрос, който го глождеше — важния въпрос, — онзи, който заемаше централно място в мислите му кажи-речи през цялото време.

Кацнал на скалата Свами на стотина метра над неспокойните води на Бенгалския залив, Ранджит погледна на изток. Не се виждаше друго, освен вода в сумрака — повече от хиляда километра празна вода, ако не броиш няколко пръснати островчета, чак до бреговете на Тайланд. Тази вечер североизточният мусон беше утихнал и небето се ширеше ясно като сълза. Ярка звезда с лек червеникав оттенък грееше ниско на изток, най-ярката звезда в небосклон. Ранджит се зачуди разсеяно как ли се казва. Баща му щеше да знае, разбира се. Ганеш Субраманиан беше верен и убеден поклонник на астрологията, както се полага на един храм жрец. Освен това винаги се беше интересувал от различни светски науки. Знаеше кои са планетите в Слънчевата система, знаеше имената на повечето химични елементи, знаеше и как няколко пръта уран могат да осигурят електричество за цял град. Успял беше да предаде част от тази си любов и на сина си. Но Ранджит беше прихванал не толкова любовта му към астрономията, физиката и биологията, колкото към онази вълшебна наука, която свързва всички останали — математиката.

Ранджит знаеше, че дължи и това на баща си — заради книгата, която той му беше подарил за тринайсетия му рожден ден. „Апология на математика“ от Г. Х. Харди. Именно в тази книга Ранджит за пръв път срещна името на Шриниваса Рамануджан, бедния индийски писар без математическо образование, чудото на математическия свят в тъмните години на Първата световна война. Харди получил писмо от Рамануджан, в което се съдържаха стотина от теоремите, които индиецът бил доказал, пак той го завел в Англия и му отворил вратите на световната слава.

Рамануджан беше вдъхновение за Ранджит — доказателство, че математическият гений може да се пръкне навсякъде, — а книгата беше запалила у него траен интерес към теорията на числата. И по-точно към вълшебните проникновения на гения Пиер дьо Ферма; и още по-точно към вълнуващата гатанка, която Ферма беше оставил на

последователите си — доказателството (или доказателството, че доказателство няма) на прочутата Последна теорема на Ферма.

Това се беше превърнало в мания за Ранджит и пак то беше темата, на която смяташе да посвети следващия час. Жалко, че не носеше калкулатор, но приятелят му го беше разубедил. „Помниш ли моя братовчед Чарита? — беше казал Гамини. — Онзи, дето е капитан в армията? От него знам, че някои от контрольорите във влаковете конфискуват калкулатори и после ги продават за жълти стотинки. Твоя си го купил за двеста долара, а те ще го продадат за два, така че по-добре не го вземай.“ Ранджит се вслуша в думите му.

Липсата на калкулатора беше неприятна, но нищо повече. Най-хубавото в последната теорема на Ферма беше простотата ѝ. Така де, какво може да е по-просто от равенството $a^2 + b^2 = c^2$? Тоест единият катет на правоъгълен триъгълник^[1], повдигнат на квадрат, плюс квадрата на другия катет дава квадрата на хипотенузата. Най-простият случай е $a = 3$, $b = 4$, $c = 5$, но има и безбройно много други подобни тройки, които удовлетворяват равенството (така наречените Питагорови тройки).

Ферма обаче подлудил поколения математици с твърдението си, че това равенство може да бъде вярно само за квадрати^[2], а не за кубове, биквадрати или по-високи степени. Написал, че разполага с удивително доказателство, но то никога не било открито.

Но така и не публикувал доказателството.

(Ако темата ви е интересна и решите да прочетете нещо повече по въпроса, ще го намерите в края на тази книга под заглавие „Трети послеслов“.)

Ранджит се протегна с прозявка и се отърси от мислите си. Взе едно камъче и го хвърли с все сила. Камъчето се изгуби от погледа му дълго преди да цопне във водата долу. Ранджит се усмихна. Добре де, призна пред себе си той, част от онова, което се говореше за него, не беше далеч от истината. Например, не би било съвсем погрешно да се каже, че е вманиачен. Рано беше избрал приоритетите си и се придържаше ревностно към тях, така че можеше с право да мине за фермист. Щом Ферма е твърдял, че има доказателство, то Ранджит

Субраманиан, като много математици преди него, приемаше по подразбиране, че въпросното доказателство съществува.

Това обаче не се отнасяше за смешки като така нареченото доказателство на Уайлс, което Ранджит напразно се беше опитал да обсъди с преподавателя си по математика в университета. Ако въпросното тромаво старо пустословие (датираше от последните години на двайсети век) можеше да мине за доказателство — а Ранджит не би нарекъл така обяснение, неразбираемо за нормалния човешки ум, — то Ранджит не оспорваше техническата му валидност. Както беше казал на Гамини Бандара малко преди тъпият портиер да нахълта неканен в стаята му, въпросното доказателство категорично не беше доказателството, с което Пиер дьо Ферма се беше похвалил ръкописно в полето на своя екземпляр от Диофантовата „Аритметика“.

Ранджит се ухили пак, малко накриво, защото следващите му думи към Гамини в онзи злополучен ден бяха, че смята самият той да открие доказателството на Ферма. А това беше довело до смеха, закачките и грубите шеги, които на свой ред доведоха до онова, което портиерът завари. Ранджит така беше потънал в спомени, че не чу стъпките на баща си и не усети присъствието му, преди старецът да сложи ръка на рамото му и да попита:

— Потънал си в мисли, а?

Ранджит понечи да се надигне, но Ганеш го спря. Седна до него и плъзна изпитателен поглед по лицето, облеклото и тялото му.

— Много си слаб — подхвърли той.

— Ти също — отвърна Ранджит с усмивка, но и нащрек. За пръв път виждаше такова изражение върху лицето на баща си — смесица от тревога и тъга, съвсем нетипични за енергичния старец. — Не се притеснявай — добави той. — В университета ме хранят добре.

Баща му кимна.

— Да — призна той точността на твърдението, както и факта, че е добре осведомен за хранителния режим на сина си. — Каж ми какво друго правят за теб там.

Това вероятно би могло да се приеме като покана за дискусия относно правото на личен живот и правото да не те шпионира прислугата. Ранджит предпочете да отложи тази тема.

— Ами най-вече — поде той, импровизирайки в движение — с математика се занимавам. Знаеш за последната теорема на Ферма... — А после, когато върху лицето на Ганеш за пръв път се появи искрена усмивка, Ранджит добави: — Естествено, че знаеш. Все пак ти ми подари онази книга на Харди, нали? Както и да е. Има едно така наречено доказателство на Уайлс. Истинско безобразие. Как изгражда доказателството си Уайлс? Позовава се на Кен Рибет, който твърди, че е доказал връзка между Ферма и Танияма-Шимура. Това е предположение, което гласи...

Ганеш го потупа по рамото.

— Да, Ранджит — меко го прекъсна той. — Не е нужно да ми обясняваш хипотезата на Танияма-Шимура.

— Добре. — Младежът се замисли за миг. — Ще се опитам да го опростя максимално. Доказателството на Уайлс почива на две теореми. Първата е, че една конкретна елиптична крива е полустабилна, но не е модулarna. Втората твърди, че всички полустабилни елиптични криви с рационални коефициенти са модулари. Това води до противоречие и...

Ганеш въздъхна.

— Наистина си нагазил дълбоко в това, нали? — отбеляза той. — Но както знаеш, твоята математика далеч не ми е по силите, затова нека говорим за нещо друго. Как си по другите предмети?

— Ами... — проточи Ранджит леко озадачен. Сигурен беше, че баща му не го е повикал в Тринкомалее, за да си говорят за лекциите в университета. — Да. Другите ми предмети. — Като тема за разговор тази беше далеч по-приемлива от онази за информацията, снесена от портиера. Не беше и прекрасна обаче. Въпреки това Ранджит въздъхна и ухапа въдицата. — Не разбирам защо ми е да уча френски — възнегодува той. — За да ида на летището и да продавам сувенири на туристите от Мадагаскар и Квебек?

Баща му се усмихна.

— Френският е езикът на културата — посочи той. — Както и на твоя герой, мосю Ферма.

— Да бе — промърмори Ранджит. Аргументът не беше лош, но не беше и достатъчен, за да го убеди в ползата от френския. — Добре де, а историята? На кого му пука? За какво ми е да знам какво е казал

кралят на Канди на португалците? И дали холандците са изхвърлили англичаните от Тринко или обратното?

Баща му го потупа отново.

— Може и да си прав, но за да завършиш първата университетска степен, трябва да натрупаш кредити. След това можеш да специализираш колкото си искаш. Няма ли друг курс, освен математиката, който да ти е приятен?

Ранджит се поободри малко.

— В момента не, но тази година приключваме с ужасно скучната биология. Догодина ще мога да си избира друг научен курс и смятам да запиша астрономия. — Той вдигна несъзнателно поглед към ярката червеникава звезда на източния хоризонт.

Баща му не го разочарова.

— Да, това е Марс — каза той, проследил погледа на сина си. — Нощта е ясна, затова се вижда толкова добре. — Извърна глава към Ранджит. — Като си говорим за Марс, помниш ли кой е Пърси Моулсуърт? На чийто гроб ходехме?

Ранджит разрови спомените си от детството и нещо наистина изскочи.

— Ами да. Астрономът. — Ставаше дума за Пърси Моулсуърт, британския армейски капитан, пратен в Тринкомалее в края на деветнайсети век. — Марс му е бил нещо като специалност, нали? — продължи той. Приятно му беше да разговарят на тема, която допадаше на баща му. — Именно той доказал, че... хм.

— Каналите — подсказа му Ганеш.

— Точно така, каналите! Доказал, че не са истински канали, построени от високоразвита марсианска цивилизация, а просто пример за номерата, които ни играят собствените ни очи.

Ганеш кимна окуражително.

— Бил астроном — велик астроном, — който провел повечето от наблюденията си именно тук, в Тринко, и...

Ганеш млъкна по средата на изречението. Обърна се и погледна Ранджит в очите. После въздъхна.

— Усещаш ли какво правя, Ранджит? Отлагам неизбежното. Не те повиках тук, за да си говорим за астрономи. Трябва да обсъдим нещо много по-важно. Отношенията ти с Гамини Бандара.

Ето, че си дойдоха на думата, въздъхна вътрешно Ранджит.

Пое си дълбоко дъх и избълва в скоропоговорка:

— Трябва да ми повярваш, татко! Не е каквото си мислиш! Ние просто се закачаме. Нищо не означава.

Баща му го изгледа изненадано, което на свой ред изненада Ранджит.

— Нищо не означава? Естествено, че не означава нищо... онова, което правиш. Да не мислиш, че не знам как младите експериментират с тези неща? — Поклати строго глава, после продължи бързо: — Искам да ме разбереш правилно, Ранджит. Не става въпрос за експериментите в сексуалното ти поведение. Става въпрос за човека, с когото експериментираш. — В гласа прозираше напрежение, сякаш думите не искаха да излязат от устата му. — Не забравяй, сине, ти си тамил. Бандара е синхалезе.

Ранджит зяпна. Не можеше да повярва, че баща му е изрекъл това. Та нали точно той го учеше, че всички хора са братя? Ганеш Субраманиан беше останал верен на възгледите си, въпреки че етническите вълнения, започнали през осемдесетте години на двайсети век, бяха оставили белези, които щяха да заздравяват с поколения напред. Близки негови роднини бяха станали жертва на разбеснелите се тълпи. Самият той на няколко пъти едва беше избегнал смъртта.

Но това беше стара история. По времето, когато е започнала, Ранджит не е бил роден — дори покойната му майка не е била родена тогава, — пък и вече от години имаше примирие, което се спазваше от всички. Ранджит вдигна ръка.

— Татко — каза умолително той, — моля те! Не мога да повярвам, че го казваш. Гамини не е убил никого.

Ала Ганеш Субраманиан повтори ужасните думи:

— Гамини е синхалезе.

— Но, татко! Ами всички неща, на които си ме учил? Ами стихотворението, което ме накара да науча наизуст, онова от Пуранануру. „За нас всички градове са еднакви, всички хора са братя, това съзряхме във виденията на мъдрите.“

Хващаше се за сламки. Тамилските стихове отпреди две хиляди години явно не бяха в състояние да разчувстват баща му. Той не отговори, само поклати глава, макар по изражението му да личеше, че и той като сина си изпитва душевна болка.

— Добре — промълви унило Ранджит. — Какво искаш от мен?

Гласът на баща му тежеше:

— Да направиш нужното, Ранджит. Не може да поддържаш толкова близки отношения с един синхалезе.

— Но защо? И защо сега?

— Нямам избор — каза баща му. — Задълженията ми като главен жрец на храма са на първо място, а този въпрос става повод за недоволство. — Той въздъхна и продължи: — Възпитах те да бъдеш верен, Ранджит. Не съм изненадан, че държиш на приятеля си. Все пак се надявах, че ще намериш начин да останеш верен и на баща си, но може би това е невъзможно. — Поклати глава, стана и сведе поглед към сина си. — Ранджит — заяви той, — дължен съм да те уведомя, че вече не си добре дошъл в дома ми. Някой от монасите ще ти намери къде да пренощуваш. Ако все пак решиш да прекъснеш отношенията си с Бандара, уведоми ме писмено или по телефона. В противен случай не търси връзка с мен.

После се обърна и си тръгна, а Ранджит изведнъж се почувства дълбоко нещастен...

Може би трябва да анализираме по-подробно това негово нещастие. То несъмнено произлизаше от пропастта, отворила се внезапно между него и баща му, когото той много обичаше. Но всичко това и за миг не го наведе на мисълта, че е сгрешил по един или друг начин. В края на краищата, Ранджит беше само на шестнайсет години.

А на двайсетина светлинни години разстояние, на планета така замърсена и опустошена, че вероятността за какъвто и да било органичен живот би трябвало да е равна на нула, една странна на вид раса, известна като едно-точка-петиците, въпреки всичко оцеляваше.

Основният въпрос, който в момента занимаваше колективното съзнание на едно-точка-петиците, докато те чакаха с трепет неизбежните заповеди на своите господари големите галактици, беше колко още ще продължи оцеляването им.

Вярно, едно-точка-петиците още не бяха получили заповед за потегляне. Но знаеха, че и това ще стане. Вече бяха засекли тревожните излъчвания от Земята, донесени от последователните фотонни вълни. Знаеха и кога точно вълните ще достигнат големите галактици.

И най-вече знаеха как ще реагират големите галактици. А мисълта какво би означавала за тях въпросната реакция ги караше да треперят в телесните си брони.

Едно-точка-петиците можеха да се надяват само на едно. Че ще са в състояние да изпълнят прилежно заповедите на големите галактици и че когато задачата им приключи, ще има достатъчно оцелели сред тях, за да се запази видът им.

---

[1] Имат се предвид триъгълници с дължини на страните цели числа. — Б.ред. ↑

[2] Участващите в равенството числа са различни от нула. — Б.ред. ↑

2. УНИВЕРСИТЕТЪТ

Първите няколко месеца от университетските занятия тази година се оказаха истински празник за Ранджит Субраманиан. Не заради занятията, разбира се. Те бяха пълна скука. Затова пък отнемаха само няколко часа дневно, след което Ранджит и Гамини Бандара разполагаха с останалото време от деня и нощта, разполагаха с цял един вълнуващ град, който да изследват, и един с друг, изследвайки го. Обиколиха го от край до край — от сиропиталището за слонове „Пинеуала“ и зоологическата градина „Дехиуала“ до клуба за крикет и десетина не толкова почтени места. Разбира се, Гамини беше живял в Коломбо през по-голямата част от живота си и отдавна беше изследвал всички тези места и много други. Но да запознае Ранджит с тях беше истинска тръпка. Момчетата дори успяха да разгледат няколко музея и да отидат на едно-две театрални представления, без да се охарчат, защото родителите на Гамини имаха членство или сезонен абонамент за всичко интересно в Коломбо. Или поне за всичко почтено в Коломбо; по-непочтените забележителности на града момчетата откриха за своя сметка. А барове, кръчмета и казина имаше много — градски колорит, благодарение на който Коломбо се славеше като Лас Вегас на Индийския океан. Момчетата опитаха и от тях, естествено, макар хазартът да не им беше по сърце, а нямаха нужда от много алкохол, за да поддържат настроението си. Доброто настроение беше естествено състояние за тях.

Обикновено се срещаха за обяд в студентската менза след края на сутрешните занятия. За жалост ходеха на различни лекции и упражнения — нещо в голяма степен неизбежно, предвид интереса на Гамини към правото и публичната администрация, вдъхновен от баща му.

Когато нямаха време да отидат до града, се отдаваха на друго забавление — обикаляха с проучвателна цел студентското градче и сградите на университета. Бързо откриха лесен за отваряне служебен

вход към коктейлното фоайе на медицинския факултет. Целта беше обещаваща заради неизменните подноси със закуски и безкрайния запас от безалкохолни напитки. За жалост това изобилие беше недостъпно за момчетата — сега, а и за в бъдеще, изглежда, — защото фоайето почти винаги беше пълно с членове на факултета. При друг подобен набег Гамини откри вентилационните отвори към момичешката съблекалня във физкултурния салон на педагогическия факултет — и пак той се възползваше максимално от тях, което до голяма степен озадачаваше Ранджит. А в един недовършен и очевидно изоставен строеж до сградата „Куинс Роуд“ двамата откриха истинско съкровище. Според надписа на ръждясалата табелка недостроената сграда е трябвало да приютява катедрата по местно право — проект, замислен в някой от периодите, когато правителството предлагаше маслинови клонки не само на тамилите, а и на мюсюлманите, християните и евреите.

Сградата беше почти завършена, кабинетите на преподавателите бяха готови, макар и необзаведени, а в учебните зали довършителните работи изобщо не бяха започвали. Библиотеката беше в далеч по-прилично състояние. Имаше си книги дори. Според Гамини, който беше учил арабски още от дете по настояване на баща си, библиотечният набор от сунитска литература включвал основно автори като Ханафи, Малики и Ханбали, а шиитските произведения били представени предимно от Джаафари. А в малка ниша между двете отделения от библиотечни рафтове имаше два мълчаливи, но напълно редовни компютърни терминала.

Цялата тази пустееща сграда просто чакаше момчетата да се възползват от нея. И те го направиха. За нула време откриха скромно обзаведена приемна — бюрото за справки беше от шперплат, а наредените покрай стената столове бяха сгъваеми, като онези, които можеш да видиш в погребалните зали. Но това далеч не беше най-интересното им откритие. На бюрото от шперплат намериха американско списание, от онези, които се занимават с живота на холивудските звезди, до него имаше завиращ електрически чайник и увита с фолио пластмасова чинийка с нечий обяд.

Явно частното им свърталище не беше толкова частно, колкото си мислеха. Те се ометоха със сподавен смях, преди някой да ги е хванал в крачка.

Изследването на тази нова територия беше истинска радост за Ранджит. За разлика от университетските занятия. Към края на първата си година в университета той беше научил много неща, които в огромната си част — според него — не си струваха труда. В тази непотребна категория влизаше новопридобитото му умение да спряга повечето правилни френски глаголи и дори някои от най-важните неправилни, като *etre*, да речем. От другата страна беше положителният и крайно невероятен факт, че беше съумял някак да изкара изпита по френски, без което преминаването му във втори курс би било под въпрос.

Дори хиперпротивната биология стана почти интересна, когато на преподавателя (също толкова противен по мнение на Ранджит) му свършиха жабите за дисекция и той се прехвърли от теоретичните дискусии на болестни вектори към някои действителни истории от медиите в Коломбо. Историите бяха свързани с бързото разпространение на нова заразна болест, наречена чикунгуния. Името беше дума на суахили със значение „онова, което се превива“ и описваше прегърбената стойка на пациентите, страдащи от нетърпимите ставни болки, съпровождащи болестта. По всичко личеше, че вирусът, причиняващ чикунгуния, не е ново явление, но доскоро действието му било силно ограничено. Сега се беше разбеснял на нова сметка, пренасян от вездесъщите рояци комари *Aedes aegypti*, които тормозят района от незапомнени времена. Хиляди жители на Сейшелите и други острови в Индийския океан се сдобивали с обрив, треска и инвалидизиращи ставни болки... а, както им напомни преподавателят, Шри Ланка все още имала безброй тресавища и безотточни езерца, които били идеални за размножаването на *A.aegypti*. Той не потвърди, но и не отрече слуха, че причинителят на болестта може да е бил изкуствено създаден като средство за биологична война (от коя държава и срещу коя никой не се наемаше да каже), а впоследствие изпуснат и стигнал някак до островите в Индийския океан.

Това беше и най-интересното нещо, което Ранджит откри в пуцинака на курса по биология. Войнолюбиви нации? Биологични оръжия? Все неща, за които нямаше търпение да поговори с Гамини, което, уви, беше невъзможно. Гамини имаше занятие по

интердисциплинарна наука точно преди обяд и поне още час нямаше да бъде на разположение за интересни разговори.

Подтикнат от скуката, Ранджит направи онова, което беше избягвал през по-голямата част от семестъра. Имаше открит семинар по екология, нещо за световните водни проблеми. Всички студенти бяха поканени да присъстват, което водеше след себе си логичната последица, че повечето решително не го правеха. А това превръщаше семинара в идеалното местенце, където Ранджит да подремне, без никой да му досажда.

Само че лекторът започна да говори за Мъртво море.

Мъртво море беше далеч встрани от интересите на Ранджит, но за лектора беше скрито съкровище. Според него трябвало да се изградят акведукти от Средиземно до Мъртво море на дълбочина четиристотин метра под морското равнище и разликата във височината между началната и крайната точка да се използва за производство на електроенергия.

Идеята развълнува Ранджит. Беше си математическа задача, но в огромен мащаб, а и щеше да допринесе за добруването на много хора! Нямаше търпение да каже на Гамини за това.

Но когато най-после се появи в мензата, Гамини не остана впечатлен.

— Стари работи — информира го той. — Един приятел на баща ми — д-р Ал Заср, той е египтянин — беше на вечеря у нас и ни разказа за това. Само че няма как да стане. Идеята била израелска, а държавите, през които трябвало да мине акведуктът, не си падат по израелски идеи.

— Ха — изсумтя Ранджит. Лекторът не беше споменал, че идеята е израелска. Или че датира отпреди двайсет години. А щом не се е осъществила за двайсет години, едва ли щеше да се осъществи тепърва.

Гамини не прояви голям интерес и към чикунгунята, след което дойде неговият ред да образова Ранджит.

— Твоят проблем — информира го той — се нарича синдром ГСШМ. Знаеш ли какво е това? Не знаеш, но точно от това страдаш. Разпиляваш се, Ранджит. Имаш твърде много интереси и все

разнопосочни. Преподавателят ми по психология казва, че е твърде вероятно хора като теб да изглупеят, защото всеки път, когато превключваш от едно нещо на друго, ти един вид сам се прекъсваш и ако го правиш твърде често, това се отразява на фронталния ти кортекс и получаваш РДВ.

Ранджит се намръщи. Щракаше разсеяно на лаптопа на Гамини. Напоследък се беше запалил по компютрите и искаше да научи всичко за тях.

— Какво е РДВ? Или ГСШМ синдром, като говорим за това?

Гамини го изгледа укорително.

— Ти в кой свят живееш, Ранджи? РДВ е разстройство с дефицит на вниманието, а ГСШМ са инициалите на четиримата учени, провели изследването на синдрома на многостаночника — разпиляването, за което споменах. Единият, май се казваше Графман, другите бяха Стоун, Шуорц и Майер. Имаше сякаш и една жена — Юхон Ян, — но сигурно не е имало място за повече инициали. Така или иначе, струва ми се, че обръщаш твърде голямо внимание на неща, които са извън твоя контрол.

Гамини имаше право. Въпреки това същата вечер, преди да се прибере в стаята си, Ранджит седна да изгледа новините, просто за да покаже, че не се води по акъла на приятеля си. Новините бяха гадни в голямата си част. Поне двайсетина държави все още твърдяха, че имат пълно право да провеждат каквито там ядрени програми искат да провеждат, и повечето от тях вече ги провеждаха така или иначе. Северна Корея, както обикновено, се изявяваше като класическата войнолюбива държава. Във врящия иракски котел поредното шиитско нахлуване в богатата на петрол кюрдска територия беше на път да провокира поредните размирици в тази изстрадала страна.

И така нататък.

По обяд на следващия ден към списъка с лоши новини се добави и една от личен характер.

Ранджит не усети нищо в началото. Когато зърна Гамини да оглежда скептично дневния „специалитет“, предлаган от университетската менза, изпита обичайната радост, че вижда приятеля

си, и нищо друго. Но когато седна на масата, изражението на Гамини го сепна.

— Всичко наред ли е? — попита той.

— Дали е наред? Ами да — отвърна бързо Гамини, после въздъхна. — О, добре де — смотоледи той. — В интерес на истината, Ранджит, има нещо, което трябва да ти кажа. Става въпрос за едно обещание, което дадох на баща си преди години.

Ранджит веднага се изпълни с подозрения. Нищо хубаво не можеше да излезе от такъв вид обещание, особено ако е обявено с този тон на гласа.

— Какво обещание?

— Обещах му, че като завърша първи курс тук, ще кандидатствам за преместване в Лондонския колеж по икономика. Баща ми ходи там преди три години и сега е убеден, че в целия свят няма по-добро училище, което да подготвя за държавно управление.

Негодуванието и изненадата се бореха за надмощие в гласа на Ранджит.

— Държавно управление? В колеж по икономика?

— Това не е цялото му име, Ранджит. Официалното му наименование е Лондонски колеж по икономика и политически науки.

На тази информация Ранджит реагира с вездесъщото си „ха“. А после добави намусено:

— Значи ще кандидатстваш за това чужбинско училище само за да спазиш обещанието пред баща си?

Гамини въздъхна.

— Не точно. В смисъл, че няма да кандидатствам, защото вече кандидатствах. Истината е, че го направих преди години. Баща ми настоя. Каза, че колкото по-скоро ми впишат името, толкова по-големи ще са шансовете ми, и изглежда е бил прав. Работата е там, Ранджит, че са ме приели. Получихме писмото миналата седмица. Заминавам за Лондон веднага след края на учебната година.

И това беше второто лошо нещо, което сполетя приятелството на Ранджит Субраманиан и Гамини Бандара. В дългосрочен план то се оказа по-лошото от двете.

За Ранджит нещата продължиха в същия неприятен дух. Поръчката от балсамирани бели мишки на преподавателя по биология най-после беше пристигнала и отвратителните занимания по дисекция се подновиха, а интересните теми като чикунгунята отпаднаха от дневния ред. Дори часовете по математика, които уж трябваше да компенсират останалата скука, започнаха да го разочароват.

В края на първата си седмица в университета Ранджит вече беше сигурен, че знае цялата алгебра, която би му потрябвала някога. Решаването на великата загадка, завещана от Ферма, не зависеше от конични сечения и събирателни означения. Все пак първите няколко месеца се оказаха поносими — неща като разлагането на полиноми и използването на логаритмични функции бяха сравнително интересни. Но към третия месец стана ясно, че д-р Кристофър Дабаре, преподавателят по математика, не само не планира неща, свързани с теорията на числата, а и самият той не знае много за нея. И което беше по-лошо, нямаше никакво намерение да научи нещо по въпроса, нито да помогне на Ранджит да научи нещо повече.

Засега Ранджит компенсираше с ресурсите на университетската библиотека, но дори и книгите там си имаха край. Когато и те се изчерпеха, последният му източник на информация щяха да бъдат специализираните периодични издания по теория на числата, сред тях „Журнал по теория на числата“, издаван от държавния университет в Охайо, САЩ, или „Jurnal de Theorie des Numbers de Bordeaux“, като последното най-после би вкарало в употреба малкото френски, който беше успял да научи. Само че университетската библиотека не беше абонирана за нито едно от тези списания, следователно Ранджит нямаше как да се добере до тях. Е, д-р Дабаре би могъл да му помогне — като му позволи да използва личната му парола като член на факултета. Но той не пожела да го направи.

Краят на учебната година приближаваше и Ранджит имаше спешна нужда от приятел, с когото да сподели разочарованията си. Но такъв нямаше.

Сякаш не стигаше, че Гамини заминава за Лондон, на девет хиляди километра от Ранджит, ами и през последните няколко седмици преди отпътуването му беше зает с други неща. Семейните задължения на Гамини се оказаха по-важни от тяхното приятелство. Първо беше уикенд в Канди, Великия град, старата столица на острова. Клон от

семейството на Гамини беше останал там, в стария фамилен дом, дори след като Великият изкусител, както наричаха кипящата нова столица Коломбо, започнал да привлича интелектуалците, влиятелните бизнесмени и всички амбициозни шаранчета към новото средище на властта. После още един уикенд в Ратнапура, където някакъв братовчед ръководел семейните интереси в богатите каменни кариери; и още един в семейните плантации за канела, управлявани със строга ръка от бабата на Гамини. А дори когато беше в града, Гамини трябваше да ходи на гости тук и там, все на места и при хора, където не би могъл да заведе Ранджит.

В същото време Ранджит нямаше нищо за правене... освен да ходи на скучните занятия по безинтересни предмети, за които не му пукаше изобщо. А после се появиха по-непосредствени тревоги.

Случи се в края на час по социология, която му беше противна от самото начало. Преподавателят, когото Ранджит харесваше по-малко и от дисциплината му, се казваше д-р Мендис. Ранджит тъкмо си тръгваше, когато Мендис застана на прага, стиснал тефтера с черна подвързия, в който вписваше оценките.

— Тъкмо преглеждах оценките от миналата седмица — каза той на Ранджит. — Твоите са незадоволителни.

Това не беше изненада за младежа.

— Съжалявам, сър — промърмори разсеяно той, зареял поглед след колегите си, които вече напускаха стаята. — Ще се постарая повече — добави, готов да ги настигне.

Но д-р Мендис не беше приключил с него.

— Ако си спомняш — каза той, — в началото на семестъра обясних как се изчислява крайната ви оценка. В нея влизат изпитът в средата на семестъра, тестовете, които ви давам от време на време, присъствието в час и участието в дискусиите, както и крайният изпит, в съотношение дващест и пет процента, дващест процента, дващест и пет процента и трийсет процента. Редно е да те информирам, че макар да си се справил сравнително добре на средносрочния изпит, представянето ти в час и резултатите от тестовете са толкова под приемливия стандарт, че ще трябва да изкараш минимум осемдесет процента на крайния изпит, за да получиш тройка за курса. Откровено

казано, смятам, че това не ти е по силите. — Плъзна поглед по оценките в тефтера си, после кимна и го затвори. — Затова ти предлагам да заявиш в администрацията, че ще повториш курса, за да не се явяваш на изпит сега. — Вдигна ръка сякаш да предотврати възраженията на Ранджит, каквито той изобщо не смяташе да повдига. — Давам си сметка, разбира се, че това може да ти създаде проблеми в бъдеще. Но все пак е по-добре, отколкото да те скъсам, нали?

Така беше, призна с неохота Ранджит — но не на глас, защото не искаше да направи кефа на д-р Мендис. Когато най-после се измъкна от стаята, колегите му се бяха изнесли нанякъде и в коридора беше останало само едно бургерско момиче, симпатично и няколко години по-голямо от него. Ранджит знаеше, че са заедно в курса по социология, но нищо повече — просто поредната подробност от обзавеждането на учебната зала. Не беше имал много вземане-даване с бургери през живота си — с това име се обозначаваше малката част от населението на Шри Ланка, произхождащо от старите европейски колонизатори. Още по-малко си беше имал вземане-даване с женската му половина.

Тази конкретна бургерка говореше по мобилния си телефон, но когато Ранджит я приближи, затвори апаратчето.

— Господин Субраманиан? — заговори го тя.

Ранджит спря, макар да не беше в настроение за празни приказки.

— Да? — изляя той.

Момичето, изглежда, не се засегна от грубия му тон.

— Казвам се Мира де Сойза. Чух какво ви каза д-р Мендис. Наистина ли ще повторите курса, както предложи той?

Тази фуста вече наистина го дразнеше.

— Не, надявам се — отвърна грубо. — Защо да го правя?

— Не би и трябвало, уверявам ви. Нужна ви е само малко помощ в подготовката. Може и да не сте забелязали, но аз получавам само шестици. Бих могла да ви помогна, ако искате.

Това беше последното нещо, което Ранджит очакваше да чуе, и то моментално разбуди подозрителността му.

— И защо ще правите такова нещо? — попита той.

Каквато и да беше истината по въпроса — навярно имаше нещо общо с простичкия факт, че той е хубав млад мъж, — нейният отговор

гласеше следното:

— Защото мисля, че д-р Мендис не е справедлив към вас. — Но реакцията му, изглежда, я беше разочаровала, обидила дори. Затова следващото бе казано доста по-остро: — Ако не искате помощ, просто кажете. Но трябва да знаете, че онова, което д-р Мендис нарича социология, е обикновено запаметяване на материала от учебниците, и то само онези части, които се отнасят до Шри Ланка. Бих могла да ви обясня всичко навреме за изпита.

За момент Ранджит искрено обмисли предложението ѝ.

— Благодаря — каза той, вече по-меко, — но все ще се оправя някак. — Кимна ѝ, колкото да не изглежда съвсем неблагоприятен, после се обърна и си тръгна.

Ала макар да обърна гръб на момичето, той отнесе със себе си казаното от нея.

Имаше смисъл в думите ѝ. Кой беше този Мендис, та да му казва, че няма да се справи достатъчно добре на крайния изпит? Да не би само един даскал синхалезе и една бюргерка да познаваха историята на Шри Ланка? Ранджит знаеше едно място, където съхраняваха необходимото за целта знание и където с радост щяха да го споделят с него.

Взе социологията. Не с „невъзможните“ според д-р Мендис осемдесет процента на крайния изпит, а с деветдесет и един — неговата оценка беше сред петте най-високи в курса. Какво ще каже д-р Мендис сега?

Ранджит не се съмняваше, че макар да не му говори, баща му никога не би отказал да му помогне. Показа се прав. Когато се свърза със Сураш по телефона и обясни от какво има нужда, получи отговора, който очакваше.

— Трябва да се консултирам с главния жрец — отвърна предпазливо старият монах. — Обади се пак след час, моля те.

Но Ранджит не се съмняваше какъв ще е отговорът, затова натъпка раницата си с чисто бельо, четка за зъби и всичко друго, което можеше да му потрябва в Тринкомалее. Ето какво му каза Сураш, когато Ранджит се обади отново:

— Да, Ранджит — бяха думите на стария монах. — Тръгвай веднага. Ще ти осигурим всичко, което ти трябва.

Единственият начин да стигне до Тринкомалее беше на стоп с един камион, който миришеше силно на кърпички от шофьора и на ароматна канелена кора от товара в каросерията. Пристигна в храма доста след полунощ. Баща му отдавна беше заспал, както можеше да се очаква, а дежурният помощник-жрец не предложи да го събуди. Затова пък откликна на всичко, което Ранджит поиска — килия, в която да се настани, семпла, но засищаща храна три пъти на ден и достъп до архивите на храма.

Документите не бяха написани на трошлив пергамент или животинска кожа, както се беше опасявал Ранджит — това все пак беше храмът на баща му, а той винаги беше в крак със съвременните технологии. Когато се събуди на сутринта, Ранджит завари на масата до нара си лаптоп, чрез който имаше достъп до цялата история на Шри Ланка, от времето на племенните веди, първите обитатели на острова, до ден-днешен. Имаше много информация, която преподавателят не беше зачекнал, но Ранджит си беше донесъл учебника — не за да учи по него, а да се ориентира кои части от историята на острова може да прескочи. Разполагаше само с пет дни, после трябваше да се връща в университета. Но пет дни, посветени изцяло на един предмет, бяха предостатъчни за умен и мотивиран млад човек като Ранджит Субраманиан. (А и нямаше повод да се „разпилява“. Край със синдрома ГСШМ.) Научи и доста неща, които не бяха в конспекта за крайния изпит. Научи за огромното съкровище от перли, злато и слонова кост, което португалците бяха отнесли от бащиния му храм, преди да го сринат със земята. Научи за петдесетгодишния период, през който тамилите управлявали целия остров, както и че генералът, който победил тамилите и „освободил“ собствения си народ, все още е на почит сред съвременните синхалезе — дори и в семейството на Гамини очевидно, чийто баща, Дхатусена Бандара, беше кръстен на него.

Когато пикапът на храма го остави пред университета, Ранджит тръгна право към стаята на Гамини. Почука, едва сдържайки усмивката си. Нямаше търпение да му разкаже за всичко това.

Само че Гамини не беше в стаята си.

Когато Ранджит събуди нощния портиер, той му обясни с прозявка, че г-н Бандара си е тръгнал преди два дни. Защо, в семейната къща във Форт ли е отишъл? Не, не. Заминал за Лондон, където щял да продължи образованието си.

Когато се прибра в стаята си, намери писмо от Гамини, но то не съдържаше нищо, което Ранджит вече да не знае. Полетът на Гамини до Лондон бил преместен няколко дни напред. Гамини заминавал. И Ранджит щял да му липсва.

Това не беше единственото разочарование на Ранджит за последните дни. Нормално беше монасите да не събудят баща му онази първа нощ, когато младежът пристигна толкова късно. Не беше толкова нормално, че баща му не дойде да го види нито веднъж през останалите пет дни, докато Ранджит беше в храма.

Беше смешно някак, каза си Ранджит и се обърна да загаси нощната лампа. Баща му така и не му прости близостта с Гамини Бандара. А ето че сега Гамини изобщо не беше близо до него, а на цели девет хиляди километра.

С други думи, Ранджит беше изгубил най-близките си хора. Какво щеше да прави с живота си сега?

По онова време стана и друго значимо събитие. За него обаче не подозираше нито Ранджит, нито друго човешко същество. То се случи на много светлинни години от Земята, в околностите на една звезда, която земните астрономи познаваха само с числата на асцендента и деклинацията ѝ. Една от гигантските, разширяващи се фотонни полусфери, може би онази от Ениуеток или пък от някоя съветска бомба, най-сетне стигна мястото, където фотонните пулсации предизвикаха важно решение, което вещаеше неприятности за хората от Земята. Пулсациите разтревожиха определени високоразвити разумни същества (или едно такова същество, защото поради естеството им беше трудно да се определи точното название), които (или което, или поне минимална частичка от което) обитаваха вихър от тъмна материя във въпросната част на галактиката.

Тези разумни същества са познати като големите галактици. След като тревогата беше вдигната, големите галактици конструираха

ветрило от вероятностни проекции. Резултатът съвпаднаше с някои от най-лошите им предчувствия.

Тези големи галактици имаха много планове и цели, повечето от които биха били напълно неразбираеми за човешкия ум. Една от основните им грижи беше запазването на основните физични закони, действащи в галактиката. Човеците също правеха нещо подобно, но основната причина да го правят беше, за да разберат принципа на тези закони. А за големите галактици най-важно беше друго — да направят така, че нищо да не наложи промяна в тези закони. Имаха и други интереси, още по-тайнствени.

Но поне един от принципите им беше съвсем разбираем. Приблизителният превод би звучал долу-горе така: „Защита за безобидните. Карантина за опасните. Унищожение за войнолюбците — след складиране на биологичен материал на сигурно място.“

В това се състоеше проблемът на големите галактици в конкретния случай. Видовете, които разработват оръжие, рано или късно ще се опитат да го изпробват върху други видове, а това беше недопустимо.

Следователно и по единодушно съгласие (друг вид съгласие при тях не съществуваше) големите галактици изпратиха директива до една от най-новите си, но и изключително полезна едновременно с това клиентска раса — девет-ръкокраките. Директивата беше в две части. Първата изискваше подготовката на радиосъобщение за Земята на колкото се може повече от няколко хилядите земни диалекти и езици, излъчващи се в електронна форма, които експертите на девет-ръкокраките да уловят и научат. Посланието трябваше да гласи в общи линии следното: „Престанете веднага“. (Девет-ръкокраките бяха много добри в езиците. Това не беше обичайно за клиентските раси на големите галактици. Те не насърчаваха клиентите си към излишно общуване.)

Втората част на директивата нареждаше на девет-ръкокраките да продължат и дори да увеличат интензивното си наблюдение на Земята.

Беше малко странно (както навярно би си помислил страничният наблюдател), че големите галактици възлагат такава сериозна отговорност на вид, който така или иначе познават отскоро. Но големите галактици вече бяха ползвали услугите им по други въпроси през няколкото хилядолетия след присъединяването им към списъка на

клиентските раси и ги бяха преценили като вид, който демонстрира упорство, любопитство и прецизност в изпълнението на поставените задачи. А това бяха все качества, които големите галактици ценяха. Не им хрумна обаче, че девет-ръкокраките могат да имат и други качества, сред които и чувство за хумор.

3.

ПРИКЛЮЧЕНИЕ С РАЗБИВАНЕ НА КОД

Ранджит имаше близо два месеца лятна ваканция от края на първата си година в университета до началото на втората. За голяма част от преподавателското тяло това заиграване с календара все още беше доста радикален нов експеримент. До неотдавна лятна ваканция не се предвиждаше, на основание, че поради близостта си до екватора Шри Ланка всъщност нямаше сезони. Но няколкото години студентско недоволство доведе до заключението, че младежите в колежанска възраст имат нужда от време на време да се откъснат от реда и дисциплината на университетското градче, и до логичното решение пробно да се въведе практиката на западните университети.

Ако питаха Ранджит, експериментът не беше особено успешен. Гамини го нямаше да му прави компания, а световните новини си оставаха все така лоши.

И изглеждаха още по-лоши, защото за известно време бяха изглеждали добри. Имало бе обещание за среща на свръхсилите, която да сложи край на смъртоносните малки войни по света. Звучеше обнадеждаващо и оптимистично, но изборът на място за срещата тръгна зле. Русия предложи Киев в Украйна, но когато се стигна до гласуване, Киев загуби с един срещу два гласа. Китай предложи град Хо Ши Мин във Виетнам, но загуби със същия резултат. Същото се случи и с американското предложение за Ванкувър, Канада. След което представителите на Китай напуснаха демонстративно сградата на ООН, заявявайки, че западните сили нямат реален интерес към световния мир.

Но американските и руските делегати бяха очаквали това развитие на нещата и имаха предварително разработен план. В общо изявление порицаха неуспеха на Китай да подчини суетата си на световните нужди и обявиха намерението си да загърбят своите често изразявани и непримирими различия и да проведат срещата без присъствието на Китай.

За място на срещата избраха красивата Венеция на севера — град Стокхолм в Швеция. Усилията им почти успяха. Съгласиха се, че е налице спешна необходимост от прекратяване на военните действия между Израел и Палестина, между мюсюлманските и християнските фракции в бивша Югославия, между Еквадор и Колумбия... накратко, между всички страни, които водеха война, обявена или не, по целия свят. Кандидати за умиротворяване имаше много, а някоя и друга ракета на подходящото място несъмнено би умиротворила всеки от тях. Американците и руснаците се съгласиха, че е техен дълг, като на най-големите побойници в квартала, да се заемат с тази задача.

Уви, имаше едно нещо, за което не можаха да постигнат съгласие. А именно — срещу коя страна от всяка воюваща двойка да насочат ракетите си.

Ранджит Субраманиан реши, че повече няма да обръща внимание на тези глупости. Те само му разваляха лятото, а за него то бе изключително ценно, време без програмирани задължения, което можеше да употреби по свое желание, а той имаше съвсем ясна представа какво му се прави. Но когато сгаци д-р Кристофър Дабаре в кабинета му, преподавателят по математика се обиди.

— Щом не ти позволих да използваш паролата ми през учебната година, откъде ти хрумна, че ще ти позволя да я използваш, докато съм в Кувейт?

Ранджит примигна глуповато.

— Кувейт?

— Там имам договор да водя ежегодни летни курсове за синовете на петролните шейхове срещу заплащане, многократно по-голямо от онова, което получавам срещу опитите си да набия прости математически правила във вашите глави.

На което Ранджит, след бърз размисъл, отвърна само:

— О, извинете. Не знаех, че заминавате. Приятно пътуване. — След което излезе от кабинета му и се отправи към най-близкия компютър. Щом проклетият д-р Дабаре не искаше да му даде паролата си доброволно, имаше и други начини. И по-точно налице бяха онези особен вид начини, пораждащи се, когато преподавател гурбетчия

замине на няколко хиляди километра, начини, за чието оползотворяване Ранджит вече имаше план.

Стъпка първа на плана беше лесна. Всеки щатен преподавател имаше биографичен файл в университетската база данни. Ранджит откри файла на Дабаре за секунди. Десет минути по-късно вече си тръгваше, прибрал в джоба си сгънатата распечатка, която съдържаше всички предварителни данни, които му трябваха — рождената дата на Дабаре, личния му телефонен номер, имейл адреса, номера на паспорта, името на жена му — също и имената на родителите ѝ, — имената на неговите родители и дори името на дядо му по бащина линия, включено във файла, защото на времето бил кмет на малко градче някъде в южната част на острова. Плюс името на териера му — Мили, — и адреса на вилата му на Упувелското крайбрежие. Това не беше всичко. И със сигурност нямаше да е достатъчно. Но определено беше добро като за начало.

Въпросът беше къде да намери място, където да пусне необходимите програми?

Със сигурност не можеше да прибегне до терминалите, които използваше за учебните си проекти. Там се въртяха твърде много хора. А когато вкараше необходимите програми и зададеше параметрите на задачата, компютърът без съмнение щеше да обработва данните доста дълго, прехвърляйки всички зададени комбинации и пермутации. А Ранджит не искаше някой случайно озовал се при терминала да се чуди какво толкова прави компютърът.

Но идеално място всъщност имаше! Онова, което двамата с Гамини бяха открили в недовършената сграда на катедрата по местно право!

Когато отиде там обаче, го чакаше изненада. Влезе по обичайния за него и Гамини начин — през задния вход — и със задоволство откри, че двата компютъра още са си там и работят, както установи, щом натисна копчето за захранването. Само че през компютърното жужене се чуваше и някаква музика, от онзи лишен от мелодия тазгодишен боклук, който двамата с Гамини единодушно бяха обявили за пълна отврат, а когато надникна в приемната, видя, че приемната си има и секретарка. Възрастна жена и много дебела. Която си правеше чаша чай, за да подслади евтиния жълт вестник от супермаркета.

Явно имаше и уши на прилеп освен това. Вдигна моментално глава и фиксира дебнещия Ранджит.

— Ехо? — извика тя. — Има ли някой там?

Ранджит се уплаши, че ще трябва да търси друго място, където да осъществи плана си. За щастие, както се изясни почти веднага, секретарката явно не смяташе, че охраната на сградата влиза в длъжностната ѝ характеристика. Представи се като госпожа Уаниарачи. (Ранджит съобразително си измисли името Сумил Бандаранага.) Дебеланката отвърна, че щяла да се радва на малко компания, защото понякога ѝ ставало много самотно. Разбира се, господин Бандаранага е изкарал поне един курс по сравнителна религия? Ранджит потвърди енергично и това беше. Госпожа Уаниарачи му махна приятелски и се върна към клюкарския си парцал, а Ранджит остана пълновластен господар на библиотеката.

Така. Двата компютъра жужаха в готовност и Ранджит бързо създаде програмата и вкара откъслечната информация, която беше събрал. Отби се да каже довиждане на секретарката, която вече навличаше шлифера си в края на работното време.

— Изключихте всичко, нали? — попита го разсеяно тя.

— Разбира се — увери я Ранджит. Всъщност не беше, но компютърът щеше да се изключи сам, след като откриеше търсената парола или заключеше, че паролата не може да бъде открита въз основа на вкараните данни. А на сутринта Ранджит щеше да разполага с резултата.

Който, както можеше да се очаква, беше никакъв.

Програмата не беше изпълнила поставената ѝ задача поради липса на достатъчно данни. Само че Ранджит вече разполагаше с нови, след като се беше поровил през нощта в боклука, оставен пред къщата на д-р Дабаре. Повечето му находки бяха не само безполезни, но и крайно неприятни за обонянието. Имаше обаче и няколко десетки листове хартия — фискални бонове от различни магазини и доставчици; туристически брошури, реклами на коли под наем и банкови кредити; но най-полезни бяха десетината лични писма. За жалост повечето бяха на немски (д-р Дабаре беше карал някакви следдипломни курсове в Германия) — език, напълно неразбираем за

Ранджит, но от писмата на английски и синхалезе той се сдоби с номера на шофьорската книжка на Дабаре, с точния му ръст в сантиметри и с ПИН кода на дебитната му карта. (Би било съвсем справедливо Ранджит да глоби с хиляда рупии преподавателя по математика заради работата, която му беше отворил, нали така? По-скоро не, заключи Ранджит. Подобно нещо би било чиста проба престъпление. Но пък беше забавно да премята идеята в главата си.)

Естествено, компютърът отдавна беше изчерпал възможните пермутации и се беше изключил. Ранджит вкара новите данни, натисна ентър и си тръгна. Е, да, може би се отклоняваше опасно от света на реалността. Но пък реалността май нямаше какво да предложи на едно тамилско момче, останало без приятел и — временно поне — без баща.

Но когато се прибра в стаята си да навакса с дълго отлагания сън, там го чакаше нещо, което подобри настроението му за целия ден. Беше писмо с печат от Лондон. Писмо от Гамини.

„Здрасти, старче,

Пристигнах тук жив и здрав, макар и капнал от умора. Полетът продължи девет часа, като броим и двойната смяна на самолети, но в Лондон пристигнах само четири часа и половина, след като бях тръгнал, а това означаваше, че минаха още осем часа преди да си легна. Направо се скапах. А, адски ми липсваш, между другото.“

Гамини беше изписал един куп глупости, преди да стигне до хубавата част, но нищо. Ранджит изчете няколко пъти безценното изречение, преди да продължи с остатъка от писмото. Кое то беше пълно с новини, но не особено лично. Часовете в колежа били интересни, но една идея по-трудни от очакваното. Храната, естествено, била ужасна, но пък имало изобилие от индийски ресторанти, които предлагали храна за възрастни, а в някои от тях дори знаели какво да правят с кърито. Общежитието не било много по-добро от храната, но пък Гамини нямало да остане вечно там. Веднага щом получил разрешение от лондонските адвокати на баща си, щял да подпише договор за наем за един „великолепен мезонет“, по думите на хазаина,

само на пет минути път пеша от колежа. Какви неща може да си позволи човек, когато е имал късмета да се роди в семейството на богат баща, помисли си Ранджит, плъзгайки поглед по оскъдната мебелировка на собствената си стая. О, и да, Ранджит, продължаваше нататък писмото, на теб тук много би ти харесало, защото училището е само на десетина минути път от театрите и ресторантите на Лестър Скуеър. Гамини вече успял да гледа нова постановка на „Нощта на грешките“ и два мюзикъла.

С други думи, на девет хиляди километра от него Гамини Бандара се забавляваше.

Ранджит въздъхна, отдели миг-два да се порадва за приятеля си — или поне да увери сам себе си, че се радва, — мушна се в самотното си легло и заспа.

Мина доста време, докато разбие паролата на преподавателя по математика — и по-точно единайсет дни, като по-голямата част от всеки ден беше посветена на допълнителни биографични проучвания и нови начини, по които компютърът да разбърка и сравнява вкараната информация. А после дойде сутринта, когато Ранджит влезе без особени надежди в библиотеката, а на екрана го чакаше дългоочакваното съобщение „Паролата на д-р Дабаре идентифицирана“. Оказа се, че паролата на преподавателя по математика е мотото на университета в Коломбо — „Будхих сарватра бхраяте“ — „Мъдростта грее отвсякъде“ — с рождената дата на жена му, разделена на две и вмъкната между думите:

Будхих. 4.14. Сарватра. 1984. Бхраяте

Светът на математическите писания се отвори за Ранджит!

4. ЧЕТИРИДЕСЕТ ДНИ ИНФОРМАЦИОНЕН ПОРОЙ

И така, през оставащите шест седмици до началото на учебната година Ранджит за пръв път в живота си едва не се удави в пороя от онази специфична информация, за която копнееше повече от всичко.

Като начало, налице бяха периодичните издания по теория на числата. Имаше две значими списания на английски език и по едно-две на френски, немски и дори на китайски (но той в самото начало реши да не се занимава с неща, които имат нужда от превод). А книгите... толкова много книги! И сега той имаше достъп до всички тях чрез междубиблиотечния обмен! Сред онези, които изглеждаха интересни, макар и непряко свързани със задачата му, бяха книги като „От Ферма до Минковски“ на Шарло и Ополка и „Основи на теорията на числата“ на Вейл, която според отзивите далеч надхвърляше „основите“ и беше доста сложна дори за Ранджит. Не толкова обещаващи поради очевидното си предназначение за неизкушената публика бяха „Последната теорема“ от Саймън Синг, „Въведение в математиката на Ферма-Уайлс“ от Ив Хелегарт и една книга от Корнел, Силвърман и Стивънс, озаглавена „Модуларни форми и последната теорема на Ферма“. Списъкът беше дълъг, а включваше само книгите! Ами научните статии и разработки, стотици и дори хиляди навярно, разглеждащи тази най-известна математическа загадка и публикувани... ами, навсякъде: в английското „Нейчър“ и американското „Сайънс“, в уважавани математически списания, които се разпространяваха по целия свят, и в годишници на неизвестни университети в Непал, Чили, Люксембург и къде ли още не.

Ранджит често попадеше на дребни любопитни нещица, които би искал да сподели с баща си, и това го натъжаваше. Оказваше се например, че елементи от теорията на числата се срещат в хиндуистката литература още от седми век и дори по-рано — в

работите на Брахмагупта, Варахамихира, Пингала, Бхаскара, Лилавати и прочие. Както и при плодотворния арабски автор абу-и-Фат Омар бин Ибрахим Хаям, познат сред онези, които бяха чували за него — Ранджит Субраманиан не беше един от тях, — като Омар Хаям, автора на дългата колекция от поетични четиристишия „Рубаят“.

Всичко това не беше от особена полза за Ранджит в неговото упорито преследване на Ферма. Дори известната теорема на Брахмагупта не му правеше впечатление, защото изобщо не му пукаше, че в определен вид четириъгълници определен вид перпендикуляр винаги разполовява срещулежащата страна. Въпреки това, когато за четвърти или пети път попадна на препратка към триъгълника на Паскал и коренуването на Хаям, той седна и написа имейл на баща си, в който разказваше за откритията си. А после дълго седя, поставил курсора върху бутона за изпращане, накрая въздъхна и вместо него натисна бутона за отмяна. Ако Ганеш Субраманиан искаше да поддържа връзка със сина си, редно беше той, а не синът му да направи първата крачка.

Четири седмици по-късно Ранджит вече беше изчел — изцяло или отчасти — всичките седемнайсет книги и близо сто и осемдесетте статии, които беше включил в библиографията си. Резултатът не оправда очакванията му. Надявал се бе да попадне на недогледано прозрение, което да му отвори очите за всичко останало. Не откри такова. Вместо това стигна до множество задънени улици — които се повтаряха, защото повечето автори вървяха по отъпканите пътеки, които познаваше и самият той. Пет или шест пъти препрочита работите на Виферих за първия случай на теоремата на Ферма и на Софи Жермен за някои нечетни прости числа, теорията на Кумер за идеалите, както и Ойлер, а също, разбира се, и всеки друг математик, нагазил неволно в смъртоносния плаващ пясък на Ферма и останал в капан там, надаващ писъци на болка и страх, като някой праисторически вълк, мастодонт или саблезъб тигър.

Планът не работеше. По-малко от седмица преди началото на новата учебна година Ранджит си даде сметка, че се опитва да подходи към проблема от твърде много страни едновременно. А това доста

приличаше на синдрома ГСШМ, за който Гамини го беше предупредил.

Затова реши да опрости атаката си. И понеже беше Ранджит Субраманиан, идеята му за опростяване беше да атакува с главата напред омразното и адски дълго доказателство на Уайлс, същото, което едва шепа от водещите математици по целия свят твърдяха, че разбират.

Стисна зъби и започна.

Първите стъпки бяха лесни. Но колкото повече напредваше по веригата от размишления на Уайлс, толкова пътят ставаше... е, не точно по-труден, не и за такива като Ранджит Субраманиан, но най-малкото изискваше все по-дълбока концентрация при разчитането на всеки ред. Особено след като Уайлс включи в доказателството уравнения за криви в равнината x - y , елиптични криви и множеството решения на уравнението за модуларност. И когато за пръв път успя да покаже, че е в сила така наречената хипотеза на Танияма-Шимура-Вейл — а именно, че всеки безкраен клас елиптични криви е модуларен. А после, въпреки доказателството на Герхард Фрей и Кенет Рибет, че определена елиптична крива може да не бъде модуларна, Уайлс на свой ред успява да покаже, че същата тази крива непременно трябва да бъде модуларна^[1]...

Аха! Ето го! Неоспоримото противоречие!

Противоречието беше математическото гърне със злато, което — понякога! — лежеше в края на наглед безкрайна математическа последователност. Математиците охотно посвещават живота си на надеждата, че ще стигнат до подобно противоречие, защото ако логическите изводи от началното ти уравнение доведат до две взаимно противоречиви твърдения, значи началното ти уравнение е било несъмнено погрешно!

Така се доказваше — в някаква степен, — че Ферма е казал истината. Че повдигането на втора степен е единствено възможното за това уравнение. Че сумата на кои да е две ненулеви цели числа, повдигнати на трета степен, не може да бъде цяло число на трета степен, и така нататък. За всяка друга цяла степен до безкрайност. Но това с нищо не приближаваше Ранджит до собственото му неразбираемо доказателство на подхвърленото преди толкова много време твърдение на Ферма.

И — а, да, — Ранджит си нямаше идея, че му вземат мярката.

Съществата, които му вземаха мярката, бяха друга от клиентските раси на големите галактици. Наричаха се машинно-складираните и Ранджит, естествено, така и не ги видя. Те не планираха да бъдат видени. И обикновено не бяха виждани, макар че при рядка комбинация на звездна светлина, лунна светлина и противосияние някои от тях може и да са били забелязани по случайност от човешки същества. Но информацията за такива „среци“ обикновено попадеше в категорията на летящите чинии и се омесваше с хилядите фалшификати, грешки и откровени лъжи, което до голяма степен гарантираше, че никой уважаван учен няма да им обърне внимание.

По онова време машинно-складираните пребиваваха на Земята в очакване на заповеди от страна на големите галактици, чиито нужди и желания бяха закон за тях. Тази активност не беше наредена изрично от големите галактици, но на машинно-складираните беше позволено да действат по собствена инициатива при някои обстоятелства. Машинно-складираните се отличаваха с това, че бяха съсипали родната си планета повече и от едно-точка-петиците, до такава степен, че органичният живот на повърхността ѝ беше станал напълно невъзможен. Едно-точка-петиците се бяха справили с проблема, добавяйки множество протези към крехките си органични тела. Машинно-складираните бяха поели по друг път. Изоставили бяха физическата си планета, всъщност бяха изоставили всичко физическо. Трансформираха се в нещо като компютърни програми, предоставяйки на болнавите си тела привилегията на смъртта, а умовете им заживяваха в киберпространството. (В резултат на това опустошената им планета започна да проявява признаци на възраждане. Например, вече не цялата налична вода беше токсична — макар че все още би била истински ад за всичко органично.)

А какво стана с машинно-складираните?

Ами те намериха начин да бъдат полезни. Понякога, когато големите галактици решаваха да преместят определено количество предмети или същества от една звездна система в друга, преместването биваше възлагано на машинно-складираните. И когато

доловиха първите микровълни, а после и ядрените пулсации от Земята, те разбраха, че големите галактици със сигурност ще се заинтересуват. Не чакаха заповеди. Веднага се заеха да проучат планетата и всичко на нея и да предадат находките си към къшето на галактиката, където големите галактици плуват в тъмните си енергийни потоци.

Разбира се, машинно-складираните нямаха ясна представа какво цели човешката раса със своята съвкупност от действия. За тази цел би трябвало да разбират човешките езици. Но това нямаше как да стане. Големите галактици предпочитаха клиентските им раси да не знаят друг език освен своя, защото ако расите можеха да общуват свободно помежду си, кой знае какво биха си казали?

Ранджит би бил крайно изумен, ако знаеше, че снимката му е изстреляна в космическото пространство. Точно това се случи обаче. Неговата, както и снимките на почти всички и всичко друго на Земята, защото машинно-складираните — макар и не всемогъщи — бяха изключително старателни.

И се надяваха, че големите галактици ще оценят или най-малкото ще приемат без възражения това старание.

Когато радиото събуди Ранджит за първия ден на новия семестър, той скочи от леглото с намерение да го изключи. Първият му час (астрономия — география на Слънчевата система) беше кажи-речи последната му надежда, че университетът ще му предложи нещо интересно през следващите три години. Това само по себе си беше смътно ободряващо. А после, когато излизаше от сградата, портиерът му даде писмо — от Лондон и следователно от Гамини, — благодарение на което Ранджит наистина се почувства що-годе добре.

Прочете писмото, докато закусваше в мензата. Не му отне много време. Писмото беше по-кратко и от предшественика си и беше почти изцяло посветено на „великолепния мезонет“:

„Влизаш от улицата и се качваш по стълбите. Те водят директно до дневната (британците ѝ викат «салон»). До нея има миниатюрна кухничка и това е всичко на този етаж. Други стълби водят надолу от салона, към задната част, където има допълнителна стая с изглед към няколкото квадратни метра кал, която трябва да мине за градина. Смятам да нарека тази стая стаята за гости, но не смятам да

настанявам там гости с преспиване. (Освен ако ти, мой човек, не решиш да прескочиш за някой уикенд!) От салона има още едни стълби към спалнята и банята на горния етаж. Не е много удобно, ако спиш в стаята за гости и ти се допикае посред нощ. Но нека се върнем към кухнята. Има си всички съвременни удобства, но с кукленски размер — миниатюрен хладилник, миниатюрна печка, миниатюрна мивка и най-миниатюрната пералня със сушилня, която можеш да си представиш. Казах, че е голяма колкото за чифт чорапи, но Мадж възрази, че ще трябва да ги переш един по един.

Но каквото и да е мезонетът, мой си е! Нищо, че обзавеждането е като от вехтошарски магазин. Спирам дотук, защото трябва да вървя — с едни приятелчета ще гледаме пиеса на Стопард и искаме преди това да вечеряме някъде.“

Ранджит разтегли устни в кисела усмивка при мисълта как Гамини пере — за него прането беше нещо, което носиш вкъщи, даваш на прислугата и на следващата сутрин го получаваш чисто, изгладено и сгънато.

Това не му попречи да се пита кой точно е Мадж.

Така че влезе в първия си час готов за поредното разочарование...

Но после, като по чудо, като по магия, това изобщо не се случи!

---

[1] Всеки евентуален контрапример към теоремата на Ферма Фрей свързва с елиптична немодуларна крива, наречена крива на Фрей. Рибет показва, че от верността на хипотезата на Танияма-Шимура-Вейл следва теоремата на Ферма. Уайлс доказва, че тази хипотеза е вярна за клас елиптични криви, съдържащ кривите на Фрей. Така той установява, че кривите на Фрей не съществуват, и Доказва теоремата на Ферма. — Б.ред. ↑

5. ОТ МЕРКУРИЙ ДО ООРТ

Часът по астрономия не се проведе в обикновена учебна стая, а в една от аудиториите — зали с амфитеатрално разположени места, побиращи стотина студенти. Почти всички места бяха заети, дори тези на първия ред, който беше на едно ниво с катедрата, стола и лектора, а той не изглеждаше много по-възрастен от самия Ранджит. Казваше се Йорис Ворхулст. Беше очевидно, че е бюргер, и почти също толкова очевидно, че е получил образованието си в чужбина.

Местата, където беше учил, впечатлиха Ранджит. Все места, свещени за астрономите. Д-р Ворхулст беше получил магистърската си степен в Хавайския университет в Хило, пак там беше изкарал стаж в обсерваторията на Кек, където се намираше най-големият оптически телескоп в света; доктората си беше защитил в Калтек, като едновременно с това беше работил в лабораторията по свръхзвукова тяга в Пасадена. Там участвал в екипа, ръководил „Фарауей“, космическия апарат, който мина покрай Плутон на път към пояса на Кайпер — или към останалата част от пояса на Кайпер, както би казал Ворхулст, защото беше поддръжник на старото решение на астрономическата гилдия, което лиши Плутон от статута му на планета и го причисли към милионите снежни топки на Кайпер. (Всъщност, както обясни Ворхулст на студентите, „Фарауей“ вече бил стигнал почти до края на Кайперовия пояс и се насочвал към облака на Оорт.)

След което Ворхулст се зае да обясни всички тези непознати (поне за Ранджит) неща — неща, които Ранджит сметна за пленителни.

А после, в края на часа, Ворхулст им съобщи добрата новина. Всички те щели да имат привилегията да погледнат през най-добрия телескоп на Шри Ланка, който се намирал в обсерваторията на планина Пидурутхалагала.

— Огледалото му е цели два метра в диаметър — каза той. А после добави: — Подарък е от правителството на Япония, както и предишният, по-малък телескоп, който новият замени. — Това

предизвика аплодисменти от публиката, но те не можеха да се сравняват с бурята от ръкопляскания и викове, когато Ворхулст продължи: — А, между другото, компютърната ми парола е „Фарауей“. Чувствайте се поканени да я използвате свободно за достъп до астрономически материали в нета. — Сред последвалия одобрителен хор най-силно викаше момчето синхалезе на мястото до Ранджит. А когато преподавателят погледна таймера на стената и каза, че през оставащите десет минути до края на часа студентите могат да задават въпроси, Ранджит беше сред първите, които вдигнаха ръка.

— Да — каза Ворхулст и погледна вграденото в катедрата си електронно табло с местата и имената на студентите. — Ранджит?

Ранджит стана.

— Питам се дали сте чували за Пърси Моулсуърт.

— Моулсуърт? — Ворхулст заслони очи с ръка, за да види по-добре Ранджит. — Вие от Тринкомалее ли сте? — Ранджит кимна. — Да, той е погребан там, нали? Колкото до въпроса ви, да, чувал съм за него. А вие виждали ли сте лунния кратер на негово име? Е, сега ще ви се удаде възможност. „Фарауей“ ще ви даде достъп до страницата на лабораторията по свръхзвукова тяга.

И Ранджит направи точно това веднага след края на часа. Бързо откри сайта на лабораторията на един от редицата компютри в коридора и изтегли великолепна снимка на лунния кратер, носещ името на Моулсуърт.

Наистина беше внушителен — с диаметър почти двеста километра. Вътрешността му — почти плоска равнина, беше надупчена от десетина по-малки кратери с метеоритен произход, сред тях и един с великолепен централен връх. Ранджит си спомни как с баща си ходеха на гроба на Моулсуърт в Тринкомалее. Колко хубаво би било, ако можеше да сподели с него новината, че е видял как изглежда лунният кратер на името на астронома. Но това едва ли беше възможно.

Останалите предмети в програмата на Ранджит не бяха и наполовина толкова интересни, колкото астрономията, но това можеше да се очаква. Записал беше антропология, защото смяташе, че ще може да изкара изпита без много усилия. В това отношение очакванията му

се оправдаха, но другият значим факт относно антропологията, както Ранджит скоро откри, беше нейната почти смъртоносна отегчителност. Психология записва, защото му се искаше да научи нещо повече за синдрома ГСШМ. Но още на първата лекция преподавателят му каза, че лично той не вярва в ГСШМ, без значение какво би казал друг преподавател в друг курс. („Защото ако човек наистина оглупяваше, когато се занимава с много неща едновременно, то как всички вие бихте успели да завършите университета?“) Колкото до философията, нея избра по причини, подобни на тези, заради които се беше спрял и на антропологията — изглеждаше му като предмет, който можеш да избуташ без много учене.

Тук обаче сбърка. Д-р Ди Силва беше заклет привърженик на ежеседмичните тестове. Това би било поносимо все пак, но както Ранджит скоро разбра, Ди Силва беше от онзи вид преподаватели, които държат студентите да наизустяват дати.

Отначало Ранджит положи усилия да не изостава от материала. Платон не беше съвсем губене на време, реши той, също и Аристотел. Но когато д-р Ди Силва премина към Средновековието, с Пиер Абелар, Тома Аквински и прочие, нещата рязко задебеляха. Ранджит не проявяваше никакъв интерес към разликите между епистемологията и метафизиката, нито дали Бог съществува, или какво точно е „реалността“. Така пламъчето на интереса му потрепна и угасна.

Но — о, истинско чудо — радостта от изследването на Слънчевата система не угасваше, дори напротив. Особено когато по време на втората лекция д-р Ворхулст подхвана темата за вероятността някой ден човешки крак да стъпи на някоя от планетите, поне на една-две от тях.

Подкара ги по списък. Меркурий — не; едва ли бихте искали да идете там, защото е твърде горещо и сухо, макар че на единия полюс, изглежда, има малко вода под формата на лед. На Венера било дори по-лошо заради облака от въглероден диоксид, който я обвивал като одеяло и задържал горещината.

— Същият вид одеяло — каза Ворхулст на класа, — който причинява глобалното затопляне тук, на Земята, и чиито ефекти, надявам се, един ден ще можем да компенсирате. Или поне най-лошата част от тях. — На Венера, добави той, тази „най-лоша част“

била довела до температура на повърхността, при която се топи оловото.

Следващата по ред беше Земята, „която не е нужно да колонизираме тепърва — пошегува се Ворхулст, — защото някой или нещо, изглежда, вече са го направили, при това доста отдавна“. Не им даде възможност да реагират, а продължи нататък:

— Така че нека да погледнем към Марс. Искаме ли да отидем на Марс? И дори по-интересния въпрос — има ли живот на Марс? Този спор се води от векове, както знаете. Американският астроном Пърсивал Лоуел — каза той — бил убеден, че на Марс има живот, при това не какъв да е, а високоразвита цивилизация с напреднала технология, способна да изгради мащабната мрежа от канали, които Джовани Скиапарели видял на повърхността на планетата. Но подобрите телескопи — и с помощта на покойния капитан Пърси Моулсуърт от Тринкомалее — отхвърлили тази идея, доказвайки, че „каналите“ на Скиапарели са само случайни естествени образувания на релефа, които подвели зрението му да ги навърже в прави линии. А после първите три мисии „Маринър“ сложили край на дебата, изпращайки снимки на марсианската повърхност, която била пуста, надупчена от кратери и студена. Но — завърши д-р Ворхулст — покъсни и по-прецизни снимки на Марс показват данни за наличието на течаща вода. Не в момента, разбира се, сега там нищо не тече, но данните говорят за съвсем истинска вода, която е текла по повърхността на Марс много отдавна. Което стана повод отново да се заговори за прословутия „живот на Марс“. Ала — добави той — скоро след това махалото се залюля отново. Така че е логично да си зададем въпроса коя е вярната посока? — Д-р Ворхулст обходи с поглед аудиторията, после се ухили. — Мисля, че единственият начин да разберем, е да пратим хора там, по възможност с богат набор от изкопни машини.

Замълча. После каза:

— Сигурно следващият ви въпрос ще е за какво ще копаят? Но преди да отговоря на това, сега ли се някой от вас за място в Слънчевата система, което пропуснахме да споменем?

Мълчанието се проточи, докато студентите брояха на пръсти — Меркурий, Венера, Земята, Марс, — а после едно момиче от първия ред се обади:

— За Луната ли говорите, д-р Ворхулст?

Той направи справка с таблото си, после кимна на момичето.

— Точно така, Рошини. Но преди да стигнем до Луната, нека ви покажа няколко снимки от място, на което съм бил лично, а именно — Хаваите.

Обърна се към стенния екран отзад, където се бе появил нощен пейзаж на тъмен склон, спускащ се към морето. Склонът беше осеян с червени огньове като армейски бивак, а там, където огньовете се срещаха с крайбрежието, ярки фойерверки изстрелваха огнени метеори над повърхността.

— Това са Хаваите — каза Ворхулст. — Големият остров. Вулканът Килауеа изригва и лавата се стича към морето. При спускането си по склона всеки малък поток се охлажда отгоре и се превръща в нещо като тръба от втвърден камък, по която се стича течната лава. Само че понякога лавата пробива тръбата. Това са изолираните червени огньове, които виждате на снимката. — Ворхулст даде на студентите време да се запитат защо им показва Хаваите, вместо да продължи по темата за Луната. После зададе нова команда. На екрана се появи самият д-р Ворхулст в компанията на красива млада жена в оскъден бански костюм. Двамата стояха при входа на обрасла с растителност пещера в средата на тропическа дъждовна гора.

— Дамата с мен е Ани Шкода — обясни Ворхулст на класа. — Тя ми беше научен ръководител в Хило — и не си мислете разни глупости, защото месец след като тази снимка беше направена, Ани се омъжи за някой друг. Тук сме снимани точно преди да се спуснем в онова, което американците наричат Турстоновата лавова тръба. Лично аз предпочитам хавайското име — нахуку, защото човекът на име Турстон, с когото е свързано американското название, няма нищо общо с тръбата. Бил е просто вестникарски издател, който подхванал кампанията за създаването на Националния вулканичен парк. Както и да е, преди четири-петстотин години Килауеа — или по-ранният вулкан Мауна Лоа — изригна. Потекла лава; лавата образувала тръби. И тези тръби се запазили като огромни проходи в скалата. С течение на годините ги покрили кал, пръст и още Бог знае какво, но те и досега са си там. — Замълча и плъзна поглед по редиците от студенти. — Някой

иска ли да познае какво общо има това с Луната? — Двайсетина ръце се вдигнаха едновременно. Ворхулст избра момчето до Ранджит.

— Да, Джуде?

Момчето скочи нетърпеливо.

— И на Луната е имало вулкани.

Преподавателят кимна.

— Имало е и още как. Било е отдавна, разбира се, защото Луната е много малка и отдавна е изстинала. Но и днес се вижда къде е имало гигантски вулкани, къде базалтови потоци от лава все още покриват площ от стотици квадратни километри, а по лунната повърхност има много възвишения — в равнините или във вътрешността на кратерите, — които най-вероятно са с вулканичен произход. А щом има втвърдени потоци и възвишения, значи е имало лава, а където е имало лава, там е имало и какво?

— Лавови тръби! — извикаха десетина студенти едновременно. Ранджит беше един от тях.

— Лавови тръби, точно така — кимна Ворхулст. — На Земята тръби като нахуку рядко са с диаметър повече от два метра, но на Луната е различно. Заради по-слабата гравитация там тръбите достигат размера на Ламанша, канала между Англия и Франция. Стоят си там и чакат някой да дойде, да прокопае тунел до някоя от тях, да я херметизира здраво, да я напълни с въздух... а после да отдава под наем жилищна площ на имигранти от Земята. — Вдигна поглед към таймера над екрана, който беше преминал от зелено през жълто и вече мигаше в червено. — И това е краят на днешната лекция — оповести той.

Но не съвсем, както се оказа, защото поне половин дузина ръце още бяха вдигнати. Д-р Ворхулст погледна с вдигнати вежди неумолимата червена светлина на таймера, но така или иначе се предаде.

— Добре — каза той. — Още един въпрос. Какъв е той?

Неколцина от нетърпеливите студенти свалиха ръцете си и се обърнаха в очакване към едно момче, което Ранджит беше виждал в компанията на Джуде, който седеше до него на банката. Въпросното момче заговори веднага, сякаш тъкмо този шанс беше чакало.

— Д-р Ворхулст — поде то, — искахме да попитаме какво е мнението ви по един въпрос. Говорите така, сякаш вярвате, че разумният живот се среща често в галактиката. Наистина ли мислите така и защо?

Ворхулст го изгледа насмешливо.

— Стига, момчета! Откъде да знам, че някой от вас няма роднина вестникарски репортер? И ако кажа онова, което искате да кажа, представяте ли си каква статия ще се получи? „Университетски звездоброец твърди, че безброй извънземни раси се състезават с човечеството“?

Момчето не отстъпи.

— А твърдите ли подобно нещо? — попита то.

Ворхулст въздъхна.

— Добре — каза той. — Въпросът заслужава откровен отговор. Не ми е известно научно основание, което да отхвърля съществуването на значителен брой животоподдържащи планети в нашата галактика, нито научна причина поне на част от тези планети да не се е развила напреднала цивилизация. Това е истината. И аз никога не съм я отричал. Разбира се — добави той, — не става дума за съществата със свръхсили от комиксите, които искат да превърнат хората в роби или да ни унищожат. Като... как им бяха имената? Враговете на Супермен, които баща му заловил преди планетата им да избухне и натикал в носещ се из космическото пространство затвор, който прилича на преспание, само че нещо се объркало и те излезли на свобода?

Някой извика от задните редове:

— Генерал Зод ли имате предвид? — И друг глас: — И момичето, Урна. — А после още десетина в хор: — И Нон!

Професорът отвърна с широка усмивка.

— Радвам се да видя, че толкова много от вас познават из основи класиката. Едно мога да ви гарантирам. Те не съществуват. Няма страховити космически злодеи, които планират унищожението ни. А сега да се изнасяме оттук, преди някой да е повикал университетската полиция.

Макар д-р Йорис Ворхулст да не беше чувал за големите галактици или за някоя от техните клиентски раси — ако беше, щеше да даде съвсем различен отговор от горния, — той все пак беше прав в думите си, поне от техническа гледна точка. Никоя извънземна раса не

планираше унищожението на земните обитатели. Единствените извънземни раси, които проявяваха интерес по въпроса, вече бяха взели решение да го направят и сега се занимаваха с по-забавни неща.

Големите галактици поддържаха градинката си чиста от плевели — тоест от враждебни раси, — не защото държаха на мира и добросъседството. Не, те просто се стремяха към съществуване, което да отклонява възможно най-малко вниманието им от техните основни интереси. Някои от тези интереси бяха свързани със създаването на съвършена галактическа околна среда, което се надяваха да постигнат в рамките на следващите десет или двацет милиарда години. Други наподобяваха онова, което човеците бяха нарекли съзercание на красотата.

За големите галактици много неща бяха „красиви“, сред тях имаше и такива, които човеците бяха описали като аритметика, нуклеоника, космология, теорията на струните, причинно-следствени връзки и много други области на науката. Насладата, която големите галактици изпитваха от фундаменталните аспекти на природата, беше такава, че можеха да инвестират столетия — или хилядолетия, ако решат — в съзercание на богатите спектрални промени, които се получават, когато единичен атом губи един по един своите орбитиращи електрони. Или пък в проучване на разпределението на прости числа, по-големи от десет на петдесета степен, или на бавното съзряване на звезда от валма газ и облак частици с ниска плътност през началото на ядрено горене до предсмъртния ѝ етап като охлаждащо се бяло джудже или завръщането ѝ към първичното състояние от газ и частици.

Е, имаха си и други грижи. Една например беше проектът им за увеличаване съотношението на тежките елементи от рода на първичния водород в химичния състав на галактиката. (Имаха основателна причина за тази програма, но тя би била неразбираема за човешките същества на този етап от развитието им.) Останалите им грижи бяха били дори по-неразбираеми за раси с цивилизационния статут на човечеството. Така или иначе, големите галактици смятаха, че потискането на потенциално опасни цивилизации си струваше труда.

По тази причина информацията за планетата Земя изискваше съответните действия. Заповедта им за незабавно прекратяване, излъчена към планетата на човеците с ленивата стъпка на светлината,

щеше да стигне до целта си след години. А и не би била достатъчна. Всъщност би била съвсем без значение поради необходимостта от поспешни мерки. Тези двуноги гръбначни парвенюта не само притежаваха технологията на ядрения синтез в степен, достатъчна за създаването на неприятно оръжие, а разполагаха и със сериозна оръжейна индустрия. Ситуацията беше дори по-дразнеща, отколкото големите галактици бяха предполагали, а те не търпяха нещо да ги дразни.

Затова решиха да сложат край на този конкретен дразнител.

Когато големите галактици искаха да предадат инструкцията на някоя от клиентските си раси, те можеха да го направят посредством няколко системи за доставка. Чрез обикновени радиовълни например, които бяха ефикасни, но влудяващо бавни. Никой електромагнитен сигнал — бил той светлина, радар или друго от тази категория — не можеше да се движи по-бързо от любимото C на д-р Айнщайн, тоест при абсолютен максимум от някакви си триста хиляди километра в секунда. Големите галактици бяха създали по-бързи машини, които се промъкваха през дупки в относителността, но и те развиваха най-много четири до пет пъти по-висока скорост.

Самите големите галактици обаче — или всеки отделен фрагмент от тях, — понеже бяха неизразимо нематериални по своята природа, не страдаха от подобни ограничения. По причини, свързани с геометрията на десетизмерното пространство-време, техният способ на пътуване се състоеше от определен брой скокове, от a до b , от b до c , а после от c директно към точката на пристигане. Транзитното време на всеки скок беше равно на нула, без значение дали изминатото разстояние е с диаметъра на протон, или от ядрото на галактиката до най-отдалечения ѝ спирален ръкав.

Затова те се примириха с неудобството да отделят фрагмент от себе си, който да отнесе инструкцията до едно-точка-петиците, и така едно-точка-петиците получиха заповедта за действие веднага щом големите галактици решиха да я издадат. И понеже едно-точка-петиците предполагаха какво ще е решението, те вече бяха в пълна бойна готовност, когато заповедта пристигна.

Едно-точка-петиците не виждаха причина да се бавят. Армадата им беше готова за потегляне. И потегли.

Разбира се, едно-точка-петиците бяха съвсем материални и по тази причина не правеха изключение от правилото за скоростта на светлината. Приблизително щеше да мине времето за едно човешко поколение, преди армадата да стигне целта си и да унищожи нежелания вид. Но така или иначе, корабите им вече бяха на път.

6.

МЕЖДУВРЕМЕННО НА ЗЕМЯТА

Нещата се подреждаха добре за Ранджит Субраманиан — е, ако не се брой фактът, че Гамини все така беше на девет хиляди километра от него, а баща му все така запазваше пълно мълчание, все едно и той е на девет хиляди километра. А и играта в Ирак загрубяваше отново — банда яки християни с автомати охраняваха единия край на мост, за да не минават ислямисти по него; другият край на моста се охраняваше от същото толкова нахъсани и добре въоръжени ислямисти, които не искаха християни да замърсяват техния бряг на реката.

Случаха се и много други неща, но не те бяха нещата, на които се дължеше временното задоволство на Ранджит.

Ала имаше и такива неща, все пак. Той не само харесваше часовете по астрономия, но и се справяше доста добре. Най-слабите му резултати от тестовете бяха между осемдесет и пет и деветдесет процента, а доброто впечатление на преподавателя (преценено според похвалите, с които посрещаше въпросите и коментарите на Ранджит) беше още по-ценно. Разбира се, д-р Ворхулст намираще начин да похвали почти всички в класа по един или друг повод. Това не се дължеше само на прекомерната му снизходителност като преподавател, реши Ранджит. По-скоро се дължеше на факта, че курса му посещаваха само студенти като Ранджит, заплени от идеята, че някой ден и по някакъв начин човешки същества ще заминат за някой от непознатите далечни светове. Когато получи третата си пълна шестица на междинните тестове, на Ранджит за пръв път му хрумна мисълта, че може би наистина притежава маята за онзи тип студент, с какъвто баща му би се гордял.

Затова, като един вид експеримент, направи опит да погледне по-сериозно и на останалите предмети. Прегледа списъка с допълнителна литература, даден им от преподавателя по философия, и си избра една книга — поне заглавието й звучеше интересно. Но когато отнесе в стаята си дебелия том „Левиатан“ на Томас Хобс, интересът му се

изпари за нула време. Хобс наистина ли твърдеше, че човешкият мозък е като машина? Ранджит така и не успя да прецени. Не схвана и разликата между *meritum congrui* и *meritum condigni*. И макар да беше почти сигурен, че разбира какво има предвид Хобс, когато обявява Християнската държава за най-висшата форма на управление, тази идея не беше по вкуса на човек като него — упорит в своя агностицизъм син на главен жрец на хиндуистки храм. А и нищо в писанията на Хобс нямаше допирни точки с живота и битието на хората, които Ранджит познаваше. Тръгна мрачно към библиотеката да върне книгата, а после се отправи назад към стаята си с идеята да подремне на спокойствие.

Чакаха го две писма. Едното беше в плик от хубава кремава хартия със златния печат на университета. Най-вероятно беше от счетоводството, което го уведомяваше, че баща му е изпратил поредния чек с наема за общежитието. Но другото беше от Лондон, следователно — от Гамини. Ранджит го отвори веднага.

Ако се беше надявал писмото от Гамини да внесе слънчев лъч в този незадоволителен ден, значи го чакаше поредното разочарование. Не внесе. Писмото беше кратко и с нищо не показваше, че на Гамини му е мъчно за него. Основната му тема беше постановката на една от по-слабите комедии на Шекспир на някакво място, наречено „Барбикан“. По някаква причина, казваше Гамини, режисьорът облякъл всички артисти в еднакви бели дрехи, така че през повечето време нито той, нито Мадж, можели да разберат кой говори.

Докато посягаше към писмото от университета, Ранджит си даде сметка, че Гамини споменава за трети или за четвърти път това име — Мадж. Разсъждаваше върху възможните значения на този факт, докато вадеше лист кремава хартия, същата като на плика, а после вероятната изневяра на Гамини остана на заден план. Бланката носеше името на декана по учебната част, а текстът гласеше:

„Моля, явете се в кабинета на декана в 14,00 часа следващия вторник. Получени бяха сведения, че през изминалата учебна година сте използвали неправомерно компютърната парола на член на преподавателското тяло. Моля, носете със себе си всякакви документи или друг

материал, които сметнете за свързани с въпросното обвинение.“

Отдолу се мъдреше подписът на декана.

Според табелката с името ѝ, секретарката на декана беше от тамилски произход, което беше добре, но пък на възраст беше като баща му. Изглежда го студено.

— Очакват ви — информира го тя. — Влезте направо в кабинета на декана.

Досега Ранджит не бе имал повод да се среща лично с декана по учебната част. Въпреки това го познаваше по физиономия — на университетския сайт бяха качени и снимки на преподавателите и ръководството, — затова беше сигурен, че възрастният мъж, зачетен във вестника зад огромното махагоново бюро, не е той. Така или иначе, мъжът остави вестника и стана, не точно с усмивка на лицето, но и без ексекюторската физиономия, която Ранджит очакваше.

— Заповядайте, господин Субраманиан — каза той. — Седнете. Аз съм д-р Дензъл Давоодбхой, ръководител на математическия факултет, и понеже математиката очевидно има нещо общо със случая, деканът ме помоли да разговарям с вас от негово име.

В казаното не се съдържаше въпрос и Ранджит нямаше идея какъв отговор би минал за приемлив. Затова просто продължи да зяпа математика с изражение, което — надяваше се — изразяваше внимание и загриженост, но не и признание за вина.

Д-р Давоодбхой май изобщо не обърна внимание на изражението му.

— Първо — започна той, — има два официални въпроса, които трябва да ви задам. Използвахте ли паролата на д-р Дабаре, за да си осигурите достъп до пари, на които нямате право?

— Не, сър!

— Или за да промените оценките си по математика? Този път Ранджит се засегна.

— Не! Не, сър, не бих направил такова нещо!

Д-р Давоодбхой кимна, сякаш беше очаквал да получи точно тези отговори.

— Не виждам защо да не ви кажа, че доказателства за някоя от въпросните простъпки не бяха открити. И накрая, как точно се сдобихте с паролата?

Доколкото Ранджит можеше да прецени, нямаше причина да крие каквото и да било. И с надеждата, че преценката му е правилна, той започна с това как е разбрал, че преподавателят ще е извън страната за доста време, и нататък чак до деня, когато завари решението да го чака на компютърния екран в библиотеката.

Когато приключи, Давоодбхой го изгледа мълчаливо. После каза:

— Знаете ли, Субраманиан, възможно е да имате бъдеще в криптографията. Там шансовете ви навярно биха били по-добри, отколкото ако продължите да си губите времето в опити да докажете последната теорема на Ферма.

Погледна го, все едно очакваше Ранджит да каже нещо. Но Ранджит предпочете да замълчи, затова Давоодбхой добави:

— Не сте единственият, между другото. Когато бях на вашата възраст, и аз, както кажи-речи всеки талантлив млад математик по света, се запалих по последната теорема. Има нещо вълшебно в нея, нали? После обаче, когато пораснах, се отказах, защото... вие всъщност знаете защо, нали? Защото съществува голяма вероятност Ферма изобщо да не е разработил доказателството, което си приписва.

Решен, че няма да захапе въдицата, Ранджит поддържаше физиономията си учтива, а устата — затворена.

— Тоест — продължи Давоодбхой, — погледнете го от тази страна. Знаете, предполагам, че Ферма е посветил голяма част от времето си, кажи-речи до самата си смърт, в опити да докаже, че теоремата му е валидна за трета, четвърта и пета степен. Ами, помислете. Какъв смисъл има в това? Така де, ако вече разполагаш с универсалното доказателство, че правилото е валидно за всички степени, по-големи от две, защо ще си правиш труда да го доказваш за няколко частни случая?

Ранджит стисна зъби. Беше си задавал същия въпрос — в безсънните нощи и безрадостните дни. При това без да намери задоволителен отговор. Сподели с Давоодбхой единствения не съвсем задоволителен отговор, с който се беше задоволявал досега:

— Кой знае? Как би могъл някой като мен или вас да отгатне защо велик ум като Ферма е тръгнал в тази или онази посока?

Математикът го изгледа с изражение, което говореше донякъде за снизходителност, но донякъде и за уважение. Въздъхна и разпери ръце.

— Нека ви предложи тогава друга теория за това, какво е станало, Субраманиан. Да предположим, че през... кога беше, 1637-а? Че през 1637-а мосю Ферма е завършил работата по доказателството си. А по-късно вечерта, докато четял преди лягане в библиотеката си, не се стърпял и в пристъп на самодоволство надраскал онази прословута бележка в полето на книгата. — Давоодбхой замълча за миг и изгледа Ранджит по начин, който можеше да бъде описан единствено като насмешлив. Когато продължи обаче, тонът му беше съвсем като за пред уважаван колега или като за пред студент, комуто предстои строго мъмрене. — Да предположим също, че след известно време Ферма седнал да прегледа отново доказателството си и открил в него фатална грешка. Не би бил първият подобен случай, нали? Защото същото се било случвало и с други негови „доказателства“, чиято погрешност той признавал на по-късен етап. — За огромно облекчение на Ранджит Давоодбхой явно не очакваше отговор на последното си твърдение, а подкара директно нататък: — И се опитал всячески да поправи доказателството си. За жалост, не успял. И в опит да спаси поне някаква част от недоказаната си хипотеза, стеснил обхвата и се опитал да докаже валидността на твърдението си за полесни случаи като $p=3$, в което успял; после за $p=4$ и пак успял. Така и не довършил доказателството за $p=5$, но бил сигурен, че такава съществува^[1]. И бил прав, защото след смъртта му доказателството наистина било намерено, от друг. И през цялото това време Диофантовата „Аритметика“ с бележката в полето стояла на лавицата в библиотеката му. Ако изобщо си е спомнил за написаното, сигурно е решил: е, май трябва да отворя книгата и да зачеркна това грешно предположение. Но пък какъв бил шансът някой да го види? А после починал, намерил се някой да прехвърли една по една книгите му и го видял... но нямал идея, че великият учен е променил мнението си.

Изражението на Ранджит не се промени.

— Това — каза той — е една напълно разумна теория. Но аз просто не вярвам, че се е случило така.

Давоодбхой се засмя.

— Добре, Субраманиан. Нека не спорим повече. Просто не го правете отново, разбрахме ли се? — Разлисти папката пред себе си,

кимна и я затвори. — Сега можете да се върнете в час.

— Добре, сър. — Младежът взе раницата си, пристъпи от крак на крак, после събра смелост да попита: — Ще ме изключат ли?

Математикът го погледна изненадано.

— Да ви изключат? Не, не, нищо подобно. Това е първата ви простъпка все пак. Не изключваме за първа простъпка, освен ако е нещо далеч по-лошо от откраднатата парола, пък и деканът получи някои доста убедителни писма във ваша подкрепа. — Отвори отново папката с досието на Ранджит и разлисти документите вътре. — Да. Ето ги. Едното е от баща ви. Пише, че като цяло сте добър човек. Само по себе си мнението на баща за единствения му син не би имало голяма тежест, но то се подкрепя от другото писмо. И то е пълно с похвали като писмото на баща ви, но е от човек, който, струва ми се, не ви е толкова близък и освен това неговият глас се чува тук. Писмото е от адвоката на университета, Дхатусена Бандара.

Тази информация даде на Ранджит нов повод за чудене. Кой да предположи, че бащата на Гамини би си дал толкова труд да спаси приятеля на сина си?

---

[1] Тук авторите допускат грешка — не Ферма, а Ойлер за пръв път доказва теоремата за $p=3$. Ферма я доказва единствено за $p=4$. — Б.ред. ↑

7. ДА СТИГНЕШ ТАМ

Учебната година се влачеше към края си. Набираше за кратко скорост в часовете по астрономия, но през останалата част от времето сякаш не помръдваше изобщо.

За кратко Ранджит си помисли, че може би има още една светлинка — макар и доста по-мижава — в тунела. Спомнил си лекцията за така наречения хидросоларен план на Израел за Мъртво море, той влезе на един от семинарите. Този път обаче лекторът говореше за повишаващите се концентрации на сол в крайбрежните кладенци по целия свят и че част от големите реки вече не се вливали в морето, защото водите им се отклонявали за напояване, за казанчетата на тоалетните в големите градове и за поливане на моравите пред къщите в предградията. Разочарован достатъчно, Ранджит повече не стъпи на занятията.

За кратко дори се замисли дали да не вземе на сериозно, или поне да се престори, че взема на сериозно обучението си. Така де, на ученето можеше да се погледне като на игра, при това игра, която е лесно да спечелиш. То не приличаше ни най-малко на жаждата за знания, с която се отличаваше ранният му плам по теоремата на Ферма. Сега просто трябваше да отгатне какви въпроси ще постави всеки от преподавателите на поредния тест и да назубри отговорите. Не винаги уцелваше, но не беше и нужно, когато целта ти е да не те скъсат.

Нищо от току-що казаното, разбира се, не се отнасяше за курса по астрономия.

Д-р Ворхулст съумяваше да превърне всяка лекция в наслада за ума и душата. Както когато говориха за тераформирането например — промяната на планетни повърхности така, че там да живеят хора. Но ако ще тераформираш чужда планета, първо трябва да стигнеш там, нали?

На Ранджит веднага му хрумна отговор и той беше „космически кораби“. Беше вдигнал наполовина ръка, когато преподавателят заговори.

— Сега ще кажете „космически кораби“, нали? — попита д-р Ворхулст, обръщайки се към целия клас и по-конкретно към десетината студенти, които като Ранджит бяха вдигнали ръка. — Добре. Нека помислим върху тази идея. Да предположим, че искаме да тераформиране Марс, но разполагаме само с минимално количество тежки земекопни машини. Един много голям екскаватор, да речем. Един булдозер. Два камиона с открити каросерии среден размер. Достатъчно гориво за, колко, шест-седем месеца минимум. — Замълча, спрял поглед на втория ред, където една ръка махаше нетърпеливо. — Да, Джанака?

Момчето на име Джанака скочи на крака.

— Но, д-р Ворхулст, има цял план за преработката на гориво от марсиански ресурси!

Преподавателят се усмихна широко.

— Напълно си прав, Джанака. Например, ако под замръзналия почвен слой в полярните области на Марс наистина има голямо количество метан, както мнозина смятат, той наистина може да се използва за гориво, стига да намерим достатъчно кислород, който да поддържа горенето. Само че, за да направим това, ще ни трябва доста повече тежко оборудване, което на свой ред ще изисква доста повече гориво, за да работи, и така, докато не станат готови преработвателните фабрики. — Ворхулст се усмихна приятелски на момчето. — Така че, Джанака — каза той, — ако искаме да започнем някакво тераформиране в обозримо бъдеще, май ще трябва сами да си закараме нужното за тази цел гориво. Нека направим някои изчисления.

Той се обърна към дъската и започна да пише.

— Да кажем, седем-осем тона гориво като за начало. Самите земекопни машини — колко, поне още двайсет или трийсет тона? Нека се спрем на най-малкото число — двайсет и седем тона. За да пренесем тези двайсет и седем тона от ниска околоземна орбита, НОО, до Марс, ще трябва да ги натоварим на нещо като космически кораб. Нямам представа колко може да тежи подобно чудо, но да речем — петдесет-шестдесет тона за самия кораб плюс теглото на горивото,

необходимо за полета от НОО до Марс. — Отстъпи назад да погледне цифрите на дъската и се намръщи. — Май имаме проблем обаче — обърна се през рамо към класа той. — Преди да тръгне от ниска околоземна орбита, корабът трябва да се озове там, нали? А това, боя се, ще е доста скъпо.

Замълча и плъзна тъжен поглед по студентите. Чакаше някой от тях да си размърда мозъка и след малко едно от момичетата го направи.

— Защото трябва да преодолее земната гравитация, нали така, д-р Ворхулст?

Той удостои студентката с широка усмивка.

— Точно така, Рошини — потвърди Ворхулст и вдигна поглед към таймера на стената, който току-що беше грейнал в жълто. — С други думи, спънката е още на първата крачка. Има ли нещо, което може да я улесни? За това ще говорим другия час. Но ако някой от вас няма търпение да научи отговора, е, нали затова са създадени интернетските търсачки?

А после, когато всички започнаха да стават, преподавателят добави:

— А, още нещо. Всички сте поканени на партито по случай края на семестъра в моята къща. Не е нужно специално облекло и моля ви, не носете подаръци за домакина — присъствието ви е достатъчно. Държа да дойдете обаче. В противен случай ще нараните майчинските ми чувства.

Едно от нещата, които Ранджит харесваше най-много у преподавателя си по астрономия — освен неочаквани и адски приятни изненади като партита за края на семестъра, — беше нетрадиционният му метод на преподаване. Когато в края на всяка лекция д-р Ворхулст съобщаваше на класа каква е темата на следващата им сбирка, той много добре знаеше, че неговите стотина верни и високо мотивирани космически кадети ще изровят цялата налична информация по темата много преди началото на следващата лекция. (Малцината, които се бяха записали за курса с различна мотивация, тоест с напразната надежда да проспят лекциите и да изкарат шестица без много зор, или се бяха отказали в самото начало, или се увлякоха на свой ред, заразени от ентузиазма на останалите.) Така на всяка следваща лекция,

вместо да преподава нов материал, д-р Ворхулст се заиграваше със събраната от студентите информация и всички бяха доволни.

Този път обаче Ранджит не можа да се гмурне веднага в дебрите на търсачката. Имаше други задължения. Най-напред трябваше да издържи смъртоносно отегчителните сто и десет минути философия. После дойде ред на обяда — ужасен сандвич и кутийка възтопъл сок от неизвестни плодове, които погълна набързо, за да хване автобуса в два часа, с който да стигне до библиотеката.

Но току пред прага на мензата с няколко приятелчета стоеше съседът му от часовете по астрономия и имаше новини за Ранджит.

— Чу ли какво обеща д-р Ворхулст за следващия час? Тъкмо разправях на приятелите си. За проекта „Арцутанов“, сещаш се. Ворхулст каза, че не е изключено проектът да бъде осъществен тук! В Шри Ланка! Защото от Световната банка съобщили, че са получили молба за финансиране на проучване за терминал в Шри Ланка!

Ранджит тъкмо отваряше уста да попита за какво точно става дума, когато едно от другите момчета се обади:

— Но нали каза, че можело да не одобрят молбата, Джуде?

Джуде помръкна изведнъж.

— Е, да — призна той. — Защото властта е у проклетите американци, проклетите руснаци и проклетите китайци... а и парите също. Като нищо ще подложат крак на проекта, защото тръгне ли веднъж лифтът на Арцутанов, всяка незначителна и бедна страна по света може да си създаде собствена космическа програма. Дори ние! И край с монопола им! Не мислите ли?

Слава Богу, групичката от момчета синхалезе бързаше да обядва, което спести на Ранджит необходимостта да отговори — и да признае, че няма ни най-малка представа за какво говори Джуде. А после най-сетне стигна до библиотеката, гмурна се в търсачката и започна да попива информация като суха гъба. Колкото повече научаваше, толкова повече разбираше ентузиазма на Джуде. Онази трудна първа стъпка от земната повърхност до ниската околоземна орбита? С лифта на Арцутанов това изобщо не би било проблем!

Вярно, че предварителните проучвания бяха далеч от истинската кабинка, в която да скочиш и да те издърпат с главоломна скорост към ниската околоземна орбита, при това без разход на милиони литри гориво. Но не беше невъзможно. Беше си съвсем възможно всъщност,

и рано или късно щеше да се случи. И тогава дори Ранджит Субраманиан навярно би бил сред малцината щастливци, които да обиколят Луната, да попътуват между спътниците на Юпитер и дори да се разхождат по безнадеждно сухите пустини на Марс.

Според информацията, която Ранджит откри в търсачката, още през далечната 1895-а първият руски мислител в областта на космическите пътешествия, Константин Циолковски, видял Айфеловата кула в Париж и получил прозрение. Според него, имало един сравнително лесен начин да издигнеш летателен апарат в орбита — просто трябвало да се построи наистина висока кула с вграден елеватор, който да издигне апарата до върха ѝ.

По-късно, през 1960-а, един ленинградски инженер на име Юри Арцутанов прочел книгата на Циолковски и бързо разбрал, че планът му няма как да проработи. Това бил урок, който древните египтяни научили отдавна — а също и майте няколко хиляди години по-късно и на другия край на света. Урокът бил, че височината, на която можеш да издигнеш кула или пирамида, си има ограничения и тези ограничения са наложени от компресията или натиска.

В една компресионна конструкция — тоест конструкция, която се строи от земята нагоре — всяко ниво трябва да поддържа тежестта на всички нива над себе си. За да се достигне ниска околоземна орбита, биха били необходими нива с височина стотици километри, а никой строителен материал не би могъл да издържи подобна тежест.

Но Арцутанов стигнал до гениалното заключение, че компресията не е единственият начин да се строи. Имало и друг, не лош начин, и той бил напрежението.

Една основана на напрежение конструкция — например конструкция, прикачена към орбитиращо тяло посредством кабели — била теоретично елегантна, но практически неприложима идея от гледната точка на инженер, който познавал единствено материалите за направа на кабели от средата на двайсети век. Но, утешавал се Арцутанов, като нищо през следващите десетилетия можело да се пръкнат материали, които да издържат на предизвикателството.

Когато най-после си легна онази нощ, Ранджит се усмихваше — продължи да се усмихва дори насън, защото от доста време насам за пръв път беше открил нещо, за което наистина си струваше да се усмихваш.

На закуска още се усмихваше и броеше часовете (почти сто и четиридесет) до следващата лекция по астрономия. За Ранджит нямаше и капка съмнение, че часовете по астрономия са най-ярката светлинка в неговата академична година...

И щом това е така, защо да не смени основната си специалност — да се отпише от математиката и да запише астрономия?

Спря да дъвче, заплепен от мисълта, но така и не стигна до решение. Имаше нещо в главата му, което го спираше да се откаже официално от математиката. С право или не, имаше чувството, че да се отпише от математиката би било почти като да се откаже от теоремата на Ферма.

От друга страна, беше доста странно — както отбеляза инспекторката по учебната част единствения път, когато Ранджит отиде да се срещне с нея — да си записал основна специалност математика и да не посещаваш нито един математически курс.

Ранджит знаеше какво трябва да направи по въпроса и разполагаше с цял свободен предобед да го осъществи. Отиде при инспекторката в самото начало на работното ѝ време и до обяд вече беше официално записан в курса по основи на статистиката. Защо точно статистика? Ами Статистиката, в края на краищата, все пак беше нещо като математика. Как щял да навакса материала, щом се записва толкова по-късно от останалите студенти? Без никакъв проблем, увери Ранджит инспекторката; после обясни, че нямало въвеждащ курс по математическа дисциплина, който той да не усвои за нула време. По този начин до обяд Ранджит беше решил поне един от проблемите си, пък бил той и проблем, който не му се беше струвал достатъчно важен, че да си прави труда да го решава. Така или иначе, Ранджит се нахвърли на безвкусния обяд в доста добро настроение.

А после нещата се сговниха.

Някакъв глупак беше забравил да намали радиото и сега вместо тихата музика, с която бяха свикнали студентите в мензата, трябваше да слушат новините. На всичкото отгоре, изглежда, никой не знаеше как да изключи радиоточката.

Разбира се, централните новини бяха неизбежно от вида, който Ранджит не искаше да чува, защото изчерпваха кажи-речи всички

новини от света за момента.

Но понеже радиото така или иначе беше включено, Ранджит изслуша чинно емисията. Както можеше да се очаква, новините бяха лоши — всичките дребни войни процъфтяваха на спокойствие, имаше и заплахи за нови, както винаги. А после дойде ред на местните новини от града. Те не представляваха особен интерес за Ранджит, докато една дума не улови вниманието му. Думата беше „Тринкомалее“.

Сега вече Ранджит наостри уши. Някакъв мъж от Тринкомалее бил спрял за проверка, защото не отклонил стария си пикап да даде път на полицейска кола с включена сирена. (Всъщност полицаите в колата отивали на обяд.) Когато пикапът отбил встрани, полицаите, естествено, го претърсили. И открили голям брой тостери, блендери и други малки кухненски уреди, чийто произход шофьорът не можел да обясни.

Ранджит беше замрял с лъжица ориз в ръка, когато говорителят съобщи името на заподозрения. Киртис Канакаратнам.

С което нещата се сговниха още повече. Не можеше да се сети откъде му е познато името. Звучеше му смътно познато, но откъде? От училище? От храма на баща му? Можеше да го е чувал къде ли не, но колкото и да се мъчеше, Ранджит не успяваше да върже лице към името. В следващата новинарска емисия, доста след обяд и след като Ранджит почти се беше отказал да гадае, по радиото съобщиха, че заподозреният имал съпруга и четири малки деца.

Това всъщност не е негова работа, каза си Ранджит. С което не успя да убеди сам себе си, защото ако не разбере кой точно е този Киртис Канакаратнам, как можеше да е сигурен, че не става въпрос за негов приятел или познат?

Затова Ранджит звънна в полицията. Набра номера на централното управление и го направи от телефон в част от студентското градче, където ходеше рядко. Отговори му женски глас, на жена, която очевидно не беше млада и също толкова очевидно не беше свикнала да дава информация току-така. Затворник на име Киртис Канакаратнам? Да, можело и да има такъв. В предварителните арести в Коломбо държали много затворници, а те невинаги съобщавали истинските си имена. Бихте ли дали повече информация за задържания? Имената на хора от обкръжението му, да речем? А самият

вие имате ли роднинска връзка с него? Или пък имате общи бизнес интереси? Или...

Ранджит затвори телефона и си тръгна. Не му се вярваше взвод на градската полиция да нахлуе в сградата. Но не беше сигурен и в обратното, затова не виждаше причина да стои тук и да чака дали пък няма да нахлуят.

Когато се прибра в стаята си вечерта, там го чакаше второто най-хубаво нещо след Гамини от плът и кръв, а именно електронна поща от Лондон. (Имаше и съобщение, че баща му е звънял по телефона и е поръчал Ранджит да му се обади — което си беше адски добра новина, реши Ранджит, защото баща му явно беше решил да наруши мълчанието... но въпреки това той започна с електронното писмо от Гамини.)

Приятелят му очевидно си прекарваше страхотно в Лондон. Едва вчера (пишеше той) обиколил студентския кампус на Лондонския университетски колеж, защото Мадж му била казала, че там имало нещо, което искала да види. Е, интересно било, ако си падаш по разглеждането на мъртви — отдавна мъртви всъщност — тела, защото там нямало друго за гледане, освен мумифицирания труп на живелия преди двеста години английски философ утилитарист Джеръми Бентам. Той винаги си бил там, обясняваше Гамини, но обикновено го държали заключен в дървената витрина, нещо като сандък със стъкло отпред, която той наричал „моята автоикона“. По молба на Мадж било направено изключение и един поразен от красотата ѝ младши член на преподавателското тяло отключил витрината. Та този Бентам, обясняваше Гамини, бил изпреварил значително времето си мислител от деветнайсети век, дори бил написал добре аргументирано есе в подкрепа на толерантността към хомосексуалистите. Идеите на Бентам били революционни, добавяше Гамини, но и донякъде предпазливи в същото време. Той така и не публикувал есето си. Прибрал го под ключ и то останало в неизвестност близо век и половина, когато най-последно го намерил и го публикувал през 1978-а.

Историята на Джеръми Бентам се стори отегчителна на Ранджит и той започна да се пита защо Гамини ѝ е отделил толкова много място. Дали защото Бентам е бил сред първите изтъкнати автори,

осмелили се да пишат с известна симпатия за хомосексуалистите? И ако е така, какъв подтекст влагаше Гамини в пространния си разказ? Категорично не можеше да е свързано с факта, че някой от тях двамата се смята за хомосексуалист, защото нито Ранджит, нито Гамини се смятаха за такива.

Откри, че му е неудобно да разсъждава на тази тема, и продължи нататък. Но писмото така или иначе беше на привършване. С група състуденти — Гамини не споменаваше онази Мадж да е била с тях, но Ранджит можеше да се хване на бас, че и тя е била в групата — отишли за един ден до Стратфорд на Ейвън. А после, почти като в послепис, идваше голямата новина: „О, да не забравя. Имам да карам едни летни курсове, но татко иска да се прибера за няколко дни през лятото, за да се видя за последно с баба, която по думите му е много болна. Така че ще прекарам известно време в Шри Ланка. Ти къде ще си през лятото? Не знам дали ще ми остане време да прескоча до Тринко... но може би ще уредим нещо за друго място, какво ще кажеш?“

И това ако не беше страхотна новина! Но преди да се отдаде на тихо ликуване, Ранджит трябваше да се обади на баща си.

Баща му вдигна телефона още при първото позвъняване. Гласът му определено звучеше бодро, когато каза:

— А, Ранджит — прозвуча доволно, че и с обич на всичкото отгоре, — защо пазиш тайни от баща си? Не си ми казал, че Гамини Бандара е заминал за Лондон!

Ранджит завъртя очи, нищо, че нямаше кой да го види. Не му беше съобщил новината, защото не се съмняваше, че портиерът или някой друг от копоите му ще го уведоми своевременно. Единственото изненадващо нещо беше, че новината е стигнала до него с такова закъснение. Ранджит се замисли дали да не спомене, че Гамини ще се прибере, пък било и за кратко през лятото, но реши да не върши работата на портиера и неговите себеподобни. Затова каза предпазливо:

— Да, сега учи там. В Лондонския колеж по икономика. Баща му смята, че това е най-доброто училище в света.

— Сигурен съм, че е така — съгласи се баща му, — поне що се отнася до определени науки. Сигурен съм, че Гамини ти липсва, Ранджит, но пък до голяма степен решава един важен за мен проблем.

Никой няма да се тревожи заради близостта ти с едно момче синхалезе, когато помежду ви има един-два океана.

Ранджит не знаеше какво да отговори на това, затова съвсем разумно не каза нищо. Баща му продължи:

— Работата е там, че ти ми липсваше ужасно, Ранджит. Ще можеш ли да ми простиш, сине?

Нямаше нужда да обмисля отговора си на този въпрос.

— Обичам те, татко — отвърна веднага Ранджит, — и няма за какво да ти прощavam. Разбирам защо е трябвало да направиш онова, което направи.

— В такъв случай — каза баща му, — ще си дойдеш ли в Тринко за лятната ваканция?

Ранджит го увери, че би се прибрал с най-голямо удоволствие, но едновременно с това започна да се чувства неудобно. Разговорът много се беше разлигавил. С облекчение се сети за един въпрос, на който баща му би могъл да знае отговора.

— Татко? В Коломбо са арестували някакъв човек от Тринко, Киртис Канакаратнам. Името ми е познато, но не се сещам откъде. Ти знаеш ли кой е?

Ганеш Субраманиан въздъхна дълбоко — дали защото въпросът притесняваше и него, или защото и той като сина си нямаше нищо против смяната на темата, Ранджит така и не разбра.

— Да, естествено — каза той. — Киртис. Не го ли помниш, Ранджит? Моят наемател. Онзи с многото дребни дечурлига, жена му е с крехко здраве. Обикновено работеше като шофьор на автобус за хотелите по крайбрежието. Баща му вършеше това-онова за храмовия комплекс преди да почине...

— Сега се сещам — възкликна Ранджит и наистина се сещаше. Мъжът, за когото говореха, беше нисък и с много тъмна кожа, като самия Ранджит. Живял беше със семейството си в малката къщурка, сбутана в края на имота на Ганеш Субраманиан — всичко на всичко три стайчета за двама възрастни и четири малки деца, без вътрешна канализация и водопровод. Най-ясният спомен на Ранджит беше за майката, която пере търпеливо дрешките на децата си в един огромен тенекиен леген... а децата реват и се мотаят в краката ѝ, усърдно цапайки следваща доставка дрехи и самите себе си.

След края на разговора с баща си Ранджит се приготви да си ляга. Беше в приповдигнато настроение. Нещата вървяха добре. Беше се сдобрил с баща си. Щеше да се види с Гамини, пък макар и за кратко. А и загадката около самоличността на този Киртис Канакаратнам най-после се беше разрешила и повече нямаше защо да мисли за него, реши той.

А и статистиката не беше чак толкова скучна, колкото се беше опасявал. Много преди да влезе на първия семинар, Ранджит имаше доста ясна представа за разликата между средна стойност, медиана и мода, знаеше и какво е стандартно отклонение, така че бързо усвои чертаенето на хистограми. Освен това, и за негова искрена изненада, преподавателката явно притежаваше чувство за хумор и когато не обясняваше статистически модели на класа, беше почти — е, само понякога, все пак, — беше почти толкова приятна за слушане като самия Йорис Ворхулст.

Е, не точно, ревизира мнението си Ранджит. Подобно сравнение би било прекалено. Преподавателката беше готина, но просто не разполагаше със суровината на часовете по астрономия. Нищо не можеше да се сравнява с изходен материал като космическия елеватор и неговите вълшебни възможности.

А лифтът на Арцутанов дори не беше единственият хит. Какво ще кажете (попита един от студентите в часа по астрономия) за нещо като примката на Лофстрьом? При нея не е необходимо да залагаш огромен сателит в орбита, защото конструкцията просто си лежи на земната повърхност и изстрелва космическите капсули в орбита.

Тук обаче д-р Ворхулст се опита да дръпне юздите на развихрилите се студенти.

— Триенето — каза той многозначително. — Не забравяйте триенето. Спомнете си какво се е случило с първите космически апарати при обратното навлизане в атмосферата. Ако използвате примка на Лофстрьом, преди да изстреляте капсулата, ще трябва да я ускорите до скоростта на откъсване от седем мили в секунда, за която говорихме онзи ден, а тогава триенето с въздуха ще я възпламени.

Замълча и плъзна поглед по студентите с познатото доброжелателно изражение, но и с дяволита искрица в очите, която подсказа на Ранджит, че им е подготвил някаква изненада.

— Е — каза разговорливо преподавателят, — някой от вас, младши астронавти, измисли ли вече каква ракетна тяга ще има нашият космически кораб?

Ранджит не беше измислил нищо, освен обичайната смес от гориво плюс окислител. Запази мълчание обаче, защото му беше ясно, че д-р Ворхулст има нещо друго наум, иначе не би повдигнал въпроса.

До същия извод беше стигнало и момчето до него, но реагира по различен начин. Вдигна ръка и попита:

— Не говорите за химическа тяга, нали, д-р Ворхулст? Какво тогава? Ядрена, може би?

— Добра идея — кимна преподавателят, — но не, според мен ядрената тяга не е най-доброто, поне не ядрената тяга, за която говорите вие. О, проекти на ракети, задвижвани от последователно взривяване на ядрени бомби, има колкото искаш. Можем да поговорим и за тях, ако искате, но за прехода от НОО до Марс съществуват две доста по-добри възможности. И двете изискват някакъв вид космически елеватор, който да ги издигне до ниска околоземна орбита, защото и двете не притежават необходимата мощ да изведат дори малък товар от гравитационния кладенец на Земята. Едната е слънчевото платно. Другата е електрическата ракета.

В рамките на десетина минути д-р Ворхулст изложи сбити и убедителни аргументи срещу използването на ядрени експлозии като ракетна тяга — най-напред стоеше въпросът за масивните щитове, които да предпазят астронавтите от смъртоносното лъчение, пък и кой изобщо би искал да взриви няколкостотин ядрени бомби в космоса? Слънчевите платна имали много плюсове, призна той, но били ужасно бавни и със слаба маневреност. Електрическата тяга, от друга страна, макар също да ускорявала бавно, не изисквала запаси от гориво и не изхвърляла нежелани отпадни продукти. Откъде идва електричеството ли? Едната възможност била ядрена електроцентра на борда на кораба, но със същия успех можела да се използва и слънчевата

енергия. Говорим за слънчевата енергия в открития космос, където няма нощ, нито лошо време, така че слънцето си свети непрекъснато.

— И какво правим с въпросното електричество? Йонизираме някаква работна течност — газ като ксенона например, — газът се възпламенява, изригва от дюзите на ракетата при много висока скорост и привежда ракетата в движение.

Спря, колкото да си поеме дъх.

— Вярно — призна той, — електрическата ракета не може да постигне бързо ускорение. Но може да ускорява неограничен период от време, а колкото по-дълго трае ускорението, толкова по-висока е резултатната скорост. Можете да ускорявате през половината път. А после обръщате ракетите с дюзите напред и започвате да забавяте, докато пристигнете на Марс. Досеца ли се някой какво означава това?

Ворхулст им даде минутка да съобразят, но никой не се справи.

— Означава — обясни им накрая той, — че колкото по-далеч отивате, толкова по-висока скорост ще развиете. Електрическата тяга едва ли е подходяща за пътуване до Луната. Разстоянието е малко и времето няма да ви стигне, за да развиете висока скорост. За Марс обаче електрическата тяга е най-подходяща. А до външните планети, да речем Уран или Нептун, пътуването няма да отнеме много повече време, отколкото до Марс! А ако наистина ще ходите някъде далеч, например до облака на Оорт, ускорението постига такава висока скорост, че дори такова едно немислимо разстояние става достъпно!

После замълча и се ухили.

— Е — каза той, — не бързайте да залагате всичко на електрическата ракета, защото тя има един сериозен недостатък — електрически ракети просто няма. — Ворхулст повиши глас да надвика стонове на разочарование. — Няма съмнение относно принципите ѝ на действие. Но никой никога не е строил такава ракета, защото тя не може да излети от земната повърхност. Нужно ѝ е нещо, което да я изведе в ниска околоземна орбита. Нещо като космическия лифт на Арцутанов, а както знаете, такива не се намират.

Отправи им тъжна усмивка.

— Е, някой ден и това ще стане — обеща той. — Тогава електрическите ракети ще влязат в серийно производство за нула време и мога да се хвана на бас, че поне двама-трима от вас ще пътуват до разни странни и вълшебни места. Но засега ще си стоим на Земята,

защото космическите лифтове и електрическите ракети все още не съществуват.

Което, като си помислиш, беше вярно, поне за маломерното пространство около Земята, макар че и това скоро щеше да се промени.

В интерес на истината, малко по-далеч (но не много) сто петдесет и четири от въпросните електрически ракети вече се прицелваха право към Земята, а съществата в тях изобщо не ги смятаха за необичайни.

Тези същества бяха едно-точка-петиците и те (или предците им) пътуваха между звездите с подобни космически апарати от много поколения насам. И мисиите им неизменно бяха от този вид. Работата беше там, че едно-точка-петиците имаха уникално място сред подчинените разумни видове в галактиката.

Най-просто казано, те изпълняваха мокрите поръчки на големите галактици.

На страничния наблюдател едно-точка-петиците биха се сторили странен избор за този вид служба. Без щитовете и протезите си едно-точка-петиците не бяха много по-големи от земната котка. Само че страничният наблюдател едва ли би имал възможност да види едно-точка-петиците в подобно „разсъблечено“ състояние. Незаменимите защитни устройства бяха с половината от телесната маса на едно-точка-петиците (оттам и наименованието им) и всеки елемент от тези устройства им беше жизнено необходим. Някои от тях предпазваха крехките органични същества от радиация — от йонизираните течове на ядрените електроцентрали в корабите и от лъчевата утайка, останала след отдавнашните им ядрени войни. Както и от смъртоносно силните ултравиолетови лъчи на родната им звезда, които проникваха свободно през озоновия слой на планетата им поради простата причина, че по-раншните им дейности я бяха лишили от такъв. Част от химическите им процесори отстраняваха отровите от въздуха, който дишаха, и от храната и водата, които приемаха. Други просто им помагаша да не полудеят от непоносимия шум, пропил всяка частица на техния свят (за тази цел използваша звукопоглъщащи обвивки и честотни занулители). Трети намаляваха интензитета на влудяващите проблясъци и изригвания, съпровождащи родната им индустрия.

На планетата им имаше няколко изолирани местенца, където едно-точка-петиците можеха да се съблекат, без това да им струва живота. Това бяха залите за размножаване и раждане, също и сградите, където се извършваха медицински и хирургически процедури. Нямаше много такива. Понеже на опустошената им планета имаше толкова много неща, от които да се пазиш, да неутрализираш или предотвратяваш, подобни места бяха не само редки, но и изключително скъпи.

Предвид всичко казано, човек би се запитал защо един толкова напреднал в технологично отношение вид като едно-точка-петиците не си е построил флотилия от кораби и не се е пренесъл на друга планета, където да започне на чисто.

Всъщност едно-точка-петиците го били направили... веднъж.

Само че проектът не се увенчал с успех. О, корабите били проектирани и построени, открита била и подходяща планета за преселението. Само че тогава се намесили големите галактици. След намесата им успехът на мисията се оказал така незначителен, че едно-точка-петиците не си и помислили да го повторят, нищо, че оттогава минали много хиляди години.

8. ЛЯТО

Като цяло учебната година беше разочароваща, но лятото започна добре за Ранджит Субраманиан. Да вземем оценките му например. Когато ги обявиха, Ранджит не се изненада от джентълменската четворка по философия (оценката му психология не се броеше, защото Ранджит беше отпаднал от курса заради убийствената скука), не беше изненадан и от шестицата си по астрономия, затова пък беше доволен. Виж, шестицата по статистика си беше пълна мистерия. Не му хрумваше друго обяснение, освен че високата оценка се дължи на допълнителната литература, която беше изчел, след като реши, че ще полудее, ако види още една хистограма на плътността. Библиотеката го беше спасила, предоставяйки му сериозни текстове върху неща като стохастичните методи и Бейсов анализ.

Лошото на края на семестъра безспорно беше и краят на курса по астрономия. Но поне имаше послепис във вид на парти в дома на д-р Ворхулст.

Въпреки това, докато вървеше от автобусната спирка към адреса, отпечатан на поканата му, Ранджит започна да се колебае. Първо, кварталът беше от хубавите и като такъв — непознат за Ранджит, защото двамата с Гамини го бяха избягвали по време на изследователските си обиколки из града. (Семейството на Гамини също живееше тук.) Второ, домът на Ворхулст се оказа не само по-голям от нормалното за еднофамилна къща, а и заобиколен с абсолютно ненужни веранди с колони и отлично поддържана градина.

Ранджит си пое дълбоко дъх, преди да отвори портата и да изкачи няколкото стъпала до верандата. Когато влезе в къщата, първото, което забеляза, беше приятният повей от вентилаторите на тавана. Това беше добре в колумбийската жега. Още по-добре му се отрази гледката на самия Йорис Ворхулст, застанал до жена, чиито

внушителни размери си пасваха идеално с разточителната къща. Преподавателят се приближи да го посрещне, намигна му и кимна.

— Ранджит — каза той и го поведе към жената, — много се радваме, че успя да дойдеш. Позволи ми да те запозная с мевроу Беатрикс Ворхулст, моята майка.

Понеже нямаше идея как да подходи към ситуация като тази — запознанство с жена, при това доста светлокожа, която се извисяваше поне с три-четири сантиметра над него и тежеше поне с толкова килограма повече, Ранджит преви кръст в лек поклон. На мевроу Ворхулст такива явно не ѝ минаваха. Тя сграбчи ръката му и я задържа.

— Мили ми Ранджит, много се радвам да се запознаем. Синът ми няма любимци сред студентите си, но ако имаше — моля те, не му казвай, че си го чул от мен, — то ти със сигурност би бил един от тях. Освен това имам удоволствието да познавам баща ти. Прекрасен човек. Работихме заедно в един от комитетите по преговорите, когато имаше такива.

Ранджит стрелна с поглед д-р Ворхулст с надеждата да получи от него някакви негласни указания какво би трябвало да каже на тази симпатична и напарфюмирана природна стихия. Уви, помощ не получи. Професорът посрещаше нови гости, но мевроу Ворхулст, усетила неудобството на Ранджит, лично му се притече на помощ.

— Не си губи времето със стара вдовица като мен — посъветва го тя. — Вътре има няколко доста хубавки момичета, има и вкусни неща за похапване. Има дори от ужасните американски спортни напитки, към които Йорис се пристрасти в Калифорния, макар че лично аз не бих ти ги препоръчала. — Потупа за последно ръката му и го пусна. — Настоявам да дойдеш на вечеря у нас веднага щом Йорис се върне от Ню Йорк. А когато се върне, той ще бъде в лошо настроение, знам го. Винаги е така след поредния му неуспешен опит да убеди ООН в ползата от лифт на Арцутанов. Но от друга страна — добави г-жа Ворхулст, попоглеждайки към новите гости, — човек не може да ги вини, нали така? Хората още не са се научили как да мелят брашно заедно.

Когато влезе в просторния салон, Ранджит наистина отбеляза присъствието на няколко симпатични момичета, но повечето от тях

вече изглеждаха обградени от по няколко младежи. Ранджит кимна на трима-четирима състуденти, но за момента интересът му беше насочен най-вече към самата къща. Тя нямаше нищо общо със скромния дом на баща му в Тринкомалее. Подовете бяха от полиран бял цимент, в стените имаше отворени врати към голямата градина с палми и приканящ басейн. Ранджит вече беше обядвал, така че изобилието от храна не му направи впечатление. Американските спортни напитки, споменати от мевроу Ворхулст, той подмина с презрение, но скоро откри запас от добрата стара кока-кола и си взе едно шише. Тъкмо се оглеждаше за отварачка, когато от нищото се материализира прислужник, грабна шишето от ръката му, отвори го и изсипа колата във висока, предварително изстудена чаша, която също се материализира от нищото.

Ранджит още зяпаше след прислужника, когато женски глас се обади иззад гърба му:

— За малко да му отнемеш препитанието, между другото. Ако гостите си отварят сами бутилките с кола, прислужникът по безалкохолното ще остане без работа. Е, Ранджит, как я караш?

Обърна се и позна бюргерската девойка от злополучните лекции по социология в първи курс. Мари... не, Марта... не.

— Мира де Сойза — подсети го тя. — Ходехме заедно на социология миналата година. Радвам се да те видя пак. Чух, че работиш по теоремата на Ферма. Как върви?

Ранджит не очакваше да му зададат точно този въпрос, особено хубава млада жена като тази. Даде й уклончив отговор:

— Доста бавно, за жалост. Не знаех, че се интересуваш от Ферма.

Тя като че се смути.

— Е, май е редно да отбележа, че интересът ми се дължи на теб. След като чух, че си откраднал паролата на преподавателя по математика... какво, изненадан ли си? Всичките му студенти разбраха. Мисля, че ако семестърът не беше свършил, щяха да те изберат за отговорник на курса. — Мира му отправи приятелска усмивка. — Така или иначе, зачудих се какво толкова е могло да обсеби човек като теб. Или „обсебване“ е твърде силна дума? — Ранджит, който отдавна се беше примирил с техническото описание на своята неуспешна до този момент мисия, сви рамене. — Добре де — продължи тя, — да речем,

че се запитах на какво се дължи силното ти желание да намериш доказателство за твърдението на Ферма. Доказателството на Уайлс със сигурност не е било онова, което Ферма е имал предвид, нали? Ако не заради друго, то защото почти всяка стъпка в доказателството на Уайлс цитира работата на други математици, работили дълго след като Ферма е починал и няма начин Ферма да е знаел, че... о, Ранджит, внимавай с колата си!

Ранджит примигна стреснато, после видя какво има предвид момичето. Толкова се беше сащисал от обрата в разговора, че неволно беше наклонил опасно чашата. Изправи я и отпи голяма глътка да си прочисти главата.

— Какво знаеш за доказателството на Уайлс? — попита настоятелно той. Вече не му пукаше дали спазва добрия тон.

Мира де Сойза явно не се засегна.

— Не много, всъщност. Само колкото да придобия представа за какво иде реч. Със сигурност не толкова, колкото би разбрал истински математик, естествено. Знаеш ли кой е д-р Уилкинсън? От математическия форум Дрекъл? Според мен неговото обяснение на постигнатото от Уайлс е най-просто и разбираемо.

Гласните струни на Ранджит бяха временно парализирани поради факта, че самият той, когато за пръв път се опита да проумее доказателството на Уайлс, с огромно облекчение прочете анализа на същия този д-р Уилкинсън.

Даде си сметка, че все пак е произвел някакъв звук, защото момичето Сойза го гледеше въпросително.

— Тоест... — поясни той — казваш, че можеш да разбереш обяснението на Уилкинсън, така ли?

— Разбира се, че мога — каза меко тя. — Обяснява го много добре. Просто прочетох обяснението... е — призна тя, — наложи се да го прочета пет-шест пъти, в интерес на истината. Както и да прегледам част от книгите, на които се позовава. Сигурно съм пропуснала много неща, но мисля, че придобих доста добра обща представа. — Изгледа го мълчаливо, преди да попита: — Знаеш ли какво бих направила на твое място?

Ранджит беше напълно откровен:

— Представа си нямам.

— Ами, изобщо не бих се занимавала с Уайлс. Бих насочила вниманието си към други математици, които са работили през първите трийсет-четирийсет години след смъртта на Ферма. Сещаш се. Говоря за изследвания, които може да са повлияли на Ферма, докато е бил жив, може дори да е работил върху някои от тях. И... а — смени внезапно темата тя, вперила поглед някъде над дясното рамо на Ранджит, — ето го и моят отдавна изгубен Брайън Хариган с моето отдавна забравено шампанско.

Отдавна изгубеният Брайън Хариган се оказа поредният несъразмерно едър американец, повлякъл със себе си хубаво момиче на двацетина години. Удостои Ранджит с микроскопичен по своята продължителност поглед, после каза:

— Извинявай, сладурано — обръщайки се към Мира де Сойза през пространството, заемано от Ранджит Субраманиан, като да беше съвсем празно, — но се заприказвах с... ъ, Девика. Тя, кажи-речи, е израснала в тази къща и обеща да ме разведе. Къщата се отличава с някои страхотни дизайнерски решения — забеляза ли циментовите подове? Така че ако нямаш нищо против...

— Върви — махна с ръка Мира. — Просто ми дай шампанското, ако не се е стоплило съвсем, и заминавай. — И той отпътува, хванал под ръка момичето, което не беше казало и дума нито на Ранджит, нито на Мира де Сойза.

Най-хубавото в отпътуването на Брайън Хариган беше, че сега Ранджит се оказваше в пълно владение на тази пълна с изненади, смущаваща и като цяло доста необикновена млада жена. (Макар че за възрастта ѝ можеше да се спори, сигурен беше Ранджит. Беше поне с две или три години по-голяма от него. Може би и с повече.) Не гледаше, на разговора им като на романтично събитие. Младежът имаше съвсем бегла представа за свалките между момче и момиче, а съществуваше и елементът на име Брайън Хариган, който я наричаше „сладурана“. С едно-две подбутвания от негова страна Сойза запълни част от празнините в портрета на Брайън Хариган. Оказа се, че не е американец. Канадец бил. Работел за една от международните хотелски вериги, която проучвала възможностите за изграждането на нов луксозен хотел на един от плажовете на Тринкомалее. Уви, Мира

не сподели онази конкретна информация, която човъркаше любопитството на Ранджит. От друга страна, каза си той, не беше негова работа дали момичето спи с онзи тип или не.

Когато Ранджит настръхна при споменаването на Тринкомалее, Де Сойза се притесни.

— Ами да. Разбира се. Трябваше да се сетя. Ти си оттам. Има ли много луксозни хотели в Тринкомалее?

Ранджит призна, че не знае почти нищо за туристическите хотели в Тринко, освен че са много скъпи. Но после Мира го попита за храма на баща му, за който — поредната изненада, — изглежда, знаеше доста. Знаеше, че е бил издигнат на така наречения свещен хълм на Шива, знаеше, че е бил — е, не точно той, а предшественикът му, ограбен от португалците през седемнайсети век — едно от най-богатите места за поклонение в цяла Югоизточна Азия с неизчерпаеми запаси от злато, коприна, скъпоценни камъни и други неща, които монасите успели да натрупат през хилядагодишната история на храма. Знаеше дори за ужасния ден през 1624-та, когато португалският командир Константин де Са де Мензес заповядал на главния жрец да изнесе от храма всичко ценно и да го натовари на португалските кораби в пристанището, в противен случай го заплашил да обърне оръдията на корабите срещу храма. Главният жрец нямал избор. Изпълнил заповедта... след което Де Са заповядал да обърнат оръдията и храмът бил разрушен.

— Ха — измърмори Ранджит, когато Мира приключи историческия си преглед. — Наистина знаеш доста за храма.

Тя се смути.

— Сигурно, макар че моите знания едва ли се покриват с твоите. Като си помислиш, моите предци са били сред плячкаджиите.

На това Ранджит нямаше друг отговор, освен още едно „ха“. Излезли бяха в градината сред палмите и цъфналия джинджифил и седяха на пейка под група дървета. Недалеч се виждаше големият басейн, където състуденти на Ранджит играеха водна топка, незнайно как сдобили се с бански костюми. Един от слугите на Ворхулст беше успял да допълни с шампанско чашата на Мира и с кола чашата на Ранджит. Докато вървяха насам, младежи бяха подвиквали весело на Мира, един-двама поздравиха и Ранджит. Въпреки това Де Сойза не даваше признаци, че губи интерес към разговора им на четири очи.

Ранджит също не губеше интерес. Което, като си помислиш, беше малко странно, защото досега не му се беше случвало да води толкова дълъг разговор с млада жена. Обикновено гледаше да претупа подобно общуване по най-бързия начин.

Оказа се, че Де Сойза е обиколила почти целия остров с родителите си и обича всяка педя от Шри Лаика. Учуди се искрено, когато Ранджит ѝ каза, че почти не е напускал Тринкомалее, като се изключи настоящият му престой в Коломбо и няколкото екскурзии от училище.

— Никога не си ходил в Канди, така ли? И не си виждал как резачите се качват по палмите, за да изцедят сока, от който се прави пунш? — Отговорът на всичките ѝ въпроси беше еднакъв. Не беше.

Долу-горе по това време край тях мина мевроу Ворхулст, тръгнала да обиколи гостите.

— Вие двамата, изглежда, си прекарвате добре — подхвърли тя и примижа с очи. — Да ви донеса ли нещо?

— Не, благодаря ти, лельо Беа — каза Мира де Сойза. — Партието е чудесно. — А после, когато мевроу Ворхулст се отдалечи, тя отвърна на мълчаливия въпрос в очите на Ранджит: — Тук всички бюргери се познаваме помежду си, а и леля Беа наистина ми е нещо като роднина. Когато бях малка, прекарвах в дома ѝ почти толкова време, колкото и вкъщи, а Йорис ми беше като по-голям брат, какъвто си нямах. Внимаваше да не се удавя, когато ме водеше на плажа, и ме връщаше вкъщи навреме за следобедния ми сън. — А после забеляза озадаченото изражение на Ранджит. — Какво? — попита тя.

Той сви рамене в знак на извинение.

— Нищо, просто се обърках малко. Наричаш я Беа. Мислех, че се казва... как беше... Мевроу.

Мира бе така любезна да сдържи усмивката си.

— Мевроу е госпожа на холандски. Всъщност се казва Беатрикс. — След това си погледна часовника и сбърчи притеснено чело. — Виж, ако искаш да идеш при приятелите си, не се съобразявай с мен. Сигурен ли се, че не искаш да поплуваш в басейна? В съблекалните тук има запас от бански с всякакви размери...

Сигурен беше и още как. Колко дълго си бяха говорили, Ранджит не можеше да прецени. Мира де Сойза като че ли не бързаше да сложи край на раздумката им, но и това стана — малко по-късно — по вина

на почти забравения Брайън Хариган. Той им напомни за присъствието си, като първо надникна, а после нахлу в малката им палмова градинка. Изглеждаше раздразнен.

— Къде ли не те търсих — сопна се на Мира той.

Тя стана и се усмихна.

— На мен пък ми се стори, че си имаш компания — подразни го тя.

— Говориш за момичето, което ме разведе из къщата? Беше много любезна. А къщата е великолепа. Стените са по метър дебели, пясък, натрошени корали и мазилка, така че климатик не им трябва. Не си забравила, че имаме резервация за вечеря, нали?

Мира се извини, защото наистина беше забравила, каза на Ранджит колко приятно ѝ е било да поговорят и си тръгна.

Ранджит остана на партито. Само че вече не му беше толкова забавно, колкото преди. Обмисли идеята дали да не се топне в басейна и бързо я отхвърли. Присъедини се за кратко към групата студенти около Йорис Ворхулст, които разговаряха за неща, които вече бяха обсъждали в час; поседя с шепа гости, които гледаха и обсъждаха новините по телевизията под малкия навес до градинския зид. Новините, както можеше да се очаква, не бяха забавни. Онези ужасни севернокорейци бяха пуснали глутница свирепи и навярно болни от бяс кучета близо до границата с Южна Корея. Ухапани нямаше. Три от кучетата попаднали на противопехотна мина и се разхвърчали на парчета. Останалите били застреляни с картечница от пограничната охрана. Изобщо всички бяха на мнение, че нещо трябва да се направи по въпроса със Северна Корея.

Ранджит с изненада откри, че му е лесно да разговаря с тези непознати — за световното положение, за нуждата от изграждане на космически лифтове, така че и обикновените хора да имат достъп до пътуванията в космоса, за това какви приятни хора са семейство Ворхулст, и за десетина други неща. По някое време гостите започнаха да оредяват и Ранджит прие това като знак, че е време и той да си тръгва.

Партито му беше харесало, особено първата му част, знаеше и на какво се дължи това — на срещата с Мира де Сойза.

По обратния път към кампуса Ранджит се хвана, че мисли — не по онзи момчешко-момчешки начин, разбира се — колко интересен

човек е тази Мира де Сойза. И че се чуди как най-добре да подходи към убийството на Брайън Хариган.

Така или иначе, Ранджит беше доволен, че се връща в Тринкомалее за лятото. Ганеш Субраманиан беше предположил, че синът му ще посвети основната част от времето си на подновени атаки срещу загадката на Ферма. Отчасти беше прав. Ранджит не беше забравил за теоремата на Ферма. Често се сещаше за нея, в най-неочаквани моменти, още повече сега, когато Мира де Сойза беше възбудила наново интереса му. Само че всеки път, когато се сетеше за теоремата, Ранджит полагаше усилия да я разкара от мислите си. Беше се провалил и нямаше нищо против да го признае.

Пък и други неща окупираха вниманието му. От монасите чу, че на плажа обновяват един от по-старите туристически хотели и наемат колежанчета за лека работа срещу добро заплащане. Ранджит отиде да провери как стоят нещата. Работа наистина се предлагаше. Той подписа договор и за пръв път в осемнайсетгодишния си живот разполагаше с пари, които е заработил сам.

Работата наистина не беше тежка, нито трудна. Официалното ѝ название беше „експедитор“. Задълженията му бяха да си води бележки за съдържанието на всеки пристигащ камион със строителни материали, да съобщава по най-бързия начин на бригадира, ако някой от въпросните камиони се опита да напусне обекта, преди да е стоварил цялата доставка, и накрая, всяка сутрин да преглежда наличните запаси от строителни материали и да прецени каква част от тях е изчезнала през нощта. Частните охранители, наети от предприемача, бяха инструктирани да му съдействат при нужда. А и мотивацията им беше на ниво, защото знаеха, че загубите от кражби ще бъдат удържани от заплатата им.

Освен това Ранджит си имаше четирима малки, но много активни лични помощници.

Те не фигурираха във ведомостта на предприемача, но нито те, нито майка им бяха влизали в плановете на Ранджит за лятото. Ранджит се сдобил с тях случайно, когато един ден старият Ганеш Субраманиан му даде две чанти с храна, която според храмовия готвач щяла да се развали, ако скоро не бъде изядена.

— Занеси чантите на г-жа Канакаратнам — каза той. — Сецаш се, жената на Киртис Канакаратнам. Помниш Киртис, нали? Онзи, когото арестуваха в Коломбо по обвинение в притежание на крадена стока. — Ранджит кимна. — Боя се, че семейството му е доста затруднено напоследък — продължи баща му. — Пуснах ги в старата ми къща за гости. Помниш къде е, нали? Бъди така добър да се отбиеш и да им оставиш храната, моля те.

Ранджит нямаше нищо против. И къщата намери лесно. Помнеше я добре, защото там живеела един пътен инженер, който изпълняваше дребни поръчки за храма, и синчето му, с което Ранджит обичаше да си играе като малък.

Къщата си беше, кажи-речи, същата. Малката градина, която съпругата на пътния инженер бе поддържала отпред, сега беше заета отчасти от зеленчуци и отчасти от бурени. Самата сграда имаше нужда от преобоядисване. Беше по-малка, отколкото я помнеше Ранджит, три маломерни стаи, външна тоалетна и водна помпа в едно далечно къше на двора.

В къщата нямаше никого. Ранджит се поколеба — не му се искаше да влиза в отсъствието на наемателите, но и не можеше да остави чантите с храна отвън. Почука на незаклучената врата, извика силно за поздрав и влезе.

Първата стая беше кухня — печка на газ, мивка без кранове, но с канализационна тръба и голяма пластмасова кана за вода, полупразна; маса и столове и кажи-речи, нищо друго. От кухнята се влизаше в по-малка стая, очевидно нечия спалня, ако се съдеше по кушетката с възглавници и купчина нагънати чаршафи в единия ъгъл. Третата стая беше най-голямата, но и най-претърпаната — две бебешки люлки, две легла, три-четири скрина с чекмеджета, два стола... И още нещо.

Имаше нещо по-различно от времето, когато Ранджит беше идвал тук като малък. А после забеляза, че в единия ъгъл на детската стая има следи от нещо на стената. Приблужи се и видя избледнелите до неузнаваемост останки на религиозен плакат с надписи на санскрит.

Ама, разбира се! Това беше североизточният ъгъл на къщата — ъгълът за пуджа в миналото, свещеното място за молитви и съзерцание, което присъществаше в дома на всеки богобоязлив хиндуист. Какво беше станало с него? Къде беше идолът на Шива — или на друг от боговете — върху малкия му постамент? Къде беше кадилницата с

тамян или чинийката за цветя, или другите ритуални предмети? Нищо не беше останало! Минали бяха много години откакто Ранджит се беше простил с илюзията, че е набожен човек, но сега, като гледаше купчината изпрани, но несгънати детски дрехи, струпани в свещения ъгъл за молитви, той изпита чувство на... ами, почти на отвращение. Никое нормално хиндуистко семейство, набожно или не, не биваше да прави така.

Когато чу гласове откъм двора и отиде да се представи, вече не беше толкова сигурен, че това е нормално хиндуистко семейство. Главата на семейството, съпругата на Киртис Канакаратнам, не беше облечена като нормална-хиндуистка жена. Беше с мъжки работен гащеризон и мъжки ботуши. Теглеше бебешка количка, в която сред някои по-дребни предмети имаше две големи туби с вода и едно малко момиченце. Имаше още три деца — момиче на десетина-единайсет години, което носеше на гърба си друго момиче, най-малкото, и момче, помъкнало брезентова торба на рамо.

— Здравейте — поздрави ги Ранджит. — Аз съм Ранджит Субраманиан, синът на Ганеш Субраманиан. Баща ми ме прати да ви донеса някои неща. Оставих ги на масата вътре. Вие сигурно сте госпожа Канакаратнам.

Жената не отрече обвинението. Пусна дръжката на количката и хвърли поглед на спящото дете вътре. После протегна ръка на Ранджит.

— Аз съм жената на Канакаратнам — потвърди тя. — Благодаря ви. Баща ви е много добър към нас. Да ви предложи чаша вода? Нямаме лед, но сигурно сте жаден, щом сте донесли онези неща чак дотук.

Така беше. Ранджит изпи с благодарност чашата с вода, която жената му сипа от едната туба. (Трябвало да носят отдалеч питейната си вода, обясни тя. Преди години едно цунами наводнило кладенеца им със солена вода от залива и кладенецът така и не се оправил. Водата ставала за пране и за готвене, но не утолявала жаждата.)

Госпожа Канакаратнам, забеляза Ранджит, беше на трийсетина години, в добро здраве, не беше грозна, нито нетърпимо глупава, но имаше зъб на света, който се беше обърнал срещу нея. Друго интересно нещо у госпожа Канакаратнам беше, че не обичаше да ѝ казват госпожа Канакаратнам. Обясни, че и на нея, и на мъжа ѝ изобщо

не им харесвало дето са заседнали в този тропически заден двор, наречен Шри Ланка. Искали да са някъде, където всеки ден се случва нещо ново — вероятно имаше предвид Америка, реши Ранджит. От следващите й думи се разбра, че предположението му е било вярно. Американското посолство отказало да им издаде визи, затова заминали за друга страна — Полша, но и там не им потръгнало.

— Така че — заяви тя с известно предизвикателство в гласа, — направихме единственото възможно нещо. Приехме американски имена. Той не ми даваше да му викам Киртис. Прие името Джордж, а аз — Дороти. Накратко — Дот.

— Хубаво име — каза Ранджит, макар че нямаше мнение по въпроса. Просто искаше да успокои враждебността в гласа й.

Явно успя, защото жената се разприказва. Обясни, че дали американски имена и на децата си, когато се родили. А те се раждали през година. Първа била Тифани, на единайсет, после единственото момче — Харолд, на девет, накрая Роузи и Бетси, на седем и на пет. После Дот небрежно спомена, че в момента мъжът й бил в затвора — каза го по такъв начин, че Ранджит реши да се въздържа от коментар.

Децата му допаднаха веднага — бяха готини хлапета, понякога сладки, друг път забавно нахални, но явно взимаха присърце трудната, хлъзгава, но и интересна работа на порастването. Ранджит толкова много ги хареса, че преди да си тръгне от къщата на Канакаратнам, предложи да ги заведе на плажа при първа възможност.

Следващият му почивен ден беше след четиридесет и осем часа. По-голямата част от тях Ранджит прекара в колебания дали му е по силите да поеме отговорността, която вървеше с отправената покана. Какво щеше да прави например, ако някое от децата поискаше да, ами, сещате се, да иде по нужда?

Оказа се, че тази отговорност принципно се пада на Тифани. Когато Роузи каза, че й се пишка, Тифани я заведе в плиткия прибой, където сериозното разреждане, предлагано от Бенгалския залив, се погрижи за санитарните изисквания. А когато на Харолд му се доходи по голямата работа, Тифани го заведе в една от преносимите тоалетни на строителните работници, без изобщо да занимава Ранджит с това. Извън паузите за естествени нужди четиримата се плискаха в плитчините, Ранджит — начело като водач на групата, децата — в редица зад него като патета. Обядваха със сандвичи, които свиха от

бюфета за работниците. (Работниците май нямаха нищо против; и те харесаха децата.) В горещите следобедни часове децата дремнаха под палмите край плажа, а когато Тифани им каза да прекратят лудориите, те седнаха и Ранджит им разказа вълшебни истории за Марс, Луната и многобройното котило на Юпитеровите спътници.

Разбира се, в други части на света събитията далеч не бяха така идилични.

В израелски училища десетгодишни палестински момичета взривяваха себе си и всички наоколо. В Париж четирима яки северноафриканци демонстрираха отношението си към френската политика, убивайки двама от пазачите на Айфеловата кула и изхвърляйки единайсет туристи от най-горната ѝ платформа. Също толкова лоши неща се случваха във Венеция и Белград, и още по-лоши в Рейкявик... а малкото световни лидери, чиито страни все още не бяха обхванати от пламъци, бяха на път окончателно да изчерпят идеите си за справяне със ситуацията.

На Ранджит обаче не му пукаше особено...

Е, не точно. Определено му пукаше за тези неща, когато се замислеше за тях, но гледаше да се замисля колкото се може по-рядко.

В това той доста напомняше за френетично празнуващите герои от разказа на Едгар Алан По „Маската на алената смърт“. И неговият свят, като техния, беше сериозно болен. Но в онзи конкретен момент слънцето грееше, а децата изпаднаха във възторг, когато им показва как да хващат морски костенурки и да си правят състезание с тях. Обожаваха историите му. Обичаха да ги слушат почти толкова, колкото той обичаше да ги разказва.

Може да е странно, но по същото време част или всички (рядко биваше възможно да се каже с дори приблизителна точност) от големите галактици се опитваха да втълпят подобен урок на други живи същества, съвсем, ама съвсем различни.

Тези други същества не бяха костенурки, разбира се, макар че имаха по костенурски твърди черупки и по костенурски нисък коефициент на интелигентност. Големите галактици се опитваха да ги научат как да използват оръдия на труда.

Това беше една от многобройните задачи, които големите галактици си бяха поставили сами. По човешки стандарти, това навярно би минало за опит да се повиши стандарта на живите същества в галактиката.

Идеята беше, че ако твърдочерупковците се научат да използват лост, кука и камък за хвърляне, това може да са първите им стъпки към зараждаща се интелигентност. Ако това се случеше и при минимална намеса от страна на големите галактици, твърдочерупковците биха могли да стигнат и по-далеч. Дори биха могли да извървят пътя до високите технологии, без да открият междувременно такива нежелани етапи като подчинението, експлоатацията и войната.

Е, този проект щеше да отнеме много, много време. Но пък големите галактици не страдаха от липса на време и смятаха, че опитът си струва. Смятаха, че биха си стрували всичките положени усилия, ако в бъдещата история на вселената има поне един вид, който е успял да стигне до етапа на космическото колонизиране и трансформацията на материя, без по пътя да е усвоил изкуството на убийството. Големите галактици несъмнено бяха интелигентни и могъщи. Но понякога бяха и наивни.

9. ЛЕНИВИ ДНИ

Като цяло, Ранджит беше доволен от лятото си. Задълженията му на обекта не бяха тежки, а и изглежда, никой нямаше нищо против, че води четирите си патета на работа. Дот настояваше, че трябва да се занимава с тях само в дните, когато ѝ е крайно наложително да отсъства от къщи. Само че тези дни не бяха малко. Понякога ѝ се налагаше да отсъства, защото си търсеше работа, но в това отношение все нямаше късмет. По-често излизаше, за да продаде поредната дребна семейна собственост, която да осигури за кратко препитанието на децата.

Ранджит забеляза, че отсъствията ѝ зачестяват. Реши, че Дот вероятно е свикнала да му има доверие за домочадието си. Нямаше нищо против. Дали от искрен интерес или обикновена любезност, но децата изглеждаха очаровани както от историите му, така и от математическите трикове, които им показваше. Явно дългогодишните му занимания с теорията на числата не бяха отишли напразно. Умееше да си играе с числата по начин, за който повечето хора дори не бяха чували.

Да вземем за пример умножението тип руски селянин. Като за начало Ранджит реши, че единствено Тифани знае да умножава. На другите каза:

— Няма нужда да се срамувате, ако не знаете как се умножават числа. В миналото е имало много възрастни, особено в места като Русия, които също не са можели да го правят. Затова измислили един номер. Нарекли го „руско умножение“. Ето как става. Първо написваме двете числа едно до друго, ето така. Да речем, че искате да умножите двайсет и едно по трийсет и седем.

Той извади малко тефтерче от джоба си, което се беше сетил да вземе, написа числата и им показа страницата:

— После... можете ли да умножавате по две? Хубаво. После удвоявате числото отляво, тоест двайсет и едно, и намалявате наполовина числото отдясно и ги написвате под първите числа. Ето така...

21	37
42	18

— Получава се остатък едно, след като разделите числото отдясно, но няма значение. Забравяме за остатъка. Продължавате да удвоявате и да делите на две, отново и отново, докато числото отдясно не се сведе до единица.

21	37
42	18
84	9
168	4
336	2
672	1

— А после зачерквате всички редове, в които дясното число е четно.

21	37
84	9
672	1

— Събирате числата в лявата колона.

21	37
84	9
672	1
777	

Отдолу Ранджит написа триумфално: „ $21 \times 37 = 777$ “ и каза:

— И ето ви го отговора!

И зачака реакция. Получи цели четири, различни. Малката Бетси се сети какво трябва да направи и изпляска с ръце, аплодирайки успеха на Ранджит. Роузи изглеждаше доволна, но озадачена, Харолд се мръщеше, а Тифани любезно попита дали Ранджит ще ѝ заеме тефтерчето и химикалката си. Взе да пише нещо, а Ранджит надничаше над рамото ѝ. Ето какво написа Тифани:

$$37 \times 2 = 74$$
$$21 : 2 = 10,5$$
$$10,5 \times 74 = 777$$

— Да — обяви тя, — толкова се получава. Кажете две други числа, Ранджит, моля те.

Ранджит ѝ даде лесна задача, осем по девет, а после още по-лесна, когато и Харолд поиска да опита. Успя и изглежда, нямаше нищо против да направи още елементарни руски умножения, но по-малките момичета май бяха на път да се разбунтуват. Ранджит възпря желанието си да им покаже защо руското умножение е пример за бинарна аритметика и реши да го отложи за друг път. Доволен от първия си успех в преподаването на теория на числата, той каза:

— Това беше забавно. А сега да хванем още няколко костенурки.

Гамини Бандара се прибра в Шри Ланка навреме, но когато се обади на Ранджит, имаше неприятни новини. Програмата му била дори по-запълнена, отколкото се опасявал. Няма как да дойде в Тринкомалее, така че дали Ранджит не би дошъл в Коломбо, за да се видят?

Ранджит се подразни и не успя да скрие добре раздражението си.

— Ами — проточи той, — не знам дали ще успея да се измъкна от работа.

Но Гамини беше убедителен, а и се оказа, че бригадирът на обекта няма нищо против да пусне Ранджит в неплатен отпуск за колкото дни иска (понеже бригадирът имаше зет, който да поеме работата и да прибира надниците на Ранджит, докато той отсъства). А и Ганеш Субраманиан направи всичко възможно да му съдейства. Отначало Ранджит се притесняваше, че баща му ще се разстрои на нова сметка от появата на Гамини в картинката. Оказа се, че греша. Изглежда, една кратка среща, при това на голямо разстояние от Тринкомалее, не се броеше за проблем. Ганеш улесни сина си максимално.

— С автобус ли? — каза той и махна пренебрежително с ръка. — Няма нужда да вземаш автобуса. Имам един служебен пикап, който не ползвам. Взemi го, Ранджит. Можеш да го караш цялото лято. Току-виж емблемата на храма върху вратите ти спестила неприятности, като спукани нарочно гуми от разни разбойници и прочие.

И така Ранджит пристигна в Коломбо с пикапа и с чанта багаж като за няколко дни. Странно, но Гамини го беше уведомил, че ще отседне в хотел, а не в къщата на родителите си. Изборът на хотела не го изненада — двете момчета често бяха навестявали бара му по времето, когато изследваха града, — но не можеше да повярва, че бащата на Гамини му е позволил да прекара дори една нощ извън дома им.

Когато Ранджит попита за Гамини на рецепцията, служителят посочи към бара. И Гамини наистина беше там — в бара, и не беше сам. Компания му правеха две момичета, а на масата имаше почти празна бутилка вино.

Тримата станаха да посрещнат Ранджит. Русото момиче се казваше Пру; другото, Маги, имаше коса с цвят на червило, какъвто човешките гени не бяха в състояние да произведат.

— Запознахме се на самолета — поясни Гамини, след като ги представи един на друг. — Американки са. Казват, че учат в Лондон, в университета по изящни изкуства. Там не те учат на друго, освен как да изглеждаш добре. Ох!

Възклицанието се дължеше на Маги, червенокосата, която го ощипа по ухото.

— Не обръщай внимание на този клеветник — каза тя на Ранджит. — С Пру учим в „Камбървел“. Това е колежът в университета по изкуствата, където се учи здраво. Гамини не би издържал и една седмица там.

Ранджит протегна ръка. Двете момичета се здрависаха енергично с него.

— Аз съм Ранджит Субраманиан — представи той.

Червенокосата Маги се засмя.

— О, знаем кой си — уведоми го тя. — Гамини ни разказа всичко за теб. Ти си нисък човек с дълго име и си посветил времето си на борба с една-единствена математическа задача. Гамини каза, че ако

задачата изобщо може да се реши, то ти ще си човекът, който ще ѝ види сметката.

Ранджит, който все още страдаше от пристъпи на вина задето е зарязал теоремата, не знаеше как да отвърне на казаното. Погледна за помощ към Гамини, но и неговото изражение вонеше на вина.

— Слушай, Ранджи — подхвана той с тон, виновен повече и от лицето му. — По-добре да започна с лошата новина. Когато ти писах, се надявах, че ще прекараме поне два дни заедно. — Той поклати глава. — Няма да стане. Баща ми е организиран пълна програма за всеки ден, броено от утре. Семейство, какво да правиш.

Какво да прави, наистина? Ранджит си спомни дните преди Гамини да замине за Лондон. Беше разочарован и не го скри.

— Имам една седмица на разположение. И кола.

Гамини сви рамене и каза с известно раздражение:

— Нищо не мога да се направя. Дори и днес искаше да остана за вечеря, но аз му отказах категорично. — Той изгледа Ранджит от главата до петите, после се ухили. — Адски се радвам да те видя, по дяволите! Дай да те прегърна!

Срещу това Ранджит нямаше възражения, отначало, за да не изложи Гамини пред момичетата, а после, когато усети допира на стройното, горещо тяло на приятеля си, го обля вълна от спомени и искрена обич.

— Хей, да ти поръчаме нещо за пиене — предложи Гамини. — Пру, погрижи се, моля те.

Спомнил си закачките за университета по изкуствата, Ранджит реши, че темата става за разговор.

— Значи искаш да ставаш художничка, така ли? — обърна се той към Маги.

Тя го изгледа невярващо.

— Какво, и да гладувам до смърт? Как ли не! Почти сигурно е, че ще преподавам рисуване в някой общински колеж близо до Тернът, Ню Джърси, където живеят нашите. Или там, където работи съпругът ми, когато се сдобия с такъв.

Русата Пру се включи:

— Аз пък много бих искала да стана художничка. Но няма да го бъде. Нямам никакъв талант, нито пък искам да се връщам при семейството си в Шейкър Хайтс. Голямата ми мечта е да започна

работа в някоя от големите аукционни къщи, „Сотбис“ или друга такава. Парите са добри, работиш с интересни хора, а и ще съм сред изкуство през цялото време, нищо че не е излязло от моите ръце.

Маги подаде на Ранджит коктейла му от кола и арак, после се засмя.

— Мечтай си — подхвърли тя.

Пру протегна крак покрай Гамини и я ритна.

— Свиня такава. Знаем, че няма да стане веднага. Започваш като стажант, а после току-виж ти възложили задачата да следиш номерата на табелките за наддаване в дъното на залата — сещаш се, там, където истинският аукционер рядко поглежда. Ранджит? Не ти ли харесва коктейлът?

На това Ранджит не знаеше как да отговори. С Гамини все това си поръчваха, когато изследваха заедно Коломбо, но откакто приятелят му замина, не беше пил тази напитка. Вдигна чашата към устните си и вкусът му допадна. На този коктейл, както и на следващия.

Макар вечерта да се различаваше от очакванията му, не беше и съвсем за изхвърляне. По някое време момичето на име Пру придърпа стола си към неговия. Той веднага забеляза три неща в нея. Беше топла, мека и ухаеше доста приятно. Е, не можеше да се сравнява с Мира де Сойза и дори — макар и по различен начин — с мевроу Беатрикс Ворхулст, но все пак беше приятна.

Понеже не беше идиот, Ранджит си даваше сметка, че миризмата на жените се дължеше на продукт, който можеш да си купиш във всяка дрогерия. Нямахше значение обаче. Пак си беше приятно, а Пру имаше и други достойнства, сред които охотата ѝ да се притиска в ръката му и забавните неща, които ръсеше от време на време, всъщност доста често. Така или иначе, Ранджит реши, че си прекарва доста добре.

Но с напредването на вечерта той си даде сметка, че са налице доста въпроси без отговор. И когато двете момичета отидоха да си напудрят нослетата в дамската тоалетна, той реши, че сега е моментът да повдигне някои от тях. Като за начало попита Гамини дали се е виждал често с някое от тях в Лондон. Гамини вдигна изненадано вежди.

— Не ги бях виждал, докато не се качиха на самолета в Дубай и не се заприказвахме.

— О, ясно — каза Ранджит, макар да не беше съвсем така. За да стане малко по-ясно, попита: — Ами приятелката ти Мадж?

Гамини го изгледа продължително и развеселено.

— Знаеш ли какъв ти е проблемът, Ранджит? Твърде много се тревожиш. Мадж е в Барселона и вероятно се забавлява с някой навитак. Поръчай си още един коктейл.

Ранджит така и направи. Всъщност и двамата си поръчаха още по едно, същото направиха и момичетата, когато се върнаха на масата. Но приятната атмосфера от по-рано не се върна. Питието на Ранджит стоеше недопито пред него, както и на другите. А после Маги прошепна нещо в ухото на Гамини.

— О, добре — каза й Гамини, после се обърна към Ранджит. — Е, май е време да вдигам гълъбите. Много ми е приятно, че се видяхме отново, но с баща ми потегляме за къщата на баба утре сутринта. Затова ние ще тръгваме. — Той стана и се усмихна. — Дај прегръдка, а?

Ранджит го прегърна, после получи прегръдка от Маги.

— Не е нужно да плащате нищо, между другото — добави Гамини, когато двамата станаха да си ходят. — Всичко се пише на сметката на баща ми. Хайде, сладка.

И докато двамата с Маги се провираха между масите към вратата, Ранджит разбра какво се е криело зад местоимението в множествено число.

И ето го него, сам с момичето на име Пру.

Липсваше му опит, който да му подсказе какво се очаква от него при дадените обстоятелства. Затова пък беше гледал достатъчно американски филми, за да не мълчи като последния кретен.

— Искаш ли още едно питие? — попита любезно той.

Тя поклати глава и се ухили. После кимна към почти пълната чаша пред себе си.

— Още с това не съм се преборила. А и още едно питие би било напълно излишно, не мислиш ли?

Мислеше, но се беше изчерпал откъм идеи за следващия си ход. Във филмите мъжът обикновено канеше жената на танц, но тук това нямаше как да стане — в бара нямаше дансинг, а и Ранджит не умееше да танцува.

Пру се притече на помощ.

— Беше много приятна вечер, Ранджит Субраманиан — каза тя.
— Но утре искам да стана рано и да разгледам града. Как мислиш, дали сервитьорът ще се съгласи да ми извика такси?

Ранджит се изненада.

— Не си ли отседнала в този хотел?

— Направихме резервациите си ден преди да тръгнем от Лондон и нямаше много възможности за избор. Но хотелът не е далеч, на пет минути път с кола.

В този момент Ранджит разбра какво трябва да направи и го направи. Пру нямаше нищо против да се повози в храмовия пикап — нищо че Ранджит не беше съвсем трезвен зад волана, — прояви интерес и към информацията за длъжността на баща му в храма, както и към краткия разказ за дългата и колоритна история на „Тиру Конесварам“. Дотам, че когато стигнаха до хотела ѝ, Пру го покани на чаша кафе, за да поизтрезнеел.

От туристическата агенция бяха резервирани на момичетата младежки хотел, фойето беше пълно с млади хора и доста шумно, затова Пру предложи на Ранджит да се качат в стаята ѝ. Поговориха си, седнали близо един до друг, и географската близост си каза думата. В рамките на един час Ранджит изгуби девствеността си или поне девствеността си по отношение на противоположния пол. Много му хареса. На Пру също — толкова, че го направиха още два пъти преди сънят да ги обори.

Слънцето се беше изкачило високо и напичаше през прозорците, когато някой пъкна ключ в ключалката и ги събуди. Беше Маги. Не изглеждаше изненадана да завари Ранджит и Пру в едно от двете легла в стаята. Гамини? О, той си тръгнал отдавна, скочил от леглото и се облякъл със скоростта на светлината веднага щом от рецепцията се обадили, че баща му е долу и го чака.

— Нали не си забравила — каза Маги и стрелна с въпросителен поглед приятелката си, — че братовчедът на преподавателя ти по живопис ще ни води на обяд в посолството? Вече е десет и петнайсет.

Ранджит, който на свой ред навличаше дрехите си със скоростта на светлината, прие това като знак, че е време да се омиа. Не беше толкова сигурен как да си вземе довиждане с Пру, а този път тя не му

помогна. Е, целуна го шумно за довиждане. Но когато той си предложи несмело услугите да ги разведе из града, ако искат да го разгледат, тя каза, че не вижда как биха могли да го вместят в разписанието си за днешния ден, а и за следващите, в интерес на истината.

Ранджит схвана намека. Целуна я още веднъж, доста по-хладно, махна за довиждане на Маги и си тръгна.

Намърда се в пикапа и се зае да обмисли ситуацията. Разполагаше с колата ѝ със собствената си свобода за цяла седмица. Само че нищо не го задържаше в Коломбо, нищо не го примамаваше и към друга част на Шри Ланка. Затова сви рамене, запали двигателя и пое по дългия път назад към Тринкомалее.

Час по-късно вече караше по магистралата и се чудеше какво ще каже баща му, когато го види да се прибира по-рано от предвиденото. Мислите му обаче бяха насочени най-вече към госпожица Пру Някоя си. Защо се беше държала по този начин — всъщност по няколко взаимно противоречиви начина — по време на кратката им, но — поне за Ранджит — крайно съдържателна среща? Беше изминал почти трийсет километра от магистралата, когато стигна до задоволителен отговор.

Е, „задоволителен“ не беше най-точната дума. Можеше да се закълне, че е открил ключа от палатката, но обяснението никак не му харесваше. Стигнал бе до заключението, че действията на Пру са били продиктувани от краткия ѝ престой в града, а не от желание за сериозна връзка.

Час, час и нещо Ранджит тъна в нерадостни мисли. Но и те не траяха дълго. Каквито и мисли да са се въртели в главата на Пру, нещата, които тялото ѝ беше правило, докато ги е мислила, бяха повод за изключително приятни спомени и размишления. Ранджит си призна, че това несъмнено е било едно от най-приятните преживявания в живота му. Е, явно нямаше да се повтори с тази конкретна партньорка, но на света имаше и други жени, нали така? Сред тях и такива, които не биха искали да го забършат набързо, преди да са напуснали страната.

Като например Мира де Сойза?

Това беше една нова и интригуваща мисъл за Ранджит. Реши да пробва един експеримент с въображението си, а именно да превърти спомените си от нощта с Пру Някоя си, но да замести Пру с Мира.

Досега Ранджит не беше мислил за Мира по този начин, но откри, че не му е трудно да си я представи в гореспоменатата роля. Беше и доста приятно освен това, поне докато мисълта за канадското хотелиерче, Брайън Хариган, не му развали фантазиите. Мисълта за него не беше от приятните.

Ранджит се отказа неохотно от експеримента си и продължи да кара, като се опитваше да не мисли за нищо.

Слънцето почти залязваше, когато най-сетне стигна до Тринкомалее. Замисли се дали да не се прибере в самотната си стая, но реши, че му се говори с някого — е, не за Пру Безименната, разбира се. Просто да поговори. Реши да си пробва късмета в къщата на Канакаратнам и уцели.

Всички си бяха у дома. Вратата беше затворена, но Ранджит чуваше гласа на Дот Канакаратнам. Когато Тифани му отвори, Ранджит видя, че майка ѝ седи на масата и говори по мобилен телефон. (Ранджит не знаеше, че има такъв.) Когато го видя на прага, тя каза набързо няколко заключителни думи в телефона и затвори капачето му. Нещо в лицето ѝ притесни Ранджит — гняв? Тъга? Не можа да прецени.

— Прибираш се по-рано, Ранджит — каза тя. — Мислехме, че ще прекараш повече време с приятеля си.

— И аз така мислех — отвърна той с известно съжаление в гласа, — но не се получи. Въпреки това си прекарах добре. — Нямахше намерение да им обяснява точно колко добре, освен да им разкаже това-онова за Коломбо, но личицата на хлапетата го спряха. — Нещо не е наред ли? — попита след кратка пауза той.

Дот отговори от името на цялото семейство.

— Джордж. Мъжът ми. Избягал е.

След такава новина не вървеше да си говорят за столичните забележителности. Ранджит попита за подробности. По някакви неведоми полицейски причини Джордж Канакаратнам бил прехвърлен от един затвор в друг. По пътя станала катастрофа. Охраната и шофьорът загинали. За разлика от Канакаратнам, който просто си тръгнал.

— От местната полиция висяха тук цял ден — вметна Харолд, когато майка му замълча колкото да си поеме дъх. — Казаха, че татко може да се е качил на някоя лодка. Имало мост над голяма река надолу по шосето.

— Но нямало никаква кръв — обяви победоносно Роузи, което озадачи Ранджит. При двама загинали на мястото на катастрофата би трябвало да има доста кръв.

Тифани изясни ситуацията.

— Иска да каже, че не е имало кръв в задната част на автобуса. Само в преградата на шофьора. Така че татко най-вероятно не е пострадал.

Дот изгледа предизвикателно Ранджит.

— За теб Джордж може да е обикновен затворник, но за тях е техният татко. И те го обичат — уведоми го тя. После каза, вече по-дружелюбно: — Да ти сипя ли чаша чай? Искаме да ни разкажеш всичко за пътуването си.

Ранджит прие поканата и седна на масата. Но така и не можа да подхване историята си, защото Тифани размаха ръка. Но не вниманието на Ранджит искаше да привлече, както се оказа, а на майка си.

— Сега ли да му кажем за писмото? — попита момичето.

Дот изгледа стреснато Ранджит.

— Ох, извинявай. Толкова неща ни се струпаха, че съвсем забравих. — Разрови купчината писма на масата, извади един плик и го подаде на Ранджит. — Донесе го един от монасите. Престояло цяла седмица в храма, защото никой не им бил казал къде си отседнал.

— А тази сутрин, когато най-после разбрали, отишли да ти го дадат, но в стаята ти нямало никой — вметна Тифани. — Мама им каза, че могат да оставят писмото тук и че ние ще ти го дадем.

Дот го погледна смутено.

— Така беше, да. Полицайте бяха тук и аз няхах търпение да ми се махнат от главата...

Млъкна, осъзнала, че Ранджит не я слуша. Обратният адрес на плика беше на крайбрежния хотел до строителния обект, на който работеше Ранджит. Същият адрес беше отпечатан и на бланката вътре, а текстът гласеше:

„Скъпи Ранджит,
Ще остана тук няколко дни. Дали не бихме могли да
се видим на чаша чай или нещо такова?“

И беше подписано от Мира де Сойза.

Ранджит не изчака предложения от Дот чай.

— Ще се видим по-късно — каза той и хукна към вратата.

Пътят с автомобил до хотела отне двадесетина минути. Младата жена на рецепцията беше крайно любезна, но когато разбра за кого я пита Ранджит, не можа да го зарадва с нищо.

— О, но те си тръгнаха вчера, госпожица Де Сойза и господин Хариган. Мисля, че поеха обратно към столицата.

Когато се върна в пикапа, Ранджит призна пред себе си колко дълбоко съжалява, че я е изпуснал... и колко му е противен фактът, че Мира пътува заедно с канадеца. Подкара бавно и унило по обратния път. На отбивката към къщата на Канакаратнам Ранджит забави, но след кратко колебание я подмина. Беше донякъде интересно, че съпругът на Дот е успял да избяга от федерален затвор. А и Ранджит беше чакал с нетърпение да разкаже на децата за пътуването си. Е, за част от него.

Но не точно сега. Точно сега не искаше да говори с никого за нищо.

На следващия ден се върна на работа. Зетят на бригадира никак не се зарадва да го види, но пък дечурлигата на Канакаратнам бяха толкова щастливи, когато се отби да ги вземе, че радостта им компенсира всичко останало. А когато дойде времето за приказки, те изслушаха притихнали разказа му как царете на Канди отблъсквали дълги години европейските завоеватели (Ранджит беше прочел подробностите в нета рано сутринта) и май изобщо не се сетиха за своя баща беглец.

Майка им също не отваряше дума за това, поне през следващите няколко дни, а после, когато Ранджит се отби да вземе децата поредната сутрин, те бяха заети.

Дот Канакаратнам седеше на масата и прибираще дрехи и домакински вещи в сакове, а четирите деца слагаха на свой ред багажа

си в по-малки чанти. Видяла въпроса в очите на младежа, Дот се усмихна широко.

— Имам страхотна новина, Ранджит! Едни наши стари приятели са ми намерили работа! Тук, в Тринко, но долу при пристанището. Не разбрах каква точно е работата, но казаха, че заплащането било добро, а давали и квартира!

Погледна го очаквателно.

— Това е... чудесно — каза той, полагайки усилия да оправдае очакванията й. Зачуди се как е възможно да приеме работа, чието естество не знае, но после си даде сметка, че жената е отчаяна, и не задълба по темата. — Кога тръгвате?

— Почти сме готови. Искам да те помоля за нещо, Ранджит. Пикапът на баща ти още е на твое разположение, нали? А такситата са толкова скъпи. Ще ни откараш ли до пристанището?

10.

НОВ ЖИВОТ ЗА СЕМЕЙСТВО КАНАКАРАТНАМ

Пикапът наистина беше на негово разположение — ходеше с него на работа по предложение на баща си, — така че можеше да ги закара. Поне след като предупредеше бригадира, че зет му може да изкара още една надница на негово място. Когато се върна в къщата на Дот, всичко беше готово. Двайсетина минути по-късно децата седяха отзад и пицяха от вълнение, а Дот седеше до него, вперила поглед в приближаващото пристанище.

Ранджит рядко беше идвал тук след примирието. Още имаше следи от анархията във външния свят. В другия край на пристанището се виждаха обтекаемите силуети на две ядрени подводници, навярно индийски, а и какво ли още не! Имаше рибарски съдове, и то не от четириместния вид, който можеше да се види на всеки плаж на острова. Тези бяха от по-дълбоководните, които можеха да навлизат на стотина и повече километра в морето и бяха предназначени за индустриален риболов. Имаше товарни кораби с всякакви форми и размери, едни товареха, други разтоварваха. Но най-силно го изненадаха друг вид кораби — снежнобели, със спасителни лодки, закачени за бордовете и с редици от люкове. Виж ти, туристическите кораби се бяха върнали! Ранджит не устоя на изкушението и спря на удобно място, за да ги покаже на децата. Очакваше да се разшумят от вълнение, но те само си зашепнаха енергично на ухо.

Дот обаче не искаше да се бавят.

— Мирувайте — обърна се тя към децата. После каза на Ранджит: — Ще ми се да стигнем колкото се може по-бързо. Виждаш ли магазинчето за сувенири близо до кея с белите кораби? Мисля, че това е мястото.

Беше по-скоро павилион, доста олющен и без наплив на клиента. Няколко възрастни туристи с ярки шорти до коленете и

хавайски ризи менте разглеждаха мързеливо цветните пощенски картички и пластмасовите слончета. А Дот Канакаратнам искаше да иде там с все децата и багажа.

— Да, това е мястото — каза тя. — Приятелите ни ще дойдат да ни вземат, така че ти по-добре тръгвай, Ранджит. — После внезапно го прегърна. — Много ще липсваш на децата, Ранджит, а и на мен! — После децата го прегърнаха на свой ред. И когато подкара обратно, Ранджит видя, че всичките плачат.

Той, разбира се, не заплака. Все пак беше голям мъж. Пък и хората го гледаха.

Ранджит не бързаше да се върне на работа сега, когато нямаше малки деца, които да го забавляват. Четири-пет крайбрежни ресторанчета и закусвални чакаха да свърши митническата проверка и пътниците от туристическите кораби да слязат на брега. Ранджит паркира до най-малко атрактивното на вид заведение, поръча си чаша чай и се замисли колко бързо бяха спечелили сърцето му хлапетата на Дот.

Странно беше, помисли си той, че Дот знае за апартамента, който вървял с работата, но няма представа каква е самата работа. За миг дори се запита дали му е казала истината.

Глупаво беше да се съмнява. Защо би пазила тайни от него, в крайна сметка? Излезе от закусвалнята и хвърли поглед към мястото, където ги беше оставил.

Нямаше ги.

Ранджит се сбогува мислено с тях и им пожела късмет, после подкара бавно по крайбрежното шосе. Подмина малък товарен кораб, натоварен с канела за износ, до него имаше сингапурски кораб, който разтоварваше — както лесно можеше да се предположи — автомобили, компютри и домакински уреди, произведени в Китай. Понататък имаше група туристически кораби, далеч не толкова лъскави при оглед отблизо. Неколцина пътници явно не бяха проявили интерес към разходките до скалата Свами или бащиния му храм и висяха по парапетите на горната палуба. Сред тях имаше и малко момиченце, което махаше радостно...

Не! Не беше някакво малко момиченце. Беше Бетси Канакаратнам! А Тифани тичаше към нея, явно с намерение да я сгълчи. На няколко метра встрани беше единственото момче в семейството, хванало за ръка нисък мъж с тъмна кожа.

Възможно ли беше да е Киртис Канакаратнам? Едва ли можеше да е друг. Тифани тъкмо казваше нещо на мъжа, повлякла за ръка сестричката си.

Мъжът кимна замислено. После се обърна към Ранджит, който се беше подал от прозорчето на пикапа недалеч от кораба. Ухили се широко и му махна.

Жестът беше повече от ясен — даваше знак на Ранджит да се качи на кораба, като сочеше към малък паркинг недалеч, после към себе си и към мостчето, което свързваше кораба с кея. Ранджит не се поколеба. Зави към паркинга, изключи двигателя, затръшна вратата на пикапа и се затича към мостчето.

В движение отбеляза, че корабът не е от петдесетхилядитонните чудовища, които обикаляха Карибите и гръцките острови. Този беше доста по-малък, много по-мръсен и боята му се лющеше кажи-речи навсякъде. В края на мостчето едър мъж с черна брада и бяла униформа стоеше до картов четец и малка порта. До него бе застанал предполагаемият Джордж Канакаратнам, който пошушна нещо в ухото на брадатия, после се обърна да посрещне Ранджит.

— Качвайте се, качвайте се! Толкова се радвам да се запознаем, господин Субраманиан. Децата само за вас говорят! А сега — насам, моля — нека слезем долу при Дот и ще видите каква страхотна каюта има за децата, цялата на тяхно разположение! Плащат ми добре, а изглежда, ще намерят работа и за Дот. Голям късмет извадихме, наистина!

— Ами, да — съгласи Ранджит, — май наистина ви е излязъл късметът...

Но Канакаратнам явно нямаше търпение да го слуша, особено двусмислени забележки като тази, която намекваше за успешното му бягство от затвора.

— Така си е — побърза да каже той. — И добре плащат! Само да слезем по тази стълба...

Слязоха, минаха по друг коридор, после надолу по друго стълбище, като Киртис (или Джордж) Канакаратнам не прекъсна и за

миг скорострелната си рецитация какъв късмет било извадило семейството му и как децата направо били влюбени в Ранджит Субраманиан. Минаха през седем или осем врати, всичките от онзи вид, който се затваря херметически при извънредно положение и повечето с надпис „Вход забранен“. Накрая стигнаха до различна врата, от онези, пред които спираш и чукаш. Така направи и Канакаратнам. Отвори им едър брадат мъж.

— Сомалиец е — обясни Канакаратнам на Ранджит. — Те всичките изглеждат така.

Кимна на брадатия и брадатият му кимна на свой ред. А после, със съвсем различен тон, Канакаратнам каза:

— А сега седнете. Налага се да останете тук ден-два. По-добре не вдигайте врява, нито се опитвайте да излезете, иначе той ще ви убие.

Посочи сомалиеца. Мъжът явно разбираше достатъчно езика, защото потупа многозначително големия нож, затъкнат в колана на панталона му.

— Разбрахте ли? — попита Канакаратнам. — Не вдигайте шум и не се опитвайте да излезете. Стойте тук, докато някой не дойде да ви каже, че вече можете да излезете. Ако не създавате неприятности, мога да ви обещаю едно интересно пътуване... след като превземем кораба.

11. ПИРАТСКИ ЖИВОТ

Мина малко повече време, отколкото Канакаратнам беше обещал, преди да освободят Ранджит. Достатъчно, за да го нахранят няколко пъти — добре при това, защото кухнята беше все пак кухня на туристически кораб. Най-малко два пъти Ранджит потъва в неспокоен сън на твърдата кушетка до стената. Сомалиецът излиза няколко пъти, но не пропускаше да заключи вратата след себе си. Ранджит доста се замисли, преди да поеме риска и да натисне дръжката, но вратата така или иначе се оказа здраво заключена. Канакаратнам намина няколко пъти, явно в опит да прояви любезност. Охотно му обясни какво става. На втория ден пиратите — точно тази дума употреби Канакаратнам — „пирати“ — щурмували мостика, обезоръжили онази част от екипажа, която не била минала на тяхна страна междувременно, и обявили, че корабът поема по курс към пристанището на Босасо в Сомалия. Преди Ранджит да бъде освободен, пиратите обрала всички ценно от корабния трезор и всичко преносимо от пътническите каюти, а самите пътници уведомили, че скоро ще поемат живи и здрави към дома си, стига семействата или приятелите им да осигурят нужната сума за откупа. („Ще се изненадаш — каза Канакаратнам на Ранджит — какви пари биха дали някои хора, за да върнат у дома любимата си баба.“) Колкото до самия кораб, ако го откарали без проблеми до Сомалия, с малко прясна боя и свестни фалшиви документи, той можел да се превърне в най-значимия им приход.

Всичко било бизнес, нищо повече. Даже, както обясни Канакаратнам, не било по-различно от което и да било търговско начинание. От началото на двайсет и първи век пиратството се превърнало в доста голям бизнес само по себе си, имало брокерски къщи, които приемали парите по откупите и ги предавали на пиратите, като в замяна гарантирали безопасното предаване на заложниците.

— Всъщност — заключи доволно Канакаратнам — се оказва истински късмет за мене, че ме хванаха с крадената стока...

Съкилийникът ми в Батикалоа трябвало да участва в отвличането, но го прибрали на топло за нещо друго. Разказа ми всичко и когато се измъкнах, знаех къде да отида.

Но дори и деловото пиратство от време на време си имаше неприятна страна. Едната неприятна страна, както Ранджит можеше да се досети, беше начинът, по който пиратите постъпваха с онези от членовете на екипажа, които им се противопоставеха твърде енергично. (Ранджит попита за това Канакаратнам, но той така и не му отговори. Което само по себе си беше достатъчно красноречив отговор.)

Когато Канакаратнам му каза, че корабът вече е под техен контрол и той може да излезе, Ранджит разбра, че е имало поне една неприятна случка. Свързана била с капитана, който се оказал човек с чувство за дълг и отказал да предаде ключовете за трезора. Разбира се, проблемът бил решен бързо. Пиратите застреляли капитана и назначили на негово място първия офицер, който проявявал далеч по-голяма охота да сътрудничи. Новоизлюпеният капитан лично извадил ключовете от джоба на покойния си началник и ги връчил на пиратите.

Ранджит никога не се беше качвал на туристически кораб преди. Въпреки необичайните обстоятелства, този туристически кораб все още предлагаше цял куп абсурдни забавления. На най-горната палуба имаше басейн (който не се използваше при силно морско вълнение, каквото имаше почти през цялото време). Кухнята продължаваше да предлага богато и вкусно меню, нищо че пътниците се хранеха сгъчкани в единия ъгъл на трапезарията под дулата на пушки. Казиното беше затворено, но това едва ли имаше значение, защото пътниците така или иначе се бяха разделили с всичките си кредитни карти и пари в брой. Баровете също бяха затворени, нямаше ги и вечерните представления в кафе-театъра. Но във всяка каюта вървяха филми по телевизията, а времето беше хубаво.

Твърде хубаво, според Канакаратнам.

— По-добре да имаше облаци — мърмореше той. — Човек не знае колко очи има горе и дали не ни следят. Сателити — поясни, когато Ранджит го изгледа озадачено. — Разбира се, те не обръщат голямо внимание на старо ръждясало корито като нашето, но никога не се знае. О — добави той, спомнил си дадено обещание, — Тифани те

търсеше. Искаше да те пита дали ще ѝ помогнеш с хлапетата на горната палуба.

— Защо не — съгласи се веднага Ранджит. Нямаше търпение да се види отново с четирите си другарчета. Чувстваше се гадно, разбира се, но правеше всичко по силите си да го скрие. Когато се качи на откритата палуба под яркото тропическо слънце, той не се сдържа и вдигна поглед към небето.

Разбира се, не би могъл да види очите в небето. Не беше и очаквал да ги види, но това не му пречеше да се пита кой ли може да ги наблюдава в момента.

И, разбира се, нямаше никаква представа, че част от тези очи са с напълно извънземен произход.

Оказа се, че сред пътниците има двајсетина деца на възраст от шест-седем до четиринайсет години. Повечето говореха в една или друга степен английски и Тифани помоли Ранджит — разбира се — да им разкаже някоя история, за да забравят гледката на разстреляния капитан, чийто труп беше стоял почти цял ден недалеч от тенис кортовете.

Трудна задача. Две от десетинагодишните така и не спряха да плачат, а немалко от другите хлапета не можеха да откъснат поглед от въоръжения пират, който патрулираше по палубата. Донякъде Ранджит сам усложни задачата си, защото вместо да им покаже простичкото руско умножение, с което беше забавлявал децата Канакаратнам по-рано, той реши да ги научи как да броят на пръсти двоично.

Не пожъна успех. Никое от присъстващите деца не беше чувало за двоични числа. Когато Ранджит им обясни, че ако искат да представят числото едно в двоичен запис, могат да напишат старата позната единица, но ако искат да представят две, трябва да напишат 10, за три — 11, и така нататък, веднага разбра, че е ударил на камък.

Въпреки това продължи храбро урока.

— Така стигаме до броенето на пръсти — каза им той и вдигна двете си ръце. — Представете си, че всеки пръст представлява едно число... да, Тифани, знам какво ще попиташ. Да, броим палеца за пръст. — (Тифани не беше казала нищо, но въпреки това кимна енергично.) — Всяка цифра трябва да е или 1 или 0, защото двоичното смятане работи само с тях. Когато пръстите са свити — той стисна

ръце в юмруци, — всеки пръст е нула. Вижте сега. — Сложи юмруци на масата пред себе си. — В двоичната система тези десет свити пръста представляват числото 0000000000. Кое е друг начин да се каже, че всичките десет нули са числото нула, защото без значение колко нули ще напишете, числото пак си е нула. Вижте сега обаче.

Той изпружи всичките пръсти и на двете си ръце.

— Сега всичките ми пръсти са единици и двоичното число, което показвам в момента, е 1111111111. Това означава, че ако искате да го представите по нормалния начин, трябва да напишете едно за последната единица в редицата, плюс две за единицата до нея. Плюс четири за следващата — изобщо удвоявате всеки път, чак до петстотин и дванайсет за последната единица на лявата ръка. Значи сме написали... Написа с молив на парче хартия:

1
2
4
8
16
32
64
128
256
512

— И ако ги съберем всичките, получаваме:

1023

— Значи сте преброили на пръсти чак до хиляда и двадесет и три!

Ранджит плъзна поглед по публиката си. Реакцията не оправда очакванията му. Вече четири-пет деца плачеха, а израженията на останалите варираха от объркване до негодувание.

А после, със закъснение, започнаха въпросите.

— Имаш предвид, че...

— Чакай малко, Ранджит, да не би да казваш, че...

И накрая безценното:

— О, я да видим дали съм разбрала правилно. Да речем, че броим риби. Значи единицата в края на дясната ръка означава, че

имаме една-единствена риба, а следващата единица в редицката сочи, че тук рибите са две, после четири и осем риби, и така чак до цяла купчина — единицата в другия край на редицката — която се състои от петстотин и дванайсет риби. После събираме всичко в едно и получаваме хиляда двайсет и три риби. Така ли е?

— Да — потвърди доволно Ранджит. Да, беше доволен въпреки факта, че единствените деца, които откликнаха, бяха децата на Дот и Киртис Канакаратнам, а единствената, която наистина разбра обяснението му, беше, разбира се, Тифани.

Самият Канакаратнам, изглежда, не се притесняваше от неуспеха на Ранджит да разведри децата. Когато седна при него на обяд — менюто включваше два вида супа, три различни салати и поне пет-шест предястия, — той каза одобрително:

— Днес си записа червена точка, Ранджит. — Не спомена как точно, макар че младежът, който беше зърнал трупа на покойния капитан, имаше доста добра представа за какво говори новоизлюпеният пират.

Когато се върна при него час по-късно, Канакаратнам беше по-конкретен:

— Гледай все така да показваш, че ни съдействаш. Някои от приятелите ми задават въпроси. Ето какво. Трябва да съберем информация за всеки от пътниците, за да знаем какъв откуп да поискаме, но повечето от колегите ми не говорят език, който пътниците да разбират. Ти ще ни помогнеш, нали?

В тона на Канакаратнам се съдържаше въпрос, но предвид ситуацията Ранджит нямаше право на избор. Ясно му беше, че трябва да съдейства на пиратите, ако иска да оцелее, затова през следващите два дни разговаря с пътниците — някои ужасени, други гневни — за банковите им сметки, доходите им, недвижимата им собственост и евентуални богати роднини.

Не беше разпитал и половината, когато ги застигнаха неприятностите.

Беше още тъмно, когато промяна в звука на корабните двигатели събуди Ранджит. Приспивният ритъм изчезна, заменен от рязък, силен гърмеж. Още по-стряскащи бяха виковете, които долитаха от коридора

пред стаята му. Ранджит надникна и видя членове на първоначалния екипаж да тичат към изходите. Всички мъкнеха по два-три куфара, явно задигнати от пътническите каюти и несъмнено натъпкани с откраднати вещи. Крясъците идваха най-вече от гърлото на един пират, който подкарваше екипажа към изходите. Пиратите бяха ядосани и притеснени. Пленените членове на екипажа изглеждаха уплашени до смърт.

Ранджит прецени, че ще е добре още веднъж да докаже охотата си за сътрудничество. Хукна в обратната посока към едно от вътрешните стълбища, където други членове на екипажа хвърляха куфари и сакове към неговото ниво. Наведе се да вземе два сака и да ги помъкне заедно с другите носачи, когато чу детски глас да вика името му. Вдигна поглед и видя Дот Канакаратнам и децата ѝ да слизат към него по стълбите. Всички те, дори малката Бетси, носеха плячка, а Тифани преливаше от информация. Час-два по-рано един от пиратите забелязал корабни светлини откъм кърмата.

— Но на радара не се виждало нищо — информира го развълнувано Тифани. — Знаеш какво означава това, нали?

Ранджит не знаеше, но можеше да се досети.

— Военноморски съд с антирадарно устройство?

— Именно! Зад нас има разрушител или нещо такова! Няма как да стигнем до Сомалия, така че ще трябва да спрем някъде по-близо — Индия или Пакистан, може би — и да се скрием в джунглата. Горещо се мъчат да направят радиовръзка с някоя от местните банди, която да ни помогне.

— И защо им е на местните бандити да ни помагат, вместо просто да ни отнемат плячката? — попита Ранджит.

Децата дори не се опитаха да му отговорят, а Дот каза само:

— Хайде. Помогни ни да свалим тези неща.

След като всичко ценно беше свалено до изхода на палуба Б, пиратите останаха без работа. Повечето се пръснаха по външните палуби, като оглеждаха притеснено хоризонта за неуловимия от радара преследвач и още по-притеснено се взираха напред за суша, където корабът да пристане.

Нямаше какво друго да се види, освен вода. И да имаше кораб или суша наблизно, Ранджит не ги видя. По обяд му писна да се оглежда, слезе долу да потърси нещо за ядене, после се прибра в каютата си и се метна на леглото. Заспа веднага...

А после се събуди от оглушително стържене на метал и яко разлюляване, което едва не го изхвърли от леглото. Очевидно бяха пристигнали.

След минутка корабът се успокои, макар да остана леко наклонен. Ранджит се огледа за нещо, което да вземе — не намери, — после тръгна към десния изход, като се държеше за перилата. Почти цялата плячка беше свалена на брега и лежеше нахвърляна на сантиметри от вълните на прибоя. Повечето хора също бяха слезли — пирати, пътници и членове на екипажа. Някои от пиратите викаха на моряците и пътниците да дръпнат мокрите куфари по-далеч от вълните. Ранджит се огледа, не видя местни хора на брега и нагази в топлата, дълбока до коленете вода.

Не че нямаше следи от човешко присъствие. Явно бяха попаднали на някой от изоставените плажове из Индийския океан, използвани до неотдавна за евтино и небезопасно нарязване на стари кораби за скрап. Въздухът вонеше на машинно масло и ръжда. По протежение на прибоя стърчаха фрагменти от корозирали корпуси и изхвърлена корабна мебелировка — столове, легла, маси, — твърде стари и повредени, за да ги прибере някой. Но никъде не се виждаха отчаяните бедняци, занимавали се с нарязването на корпусите и отделянето на ценните части от двигателите и другото оборудване... мъжете, които често бяха умирали на този плаж, натровени от токсичните вещества, чието безопасно неутрализиране би оскъпило значително операцията на всеки по-добре охраняван участък от крайбрежието. А каква част от отровите и канцерогенните вещества бяха останали в пясъка и водата наоколо, Ранджит можеше само да гадае.

Знаеше само, че единственият начин да се справи с този проблем е като се махне възможно най-бързо от плажа.

Само че обещаваща перспектива за това не се очертаваше. И да беше уговорено съдействие на местни бандити, Ранджит не виждаше и помен от тях. Е, може и да беше зърнал нещо за миг, някаква сянка,

скрита зад храсталаците, но когато се вгледа по-внимателно, тя не беше там.

Газейки току зад Ранджит, Дот Канакарата правеше всичко по силите си да държи четири детски ръце едновременно, без да пуска саковете с плячка. Накрая се предаде и тикна единия сак на Ранджит.

— Дръж — каза тя. — Вътре са резервните дрехи на Джордж. Дръж сака, докато той не се появи отнякъде. Искам да измъкна децата на сухо.

Не изчака отговор. Повлякла децата, Дот тръгна по горещия пясък към следата на прилива, спря и се огледа за съпруга си. Ранджит пък внезапно привлече вниманието на един от пиратите, който размахваше пистолета си към група членове на екипажа, но виковете му несъмнено бяха предназначени за Ранджит. Младежът не беше сигурен какво точно иска от него пиратът, но можеше да се обзаложи, че е нещо неприятно. Затова закима енергично с глава в знак на съгласие, а после се обърна и хукна с всички сили, заобикаляйки кърмата на заседналия кораб. Спря чак когато изгуби от поглед пирата...

Точно тогава за пръв път чу далечното скръбно тръбене.

Беше страховит звук, не беше мелодия, но определено напомняше музикалния фон от филм на ужасите в момента, когато зомбитата се надигат от своите ковчези. Ранджит явно не беше единственият, който го чу. Нагоре по плажа един проснал се на пясъка пират, изтощен и задъхан от газенето във водата, приседна и се огледа зачудено. Същото направи и друг, както и двама от екипажа на кораба, всичките се сядоха или ставаха, въртяха глави в опит да установят откъде идва звукът.

Тогава Ранджит ги видя — наниз от далечни въздухоплателни машини, които идваха към тях откъм морето. Хеликоптери. Поне дузина, всичките снабдени със странни устройства като чинии за супа, които се въртяха при всяка промяна в курса на хеликоптерите, неизменно насочени към хората на плажа... после звукът стана по-силен...

И ставаше все по-силен и по-силен.

През остатъка от своя много дълъг живот Ранджит Субраманиан така и не успя да забрави онзи ден на плажа. След него имаше и много по-лоши дни, вярно, но онези ужасяващи и унижителни мигове под акустичния преграден огън на хеликоптерите се бяха запечатали неизлицимо в паметта му. Ранджит никога не беше попадал в обсега на този вид обезсилващо оръжие, с което разполагаха съвременните бойни машини. Не бе имал представа какво може да причини подобен звук на тялото му. Най-тежкия удар понесе стомахът му — червата му се изпразниха, повръщаше на пристъпи, болката и гаденето бяха непоносими.

Но атаката не се ограничи с обезсилващи оръжия. Поне двама от пиратите съумяха да потиснат ужаса на собствените си тела и да изстрелят по един залп към хеликоптерите. (За лош късмет на Ранджит един от тях беше Киртис Канакаратнам.) Това се оказа грешка. Всеки хеликоптер имаше по два отворени люка, единият зает от картечар, другият — от също толкова смъртоносен гранатометчик, така че двамата пирати паднаха, преди да са изстреляли втори залп.

Колкото до другите наблюдатели от небесата...

На тях инцидентът се стори озадачаващ, дори на онези, наречени девет-ръкокраките.

О, девет-ръкокраките и преди бяха виждали човешки престрелки. Девет-ръкокраките бяха единствената клиентска раса, която големите галактици насърчаваха в лингвистичните й занимания, и главната й мисия беше да информират своите господари какво си говорят човеците — само че няма как да шпионираш дълго човеците, без да се натъкнеш на насилие под една или друга форма. Девет-ръкокраките бяха сметнали, че поне този път знаят какво се задава. Когато идентифицираха настръхналия от химически оръжия кораб, който дебнеше отдалеч друг кораб, очевидно невъоръжен, те решиха, че най-вероятно ще станат свидетели на поредното кръвопролитие. Дори се запитаха дали си струва да останат тук само за да видят поредния пример на масово убийство.

Затова се изненадаха, че толкова малко от човеците на брега бяха усмъртени с помощта на далекобойните оръжия от въздушните машини.

Вида на оръжията разпознаха бързо — устройството за въздушно компресиране и всички останали, — защото ги бяха виждали и преди.

В крайна сметка, почти нямаше оръжие, създадено от човешката раса, което да не е било използвано от други раси на други места и в други времена из галактиката. И девет-ръкокраките добре знаеха — от историята на други видове, използвали подобни оръжия в далечното галактическо минало — какви неприятни и унизителни ефекти имат такива оръжия върху незащитеното органично тяло.

Причината за озадачението на девет-ръкокраките беше следната — защо тези примитиви предпочетоха въздушнокомпресивното оръдие вместо обичайния набор от далекобойни експлозивни снаряди, които са далеч по-смъртоносни за органичното тяло?

Когато сблъсъкът на повърхността приключи, отговорните лица сред девет-ръкокраките спориха дълги минути, преди да решат дали да докладват за видяното.

В крайна сметка го направиха. Докладваха го точно и в детайли, оставяйки на големите галактици сами да си направят изводите, а самите те си оставиха известна свобода за маневриране посредством заглавието, което сложиха на рапорта си: „Пример за аномален сблъсък“.

12. СЪД

Ранджит не видя почти нищо от кръвопролитие, защото вниманието му беше ангажирано изцяло със собствените му унизителни проблеми. Освен че се чувстваше така, сякаш стадо бесни свине са вилнели из храносмилателната му система, благодарение на субзвуковото оръдие — и точно според програмирането му — се беше оцапал грандиозно. Не му се беше случвало от ранна детска възраст и беше забравил колко отвратителна е цялата тази история.

Успя да съблече омацаните си дрехи, тръгна със залитане към топлата вода и използва най-малко оцапаната част от облеклото си, за да се изтърка. Междувременно измисли план. Отмъкна сака с дрехите на Китрис Канакаратнам, който Дот му беше дала да носи. В сака нямаше обувки, а Ранджит не искаше да облича чуждо бельо, но останалото беше налице — панталони, тениски и дебели вълнени чорапи, които с малко късмет щяха да опазят краката му от острите камъчета на плажа. Облече се и излезе от укритието си, за да види какво става.

Изглеждаше зле и миришеше още по-зле. Хеликоптерите бяха кацнали в права редица и в момента от търбусите им се изсипваха поне стотина въоръжени войници — пакистанци или индийци, предположи Ранджит, макар че не познаваше добре нито едните, нито другите. Които и да бяха, те бързо и ефикасно разделиха хората на четири групи. В първите две бяха пътниците — в едната мъжете, в другата жените. Двете групи се поизмиха в морето, а неколцина войници им подаваха пешкири и одеяла, с които да се подсушат и увият. Ранджит забеляза, че войниците, които помагаша на женската група, също бяха жени, макар че с униформите и оръжията полът им трудно се различаваше.

На двайсетина метра надолу по плажа група от трийсетина мъже и жени правеха опит да се почистят, без никой да им помага, нито да ги охранява. Купчина пешкири и одеяла бяха оставени наблизко за

самообслужване. По малкото познати физиономии Ранджит ги причисли към категорията на екипажа... но дори да не познаваше никого, пак би стигнал до този извод заради екзалтираното облекчение, което излъчваха лицата им. Спасени в последната минута.

Имаше още една група. На хората в нея не беше позволено да се почистят, нито да се преоблекат. Лежаха по лице с ръце на тила, пазени от четирима войници с насочени оръжия.

Нямаше съмнение кои влизат в тази група. Ранджит огледа проснатите на пясъка хора, но дори да имаше сред тях членове на семейство Канакаратнам, не успя да ги познае по гърбовете. Но нито един не беше толкова дребен, че да е дете.

Един от охраняващите ги войници се загледа в Ранджит, извика му нещо неразбираемо и размаха пушката си.

Явно самотната му разходка беше събудила подозрителността на войниците.

— Добре — извика в отговор той, с надеждата, че не се съгласява с нещо неприемливо, и се огледа трескаво за възможности.

Трудно беше да се каже към коя от групите принадлежи Ранджит. Все пак пътниците очевидно се ползваха с привилегии, затова той махна на войника и тръгна към мъжката група, която си чакаше реда за чисти дрехи. Нареди се на опашката и кимна усмихнато на възрастния човек пред себе си.

Само че старчокът не му кимна. Изглежда го смръщено за миг, после отвори уста и извика на войниците. Двама хукнаха към тях, а онзи викаше колкото глас има:

— Този не е пътник. От тях е! Точно той ме питаше какъв откуп биха платили за мен децата ми!

Благодарение на това Ранджит се озова за нула време по лице на земята с ръце на тила между двама от най-едрите и — понеже не им бяха дали възможност да се почистят — най-миризливи от пиратите.

Лежа там с часове.

Въпросните часове не бяха съвсем лишени от събития, защото през първия от тях Ранджит научи два важни урока. Първият беше, че не трябва да вдига глава, за да се оглежда за Дот и децата — защото, когато го направи, някой го перна с пръчка точно над лявото ухо и извика: „Не мърдай!“ Болката беше ужасна. Вторият беше, че не трябва да шепне на съседите си в опит да събере информация. Тази

простъпка му спечели силен ритник в областта на най-долното ребро отдясно. Болката от ритника беше неопишуема. Колкото до ритналия го, той несъмнено беше войник, защото ботушите му със сигурност бяха армейски модел със стоманена обшивка.

След долу-горе два часа — когато тропическото слънце се беше изкачило високо в небето и Ранджит имаше чувството, че го пекат жив — нещо друго се случи. Пристигна нова група хеликоптери, по-големи и доста по-удобни на вид от първите. Пътниците се качиха в новите хеликоптери заедно с вещите си, които междувременно бяха събрали по плажа, и отлетяха към някое несъмнено по-приятно място. Още час, час и нещо след това откъм гъсталака се чу ръмженето на тежки машини и два камиона с открити каросерии се появиха на пясъка да приберат екипажа. По-късно — доста по-късно, когато слънцето бе сторило всичко по силите си да изпържи в собствен сос безпомощните пирати — дойде и техният ред. Отново хеликоптери — големи и неудобни на вид. Старшият офицер се познаваше по броя нашивки, както и по факта, че пристигна с отделен хеликоптер и че преди да слезе от него, други войници се разбързаха да приготвят стол и маса — е, масата беше обърнат с дъното нагоре сандък, ако трябва да сме точни, — където да се настани, за да въздаде правосъдие.

Пиратите заставаха един по един пред него и отговаряха на въпросите му. Ранджит не чуваше въпросите и отговорите, но присъдите бяха издавани достатъчно силно, за да ги чуят всички.

— Равалпинди, централния затвор — каза офицерът на първия пленник.

— Равалпинди, централния затвор — съобщи същото на втория, после и на третия.

Ранджит беше следващият, който да се яви пред раздавача на правосъдие. Възползва се от броевите мигове, докато се изправи и тръгне към офицера, за да хвърли бърз поглед на пиратите, но и да бяха децата сред тях, той не ги видя.

А после се озова лице в лице с офицера. Разпитът му беше бърз. Офицерът изслуша нещо, което друг войник му пошушна на ухо, после се обърна към Ранджит.

— Как ти е името? — попита той, слава Богу, на английски.

— Аз съм Ранджит Субраманиан, син на Ганеш Субраманиан, който е главен жрец на храма „Тиру“ в Тринкомалее, Шри Ланка. Не съм от пиратите, а...

Офицерът го прекъсна.

— Чакай — излая той и се обърна да каже нещо на адютанта си, който му съобщи нещо, но Ранджит не чу нито дума от разменените реплики. Офицерът се замисли мълчаливо над получената информация. После се наведе напред, докато носът му почти се опря в носа на Ранджит, и си пое дълбоко въздух.

После кимна; Ранджит беше преминал успешно теста с подушването и следователно ставаше за спътник.

— За по-подробен разпит — заяви офицерът. — Качете го в моя хеликоптер. Следващият!

13.

ЕДНО УДОБНО ЗА РАЗПИТИ МЯСТО

Като цяло, Ранджит беше в ръцете на разпитвачи малко над две години, но само през първите шест месеца имаше реални разпити. В нито един момент обаче престоят му не беше дори приблизително приятен.

Първото лошо предчувствие Ранджит изпита, когато му вързаха очите, запушиха му устата и го заключиха с белезници към една седалка в хеликоптера на офицера, преди да излетят. Къде го откараха след това Ранджит не разбра, знаеше само, че полетът продължи по-малко от час. После, все така с вързани очи, го свалиха по стълбичката, оттам го преведоха двайсетина метра по някакъв паваж до друга стълба, по която го качиха в друг въздушен транспорт и пак го закопчаха с белезници за седалка.

Този път не бяха в хеликоптер, защото машината не се издигна вертикално, а се засили по писта, преди да излети във въздуха. Полетът не беше кратък, не беше и информативен. Ранджит чуваше разговорите на екипажа, но не разбираше езика, а когато извика, че му се ходи до тоалетната, отговорът, който получи, не беше словесен. Беше внезапен и силен удар в лицето, неочакван и затова още по-страшен.

Накрая все пак го заведоха до миниатюрната тоалетна на самолета, но не свалиха превръзката от очите му, а вратата оставиха отворена. Нахраниха го също така — тоест отвориха масичката на седалката му, сложиха нещо на нея и му наредиха да яде. На пипане храната явно беше сандвич, навярно със сирене от непознат за него вид, но бяха минали почти двайсет часа, откакто за последно беше слагал нещо в устата си, затова Ранджит го изгълта на три хапки. Помоли за вода и в отговор получи още един шамар.

Колко бе продължил полетът, Ранджит не знаеше, защото по някое време се унесе в неспокоен сън и се събуди от силно друсане, което му подсказа, че самолетът се е приземил и че тази писта е в много по-лошо състояние от предишната. Отново не му свалиха

превръзката на очите. Помогнаха му да слезе от самолета и го натикаха в някаква кола или пикап, с която пътуваха повече от час.

Накрая го заведоха, все така с вързани очи, в някаква сграда, по коридор и оттам в стая, където го накараха да седне. А после един от похитителите му се обърна към него на английски със силен акцент:

— Протегни ръце напред. Не, с дланите нагоре!

Когато го направи, получи силен удар с нещо тежко.

Болката беше силна. Ранджит извика. А после пак същият глас:

— А сега кажи истината. Как ти е името?

Това беше първият въпрос от разпитите му и най-често задаваният, както се оказа. Разпитващите го не желаеха да повярват на простичкия факт, че той е Ранджит Субраманиан, който случайно носи дрехи на друг човек, чието име, както показваха пришитите към дрехите етикети, беше Киртис Канакаратнам. Всеки път, когато им казваше истината, те го наказваха, защото е излъгал.

Наказанието варираше според разпитващия. Когато въпросите задаваше набитият, вечно потен мъж на име Бруно, оръжието беше парче електрически кабел, дебело четири или пет сантиметра, което причиняваше силна болка. За разнообразие Бруно го удряше с отворена ръка по голия корем; това също беше болезнено, а и всеки път караше Ранджит да се чуди дали ударът не му е спукал апендикса или далака. Но в техниката на Бруно имаше и нещо успокоително. Не му изтръгваха ноктите, не му чупеха кости, и очите му още не бяха извадили — изглежда, подбираха средства, които няма да оставят трайна следа, и това вдъхваше на Ранджит надеждата, че може би все пак смятат, рано или късно, да го освободят.

Уви, тази надежда не продължи дълго. Изчезна един ден, когато Бруно се ядоса, захвърли кабела, грабна една къса дървена тояга от масата с полезни инструменти и удари с нея Ранджит в лицето два пъти. В резултат Ранджит се сдобил с подуто око и избит преден зъб и изгубил последната си надежда, че някой ден ще го пуснат.

Другият му основен инквизитор беше възрастен мъж, който така и не се представи, но едното му око винаги беше затворено наполовина, затова Ранджит го кръсти Намигвача. Той рядко оставяше белези по тялото на Ранджит, а и маниерът му на разговор вдъхваше

доверие по някакъв особен начин. При първата им среща Намигвача нареди на двамата си яки помощници да затиснат Ранджит по гръб на пода. После му показва парче плат и обясни учтиво:

— Това, което ще ти направим сега, ще ти внуши мисълта, че умираш. Няма да умреш. Аз няма да го допусна. От теб се иска единствено да отговориш на въпросите ми, без да лъжеш.

След това сложи плата върху лицето на Ранджит и започна да го полива със студена вода от метална кана.

Ранджит никога не беше изпитвал подобно нещо. Ставаше въпрос не толкова за болка, колкото за дълбок, непреодолим ужас. Ранджит беше чул и разбрал обещанието на Намигвача, че няма да умре, но тялото му явно беше на друго мнение. То знаеше само, че го давят и че ако мъчителите му не спрат веднага, ще умре.

— Помощ! — опита се да извика Ранджит. — Спрете! Пуснете ме!

Уви, от устата му излязоха само бълбукащи и неразбираеми звуци, които по нищо не приличаха на членоразделна реч...

Шуртенето на вода спря, махнаха плата от лицето му и го повдигнаха да седне.

— Така, как се казваш? — попита любезно Намигвача.

Ранджит се опита да потисне кашлицата си, колкото да изграчи:

— Ранджит Суб... — започна той, но преди да е изрекъл докрай името си, двете гори го събориха обратно на пода, парчето плат се озова на лицето му и водата се заизлива отгоре.

Ранджит издържа мъчението четири пъти, преди куражът да му изневери окончателно. Повече не беше в състояние да се съпротивлява, пое си жадно дъх и успя да изрече:

— Ще бъда когото искате. Само спрете!

— Браво — насърчи го Намигвача. — Ето че имаме напредък, Киртис Канакаратнам. А сега ми кажи за коя страна работиш?

Имаше, разбира се, и много други начини да си осигуриш съдействието на разпитвания обект, но, разбира се, никой от тях не доведе до достоверно признание от Ранджит поради простата причина, че той нямаше какво да признава.

Това вбеси разпитвачите му. Един ден Намигвача се оплака:

— Излагаш ни, Ранджит, или Киртис, или който си там. Чуй ме. За теб ще е много по-лесно, ако спреш да отричаш, че си Киртис Канакаратнам.

Ранджит се опита да приеме съвета му. И положението му наистина се облекчи, малко.

14. ПЕЧЕЛИ ОНЗИ, КОЙТО ПРЕДЛОЖИ НАЙ- МНОГО

Макар Ранджит да не знаеше за това, извън стените на неговия затвор се случваха доста неща. Бяха взривени катедрали, влакове дерайлираха, офис сгради бяха отровени с радиоактивен прах, пуснат във вентилационните им системи. А политически убийства? О, такива имаше много и чрез най-разнообразни методи — от прерязване на гърлото до хвърляне от висок етаж; с помощта на пистолети, пушки и картечници; често чрез отрова, понякога приложена по гениален начин. Имаше дори случай, когато върху главата на жертвата беше пуснато пиано, и друг, при който убиецът стоя върху гърдите на жертвата във ваната ѝ, докато от крановете течеше хладка вода. Да не забравяме, разбира се, и войните. Най-кръвопролитната от новите възкреси стара вражда, когато сунитско нахлуване в кюрдска територия заплаши да предизвика нов рунд на хаоса, характеризиращ следокупационен Ирак.

Все пак не всичко случило се беше лошо. Под прякото наблюдение на пет скандинавски страни — Исландия, която си имаше собствени неприятности, остана извън групата — няколко от най-ожесточените войни бяха временно прекратени. Дори Мианмар, страната, наричана по-често Бирма (освен от собствената си непримирима политическа клика), без предупреждение освободи всички политически затворници и покани външни дипломати да наблюдават следващите избори. Накрая — факт, на който Ранджит искрено би се зарадвал, ако знаеше за него — след безброй отлагания Световната банка най-после одобри отпускането на нужните един милиард долара, с които да започне изграждането на космически лифт „Арцутанов“. Вярно, щеше да изтече много време до пускане на елеватора, до реалните кабинки, придвижващи се нагоре и надолу по кабела, в които да се метнеш и които да те изтеглят до ниска

околоремна орбита със скорост от триста километра в час. Но пък беше истинска първа стъпка.

Това, разбира се, не беше единствената информация, засягаща собствения му живот, която Ранджит пропусна. Той например не знаеше защо са го довели тук и защо го изтезават така. А после, когато изтезанията спряха, не знаеше и защо бяха спрели. Ранджит никога не беше чувал за извънредното преместване на затворници в страни, където няма забрана за използването на изтезания при разпит, нито за грандиозното решение, което беше взето десетилетия по-рано от британския висш апелативен съд.

Разбира се, инквизиторите на Ранджит биха могли да му помогнат с малко информация, ако бяха поискали. Но не поискаха.

След първия ден без изтезания Ранджит повече не видя Бруно, онзи с ударите в корема и електрическият кабел. Затова път Намигвача виждаше доста често, но едва след като му обеща, че ще спре да пита защо са го измъчвали и дали ще го освободят някога, както и да задава кажи-речи всички други въпроси, чиито отговори Ранджит би искал да узнае. Намигвача все пак му отпусна малко информация. („Кой, Бруно ли? О, него го повишиха и вече е на горния етаж. Той просто не знае какво друго да прави с един затворник, освен да го бие, а по всичко личи, че теб едва ли ще те бием пак.“)

А това, напомни си Ранджит, беше факт, който не можеш да отхвърлиш с лека ръка. Беше си значително подобрение спрямо предишния му дневен режим, посветен на бой и даване. От друга страна обаче, особено след като Намигвача спря да идва, понеже Ранджит така и не спазва обещанието си да не задава забранени въпроси, си беше доста скучно. Не че го оставиха съвсем без човешка компания. Имаше един накуцващ старец, който му носеше храната и изнасяше кофата с мръсотииите, но той не ставаше за разговори. Несъмнено говореше някакъв език, но не такъв, който Ранджит знаеше.

Ранджит не помнеше кога точно започнаха дългите едностранни разговори с приятелите му. С отсъстващите му приятели тоест, защото никой от тях не присъстваше физически в килията му.

Те, разбира се, не можеха да чуят какво им казва. Макар че би било интересно, ако можеха — Мира де Сойза, да речем, или Пру Някоя си. На Гамини Бандара не би му било толкова интересно, защото след като му разказа за празното си и монотонно съществуване в момента, Ранджит не се сети какво друго да добави, освен че е трябвало да отдели повече време на приятеля си и по-малко на онази американка, която така или иначе повече надали щеше да види.

Някои от най-добрите липсващи приятели на Ранджит бяха хора, с които не се познаваше лично. Такъв например беше покойният Пол Волфскел. Волфскел бил немски магнат от деветнайсети век, чиято любима отхвърлила предложението му за брак. И въпреки цялото си богатство и влияние, на Волфскел повече не му се живеело и той разумно взел решението да се самоубие. Само че не се получило. Докато чакал най-подходящия момент да си види сметката, Волфскел се зачел в една книга.

Случило се така, че книгата засягала последната теорема на Ферма и била написана от човек на име Ернст Кумер. По някаква случайност Волфскел бил ходил на една-две от лекциите на Кумер върху теория на числата и от любопитство решил да хвърли поглед на новата му книга...

И като толкова много любители математици преди и след него, Волфскел моментално налапал въдицата. Съвсем забравил да се самоубива, понеже бил твърде зает да изследва мистерията на уравнението $a^2 + b^2 = c^2$ и парадокса, че ако a , b и c са повдигнати на куб, те никога не образуват равенство.

Следваща по ред беше отдавна покойната Софи Жермен, чиято ранна младост съвпаднала със страховитите времена на Френската революция. Защо това тласнало младата Софи към математическа кариера, не е ясно. Но точно така станало.

Разбира се, подобна амбиция била трудно постижима за една жена. Както уж била казала веднъж английската кралица Елизабет за жените, Софи била прокълната с цепка вместо с израстък, следователно всичко, с което се захванела, била несравнимо по-трудно за нея, отколкото за благословените ѝ с израстък колеги.

А после, когато въображаемите му събеседници се поизчерпаха, Ранджит се сети за нещо, което Мира де Сойза беше споменала.

Какво точно беше казала? Нещо, че би било добре да помисли с какви знания са разполагали другите математици по времето, когато Ферма е надраскал прокълнатата си хвалба в полето на книгата?

Добре де, с какво са разполагали?

Помнеше, че Софи Жермен е била първият математик, независимо от пола си, постигнал някакъв напредък с доказателството на Ферма. В какво точно се беше изразявал напредъкът ѝ?

Разбира се, Ранджит нямаше как да провери това. Ако беше в университета и разполагаше с нужната парола, достатъчно би било да натисне няколко клавиша на най-близкия компютър и целият труд на проклетата жена щеше да цъфне на монитора.

Само че той нямаше компютър. Разполагаше единствено с паметта си, а не мислеше, че настоящата задача е по силите ѝ.

Помнеше какво е „просто число на Софи Жермен“ — едно просто число p е такова, че и числото $2p + 1$ е също просто. Най-малкото просто число на Софи Жермен беше 3, защото $3 \times 2 + 1 = 7$, а 7 е очевидно просто число. (Повечето от другите прости числа на Софи Жермен бяха доста по-големи и следователно не бяха забавни.) Ранджит беше доста доволен от себе си, че си е спомнил това, макар че както и да го въртеше и откъдето и да го гледаше, не виждаше как простите числа на Софи Жермен могат да му подскажат пътя към вярното доказателство на теоремата на Ферма.

Имаше и още нещо. След кански усилия Жермен беше доказала своя собствена теорема.

Ако x , y и z са цели числа и $x^5 + y^5 = z^5$, то едно от числата x , y или z се дели на пет.

Като всеки друг крайъгълен камък към лелеяното доказателство, който Ранджит беше съумял да издяла от каменоломната в главата си, и този се оказа разочарование. Уравнението нямаше смисъл. Теоремата на Ферма имаше за цел да докаже, че равенства като $x^5 + y^5 = z^5$ изобщо не могат да съществуват. Следователно доказателството на Софи не му вършеше никаква работа...

Или вършеше? Не самата безполезна теорема на Софи Жермен, а начинът, по който беше стигнала до нея!

И не го ли беше подтикнала точно към това Мира на партито в къщата на д-р Ворхулст в доброто старо време, когато Ранджит беше в състояние да отиде на някое и друго парти?

Имаше още една личност (е, нещо като личност), с която Ранджит никога (или засега) не беше имал вземане-даване лично, но която (или който) би могла да му осигури изключително полезна информация. Навярно е време да прекараме малко време с нея (или с него, или с тях, кой знае).

15. ПРЕДСТАВЯНЕ НА ЕДИН (ИЛИ ПОВЕЧЕ) ОТ ГОЛЕМИТЕ ГАЛАКТИЦИ

Първото нещо, което трябва да уточним за този голям галактик, е дали той е „той“, дали изобщо е личност, и дали е „един“ (а не фрагмент от „един“) голям галактик.

Никой от тези въпроси няма лесен отговор. Затова ще направим друго — ще обърнем гръб на фактите и ще се задоволим с отговори, които са ни по силите, нищо че са съвсем погрешни. Първо ще кажем, че тази личност наистина е личност, нищо че едновременно с това е част от по-голямата „личност“, съставена от всички големи галактици.

Големи галактици има навсякъде, от ускоряващите се покрайнини на галактиката до сравнително неподвижното ѝ ядро и навсякъде помежду. Колко големи галактици има в галактиката ли? Този въпрос също е лишен от смисъл. Има много, но от друга страна, многото са един, защото винаги когато поиска, всеки голям галактик може моментално да се слее с друг или с всички.

Както вероятно сте забелязали, използваме местоимение от мъжки род, но това е единствено по причини от езиково естество. И в никакъв случай не означава, че големите галактици практикуват сексуални сношения по начин, дори смътно разбираем за хората. Не го правят. Просто не може вечно да изреждаме „той“, „тя“, „то“ или „те“, затова ще разсечем Гордиевия възел и ще го наречем „той“.

Току-що си позволихме една доста голяма свобода. Хайде да си позволим и втора. Хайде да „му“ дадем и име. Ще го наречем „Бил“. (Не Бил. „Бил“. Позволихме си твърде голяма свобода и е редно да го признаваме навсякъде чрез въвеждането на кавички.)

Така, какво друго би ни било полезно да знаем за големите галактици на този етап?

Например, полезно ли би било да знаем колко са големи? Или — понеже една единица от големите галактици може да бъде на хиляда или на милиард светлинни години от друга конкретна единица — полезно ли би било да знаем как измерват разстоянието?

Нека приемем, че действително би било полезно, без да забравяме, че като всичко друго, свързано с големите галактици, отговорът ще е сложен. Да започнем с факта, че големите галактици не харесват произволните мерни единици, които се използват от човешките същества. И действително, оказва се, че човешките мерки неизменно отразяват някаква чисто човешка характеристика, като разстоянието от пръстите до мишницата или част от разстоянието между полюса и екватора на конкретната планета, обитавана от човеците. Мерките на големите галактици винаги се изчисляват по скалата на Планк, което означава, че са много, много малки. Размерът на една Планкова единица е $1,616 \times 10^{-35}$ метра. Най-лесният начин да се проумее колко малко е това, е да се помни, че е толкова малко, та нищо по-малко не може да се измери.

(Защо да не може? Защото не можеш да измериш нещо, което не виждаш, а нищо не може да се види без помощта на онези пренасящи светлината частици, наречени фотони. А всеки фотон, който е достатъчно силен, за да освети разстояние по скалата на Планк, би бил толкова мощен — и следователно толкова немислимо масивен, — че моментално би се превърнал в черна дупка. Понякога, когато казваме, че нещо не може да се направи, го казваме като предизвикателство. В този конкретен случай обаче невъзможността е чисто и просто факт.)

Така, за да измерят нещо, в което и да е от трите измерения, било то обиколката на електрон или диаметъра на самата вселена, големите галактици просто изчисляват броя на Планковите единици от точка А до точка Б.

Това неизменно е адски голямо число, но големите галактици нямат нищо против. От известна гледна точка, самите те са едни адски големи числа.

И сега, след като намерихме начин, ако не друго, поне да идентифицираме неразбираемостта, нека се върнем към онова далеч по-просто същество — Ранджит Субраманиан.

Когато Ранджит беше малък, неговият високопоставен в религиозната йерархия баща го окуражаваше да чете някои доста странни книги, една от които, написана от човек на име Джеймс Бранч Кейбъл, разказваше за природата на писането и писателите. (За известно време Ганеш Субраманиан вярваше, че синът му може да се отдаде на писателска кариера.) Според Кейбъл някои кандидат-писатели се опитвали да кажат на света: „Бременни сме с думи и ако не родим лексикологично, ще умрем“.

Колкото и да е странно, точно така се чувстваше Ранджит в момента.

Вече от дни той молеше за помощ, викаше към празните коридори и обясняваше ли, обясняваше, макар че нямаше кой да го чуе, че разполага с нещо, което непременно и незабавно трябва да бъде публикувано в специализирано списание. Отговор нямаше. Дори накуцващият старец не обелваше дума на своя незнаен език, само оставяше храната и се изнасяше по най-бързия начин.

Затова, когато чу провлечената походка на стареца по коридора, Ранджит не прояви особен интерес. Само че този път имаше и други стъпки — на човек, който не куца. След миг вратата на килията му се отвори. Старецът цъфна на прага, както можеше да се очаква, но на стъпка-две зад него имаше и друг човек — човек с изопнатото от потрес лице, чиито черти Ранджит познаваше не по-зле от своите собствени.

— Мили Боже, Ранджи — възкликна Гамини Бандара, — това ти ли си наистина?

От всички въпроси, които би могъл да зададе на този неочакван гост от своето минало, Ранджит се спря на най-простичкия:

— Ти пък какво правиш тук, Гамини?

— А ти какво мислиш, че правя, за Бога? Дойдох да те измъкна и ако мислиш, че ми е било лесно, значи си по-луд, отколкото изглеждаш. Най-напред май трябва да те заведем на зъболекар, като гледам. Какво е станало с предните ти зъби? Или не, първо май трябва да те види лекар... Какво?

Ранджит се беше изправил и трепереше от вълнение.

— Никакви доктори! Ако наистина можеш да ме измъкнеш оттук, най-напред ми трябва компютър!

Гамини го изгледа сащисано.

— Компютър? Е, сигурно може да се уреди, но първо трябва да сме сигурни, че си добре физи...

— По дяволите, Гамини! — изкрещя Ранджит. — Глух ли си? Слушай, мисля, че открих доказателството! Трябва ми компютър, веднага! Имаш ли идея какъв ужас ме тресе? Ами ако забравя някой ред?

Ранджит получи обещания лекарски преглед. Получи и компютър също така — всъщност получи двете неща едновременно, но преди това Гамини го изведе от затвора и го качи на хеликоптер, който чакаше с въртящ се ротор. Докато се качваше в машината, Ранджит забеляза двама мъже, които стояха наблизо. Единият беше Намигвача; изглеждаше изумен и притеснен, но нито каза, нито направи нещо, дори за довиждане не махна. Последва двайсетминутен полет над високи планини с грейнали ледени шапки. Ранджит засипа Гамини с въпроси, но този път приятелят му не искаше да говори.

— По-късно — каза той и кимна към пилота, който беше с униформа, каквато Ранджит виждаше за пръв път.

Кацнаха на истинско летище, на десетина метра от истински самолет — и то не какъв да е самолет, забеляза Ранджит, а ВАВ-2200, най-бързият и в някои от конфигурациите си най-люксовият модел, създаван някога от „Боинг-Еърбъс“. Носеше синята емблема с глобуса и венеца на Обединените нации. Интериорът му беше още по-впечатляващ. Седалките бяха с кожена тапицерия и с размерите на фотьойли. Екипажът се състоеше от пилот (с униформата на полковник от американските военновъздушни сили) и две много хубави стюардеси (със същите униформи, но с капитански нашивки, плюс хубави бели престилки с финтифлюшки).

— Прибираме ли се, сър? — обърна се пилотът към Гамини.

Получил утвърдителен отговор, полковникът се прибра без повече приказки в пилотската кабина. Една от стюардесите заведе Ранджит на мястото му (седалката се оказа люлееща се, както своевременно установи той) и закопча предпазния колан.

— Това е Джени — информира го Гамини, докато другата стюардеса го настаняваше на неговото място. — И е лекар, освен всичко останало, така че по-добре я остави да те прегле...

— Компютърът! — прекъсна го Ранджит.

— Ще си получиш проклетия компютър, Ранджи, но първо трябва да излетим. Имай малко търпение.

Междувременно двете жени се бяха настанили на седалките си до преградната стена и самолетът пое по пистата. И веднага щом знакът за предпазните колани угасна, втората стюардеса („Аз съм Ейми, здравейте!“) като по магия материализира лаптоп от плота на масичката до креслото на Ранджит, а другата, Джени, се приближи със стетоскоп, апарат за кръвно налягане и други медицински джаджи.

Ранджит не възрази. Остави лекарката да го ръчка, натиска и преслушва на воля, а самият той бавно и тромаво тракаше по клавиатурата, като на всеки два реда спираше, за да припомни на Гамини, че трябва спешно да му намери адреса на списание „Нейчър“. („Редакцията им е някъде в Англия.“) Или просто да се мръщи на клавиатурата, докато паметта му не изплюеше съдържанието на следващия ред. Работата вървеше бавно, но когато Гамини събра смелост да го попита дали иска нещо за ядене, Ранджит му каза да млъкне с ожесточен и неподлежащ на коментар тон.

— Дай ми още десетина минутки — добави след това. — Или половин час най-много. Не мога да спра сега.

Не бяха десетина минутки, разбира се. Не беше и половин час. Мина повече от час преди Ранджит да вдигне глава, да въздъхне и да каже на приятеля си:

— Трябва да се подсурия, така че по-добре да пратя копие до твоята къща. Кажи ми имейл адреса си.

Натрака адреса, прикачи файла, натисна бутона за изпращане и най-сетне се облегна назад.

— Благодаря ти — каза той. — Извинявай, че се държах толкова грубо, но наистина беше важно за мен. Измислих го преди близо половин година и оттогава живея в ужас, че може да забравя някаква част от доказателството, преди да съм го записал. — Млъкна и облиза устни. — Още нещо. От доста време ме измъчва мисълта за истинска храна. Да ти се намира малко прясно изцеден плодов сок, какъвто и да е? И сандвич с шунка, да речем, или бъркани яйца?

16. НА ПЪТ ЗА ДОМА

Гамини отказа да слуша приказки за американска закуска, прекъсна го и даде знак на стюардесите. И те веднага му донесоха страхотна шриланкска храна — топчици фини спагети от оризово брашно, месна яхния с много къри и чиния с пърленки, от които очите на Ранджит щяха да изхвъркнат.

— Кажи ми, Гамини — изломоти той с пълна уста, — тебе кога те повишиха в Бог? Това е американски самолет, нали така?

Гамини, който отпиваше от чаша с чай, расъл в полетата около Канди, поклати глава.

— Самолетът е на ООН — обясни той. — Екипажът е американски, но това е без значение. Само че в момента мисията му няма нищо общо нито с Щатите, нито с Обединените нации. Взехме го назаем, за да те намерим.

— Кой сте „вие“?

Гамини поклати отново глава и се ухили.

— Не мога да ти кажа, за момента поне. Жалко. Сигурен бях, че ще се заинтригуваш и дори се канех да те поканя при нас, но ти взе, че се качи на онзи кораб.

Ранджит не остави лъжицата, но я задържа на педя пред лицето си, зает да оглежда втренчено и не съвсем дружелюбно своя отдавнашен приятел.

— Значи си станал толкова важен, че можеш ей така да вземеш самолет назаем и да хвърчиш с него насам-натам?

Този път Гамини се засмя с глас.

— Аз ли? Не. Не го направиха заради мен, а защото татко поиска така. Той получи висок пост в ООН.

— Какъв пост?

— И това не мога да ти кажа, така че не питай. Не питай и от коя страна те изведохме току-що. Лесно открихме къде си, след като хванахме Тифани Канакаратнам... О — проточи той, забелязал

реакцията на Ранджит при името на детето, — за това мога да ти разкажа, поне в някаква степен. Аз, хм, използвах влиянието на баща си и проведох собствено компютърно проучване, за да те открия. Нещо като твоя номер с паролата на преподавателя по математика. Вкарах в системата имената на всички хора, които биха могли да знаят нещо за местонахождението ти — Мира де Сойза, Маги и Пру, всичките ти учители, всички монаси в храма на баща ти, както и имената на семейство Канакаратнам. Не, не, не се притеснявай — побърза да обясни в отговор на гримасата, появила се върху лицето на Ранджит, — не излезе нищо, от което да се срамуваш. Просто търсехме човек, с когото си се срещал или говорил по телефона след деня на изчезването си. Не открихме нищо. За майката и бащата Канакаратнам не намерихме никаква информация, което най-вероятно означава, че са били осъдени и разстреляни заедно с другите пирати. Но аз продължих да вкарвам всички имена, които ми идваха наум, и когато вкарах в компютъра имената на четирите деца — хоп, изскочиха. И те са били задържани, разбира се, но нямало как да ги съдят по обвинение в пиратство заради крехката им възраст, затова ги пратили при някакви техни роднини близо до Килиночи. Тифани ни описа хората, които те отведоха. Описа хеликоптерите и брега, където туристическият кораб заседнал. Доста търсене падна след това, но накрая все пак те открих. Иначе можеше да гниеш в онзи коптор с години.

— А кои бяха хората, които ме отведоха там?

— О, Рандж — намръщи се Гамини, — не започвай пак. Не мога да ти кажа нищо конкретно, освен... е, навярно бих могъл да спомена това-онова, без да се спирам на детайлите. Чувал ли си за извънредното преместване на затворници? Или за решението на британския висш апелативен съд за мъченията по време на разпит?

Ранджит не беше чувал нито за едното, нито за другото и Гамини му обясни това-онова, след като приятелят му се събуди от дълбок сън, продължил няколко часа. В лошото старо време някои от великите сили като САЩ например официално били против използването на мъчения за изтръгване на информация. Само че редовно залавяли заподозрени, които със сигурност знаели важни неща, но никога не биха ги споделили доброволно. Изтезанията не са надежден начин за

получаването на достоверна информация — на даден етап почти всеки е готов да признае всичко, било то вярно или не, само за да сложи край на мъченията, — но въпросните велики сили не разполагали с никакъв по-добър метод. Затова измислили една малка хитринка. Затворниците от този вид били предавани на разузнавателните служби на друга страна, която не била поемала ангажимента да прекрати причиняването на болка като техника при разпит, а получените резултати били връщани на САЩ или на друга от великите сили, поискала услугата.

— И това — завърши Гамини — се нарича извънредно преместване.

— Ха — промърмори замислено Ранджит. — И това продължава и досега, така ли?

— В известен смисъл. Суперсилите вече не го правят. Вдигна се твърде много шум. Но не се и налага, защото има достатъчно необвързани с международни спогодби страни, които по своя воля залавят и разпитват хора с криминално досие. Като пиратите, чиито действия така или иначе са неприемливи за тях, и особено пирати, които крият самоличността си. Като теб, заради онази история с имената. А след това продават информацията на големите лицемери и тук стигаме до решението на висшия апелативен съд. Свикана била комисия, която да разгледа въпроса с изтръгнатата чрез мъчения информация, и било решено, че поради причини от морално естество такава информация не може да се използва в съда. От друга страна обаче, нямало нищо лошо подобна информация да се предава, да речем, на полицията. — Вдигна поглед към двете жени, които идваха към тях. — А сега май трябва да сложим коланите. Сигурно приближаваме Бандаранайке. Има нещо важно обаче. Няма да повярваш какви сделки трябваше да сключим и какви обещания да дадем, за да те измъкнем от онова място. Затова те моля да ми помогнеш да си спазя обещанията. Каквото и да става, не казвай на никого нищо, което може да подсказва самоличността на хората, които са те държали в плен. В противен случай ще загазя здраво, а и баща ми също.

— Обещавам — заяви искрено Ранджит. А после добави многозначително: — Спомена, че си се свързал с момичетата. Какво прави Маги?

Гамини му хвърли засрамен поглед.

— О, Маги е добре — каза той. — Преди два месеца се омъжи за американски сенатор. Прати ми покана за приема, между другото. Купих ѝ хубав подарък и ѝ го пратих, но не отидох на сватбата.

17. РАЙ

Докато самолетът се придвижваше бързо към терминала, капитан д-р Джени произнесе присъдата си — Ранджит се нуждаел от почивка, грижи и храна, достатъчно храна, за да си върне десетината килограма телесна маса, които бил изгубил покрай извънредното си преместване, макар че не би било зле и да остане поне няколко дни в болница. Само че групата по посрещането, която го чакаше на изхода, наложи вето върху тази идея. Въпросната група се състоеше от един човек и този човек беше Мевроу Беатрикс Ворхулст, която не беше в настроение за спор. Да, Ранджит имал нужда да се възстанови, но не в някоя безлична институция, която осигурява медицинско обслужване, но много малко любов. Не. Ранджит трябвало да възстанови силите си в домашна обстановка, където да се грижат за него както трябва. В нейния дом например.

Така и стана. Беатрикс Ворхулст спази обещанието си за многото грижи и от мига на пристигането им всички ресурси на домакинство Ворхулст бяха посветени на Ранджит. Стаята му беше по-просторна и хладна и от най-смелите му мечти в най-душната и гореща затворническа нощ. Хранеха го щедро по три пъти на ден... не, по-скоро по десетина, защото всеки път щом затвореше очи за минутка, отвореше ли ги, откриваше лъскава ябълка, съвършено узрял банан или леденостуден сок от ананас на нощното шкафче до леглото си. Не стига това, а след време спечели и спора си с лекарите, които Гамини беше уредил да го преглеждат редовно. Вярно, първо трябваше да ги убеди, че през цялото време на пленничеството си е бил на крака всекидневно, без това да го убие, освен когато болките от побоя са били толкова силни, че ходенето се превръщало в неприятно изпитание. Убеди ги и получи позволение да се разхожда на воля из голямата къща и още по-голямата ѝ градина. Включително да плува в басейна... а каква наслада беше да се излегне по гръб в хладката вода,

яркото слънце да го благославя от небето, а палмите да се люлеят над главата му. Осигури си и достъп до новините.

Това не се оказа чак толкова приятно. Времето, през което не беше имал достъп до печатни и електронни медии, не го беше подготвило за нещата, които се бяха случили по света — убийствата, метежите, заложените в автомобили бомби, войните.

Ала най-лошата новина не я научи от телевизията и вестниците. Научи я от Гамини, когато той намина да го види, преди да отпътува от Шри Ланка заради някаква неотложна задача (каква точно, той, разбира се, не му каза). Стана да си ходи, но на вратата се спря.

— Има едно нещо, което не съм ти казал, Рандж. Отнася се за баща ти.

— О, вярно — смотолеви Ранджит засрамено. — По-добре да му се обадя веднага.

Но Гамини клатеше глава.

— Де да можеше — въздъхна той. — Виж, баща ти получи удар. И почина.

Имаше само един човек на света, с когото Ранджит искаше да поговори в този момент, и набра номера му още преди Гамини да е излязъл от къщата на Ворхулст. Този човек беше старият монах Сураш, който искрено се зарадва да чуе гласа на Ранджит. Е, темата за смъртта на Ганеш Субраманиан не го зарадва толкова, но не личеше и да е особено тъжен по този повод.

— Да, Ранджит — каза той, — баща ти местеше планини, за да те намери, и накрая май просто му свършиха силите. Тъкмо се беше върнал от поредното си ходене в полицията и се оплака, че се чувства уморен. На следващата сутрин го намерихме мъртъв в леглото. Както знаеш, от известно време не беше добре.

— Не знаех, всъщност — отбеляза унило Ранджит. — Той не е споменавал нищо такова.

— Сигурно не е искал да те тревожи. Виж, наистина не бива да скърбиш твърде много, Ранджит. Неговият *джива* ще бъде посрещнат с почести, а погребението му беше много хубаво. Понеже теб те нямаше тогава, молитвите ги казах аз, погрижих се да има цветя и оризови топки в ковчега му, а когато го изгориха на погребалната

клада, лично разпръснах пепелта му в морето. Смъртта не е краят, както знаеш.

— Знам — каза Ранджит, повече заради монаха, отколкото за собствено успокоение.

— Може би дори няма да има нужда да се преражда отново. Ако все пак се прероди, със сигурно ще е в човек или друго създание, което ще е близо до теб. Ранджит, когато се пооправиш достатъчно, за да пътуваш, ела да се видим, моля те. Имаш ли си адвокат? Баща ти ти е оставил нещичко. Цялата му собственост отива при теб, разбира се, но има да се попълват документи.

Това притесни Ранджит. Той нямаше адвокат. Но когато го спомена на мевроу Ворхулст, тя го увери, че това не било никакъв проблем, и Ранджит бързо-бързо се сдобил с адвокат. При това не какъв да е адвокат, а партньор от кантората на бащата на Гамини, който се казваше Найджъл де Сарам. Друго тревожеше Ранджит и го тревожеше много по-сериозно — дълбоко чувство на вина. Беше разбрал със закъснение за смъртта на баща си, защото не се беше сетил да попита за него.

Е, вярно, имал си беше хиляди други грижи.

Но ако ролите бяха разменени, дали Ранджит щеше да се изплъзне от мислите на баща си?

Ако не се брои прислугата, Мевроу Ворхулст беше единствената му посетителка през първите няколко дни, но после Ранджит настоя (и лекарите се съгласиха), че никой посетител тук не би могъл да му причини стрес дори смътно равняващ се на стреса, причинен от яки надзиратели, които го бият с тояги. След това пропускателният режим беше облекчен. На следващата сутрин, докато Ранджит експериментираше с някои от фитнес уредите на Ворхулст, икономът влезе в гимнастическия салон, изкашля се и съобщи:

— Имате гост, сър.

Но мислите на Ранджит бяха някъде далеч.

— Пристигали ли са някакви съобщения за мен? — попита той.

Икономът въздъхна.

— Не, сър. Ако пристигне съобщение, то ще ви бъде предадено веднага, както пожелахте. Д-р Де Сарам е тук и би искал да разговаря с вас. Да го въведа ли?

Ранджит побърза да наметне един от халатите, които домакинството на Ворхулст, изглежда, притежаваше в неограничени количества, Адвокатът Де Сарам се беше заел без бавене с делата на новия си клиент. Беше на петдесет-шестдесет години, ако не и повече, и очевидно си разбираше от работата. Заел се бе да уреди формалностите по бащиното му завещание, без да чака изрични указания от Ранджит. Макар случаят да му беше възложен едва преди четиридесет и осем часа, вече беше уведомил властите в Тринкомалее за завръщането на Ранджит и беше успял да получи доста добра представа за размера на завещаното имущество.

— Приблизително двадесет милиона рупии, господин Субраманиан — каза той, — или близо десет хиляди американски долара по сегашния курс. Основно това са два имота, къщата на баща ви и една по-малка къща, която в момента е необитаема.

— Знам я — кимна Ранджит. — Аз трябва ли да направя нещо?

— В момента не — отговори Де Сарам, — макар че съществува една възможност, която може би си струва да обмислите. Д-р Бандара би искал лично да се заеме с това, но както знаете, в момента е зает с неща от строго секретен характер в Обединените нации.

— Да, знам, макар и малко — каза Ранджит.

— Разбира се. Работата е там, че при нормални обстоятелства бихте могли да предявите иск срещу хората, които, хм, са ви възпрепятствали да се приберете у дома толкова дълго време, но...

Ранджит го прекъсна.

— Знам. Не трябва да говорим за тези хора.

— Именно — потвърди Де Сарам с облекчение в гласа. — Съществува обаче и друг път, по който бихте могли да поемете. Възможно е да предприемете действия срещу компанията собственик на туристическия кораб, на основание, че не е трябвало да допуска корабът да бъде превзет от пирати. Разбира се, в този случай сумата по обезщетението би била по-малка, както защото отговорността им по-трудно ще се докаже, така и защото платежоспособността им не е много добра...

— Не, не, чакайте малко — спря го Ранджит. — На тях им откраднаха кораба, на който аз се озовах заради собствената си глупост, и сега вие искате да ги съдя за това? Не звучи справедливо.

Де Сарам за пръв път се усмихна приятелски.

— Д-р Бандара беше сигурен, че ще реагирате така. Е, предполагам, че колата ми вече е готова...

И наистина, едва беше произнесъл тези думи, когато на вратата се почука. Беше Вас, икономът, който съобщи именно това. А после, преди Ранджит да е казал каквото и да било, икономът се обърна към него.

— Няма съобщения за вас, сър — добави той. — И ако позволите — не исках да ви притеснявам досега, но... приежете моите и на колегите ми съболезнования за загубата на баща ви.

Не казаното от иконома напомни на Ранджит за смъртта на баща му. Нямаше нужда да му напомнят. Загубата беше станала част от него, рана, която не заздравяваше.

Най-лошото на смъртта беше окончателният и невъзвратим край, който слагаше на общуването. Имаше толкова много неща, които трябваше да каже на баща си и които така и не беше казал. И сега, когато възможността за това беше отминала безвъзвратно, несподелените обич и уважение тежаха като камък в сърцето на Ранджит.

А и в новините, както можеше да се очаква, нямаше нищо ободрително. Бойните действия по границата между Еквадор и Колумбия се бяха възобновили, наново ескалираха разногласията за поделянето на нилската вода, а Северна Корея беше подала жалба пред Съвета за сигурност, в която обвиняваше Китай, че отклонява облаци от техните оризови полета към своите.

Нищо не се беше променило. Освен че световното население вече наброяваше с един човек по-малко.

Но имаше нещо, което можеше да направи — което отдавна трябваше да направи, — и на шестия ден от престоя си в къщата на Ворхулст Ранджит поиска и получи копие от трескавия имейл, който беше пратил от самолета. Проучи текста критично, взискателно и безкомпромисно като преподавател по литературно писане, който преглежда есе на първокурсник. Ако в писанието му имаше съществени грешки, той беше решен да ги открие. И с потрес

установи, че такива наистина има — две откри на първо четене, после още четири, а после още един-два пасажа, които не бяха съвсем погрешни, но не изглеждаха и съвсем ясни.

Ранджит си имаше извинение. Не можеше да няма грешки — те се дължаха на онези последни седем или осем седмици след като най-после беше завършил доказателството в ума си — друго не би могъл да направи поради липсата на хартия, мастило или компютър, — и не му оставаше друго, освен да го повтаря до припадък наум, ужасен от мисълта, че може да забрави някоя ключова стъпка.

Въпросът беше какво да прави с тези сгрешени места?

Ранджит обмисля този въпрос през целия ден и голяма част от последвалата го нощ. Дали да изпрати списък с корекции на списанието? Това изглеждаше разумно... но тук се намесваше гордостта му, защото „грешките“ всъщност бяха тривиални, неща, които всеки добър математик би забелязал веднага — както тях, така и начина да бъдат поправени. Освен това изпитваше ужас при мисълта, че подобен ход би го представил в очите на издателите като отчаян аматьор, който копнее да бъде публикуван.

Не изпрати нов имейл на „Нейчър“, макар че нощем, преди да го обори сънят, съмненията не му даваха мира.

Искаше му се да има по-добра представа как постъпват списания като „Нейчър“ с материали като неговия. Вярваше, че ако са решили да го публикуват, първо ще изпратят копия на трима-четирима — или повече — експерти в конкретната област, които да проверят материала за очевадни грешки.

Колко време би отнело това?

Ранджит не знаеше. Знаеше само, че вече беше минало много повече време, отколкото му се искаше на него.

Затова всеки път, когато икономът почукаше на вратата, за да извести пристигането на нов посетител, сърцето на Ранджит трепваше с надежда, а после униваше отново.

18. КОМПАНИЯ

На седмия ден от престоя на Ранджит в дома на Ворхулст икономът го уведоми за появата на поредния посетител, този път — Мира де Сойза.

— Да не би да ти преча, Ранджит? — попита веднага тя. — Леля Беа каза, че мога да остана колкото искам, стига да не нарушавам почивката ти.

В интерес на истината, той наистина си почиваше, а Мира де Сойза определено му пречеше да го прави. Но не искаше да ѝ го казва, затова се постара да завърже нещо като разговор.

— Ти какво правиш сега? — попита той. — Още ли си в университета?

Не беше. Не била ходила на лекции след онзи курс по социология, който бяха изкарали заедно. Всъщност тъкмо се била върнала от следдипломна квалификация (следдипломна квалификация! Ранджит не бе имал представа, че се е изкачила толкова високо в академичната йерархия) в Масачузетския технологичен институт в Щатите. Затова беше естествено да я попита:

— На каква тема?

— Ами... изкуствен интелект, повече или по-малко. Ранджит реши да прескочи тайнственото „повече или по-малко“.

— И как я кара изкуственият интелект напоследък?

Тя най-сетне се усмихна.

— Ако имаш предвид дали сме близо до създаването на компютър, с който да си говорим като равни, значи я караме ужасно. Но ако се върнем към проектите за изкуствен интелект, разработени в зората на тази научна област, нещата изглеждат другояче. Чувал ли си за човек на име Марвин Мински?

Ранджит разрови паметта си, но не откри нищо.

— Май не.

— Жалко. Бил е сред най-големите умове, опитали се да дадат дефиниция на мисленето и да намерят начин компютрите да правят нещо подобно. Обичал да разказва една история, която ми се струва изключително насърчителна. — Млъкна, сякаш не беше сигурна в интереса на слушателя си. Ранджит, който не би имал нищо против да я слуша и как обявява влакови закъснения или цените на затваряне на фондовата борса, издаде съответните окуражителни звуци и тя продължи: — Ами, работата е там, че когато започнали проучванията на изкуствения интелект, той и другите пионери в тази област смятали, че разпознаването на модели е един от крайъгълните камъни на ИИ. А после проблемът с разпознаването на модели бил разрешен за нула време. Касовите четци във всеки супермаркет по света разчитали цените по баркода. И какво станало? Просто предефинирали що е ИИ. Разпознаването на модели било изхвърлено от уравнението, защото вече му били схванали цаката, нищо че компютрите все още не можели да измислят виц, нито пък да се досетят, че страдаш от махмурлук само по вида на лицето ти.

— А сега могат ли вече да измислят вицове? — попита Ранджит.
Мира изправи гръб.

— Де да можеха — каза замечтано тя, а после въздъхна. — Всъщност интересите ми вече не са насочени към този аспект на ИИ. Интересувам се по-скоро от приложенията. И най-вече от автономните протези. — А после промени изражението си и темата. Попита без предупреждение: — Ранджит, защо непрекъснато си криеш устата?

Толкова личен въпрос не беше очаквал от нея. Ясно му беше, че ръката му все се мотае някъде пред лицето. Както и в момента. Мира настоя:

— Заради зъбите ли се притесняваш?

Той кимна.

— Знам как изглеждам.

— И аз знам, Ранджит. Изглеждаш като честен, почтен и изключително интелигентен мъж, който още не е намерил време да иде на зъболекар, за да му оправят ухапката. — Тя поклати глава. — Няма по-лесно нещо, Ранджит, и не само ще изглеждаш по-добре, а и ще дъвчеш по-добре. — Стана. — Обещах на леля Беа да не се заседявам повече от десетина минути, и тя ми позволи да те попитам дали не би искал да поплуваме в океана за разнообразие. На плажа Нилавели.

Знаеш ли къде е? Имаме малка крайбрежна вила там, така че ако решиш...

О, да, Ранджит го реши на секундата.

— Ще измислим нещо — каза тя и за негова изненада го прегърна. — Липсваше ни — добави Мира и се дръпна да го погледне. — Гамини каза, че си го питал за старото му гадже. Искаш ли да зададеш такъв въпрос и на мен?

— Тъ — изломоти той. После: — Ами да, сигурно имаш предвид онзи канадец.

Тя се ухили.

— Да, май това имам предвид. Ами, последно чух, че канадецът бил в Бора-Бора, където строели още по-голям хотел. Но това беше отдавна. Не поддържаеме връзка.

Ранджит не предполагаше, че Гамини и Мира дори се познават, какво остава да са толкова близки, че да си споделят неща от лично естество. Това не беше и единственият неизвестен му факт. Посетителите му сякаш нямаха край. Появи се и адвокатът от кантората на д-р Бандара с още документи за подписване.

— Не че завещанието на баща ви е толкова сложно — каза извинително той. — Само че са ви обявили за изчезнал и някой чиновник е решил, че това е равносилно на мъртъв. И сега трябва да оправим тази работа.

От полицията също го посетиха. Не че някой подозирал Ранджит в каквото й да било. Де Сарам изрично изяснил това, преди да им позволи да го разпитат. Не, просто имало неясноти около случая с пиратското отвлечане, а Ранджит бил единственият, който можел да им помогне.

Стоеше и въпросът с „автономните протези“ на Мира де Сойза, каквото и да представляваха те. Проучването в нета не му помогна особено. Ясно му беше, че става дума за изкуствени крайници и слухови апарати, но какво общо имаше това с ИИ?

По този въпрос му помогна Беатрикс Ворхулст.

— О, тук не става дума за умни дървени крака, Ранджит — каза тя. — Доста по-сложно е. Идеята е да се конструират миниатюрни роботчета, които да бъдат инжектирани в кръвообращението ти.

Роботчета, които са програмирани да разпознават и унищожават ракови клетки, да речем.

— Ха — промърмори той, обмисли идеята и я хареса. Точно видът проект, който би заинтригувал Мира де Сойза. — И тези малки роботчета... имат ли успех в разработката им?

Мевроу Ворхулст се усмихна тъжно.

— Ако ги бяха измислили няколко години по-рано, може би нямаше да съм вдовица. Не, все още не са постигнали нищо конкретно. Просто не разполагат с необходимото финансиране. И Мира чака вече толкова време да финансират проекта ѝ, но без успех. О, пари за наука има колкото искаш... стига крайният резултат от изследванията да е някакъв вид оръжие.

Когато Ранджит реши, че е в състояние да се отзове на поканата на Мира де Сойза, Беатрикс Ворхулст с радост му осигури кола и шофьор. Наближаваха плажа и Ранджит започна да различава познати ориентири. С Гамини бяха отметнали и този плаж по времето, когато изследваха града. Почти нищо не се беше променило. Налице беше обичайната квота от хубави млади жени с оскъдни бански костюми — доста голяма квота всъщност.

Ранджит нямаше представа как изглежда вилата на Де Сойза, докато шофьорът не му я посочи — покрив от каменни плочи, веранда с много цветя. Чак когато вратата се отвори и Мира де Сойза застана на прага с лек халат над бански костюм, който беше точно толкова моден и оскъден, колкото на другите девойки по плажа, чак тогава Ранджит се убеди, че е попаднал на правилното място.

А после пак го нападнаха колебания, защото точно зад Мира надничаше момиченце на пет или шест години. Зави му се свят, като да беше попаднал в паралелна реалност.

Шестгодишно момиченце?

На Мира ли беше?

Толкова дълго ли беше отсъствал?

Не, оказа се. Ада Лаброй беше племенница на Мира, дете на сестра ѝ, която била в напреднала бременност и затова нямала нищо против да угоди на щерка си да прекара колкото се повече време с любимата ѝ леля. Мира също се радваше на компанията на малката

фея, не на последно място и защото сестра ѝ беше пратила с Ада и бавачката ѝ, която да се грижи за детето. Когато Ранджит се преоблече и Мира го намаза с крем против слънчево изгаряне — само по себе си това беше от най-приятните му преживявания напоследък, — двамата притичаха по нагорещения пясък към приятно хладната прегръдка на океана.

Едно от най-хубавите неща на плажовете в Шри Ланка — освен компанията — беше плитката вода по крайбрежието. На двайсетина метра от плажа човек можеше да застане прав, без да губи дъното под краката си.

Двамата с Мира влязоха само на десетина метра навътре, където водата стигаше до кръста, и не толкова плуваха, колкото се мятаха и плискаха във водата. Ранджит не устоя на изкушението и демонстрира колко дълго може да плува под вода — близо сто метра, което беше доста по-малко от разстоянието, което изминаваше като тийнейджър при скалата Свами, но все пак достатъчно, за да впечатли Мира, а това беше и основната цел на упражнението.

Малко по-късно ползата от присъствието на бавачката стана повече от очевидна. Докато двамата вземат душ и се преоблекат, жената им беше приготвила лек обяд. Когато се нахраниха, бавачката сложи Ада да спи, а самата тя изчезна където там изчезваше, когато го позволяваха задълженията ѝ.

Като цяло, тази част от деня най-много хареса на Ранджит. А когато Мира каза, че наистина трябвало да преплува стоте си метра за деня, но той не бивало да идва с нея, защото кожата му още не била свикнала със слънцето и не трябвало да прекалява с излагането си на него, Ранджит нямаше нищо против, защото знаеше, че тя ще се върне. А и преди двайсетина минути внезапно му беше хрумнало, че може би е сгрешил и в тълкуването на една от постановките на Софи Жермен.

Почти беше успял да убеди себе си, че всичко е наред и не е допуснал грешка, когато малката Ада се събуди от следобедния си сън. Огледа се за леля си, но се успокои, когато Ранджит ѝ посочи към морето, където Мира плуваше енергично.

Момиченцето си сипа плодов сок и седна да види какво толкова прави Ранджит.

Като цяло, Ранджит предпочиташе да се бори с математиката насаме. Само че Ада явно имаше свои виждания по въпроса. Не се

размрънка, че иска да влезе във водата, не се нацупи дори. След като Ранджит ѝ купи сладолед от един плажен сладоледаджия, тя го изяде бавно, без да откъсва очи от нещата, които Ранджит пишеше в тетрадката си. Когато изяде сладоледа, Ада изтича до водата да си изплакне ръцете, после се върна и попита учтиво:

— Може ли да видя какво правиш?

Междувременно Ранджит вече се беше успокоил за формулировката на Жермен. Отвори тетрадката и я сложи на масата пред себе си. Реши, че ще е интересно да види как ще възприеме малката Ада твърдението на Жермен.

Ада разглежда известно време знаците, после обяви:

— Това май не го разбирам.

— Трудно е — съгласи се Ранджит. — А и не мисля, че ще мога да ти го обясня. Много си малка. Макар че...

Той млъкна и я погледна. Беше много по-малка от Тифани Канакаратнам, разбира се, но пък идваше от много по-образовано и културно семейство, а това си беше значително предимство.

— Искам да ти покажа нещо — каза той. — Можеш ли да броиш на пръсти?

— Разбира се, че мога — каза детето, едва прикривайки негодуванието си. — Гледай — каза тя, вдигна юмручета и започна да изправя пръсти един по един. — Едно, две, три, четири, пет, шест, седем, осем, девет, десет.

— Браво — похвали я Ранджит, — но така можеш да преброиш само до десет. Искаш ли да те науча как да броиш до хиляда и двадесет и три?

Тъкмо показваше на детето как изглежда числото 1023 в двоична система — с всичките десет пръста изпънати, — когато Мира се върна и се заслуша в обясненията му.

Когато Ранджит завърши урока, Ада вдигна поглед към леля си, която стоеше права до тях и си бършеше косата с пешкир.

— Това беше много хубаво, нали, лельо Мира? — После се обърна към Ранджит. — Знаеш ли и други трикове?

Ранджит се поколеба. Имаше само още един трик, а него не беше показвал дори на Тифани Канакаратнам, но този път и Мира беше сред

публиката му.

— Ами, знам — каза той и слезе от верандата, за да начертае кръг в пясъка.

○

— Това е една рупия — посочи. — Е, само рисунка на рупия, разбира се, но нека си представим, че е истинска монета. Ако я хвърлиш, има два възможни начина, по които да се обърне при падането — ези или тура.

— Или на ръбче, ако я хвърлиш в пясък — допълни Ада.

Ранджит я погледна, но изражението ѝ беше съвсем невинно.

— Значи няма да я хвърляме на плажа. Хвърляме я на игрална маса в казино. Така, ако хвърлиш две монети...

○ ○

— ... всяка от тях може да покаже ези или тура при падането си. Тоест имаме четири възможни резултата — ези-ези, ези-тура, тура-ези или тура-тура. Но ако монетите са три...

○ ○ ○

— ... възможностите стават осем. Ези-ези-ези, ези-ези-тура, ези-...

— Ранджит — прекъсна го Мира, с усмивка, но и с едва доловим намек за раздразнение в гласа. — Ада знае колко прави две на трета степен.

— Знам, че знае — отвърна той. — Ето какво ще направим. Вземи пръчката и начертай колкото монети искаш в редицата. Аз няма да гледам. Когато си готова, аз за не повече от десет секунди ще ти напиша точния брой на възможните резултати от подхвърлянията на монетите, които си нарисувала. Освен това — добави той и вдигна пръст, — за да стане още по-интересно, ще ти позволя да закриеш колкото монети искаш и от който край на редицата искаш, така че да не знам колко точно монети има.

Ада, която слушаше внимателно, възкликна:

— Уха! Може ли да го направи, лельо Мира?

— Не — твърдо заяви тя. — Освен ако не наднича или не мами по някакъв друг начин. — После се обърна към Ранджит. — Няма да надничаш, нали?

— Няма.

— И няма да знаеш колко монети има в редицата?

Той сви устни.

— Е, не съм казвал нищо за това какво ще *знам*... но, да, няма да знам,

— В такъв случай е невъзможно — обяви тя. И когато Ранджит я подкани да го изпита, тя го накара да се обърне, а на Ада заръча да го наблюдава зорко, в случай че някой от прозорците на къщата му служи като огледало. После бързо заличи повечето от нарисуваните монети, като остави само три. Намигна на Ада и метна хавлията си, покривайки две от трите, както и цял метър от несъществуващи монети...

... и каза:

— Ти си.

Ранджит се обърна бавно, сякаш разполагаше с цялото време на света, нищо, че Ада надаваше викове:

— Бързо, Ранджит! Имаш само десет секунди! Не, останаха пет. Или само две...

Той се усмихна на детето.

— Не се притеснявай — успокой я. После се наведе напред и за пръв път погледна „чертежа“. Взе пръчката и начерта права линия в единия край на редицката. После махна хавлията на Мира и обяви: — Ето го отговора. — И се ухили, възхищавайки се на резултата. — Много умно. — И зачака реакцията на Мира относно изписаното в пясъка число:

1000

Мира зяпна изумено рисунката, после изражението ѝ се проясни.

— О, Боже! Ами да! Това е двоичното представяне на... чакай малко... на десетичното число осем! И е верният отговор!

Все така ухилен, Ранджит се обърна към Ада. Не беше съвсем сигурен какво да очаква от детето. Трябваше ли да обясни още веднъж

как се работеше с двоичните означения — 1, 10, 11, 100 за едно, две, три, четири? Поколеба се.

Но момиченцето вече се усмихваше широко.

— Ти не каза, че ще го напишеш двоично, Ранджит, но и изобщо не спомена как ще го напишеш, така че си беше честно. Хубав номер.

Произнесе присъдата си сериозно като възрастен и Ранджит продължи да се усмихва. Но любопитството му се беше събудило.

— Кажи ми нещо, Ада. Наистина ли знаеш за двоичните числа?

Тя го изгледа с комично възмущение.

— Естествено, че знам, Ранджит! А ти знаеш ли на кого са ме кръстили нашите по настояване на леля Мира?

Ранджит вдигна смаяно вежди и Мира побърза да обясни.

— Аз съм виновна — каза тя. — Когато сестра ми и мъжът ѝ се скараха как да кръстят бебето, аз предложих да е Ада. Ада Лавлейс беше моята героиня и образец за подражание. Всичките ми приятелки се заплесваха по жени като Савската царица или Жената чудо, или Жана д'Арк, но аз исках да стана като графиня Ада Лавлейс, когато порасна.

— Графиня... — промърмори Ранджит, после щракна с пръсти.

— Ами да! Компютърната жена от, кога беше, началото на деветнайсети век? Дъщерята на лорд Байрон, която написала първата компютърна програма за изчислителната машина на Чарлс Бабидж!

— Същата — кимна Мира. — Разбира се, машината така и не била конструирана, защото им липсвала нужната технология, но програмата си била добра. Именно на графинята е кръстен софтуерният език „Ада“.

Пътуванията му до крайбрежната вила на Мира станаха всекидневни, а после Ранджит се сети как да направи нещата още по-хубави. Де Сарам беше отворил кредитна сметка на негово име, докато бъдат освободени средствата от бащиното му завещание, което означаваше, че има истинска банкова сметка с истински рупии в нея, които да харчи, както и кредитна карта в добавка. Над плажа имаше редица от ресторанти и Ранджит реши да изведе Мира на обяд.

Шофьорът спря пред един от ресторантите край пътя и Ранджит отвори вратата, но миризмите не му харесаха. Вторият, който пробва,

изглеждаше по-окуражително. Влезе и поиска да види менюто, подуши внимателно въздуха и каза на сервитьора, че най-вероятно ще се върне, но не обеща нищо в този смисъл. В третия ресторант отново поиска менюто, но изобщо не го погледна. Уханията откъм кухнята, усмивките на клиентите, които не бързаха да приключат с десерта и чая си... Ранджит вдиша дълбоко и направи резервация. А когато покани Мира, тя се поколеба само за миг, после каза:

— Ами да. Би било чудесно.

Което означаваше, че в края на този ден Ранджит най-последно ще да има удоволствието той да я почерпи.

Ада не беше при леля си, затова двамата плуваха по-дълго и по-навътре от обикновено, а след като се върнаха във вилата и се преоблякоха, седнаха на верандата с питие в ръка и се отдадоха на ленив разговор. Е, говореше предимно Мира.

— Преди тук беше много по-оживено — отбеляза тя, плъзгайки поглед по почти празния плаж. — Когато бях малка, надолу имаше два луксозни хотела и много повече ресторанти.

Ранджит я погледна любопитно.

— Липсва ли ти оживлението?

— О, не бих казала. Повече ми харесва както е сега, спокойно. Но родителите ми ходеха на танци в хотелите, а сега там няма нищо.

Ранджит кимна.

— Голямото цунами — сети се той.

Но Мира поклати глава.

— Не, беше много по-рано — каза тя. — През 1984-та. Началото на гражданската война. Някои от първите сражения се водиха тук. „Морските тигри“ хвърлиха котва и използваха плажа като плацдарм за нападението си срещу летището. Армията заела позиция в хотелите и „тигрите“ започнали да ги обстрелват. Родителите ми били тук и не могли да се измъкнат, докато положението не се успокоило малко и пътищата не били отворени. Мама казва, че трасиращите ракети приличали на фойерверки, носели се с писъци откъм корабите към хотелите и обратно. Викаха му „дискотеката“.

Ранджит искаше да реагира някак, но не знаеше как. Не с думи, може би. Всъщност му се искаше да я прегърне. Като компромисно решение и първа стъпка реши да сложи ръка върху нейната на страничната облегалка на стола ѝ.

Мира, изглежда, нямаше нищо против.

— Разрушените сгради още си стояха там, докато растях — продължи тя. — Накрая цунамито им видя окончателно сметката. Ако не беше то, сигурно още щяха да стърчат на плажа.

Обърна се с усмивка към него... и нещо в изражението ѝ му подсказа, че иска да бъде целуната.

Ранджит реши да си пробва късмета.

Оказа се, че преценката му е била правилна. Мира наистина искаше да бъде целуната. И не само това. Хвана го за ръка и го поведе към къщата и към онази невероятно удобна кушетка, идеална за двама, където Ранджит откри, че сексуалният акт с жена е не просто хубав сам по себе си, а няколко пъти по-хубав, когато го правиш с жена, която харесваш, уважаваш и в чиято компания искаш да прекараш дълго време.

А после дойде ред на вечерята в ресторанта и там също си прекараха страхотно. Изобщо и като цяло, онзи ден на плажа се оказа огромен успех и двамата моментално решиха, че трябва да го повторят. Често.

Но не се получи точно така, защото на следващия ден се случи нещо, което промени плановете им.

Ада Лаброй беше с тях въпросния ден, също и бавачката ѝ, която току стрелкаше изпод вежди Мира и Ранджит, което подсказа на младежа, че на лицата им е написано какво са правили тук вчера. Иначе денят си беше свършено нормален — ако не се брой фактът, че Мира го посрещна с целувка по устните, вместо по бузата, както правеше обикновено, — докато двамата не излязоха от водата и не седнаха да пийнат по нещо, наметнати с халати.

Тогава Ада каза нещо. Вдигнала ръка да заслони очите си от слънцето, тя попита:

— Онова там не е ли чичкото, който работи у Ворхулст?

И когато Ранджит стана да погледне по-добре, видя, че наистина е семейният иконом и че се движи доста по-бързо от обикновено. И стискаше здраво някакви листа. Изглеждаше развълнуван. Не просто развълнуван, а изгарящ от нетърпение да даде листата на Ранджит до такава степен, че се развика отдалеч:

— Сър! Мисля, че това чакахте!

Така беше.

Е, донякъде. Експресната доставка на иконома съдържаеше дълъг анализ на статията му, или по-точно пет различни анализа на статията, всеки очевидно написан от различен (но неназован) човек, в които се правеше точен и доста подробен разбор на всички пасажи, в които самият Ранджит беше открил грешки или неточности. Освен тях рецензентите бяха открили още единайсет други пасажа, които се нуждаеха от поправка и които бяха убягнали от вниманието на Ранджит. Листовете бяха четиридесет и два на брой, гъсто изписани с текст и уравнения. Ранджит им хвърляше по един поглед и ги връчваше на Мира, а с всяка следваща страница челото му се набръчкваше все повече.

— Мили Боже — въздъхна накрая той. — Какво се опитват да ми кажат? Изреждат всички причини, които са открили, за да отхвърлят проклетата статия?

Мира хапеше устни, докато изчиташе последната страница за четвърти или пети път. После усмивка цъфна на лицето ѝ и тя я бутна към Ранджит.

— Скъпи — каза тя и покрай вълнението никой от двамата не забеляза обръщението, което Мира използваше за пръв път, — каква е последната дума в края на писмото?

Ранджит грабна листа.

— Каква дума? — попита той. — Тук най-долу ли? Където пише „Поздравления“?

— Точно тя, да — потвърди Мира, а усмивката ѝ беше широка и нежна, и изобщо във всяко отношение беше най-страхотната усмивка, която Ранджит би си пожелал от Мира де Сойза. — Да си чувал да поздравяват някого, задето се е провалил? Ще публикуват статията ти, Ранджит! Смятат, че най-после някой е разбудил загадката, и това си ти!

19.

СЛАВА

— Веднага щом списанието публикува статията, ти ще станеш известен. Прочут! — заяви Беатрикс Ворхулст, когато Ранджит се върна в къщата същата вечер.

Не беше съвсем права обаче. Случи се по-рано. Дни преди печатницата да изплюе стотиците хиляди екземпляри на списанието, което щеше да спечели световна слава на Ранджит, славата пристигна. Някой от екипа на „Нейчър“ или от рецензентите беше съобщил на медиите и репортерите не закъсняха. Първо му се обадиха от Би Би Си, после от „Ню Йорк Таймс“, след това започнаха да звънят отвсякъде и всички искаха Ранджит да им обясни какво точно е имал предвид мосю Ферма и защо е минало толкова много време преди някой да докаже, че е бил прав.

Тези въпроси бяха лесни за Ранджит. По-трудно му беше да формулира отговор, когато репортерите го питаха вярно ли е, че е бил в затвор и за какво точно. Тук на помощ му се притече Де Сарам.

— Кажи им само, че адвокатът ти те е посъветвал да не обсъждаш тези въпроси, защото предстои процес. А аз ще се погрижа това да стане вярно, като заведа от твое име иск срещу собственика на корабната компания.

— Но аз не искам да им вземам парите — възрази Ранджит.

— Не се тревожи. Няма да получиш и стотинка. Ще се погрижа за това. Важното е, че искът ти дава основателна причина да отказваш информация на медиите... а д-р Бандара изрично помоли цялата история да остане в тайна.

Стратегията сработи добре, но с нищо не намали броя на хората, които искаха да разговарят на четири очи с него — тоест на четири очи плюс екип от поне дузина оператори и други техници, — и Ранджит да им разкаже всичко за този тип Ферма и защо се е държал той толкова странно. За любопитството им няма друг лек, каза Де Сарам, когато Ранджит отново се обърна за съвет към него, освен публичността. С

други думи, Ранджит трябвало да даде пресконференция и там да разкаже цялата история на всички, които искат да я чуят.

Седяха до басейна в двора на къщата — Ранджит, Де Сарам, Мира де Сойза и Беатрикс Ворхулст. Срещите на Ранджит с Мира в къщата на плажа се бяха провалили, след като репортерите ги откриха и там, така че сега Мира идваше да плуват в басейна.

— Разговарях с д-р Бандара за това — поде Де Сарам и премести стола си под сянката на големия чадър. — Според него от университета ще ти отпуснат зала за пресконференцията. Даже щяло да бъде един вид чест за ръководството.

Ранджит се размърда притеснено.

— И какво да им кажа?

— Кажи им какво си направил — отвърна Де Сарам. — Без да споменаващ онази част, която според д-р Бандара трябва да си остане в тайна. — Остави чашата си и се усмихна на мевроу Ворхулст. — Не, благодаря, не искам повече чай. Трябва да се връщам в кантората. Не, не, няма нужда да ме изпращате.

Мевроу Ворхулст му позволи да ѝ стисне ръката за довиждане, но не се опита да го спре.

— Всъщност — обърна се тя към двамата младежи — идеята ми се струва много добра. Самата аз нямам търпение да чуя какво ще кажеш. — После погледна Мира и добави: — Скъпа, помниш ли стаята, в която те слагахме да спиш, когато родителите ти бяха ангажирани до късно? Тя още си е там, точно до стаята на Ранджит. Ако искаш да я използваш от време на време — или през цялото време, — чувствай се поканена.

Затова, когато си легна същата нощ, Ранджит реши, че денят е бил добър. Имаше нищожен опит в говоренето пред публика и това доста го притесняваше. Но пък на съседната възглавница спеше Мира и като цяло нещата, изглежда, най-сетне се уреждаха добре за него.

Аудиторията, която университетът отстъпи за пресконференцията на Ранджит, беше доста голяма и с основание. Всичките четири хиляди триста и петдесет места бяха запълнени, и то не само от репортери. Имаше няколкостотин представители на медиите, но освен тях май половин Шри Ланка беше решила, че иска

да чуе изявлението му. Освен четири хиляди триста и петдесетте късметлии, още близо хиляда души гледаха пресконференцията по вътрешната видеосистема в друга зала на университета, което накара още немалко изключително важни (поне по собствените им думи) зрители да кипят от възмущение, задето им се налага да гледат събитието по (уф!) обикновената телевизия.

На Ранджит Субраманиан, който надничаше през дупчица в завесата, тези хора му се сториха адски много. И проблемът не беше само в броя на присъстващите в аудиторията. А в качеството им! Президентът на Шри Ланка седеше на първия ред. Там бяха и двама-трима политически лидери, вероятни кандидат-президенти на следващите избори; там беше и цялото семейство Ворхулст, както и — вярвате или не! — бившият преподавател по математика на Ранджит, който не само че не изглеждаше смутен, както би трябвало, а се усмихваше и кимаше на всички, които не бяха получили централно място като неговото.

Когато завесата започна да се вдига, мъжът, седнал до Ранджит, го погледна окуражително.

— Всичко ще бъде наред — каза височайшият д-р Дхатусена Бандара, неочаквано за всички долетял от строго секретната си работа в ООН, за да представи Ранджит. — Иска ми се Гамини да беше тук, а и той съжالياва, че не можа да дойде, но е твърде зает с мобилизацията в Непал — добави той, а после завесата се вдигна, прожекторите блеснаха и — без да обяснява какво точно мобилизираше Гамини в Непал — д-р Бандара стана и тръгна към катедрата.

А после, по-скоро, отколкото се надяваше Ранджит, самият той се озова застанал зад катедрата и залата избухна в аплодисменти.

Ранджит зачака търпеливо врявата да утихне. Когато стана ясно, че това едва ли ще се случи скоро, той се изкашля и изрече:

— Благодаря ви. Благодаря на всички ви.

А после, когато ръкоплясканията утихнаха с една идея, започна:

— Човекът, поставил тази задача пред мен — и пред целия свят, — се казвал Ферма, адвокат по професия, който живял във Франция преди няколко столетия...

Докато стигне до прочутата бележка в полето на Диофантовата „Аритметика“, аплодисментите бяха утихнали окончателно и публиката го слушаше със затаен дъх. Не че мълчаха до края на

експозето му. Засмяха се, когато каза, че щяло да е много по-лесно, ако книгата, която Ферма четял на времето, била с по-големи полета. И го аплодираха отново, макар и не толкова бурно, докато описваше как постепенно осъзнал, че започва да разбира какво е имал предвид Ферма. А после, когато разказа за работата на Софи Жермен и как това се оказало лелеяният ключ, ръкопляскаха дълго и силно. И продължиха да го правят при всеки сгоден случай, докато Ранджит не стигна до момента, когато се беше почувствал сигурен, или поне в голяма степен сигурен, че е намерил правдоподобно доказателство на последната теорема на Ферма.

Ранджит млькна, усмихна се и поклати глава.

— Имате ли представа колко трудно е да се запомни наизуст математическо доказателство, дълго пет страници? — попита той. — Нямаше на какво да го запиша. Можех само да си го повтарям отново и отново, да повтарям всяка стъпка и всеки детайл... стотици, хиляди пъти може би, не знам. А после, когато ме спасиха, нямах търпение да се добера до компютър и да излея всичко по най-бързия начин... Така и направих — завърши Ранджит и ги остави да пляскат, докато не ги заболят ръцете или докато не им писне. Кое то отне доста време. Накрая успя да надвика врявата, колкото да каже: — Така че Гамини Бандара, моят най-добър приятел, е един от хората, на които трябва да благодаря, както и на баща му, д-р Дхатусена Бандара. — Посочи по-възрастния мъж, който прие учтиво своя дял от аплодисментите. — Има още двама души, на които дължа много. Единият е моят покоен баща Ганеш Субраманиан от храма „Тиру Конесварам“ в Тринкомалее. Другият се крие зад кулисите, но именно тя първа ми даде идеята, че ключът към загадката на Ферма вероятно е в математически процедури, които са били в употреба по неговото време и от които той е могъл да извлече прословутото си доказателство. Не знам какво щях да правя без нея и не смятам да намирам тепърва отговора на този въпрос. Така че елате тук, д-р Мира де Сойза, и ми позволете да ви стисна ръката...

Кое то Мира направи и макар че Ранджит още говореше, когато тя се появи, думите му потънаха във вълната от ръкопляскане и викове. Мира определено получи най-големия дял от аплодисментите на екзалтираната публика след Ранджит, навярно защото хората разчетоха правилно изписаните по лицето му чувства, когато говореше за нея,

или пък просто защото Мира беше безспорно най-хубавата от аплодираните.

Ранджит с радост би оставил аплодисментите да продължат вечно, но Мира клатеше глава.

— Благодаря ви — извика тя, — но нека чуем какво още има да каже Ранджит. — После мина назад и седна на стола, където беше седял Ранджит в началото.

Той се обърна отново към тълпата.

— С това, общо взето, се изчерпват нещата, които исках да ви разкажа — подхвана отново той, — но обещах да отговоря на няколко въпроса...

А после всичко приключи — успешно, включително и с въпросите за затворничеството му, които той заобиколи, избягна и изобщо отклони умело. Върнаха се в къщата на Ворхулст с максимално орязан контингент от гостите в университетската аудитория. Това включваше първите два реда от залата, както и външен персонал от сервитьори, които да разнасят подноси с питиета и закуски. (Фирмата за кетъринг беше наета, за да замести домашната прислуга на Ворхулст, чиито членове се чувстваха лично ангажирани със събитието и присъстваха като гости.) Ранджит и Мира седяха един до друг, държах се за ръце и бяха забележително щастливи. Изобщо щастието беше всеобщо, така че чашите с шампанско на подносите се оказаха до голяма степен излишни.

Разбира се, д-р Бандара вече летеше обратно към Ню Йорк със собствения си ВАВ-2200, но преди да тръгне, дръпна Ранджит настрана за кратък разговор.

— Сигурно искаш да започнеш работа — поде той и Ранджит кимна.

— Гамини спомена нещо за работа при него.

— Надявам се и това да стане, но не точно сега — отбеляза Дхатусена Бандара. — Междувременно, университетът е готов да ти предложи преподавателско място и възможност за научна работа, ако проявиш интерес.

— Но аз не съм защитил докторантура! Дори не съм завършил!

Д-р Бандара каза търпеливо:

— Не е нужно да имаш научни звания, за да преподаваш. А и не се тревожи за титли — подозирам, че много скоро ще те направят какъвто поискаш без никакви допълнителни условия.

Разбира се, всичко това Ранджит сподели с Мира. Беатрикс Ворхулст, която стоеше от другата ѝ страна, не изглеждаше много убедена.

— Да ти кажа — започна тя, — дори не съм сигурна, че имаш нужда от работа. Виж тези неща. — Тя вдигна купчина разпечатки, подготвени от личната ѝ секретарка, към която наскоро беше прикрепен асистент, за да обработва лавинообразно растящата кореспонденция на Ранджит. — Покани за лекции, за интервюта, за реклами. Хората искат да те чуят, да те снимат или просто да пиеш бирата им и да им носиш тениските. И са готови да платят за това! Ето тези, например. Ако се съ согласиш да носиш маратонките им, ще те затрупат с американски долари. А ако се съ согласиш на интервю за „60 минути“, и те ще ти платят. От Харвардския университет ще ти платят, за да изнесеш лекция — не казват колко, но пък те не страдат от липса на средства.

— Леле — възкликна Мира през смях. — Остави бедния човек да си поеме дъх, лельо.

Но в същия момент помощник-секретарят донесе нов лист, току-що излязъл от принтера, и го даде на мевроу Ворхулст. Тя плъзна поглед по разпечатката, прехапа устни и каза:

— Е, това не е за пари, но мисля, че ще ти е интересно да го видиш, Ранджит. Както и на теб, Мира.

— На мен ли? — учуди се тя. — Защо пък на мен?

Но когато Ранджит ѝ подаде листа — след като сам го беше прочел и веждите му се бяха покатерили високо на челото, — Мира бързо разбра защо. Писмото беше от стария монах в храма на покойния му баща и гласеше следното:

„Сега баща ти би се гордял още повече с теб и би се радвал като всички нас, задето ще се жениш. Моля те, не отлагай дълго! В никакъв случай не чакай до месеците аашад, бхадрапад или шиния, които носят лош късмет. И нека сватбата не е във вторник или събота, моля те.“

Мира вдигна поглед към Ранджит, който я гледаше сконфузено.

— Споменал ли съм нещо за женитба? — попита той. От думите му страните й порозовяха.

— Ами, каза доста хубави неща за мен пред онези хора — призна тя.

— Не помня да съм казвал такова нещо — смотолеви той. — Сигурно е било подсъзнанието ми. — А после си пое дълбоко дъх и продължи: — Което само доказва, че подсъзнанието ми е по-умно от мен. Е, какво ще кажеш, Мира? Ще се омъжиш ли за мен?

— Разбира се — отвърна тя, сякаш й беше задал най-тъпия въпрос на света. И това беше.

По-късно, когато двамата гледаха репортажите по телевизията за речта му в университета, откриха, че не е споменал нищо извън обичайните баналности как не би могъл да си представи живота си без нея... но това беше достатъчно, а и двамата така или иначе вече бяха женени във всеки значим смисъл на думата.

Всичко ли беше свършено за двамата влюбени?

Ами, в много голяма степен. Единственият голям въпрос, който стоеше пред тях, не беше дали да се оженят, защото там нямаше никакви разногласия, нито дори кога, защото очевидният отговор беше при първа възможност. Въпросът беше къде и кой да извърши церемонията. В началото и този въпрос не изглеждаше труден, защото трите семейства — Ворхулст, Бандара и Де Сойза — бяха добре дошли във всички църкви в Коломбо, да не споменаваме за всички официални институции, извършващи бракосъчетания, така че беше въпрос на избор и нищо повече. Вече бяха елиминирали повечето от списъка, когато Мира забеляза отнесен поглед в очите на Ранджит.

Попита го какво има, но той само сви рамене.

— Нищо — отвърна. — Да. Нищо особено.

Но понеже Мира не се отказа лесно, накрая той отстъпи и й показа ново писмо от стария монах, в което се съдържаше следното изречение: „Баща ти би бил толкова щастлив, ако се ожените в неговия храм.“

Мира се замисли за кратко, после се усмихна.

— Какво пък — каза тя. — Презвитерианската църква едва ли ще ни отлъчи от паството си. Ще ида да кажа на всички.

И, разбира се, „всички“ разбраха, че Мира ще направи и невъзможното да изпълни желанието на Ранджит, както и стана. И да имаше известно разочарование в някои столични кръгове, то в Тринкомалее решението предизвика истински възторг. Старият монах бързо разбра, че младите държат церемонията да е опростена. Представяше си с копнеж каква прекрасна *пааликали тхалипу* биха могли да спретнат за булката и с какви цветя и плодове можеше да е придружена традиционната поява *джанавасанам* на младоженеца в храма. Е, това би било почти равносилно на истински парад, нали така? И би привлякло излишно внимание в момент, когато двойката би искала да я оставят на мира. Така че нямаше да има *пааликали тхалипу*, нито *джанавасанам*, макар че монахът направи необходимото свитата на булката да носи целия набор от *парапутенга* и другите сладкиши, предназначени за жениха.

Най-хубавото на опростената версия беше краткото време за подготовка, благодарение на което булката и младоженецът се озоваха в Тринкомалее няма и седмица след като бяха взели решението си — е, по-скоро се скриха в Тринкомалее, защото се опитваха да не показват излишно известните си лица по улиците.

По тази причина на церемонията присъстваха малко хора, които да чуят как Ранджит изрича думите, написани за него от стария монах, и да видят как монахът връзва на китката на Мира свещения конец против уроки сред великолепната цветна украса в залата, безкрайния тръбен зов на роговете *наатхауарам* и барабаните *мелам*. А после всичко свърши и двамата новобрачни, вече женени официално и завинаги, се качиха на колата за дългото пътуване до къщата на Ворхулст. „Дълъг живот!“ — викаха след тях монасите и наистина, точно такава предчувствие владееше сърцата на Ранджит и Мира.

Само че други особи, надалеч, имаха съвсем различно предчувствие.

Сред тези особи бяха и едно-точка-петиците, поръчковите убийци на големите галактици. Получили бяха заповед да разчистят кашата на третата планета, обикаляща около онази банална жълта звезда, и армадата им пътуваше натам. Понеже корабите им бяха материални, не можеха да се движат по-бързо от скоростта на светлината. Щяха да минат години, докато стигнат до целта си, последвани от няколко дни на реални действия, след което

новобрачните, както и всички други човешки същества на планетата, щяха да са мъртви.

Така че животът им едва ли щеше да е чак толкова дълъг.

20. БРАК

Ето как Ранджит получи всичко, за което си беше мечтал някога — беше свободен, прочут и женен за Мира де Сойза. Изобщо личният му живот вървеше все по-добре и по-добре. Съществуваше обаче една по-широка перспектива, която упорито се натрапваше в личното му щастие, перспектива, която в много отношения не беше добра.

Да вземем положението в Северна Корея например. Първо, там, изглежда, се беше извършила смяна на политическия режим. Противният любител на лукса Ким Йон Ир вече го нямаше.

В някои отношения за това почти можеше да се съжاليا. Ким може да беше побъркан, но беше от онези побъркани, които винаги успяваха да се спрат на крачка преди да са нападнали съседите си. Сега на негово място имаше нов човек. Човек, когото наричаха Любимия водач. И да си имаше име, то, изглежда, беше твърде ценно, за да го споделят с декадентския Запад.

Но ако самоличността на Любимия водач беше тайна, то действията му бяха съвсем публични. Най-новото им поколение ядрени ракети, твърдяха генералите на Любимия водач, можели лесно да преминат северните ширини на Тихия океан. Това означаваше, че са в състояние да поразят цели в самите Съединени щати — или поне в Аляска и дори в северния край на щата Вашингтон. Нещо повече, хвалеха се генералите, новите ракети били изключително надеждни. Тези приказки изнервяха все повече съседите на Северна Корея. Онези от тях, които все още не разполагаха с ядрени оръжия, бяха подложени на сериозен натиск да се сдобият с такива.

И в останалата част на света положението не беше по-розово. Африка се беше върнала към някои от най-лошите години на двайсети век. Отново се бяха появили армиите от момчета, някои едва навлезли в пубертета, мобилизирани, след като семействата им са били избити, които на свой ред се избиваха взаимно за контрол над незаконни диамантени мини и още по-малко законния добив на слонова кост...

Всичко това действаше обезкуражаващо на Ранджит.

Но имаше едно нещо, което го тревожеше сериозно, и то изникна един ден, когато Мевроу Беатрикс Ворхулст надникна в стаята, където Ранджит разговаряше с адвоката Де Сарам, и попита:

— Кой какво иска за обяд?

Същият въпрос биваше задаван всяка сутрин, но този път получи различен от обичайния отговор. Мира се обърна и погледна въпросително Ранджит, той пък вдигна вежда, въздъхна и погледна към домакинята.

— Напоследък с Мира си говорим по този въпрос, лельо Беа. Смятаме, че е време да те освободим от присъствието си.

Тогавя за пръв път видя Беатрикс Ворхулст да гледа с възмущение.

— Как ли пък не! На нас ни е приятно да сте тук. Останете колкото искате. Вие сте като членове на семейството, все пак. На нас ни е приятно да сте тук, както казах, освен това за нас е чест и...

Но Де Сарам поклати глава, забелязал изражението на Мира.

— Май и двамата не схванахме смисъла на казаното, мевроу — прекъсна я той. — Те са женени. Искат да си имат свой дом, а не парченце от вашия, и са напълно прави. Хайде всички да изпием по още една чаша чай и да обмислим възможностите. А колкото до място, където да живеете, ти вече имаш такава, Ранджит. Бащината ти къща в Тринкомалее вече е твоя, както знаеш.

Ранджит се обърна да погледне Мира. Изражението ѝ не го изненада.

— Не мисля, че Мира би искала да живее в Тринко — обяви унило той, но Мира вече клатеше енергично глава.

— Тринко е чудесно място — възрази тя. — Не бих имала нищо против да имаме къща там, дори напроотив, но...

Тъй като не довърши изречението си, Де Сарам я погледна объркано и попита:

— Тогавя какво?

Ранджит отговори вместо жена си.

— Къщата беше идеална за сам човек на преклонна възраст — обясни той. — Но за нас... тоест за двойка, която би искала да има перални, миялни и всякакви други удобства, с каквито баща ми така и

не се сдоби... е, какво ще кажеш, Мира? Искаш ли да ремонтираш къщата на баща ми по свой вкус?

Тя си пое дълбоко дъх, но успя да съкрати реакцията си до една дума:

— Да.

— Разбира се, че искаш — кимна Ранджит. — Може би предпочиташ да я съборим и да започнем от основите? Не? Добре. В такъв случай най-напред ще помоля Сураш да ни намери архитект, който да направи план на къщата, каквато е в момента, а после ще поканим архитекта тук с плановете и двамата ще решите какво и как да преустроите. А аз — добави той — ще съм на разположение за консултации, когато ви потрябвам. Междувременно с Мира ще се пренесем в някой хотел. Как ви звучи това?

Мевроу се беше намръщила така, както Ранджит не я беше виждал да се мръщи.

— Няма никаква причина да се изнасяте — заяви тя. — Спокойно можете да останете тук, докато къщата ви в Тринкомалее стане готова.

Ранджит погледна жена си, после разпери ръце.

— Добре, но аз имам друго предложение. Мира, любов моя? Ти не спомена ли нещо за меден месец?

Мира сякаш се изненада.

— Не. Не съм. Вярно, мислила съм си, че ще е супер, ако отидем на меден месец, но никога не съм казвала и думичка за това...

— Откакто сме женени, не си, вярно — съгласи се Ранджит, — но много добре помня какво ми каза веднъж, в същата тази стая, преди няколко години. Говорехме за чудесните места в Шри Ланка, където аз никога не съм ходил. Така че защо да не ги разгледаме сега? Да си направим туристическа обиколка на острова, докато всички останали се трудят върху бъдещото ни добруване?

Най-добре било да се започне от най-лесното място, обяви Мира, затова те започнаха обиколката си от развъдника за костенурки в Косгода, едно, защото Мира пазеше чудесни спомени от посещението си там като малка, и второ, защото беше достатъчно близо като за опит, а и оттам лесно щяха да стигнат до старата столица Канди. Но седмица

по-късно, когато се върнаха в дома на Ворхулст, след като бяха разгледали и двете места, разочарованието им беше видно за всички. В Косгода ги познали и целия ден по петите ги следвали тълпи от хора. В Канди било още по-лошо. От местното полицейско управление ги развели из града с полицейска кола. Разгледали всичко, но не могли да направят и една крачка по своя воля.

На вечеря Беатрикс Ворхулст слушаше съпричастно обясненията на Ранджит как било хубаво да ги возят насам-натам, но самите те биха предпочели да се смесят с тълпата. Изслуша го и въздъхна.

— Не знам дали е възможно това — каза тя. — В крайна сметка, вие сте най-страхотната забележителност на Шри Ланка. Проблемът е, че островчето ни страда от недостиг на световноизвестни знаменитости. Вие сте, кажи-речи, единствените, които си имаме.

Мира не беше съгласна.

— Не е точно така. Не забравяй онзи писател...

— Да, но той почти не излиза от къщата си. А и не е същото. Ако тук беше пълно с филмови звезди и други известни хора като в Лос Анджелис например, или в Лондон, двамата можехте да си сложите по едни черни очила и да се разхождате, без да привличате излишно хорското внимание. — А после изражението ѝ се промени и тя добави: — Което всъщност не е лоша идея, като си помислиш.

А когато всички я погледнаха въпросително, обясни:

— Имате покани от целия свят, Ранджит, забрави ли? Защо не приемеш няколко?

Ранджит примигна, после се обърна към Мира.

— Как мислиш? Дали да не си организираме истински меден месец — Европа, Америка, където поискаме?

Тя го погледна замислено, после плъзна поглед и по другите сътрапезници.

— Мисля, че би било чудесно, Ранджит — каза накрая. — И ако ще го правим, нека е възможно най-скоро.

Ранджит я изгледа, но не каза нищо. Вместо това заразително с какви точно покани разполагат. Едва когато се готвеха да си лягат, се сети да повдигне отново въпроса.

— Наистина искаш да отидем, нали? Защото ако не искаш...

Тя го спря с пръст върху устните, а после взе, че го целуна.

— Ако ще пътуваме надалеч, по-добре да побързаме. Защото отложим ли го, ще стане по-трудно. Не исках да ти казвам, преди лекарката ми да го потвърди, но ще ходя при нея чак в петък. Работата е там, че май съм бременна.

21.

МЕДЕН МЕСЕЦ, ЧАСТ ВТОРА

Докато Мира и Ранджит пътуваха към Лондон — пътуване точно толкова дълго и уморително, колкото Гамини го беше описал преди години, — светът напредваше по своя си път. Който, разбира се, беше осеян със смърт и разрушения. Бяха предпочели дългия маршрут през Бомбай, така че Ранджит да разгледа набързо града. Но самолетът им закъсна с четиридесет минути, защото се наложи да обикаля над летището, докато му разрешат да кацне. В долината на Кашмир отново имаше артилерийски престрелки. Никой не знаеше какви цели са си набелязали пакистанските партизани в сърцето на Индия, затова младата двойка прекара цялото си време пред телевизора в хотелската стая. Новинарските емисии не предлагаха нищо добро, както можеше да се очаква. Отряди от севернокорейската армия на Любимия водач, която вече не се ограничаваше до набези по границата с Южна Корея, бяха събрали куража да предизвикат страната, която ги хранеше и която беше кажи-речи единственият им истински приятел на света — Народна република Китай. Не беше ясно какво целяха, но така или иначе четири отделни отряда от по десетина-двайсет войници навлязоха в територията на Китай — в пограничните области, където имаше само каменисти възвишения — и си направиха биваци.

Три часа по-късно Мира и Ранджит се качиха на полета си за Лондон и преди самолетът да е завил над пакистанското крайбрежие на път към летище „Хийтроу“ в Англия, сраженията в Кашмир бяха утихнали, а севернокорейските войници направиха кръгом и се върнаха в казармите си — защо изобщо ги бяха напуснали и какво целяха с глупавия си набег така и никой не разбра.

А после — ето ги в Лондон.

Не беше точно разочароващо. Великолепните забележителности на града очароваха Ранджит както бяха очаровали милиони посетители в продължение на стотици години. Всички те — огромната стара катедрала „Сейнт Пол“, лондонският Тауър, Парламентът,

Уестминстърското абатство — прочутите забележителности, които всеки турист задължително трябваше да види, както и значителен брой не толкова прочути, но от особен интерес за Ранджит — Лондонския колеж по икономика и един конкретен мезонет близо до улица „Арандъл“, и двете места обитавани от Гамини Бандара по време, когато Ранджит не бе вярвал, че някога ще може да ги види с очите си. Когато Мира го убеди да разгледат Кю Гардънс, Ранджит се влюби от пръв поглед в огромните оранжерии. Всички големи, исторически, прочути сгради в Лондон му харесаха много, почти без изключение. Но никак не му се понравиха откритите пространства помежду им, които трябваше да прекоси, за да стигне до поредната забележителност.

И които, без изключение, през месец ноември бяха ужасно, непоносимо студени.

Такъв смразяващ душата студ Ранджит не познаваше. Е, случвало се бе кожата му да настръхне за кратко от силните ветрове при скалата Свами или когато излиза мокър от приборя рано сутрин. Но не така! В Лондон беше толкова студено, че оскъдният сняг от предната седмица и дори от по-предната, мръсен и с ледена корица, още стоеше по краищата на местата за паркиране и моравите, защото температурите така и не се бяха повишили достатъчно, за да го стопят.

Все пак магазините в Лондон предлагаха голям избор от дрехи, които да предпазят зиморничавите туристи от студа, донякъде поне. Термобельо, ръкавици и палто с кожена яка помогнаха на Ранджит да понесе уличния студ на английската столица, а Мира се сдоби с първото си палто от норка.

А после се срещнаха със сър Тарик. Именно той от името на Кралското математическо общество беше поканил Ранджит да стане член и да им разкаже повече за своето историческо постижение. (И беше намерил фондация, която да поеме пътните им разноски.) Сър Тарик ал Диуани се оказа пълен възрастен мъж с непокорна коса тип Алберт Айнщайн, с добро сърце и без следа от чуждестранен акцент. („Е — обясни той, когато го попитаха за последното, — аз все пак съм четвърто поколение лондончанин.“) А когато разбра, че Ранджит мръзне през повечето време, той се плесна по челото.

— Ох, по дяволите — възкликна съкрушено. — Грешката е моя. Реших да наблегна на изискаността вместо на удобството. Ще се

погрижа да ви преместят.

Преместиха ги в чистак нов, макар и не особено популярен хотел в Южен Кенсингтън. Това учуди Мира, но след разговора си с управителя тя доволно докладва на Ранджит, че сър Тарик е избрал този хотел по две причина. Първо, защото е близо до някои от най-добрите музеи в Лондон и второ, защото тук често отсядали арабски петролни шейхове с многобройните си свити. А това било важно, защото петролните шейхове мразели студа дори повече от Ранджит, не само в стаите си, а и във фойето, по стълбите и дори в асансьорите. А собствениците на хотела от своя страна ненавиждали мисълта, че богатите им и разточителни арабски гости може да останат недоволни от престоя си при тях.

Макар да не беше разточителен петролен шейх, Ранджит нямаше нищо против да се възползва от резултата на тяхната разточителност. През следващите два месеца настроението му видимо се подобри. Подобри се дотам, че да се възползва от първата причина, поради която сър Тарик беше избрал хотела — близостта му до музеите. Природоисторическият музей (макар в сградата му да имаше постоянно течение) го плени дотолкова, че Ранджит се реши на експедиция през града до самия Британски музей, който се оказа още по-великолепен (макар и с още по-силно течение) и стана повод Ранджит да признае, че все пак е възможно студените страни да имат и някои предимства пред топлите.

Престоят им в Лондон не мина изцяло под знака на туристическите занимания. Лекцията му пред Кралското математическо общество изискваше известна подготовка от негова страна, макар че съдържанието ѝ не се различаваше драстично от онова, което беше казал на пресконференцията в Коломбо. От две списания се обадиха с молба за среща — „Нейчър“, защото първи бяха публикували статията му; и „Ню Сайънтист“, защото (както обещаха) щели да го заведат в най-добрата кръчма от тази страна на Темза. Имаше и няколко пресконференции, които Де Сарам беше уредил от Коломбо. И макар снимките им да се кипреха на всяка будка за вестници, а лицата им да се появяваха от време на време в репортажи по телевизията, Мира го убеди да подложи на драстичен тест термобельото си, като виси с нея пред Бъкингамския дворец и чака смяната на караула. Когато се прибраха в хотела си след изпитанието,

Ранджит призна, че наистина се е отървал без измръзвания, както и че фотоапаратите и камерите на туристите са били насочени към караула, а не към тях.

— Значи е вярно — заключи той. — Можем да се разхождаме из Лондон колкото си искаме, без никой да ни обръща внимание. Това място много би ми харесало, стига да го преместеха хиляда километра на юг.

Е, това явно нямаше да стане, така че след поредните няколко часа, посветени на обстойно обличане само за да стигне от хотелското фоайе до таксито и от таксито до друго някое фоайе, Ранджит се предаде и дръпна сър Тарик настрана. После говори по телефона с Де Сарам в Коломбо и докладва с широка усмивка на Мира:

— Заминаваме за Америка. Тяхната асоциация за научен напредък провежда годишната си конференция идния месец и Де Сарам е уредил всичко. О, не сме приключили с Лондон. Съвсем не. Ще се върнем, когато времето се постопли, обещавам.

И се сдобиха с резервации за първа класа (благодарение на поредната щедра фондация) за полета до Ню Йорк в два следобед същия ден.

Качиха се на самолета след искрени и многословни благодарности към сър Тарик и в два и дваисет вече приближаваха източния бряг на Ирландия, оставили Англия зад гърба си.

Ранджит страдаше от гузна съвест.

— Нали не те пресилвам твърде много? Защото... — Смути се и Мира се размря. Вдигна чашата си с портокалов сок като за наздравница и го успокои:

— Добре съм. Ще дойдем в Англия, когато е топло, през юни, да речем. Но ти сигурен ли си, че постъпващ правилно с това пътуване до Америка?

Ранджит намаза малко конфитюр от ягоди по кифличката и я пъхна в устата си.

— Естествено — каза той, дъвчейки. — Лично проверих прогнозата за времето. В момента минималните температури в Ню Йорк са девет градуса, а по обяд ще стигнат осемнайсет. Идеално.

Мира остави чашата си. Не знаеше дали да се смее, или да плаче.

— О, миличък — изкиска се накрая. — Ти никога не си бил в Америка, нали?

Внезапно разтревожен, Ранджит се обърна да я погледне.

— Какво имаш предвид?

Тя се пресегна и го потупа по ръката.

— Ами, явно не знаеш, че там са доста старомодни в някои отношения. Използват мили вместо километри например. И — дано това не те разстрои твърде много — все още измерват температурата по Фаренхайт, а не по Целзий като останалия свят.

22. НОВИЯТ СВЯТ

Сякаш не стигаше температурното разочарование, с което Ню Йорк посрещна Ранджит, а и новините по изобилието от телевизори в хотелския им апартамент бяха дори по-обезсърчителни от обикновено. Да вземем Южна Америка например. Там през последните години конфликтите бяха в ремисия. Вече не. Промяната (както обясни един от американските им домакини) произтичала от факта, че Съединените щати ревизирали законите си за наркотиците и свързаните с тях деяния вече не се смятали за престъпление, а за обикновено хулиганство. Това декриминализирило почти всички разновидности на стоката, с която разполагали колумбийските наркотърговци. В резултат на промяната в закона всеки наркозависим в Щатите можел да се снабди с необходимата му субстанция евтино и без гангстерско посредничество, в кварталната аптека, което на практика извадило гангстерите от играта. (Освен това вече нямало смисъл кварталните дилърчета да зарибяват с безплатни дози дванайсетгодишни деца. Тази дейност вече не им гарантирала бъдеща клиентела от наркозависими младежи, защото никой от тези бъдещи клиенти, ако изобщо станели такива, не би си купил наркотик от тях. По този начин броят на зависимите в страната намалявал ежегодно, защото старите измирили или се отказвали, а все по-малко новобранци заемали местата им.)

Но това беше само добрата страна на законите, декриминализиращи употребата на наркотици. Имаше и лоша страна.

Лошата част, или най-лошата от лошите части, беше, че наркокартелите, чиито плантации с кока вече не носели предишните печалби, започнали да се заглеждат с копнеж по създаващата не по-слаба зависимост стока, която изнасяха съседите им от Венецуела. Ами да, в петрола имаше дори повече пари, отколкото в наркотиците! В резултат, въоръжени банди от колумбийските наркоцитадели подхванаха набези към петролните полета на съседната страна. Сравнително малката (и често подкупна) венецуелска армия

демонстрираше съпротива от време на време, но мотивацията беше изцяло на колумбийска страна, както и почти всички победи.

Всичко това се наслагваше върху все по-честите изцепки на севернокорейския Любим водач, подновеното насилие между непримиримите фракции на бивша Югославия, все по-тежките сражения в части от бившия Съветски съюз и в Близкия изток...

Изобщо, новините бяха лоши. Малка компенсация представляваше самият Ню Йорк, който никак не приличаше на Тринкомалее, нито на Коломбо, дори на Лондон не напомняше.

— Тук всичко расте по вертикалата — каза Ранджит на жена си, застанал до прозореца на хотелския им апартамент на шестдесет и шестия етаж. — Не знам как спят на такава височина.

Но градската панорама разкриваше поне десетина много по-високи сгради от техния хотел, а когато вървяха по улиците, слънцето често се губеше от погледа, скрито от бетонните стени.

— Но пък онзи парк там е много красив — посочи Мира, вперила поглед в езерото, гигантските кооперации, обточили далечния край на парка, и далечните покриви на Централната зоологическа градина.

— О, аз не се оплаквам — засмя се Ранджит и наистина нямаше от какво да се оплаква. Макар офиса на д-р Дхатусена Бандара в сградата на ООН да не беше далеч, самият той беше някъде другаде, на мисия, която никой не си направи труда да упомене по-конкретно. Затова пък от офиса им бяха изпратили една млада дама, която ги заведе на върха на Импайър Стейт Билдинг, запозна ги с радостите на яхнията от скариди в старата гара на железниците Гранд Сентрал и беше готова да им осигури билети за всяко представление на Бродуей. Това не вълнуваше особено Ранджит, чийто опит с представленията се ограничаваше до малкия екран, но пък достави истинско удоволствие на Мира. Кое то на свой ред радваше Ранджит, който пък бе открил Природонаучния музей само на няколко пресечки от хотела им — музеят беше страхотно попълнение към новата му музейна страст, но огромният планетарий в северното му крило го развълнува най-дълбоко. Всъщност, „планетарий“ не беше най-точната дума, защото конструкцията в Сентрал Парк Уест беше нещо много повече от това.

— Ще ми се Йорис да беше с нас! — повтори неведнъж Ранджит, докато обикаляше залите и се дивеше на вълнуващите експонати.

А после, след толкова много време, че Ранджит беше спрял да се надява и дори да мисли за това, съвсем неочаквано се появи единственият човек, който можеше да направи приятната ваканция незабравима. На вратата на хотелския им апартамент се почука и Ранджит отвори, очаквайки да види камериерката с купчина чисти хавлии в ръце, но вместо нея насреща му се хилеше Гамини Бандара с букет свежи рози в едната ръка за Мира и шише шриланкски арак в другата. Виждаха се за пръв път след сватбата и въпросите валяха един през друг. Харесало ли им в Англия? Как им се струвала Америка? Какво ставало в Шри Ланка напоследък? Мъжете бяха на третата чашка, когато Мира забеляза, че разговорът се движи все в същата посока, въпросите идват от Гамини, а отговорите — от нея и от съпруга ѝ.

— Защо — намеси се тя — не ни разкажеш малко за себе си, Гамини. Как върви работата ти в Ню Йорк?

Той се ухили и разпери ръце.

— Ами върви. Среци по цял ден. Ето какво правя.

— Но аз мислех, че офисът ти е в Калифорния — каза Ранджит.

— Така е. Но пък разговори от международен характер има постоянно, а централата на ООН е тук, така че... — Гаврътна третата си чашка и ги погледна сериозно. — Всъщност, дойдох тук, за да искам услуга, Ранджит.

— Само кажи — реагира без колебание той.

— Не бързай да казваш „да“ — охлади ентусиазма му Гамини. — Защото става въпрос за ангажимент, който ще отнеме от времето ти. Но пък не е лош ангажимент, от друга страна. Нека ти обясня. Докато си във Вашингтон, с теб ще се свърже човек на име Орион Бледсо. Той е по секретните работи и заема висок пост в правителствена организация, за която повечето хора дори не са чували. Биографията му е забележителна, между другото. Ветеран е от първата война в залива, участвал е и в умиротворяването на бивша Югославия, а после и във втората война в залива, онази в Ирак. В този ред се е сдобил и с раните, които са му осигурили загуба на дясната ръка, орден „Пурпурно сърце“, орден „Военноморски кръст“, а накрая и настоящата му работа.

— А тя е? — попита Ранджит, възползвайки се от кратката пауза в изложението на Гамини.

Приятелят му поклати глава.

— Стига, Рандж. Ако реши, Бледсо сам ще ти каже. Разбираш, че има правила, с които трябва да се съобразявам.

Ранджит опита отново.

— А това, което аз ще правя... прилича ли на истинска работа?

Гамини замълча замислено.

— Ами да, но за момента не мога да ти кажа нищо повече — каза накрая той. — Важното е, че ще правиш нещо полезно за света. Участието на Бледсо се ограничава до това да ти осигури достъп до секретна информация.

— А тя за какво ще ми трябва? — учуди се Ранджит. Гамини се усмихна и поклати за пореден път глава. А после някак смутено добави:

— Трябва да те предупредя, че Бледсо си пада старомоден тип от времето на Студената война и изобщо е досаден. Но навлезеш ли веднъж в работата, почти няма да си имаш вземане-даване с него. Освен това — добави той, — когато съм в Щатите, офисът ми рядко е на повече от половин час път с кола оттук, така че ще се виждаме често, стига да искаш. — Той намигна на Мира. А после каза, че трябвало да бърза за поредната си проклета среща, която била в другия край на града, и че се надявал скоро да се видят в Пасадена, след което си тръгна.

Ранджит и Мира се спогледаха.

— Къде е Пасадена? — попита той.

— В Калифорния, струва ми се — отговори тя. — Означаваш ли това, че офисът ти ще е там? В случай че приемеш работата?

Ранджит се усмихна и въздъхна.

— Знаеш ли какво? Може би трябва да питаме бащата на Гамини за всичко това.

Това и направиха, или поне оставиха запитване в офиса му. Отговор не получиха веднага. Всъщност отговор не получиха преди краткия си полет от Ню Йорк (летище „Ла Гуардия“) до Вашингтон (летище „Рейгън“), където ги посрещнаха хората от агенцията за научен напредък и ги отведоха до новия им хотел с изглед към Капитолия и много близо до Националния мол. Дори и тогава

разяснението на д-р Бандара беше повече от оскъдно: „Имам уверенията на Гамини, че този човек, с когото иска да се срещнеш, може да ти бъде от голяма полза“. Но не ставаше ясно от полза за какво, нито защо Гамини изобщо беше решил да се занимава с това, така че Ранджит въздъхна и се предаде. Кое не беше голяма загуба, защото Вашингтон се оказа пълен с неща, които му бяха много поинтересни от някаква работа с неизяснен характер, предлагана от все още непознат му човек на име Орион Бледсо.

Първото място, където ентузиазирани доброволци от Американската асоциация за научен напредък (ААНН) заведоха двама им с Мира, беше прочутият (макар Ранджит да не беше и чувал за него преди да дойде във Вашингтон) Смитсоновианов институт, предлагащ огромна сбирка. Британският музей в Лондон и Природонаучният в Ню Йорк го бяха впечатлили, но Смитсоновиановият институт, който дори не беше една сграда, а малък квартал, направо подпали въображението му. Не му остана време за друго, освен за Музея на въздухоплаването и космоса, както и за кратка разходка из още един-два музея. Космическата колекция беше изключителна, имаше дори работещ модел (макар и в умален мащаб, разбира се) на космическия елеватор на Арцутанов, чийто истински двойник вече издигаше снага в небето над Шри Ланка. А после дойде ред на традиционната му реч пред конференцията на ААНН и след като я произнесе и получи традиционните бурни аплодисменти, можеше да избира на кои от многобройните доклади да присъства. Не трябва да се забравя, че този всепризнат гений и един от най-уважаваните научни умове на планетата, световноизвестен и вече получил три съвсем истински докторски степени от три от най-престижните университети в света (макар самият той да не беше защитил и бакалавърска степен), та този съвременен Ферма (или Нютон дори) нито веднъж в младия си живот не беше присъствал на научна конференция от какъвто и да било вид, освен онези, на които го бяха канили като почетен лектор през последните месеци. Нямаше представа колко много може да се научи по най-различни теми. След като приключи със задълженията си по словото и прочие, той беше свободен сам да избира какво да чуе и кога, така че се записа за сесиите по космология и марсианска тектоника (също на Венера и Европа), изслуша и доклад на тема „Интелигентността на машините — себесъзнанието“ (последното най-

вече заради Мира, но не съжали, защото докладът се оказва изключително интересен); както и още куп загадъчни аспекти на непознати дотогава (за Ранджит) сфери на човешкото познание, подобрани напосоки в богатата програма на конференцията.

Мира ходеше с него навсякъде, очарована на свой ред от този панаир на човешкото познание... с няколко изключения. Основното беше всекидневната следобедна дрямка, за която Ранджит настояваше, защото това бе изискване и на един от лекарите им.

— Ще имаш бебе, както знаеш! — информираше я той всеки божи ден, сякаш Мира можеше да има някакви съмнения по въпроса. А после, в един от последните дни на конференцията, докато Ранджит я завиваше с одеялото за следобедната ѝ дрямка, телефонът иззвъня тихо. Кратко текстово съобщение, което гласеше:

„Ще ви бъда благодарен, ако дойдете да се видим в апартамента ми по някое време днес, за да обсъдим предложение, което, смятам, ще представлява интерес за вас.

о.з. полк. Т.О. Бледсо, военноморски сили на САЩ“

Ранджит и Мира се спогледаха.

— Това е онзи тип, за който спомена Гамини в Ню Йорк — поясни Ранджит и жена му кимна отсечено.

— Той е. Хайде, обади му се и виж какво иска. А после ела да ми разкажеш.

Апартаментът на о.з. полк. Т. Орион Бледсо беше значително по-голям от онзи, който организаторите на конференцията бяха осигурили за Ранджит и Мира. Дори купата с плодове на масата в хола беше по-голяма, а и не само тя беше на масата. До нея се мъдреше неотворена бутилка марково уиски с все леда, чашите и разредителите.

Колкото до самия Т. Орион Бледсо, той не беше много по-висок от Ранджит, което за американец си беше направо нищо, и поне с две десетилетия по-стар. Затова пък почти не беше оплешивял, а ръкостискането му беше крепко — макар и с лявата ръка.

— Заповядайте, заповядайте, господин... тъ... седнете, моля. Харесва ли ви нашата очарователна столица?

Не изчака за отговор, а го поведе към масата.

— Ще пийнете ли? Стига уискито да не е твърде силно за вас, разбира се.

Ранджит овладя усмивката си. Никой, наливал се с арак в пубертетските си години, не би се уплашил от американските питиета.

— Да, моля — каза той. — Споменавате за някакво предложение в съобщението си.

Бледсо го изглежда укорително.

— Казват, че ние, американците, сме вечно на педал, но моят опит показва, че това важи по-скоро за чужденците. Да, искам да обсъдя с вас това-онова, но първо бих искал да ви опозная малко. — През цялото време щадената му в началото ръка стискаше бутилката с уиски, а другата махаше целофанения печат на гърлото. Бледсо забеляза погледа на Ранджит и се изкиска. — Протеза — призна той, макар да прозвуча повече като хвалба. — Доста добра изработка. Дори мога да се здрависвам с нея, ако поискам, но предпочитам да не го правя. Не бих могъл да усетя вашата ръка с протезата, така че какъв е смисълът? А ако се разсея за миг и стисна по-силно, току-виж и вие се окажете на опашката за изкуствени крайници.

Само че изкуствената ръка явно наистина му служеше учудващо добре и Ранджит си напомни да разкаже на Мира за това. Бледсо наля равно количество алкохол в двете чаши и подаде едната на госта си. Изчака да види дали Ранджит ще си сипе разреждател, като го наблюдаваше напрегнато. Когато Ранджит не го направи, Бледсо кимна одобрително и отпи от чашата си, или по-скоро близна.

— Ето така трябва да се пие уискито — на малки глътки — каза той. — Е, може и да го изгълта наведнъж човек, все пак живеем в свободна страна, но иначе е по-добре. Били ли сте някога в Ирак?

Ранджит близна на свой ред от уискито, за да не обиди домакиня си, после поклати глава.

— Там се сдобих с това — Бледсо потупа протезата със здравата си ръка. — С всичките онези сунити и шиити, които се избиваха помежду си, но не пропускаха сгода да убият колкото се може повече и от нас. Беше кофти война на кофти място и по кофти причини.

Ранджит се стараше да показва учтив интерес и разсеяно се чудеше дали Бледсо няма да започне да обяснява, че войната е трябвало да се води в Афганистан или в Иран, да речем. Не позна.

— Северна Корея — заяви Бледсо. — Тях трябваше да разбием на пух и прах. Десет ракети на ключови места и щяхме завинаги да ги извадим от играта.

Ранджит се изкашля.

— Както аз виждам нещата — каза той и близна още малко от уискито, — евентуална война със Северна Корея би била проблематична, защото те имат много голяма и много модерна армия, разположена на самата граница, на няма и петдесет километра от Сеул.

Бледсо махна пренебрежително с ръка.

— Загуби ще има, това е ясно. И то значителни. Но какво от това? Загубите ще са за Южна Корея, не за Америка. Е — поправи се той и изкриви с раздражение лице, — в момента там има доста американски войници, и това е вярно. Но няма как хем вълкът да е сит, хем агнето да е цяло, нали?

На Ранджит започна да му се струва, че разговорът става неприятен, и когато Бледсо метна една смачкана на топка салфетка в кошчето, причината за това му се изясни. Хартиената топка отскочи от празна бутилка „Джак Даниълс“. Явно това не беше първата среща на Бледсо за деня.

Ранджит се изкашля.

— Е, господин Бледсо, аз съм от малка страна, която си има свои проблеми. Не бих искал да критикувам американската политика.

Полковникът закима в знак на съгласие.

— Това е друго — каза той, а после млъкна, взе бутилката и погледна въпросително Ранджит. Той отказа. Бледсо сви рамене и допълни собствената си чаша. — Вашият малък остров — продължи. — Шре... Сри...

— Шри Ланка — поправи го любезно Ранджит.

— Точно така. Знаете ли с какво разполагате там?

Ранджит се замисли.

— Е, ако питате мен, това е най-красивият остров на...

— Не говоря за целия проклет остров, по дяволите! Мили Боже, по света има хиляди красиви острови и аз не бих дал и пукната пара за нито един от тях. Говоря за онова малко пристанище. Тринкум... Тринко...

Ранджит се смили над него.

— Вероятно имате предвид Тринкомалее. Аз съм роден там.

— Наистина ли? — Бледсо обмисли тази информация, не откри нищо полезно в нея и продължи: — Е, мен градът не ме интересува изобщо. Пристанището, обаче, е друга работа. Знаете ли какво може да излезе от него? Това ваше пристанище може да стане най-страхотната база за ядрени подводници в света, господин Суб... Субра...

Беше напълнил чашата си за трети път и уискито започваше да си казва думата. Ранджит въздъхна и го спаси отново.

— Името ми е Субраманиан, господин Бледсо, а колкото до пристанището, то вече е било военна база. По време на Втората световна война там е бил щабът на Съюзническата флота, а преди това самият лорд Нелсън го е обявил за едно от най-добрите пристанища в света.

— О, стига, какво общо има проклетият лорд Нелсън? Той е говорел за място, където да пристават кораби. А аз говоря за ядрени подводници! Пристанището е толкова дълбоко, че подводниците могат да се потапят далеч извън обсега на всеки радар и оръжие! Десетки подводници! Може би стотици. И какво правим ние по въпроса? Оставяме проклетата Индия да ни измъкне изпод носа правото за ползване на цялото пристанище. Индия, за Бога! За какво ѝ е на Индия флота, това питам аз!

На Ранджит започваше да му писва от самомнителните брътвежи на това пиянде. Гамини му беше приятел, но дори той едва ли можеше да очаква от Ранджит, че ще седи и ще търпи до безкрай това безобразие. Стана и каза:

— Благодаря ви за питието, господин Бледсо, но трябва да тръгвам вече.

Протегна ръка за довиждане, но домакинът му не реагира. Вместо това го изгледа, после бавно завъртя капачката на бутилката с уиски.

— Извинете ме за минутка — каза той. — Има още нещо, за което да поговорим.

И изчезна в една от баните на хотелския апартамент. Ранджит чу звука на пусната вода, замисли се, сви рамене и седна отново. Отне повече от минутка, разбира се. Всъщност минаха близо пет минути преди Т. Орион Бледсо да се появи, а когато това стана, изглеждаше като нов човек. Със зачервено от студената вода лице и сресан грижливо, той носеше чаша димящо кафе, без съмнение от кафе-

машината, която, изглежда, беше стандартно оборудване на баните в американските хотели.

Не предложи кафе на Ранджит. Нито някакво обяснение, просто седна, погледна към бутилката уиски, сякаш я виждаше за пръв път, и произнесе отсечено:

— Господин Субраманиан, имената Уайтфийлд Дифи и Мартин Хелман говорят ли ви нещо?

Леко объркан от внезапната смяна на темата и поведението — но и донякъде окуражен от факта, че разговорът най-сетне е засегнал област, в която не е съвсем бос, — Ранджит отговори:

— Криптография, без съмнение. Процедурите Дифи-Хелман-Меркел.

— Именно — кимна Бледсо. — Едва ли е необходимо да ви казвам, че Дифи-Хелман среща сериозни проблеми заради квантовите компютри.

Не беше необходимо. Макар самият той да не се беше интересувал особено от кодове и тяхното разбиване — ако не броим онзи епизод с паролата на преподавателя по математика, — едва ли имаше съвременен математик, който да не знае за какво става въпрос.

Процедурата Дифи-Хелман се базираше на една съвсем простичка идея, но приложението ѝ беше толкова трудно, че влезе в употреба едва след появата на наистина мощни компютри. Първата стъпка в закодирането на тайно съобщение е то да бъде представено като поредица от цифри. Най-простият начин е да се замени буквата А с цифрата 1, буквата Б с 2 и така нататък до края на азбуката. (Разбира се, никой криптограф, надхвърлил десетгодишна възраст, не би погледнал сериозно на тази тривиална система за заместване.) Следващата стъпка би могла да бъде комбинирането на цифрите с някакво огромно число — нека го наречем N — по такъв начин, че да се прикрие първоначалното просто заместване. Простичкото прибавяне на голямото число N към заместващите цифри понякога вършеше работа само по себе си.

Тайната се криеше във въпросното число N . Криптографите стигаха до него чрез умножаването на две големи прости числа. Всеки свестен компютър би могъл да изпълни операцията за част от секундата, но обратното действие — разгадаването на простите числа по произведението им, беше непосилна задача дори за най-добрите

компютри и можеше да отнеме години. Оттам и неофициалното название — „числов капан“, в който е лесно да влезеш и на практика е невъзможно да излезеш. Въпреки това този метод на кодиране си имаше един сериозен плюс. Всеки можеше да закодира съобщение чрез умножаване на прости числа — дори някой притиснат до стената член на френската съпротива, да речем, преследван по петите от Гестапо и решен да предаде на другарите си жизненоважна информация за местоположението на противникови подразделения. И само хората, които знаят кои са простите числа, могат да разчетат съобщението.

Бледсо отпи глътка от бързо изстиващото си кафе.

— Работата е там, Субраманиан — каза той, — че в момента е налице сериозен информационен трафик по целия свят — не ме питай какъв точно. Самият аз имам едва бегла представа за какво иде реч, но дори и това нямам право да ти кажа. Важното е, че сега повече отвсякога трябва да сме сигурни, че кодът ни е неразбиваем. Може би има някакъв друг начин за разкодиране, който не е свързан с разлагането на прости числа и прочие алабалистика. И ако има, бихме искали ти да го откриеш.

Ранджит положи сериозни усилия да не се разсмее. Искане от него да направи онова, върху което работеше всеки криптографски отдел във всяка разузнавателна агенция по света още откакто Дифи и Хелман бяха публикували статията си през далечната 1975 година.

— И защо аз? — попита той.

Бледсо явно беше доволен от себе си, ако се съдеше по физиономията му.

— Когато телевизиите гръмнаха с историята как си доказал последната теорема на Ферма, веднага ми светна. Всички математици, които работят върху процедурите Дифи-Хелман, използват така наречения тест на Ферма, нали? Та, кой би могъл да знае повече за това от човека, доказал теоремата му? А и разни хора казаха добра дума за теб, така че решихме да те включим в екипа.

Откъдето и да погледнеш на предложението, то му се струваше повече от нелепо и Ранджит силно се изкушаваше да стане и да си тръгне. Тестът на Ферма несъмнено беше основата на много съвременни прийоми за определяне на простите числа. Но от това

изобщо не следваше, че човекът, доказал теоремата на Ферма, би имал някакъв успех в разбиването на кодове.

От друга страна, именно това предложение го беше помолил да приеме Гамини. Затова Ранджит преглътна желанието си да се изсмее в лицето на Бледсо и каза само:

— Да ме включите? Означава ли това, че ми предлагате работа?

— Определено означава, Субраманиан. Ще ти бъдат осигурени всички необходими ресурси — а американското правителство разполага с много ресурси, уверявам те, — както и щедра заплата. Какво ще кажеш за?...

Назова сума и Ранджит примигна глуповато. Заплатата, която му предлагаша, щеше да стигне за издръжката на няколко поколения Субраманиан.

— Струва ми се приемливо — отвърна сухо той. — Кога започвам?

— О, ами — проточи замислено Бледсо, — не веднага, уви. Стои въпросът с достъпа ти до класифицирана информация. Факт е, че си бил заподозрян във връзки с терористична дейност.

Тук Ранджит едва не избухна.

— Глупости! Никога не съм имал нищо общо със...

Бледсо вдигна ръка да го спре.

— Знам. Мислиш ли, че бих ти предлагал такава работа, ако имах и най-слабото подозрение? Само че момчетата от отдела за достъп стават адски неспокойни, когато е налице връзка с доказани терористи като онези твои пирати. Не се безпокой. Почти сме изгладили нещата. Наложил се да стигнем до самия връх, между другото. От Белия дом казаха тежката си дума, така че ще си получиш правото на достъп. Но ще отнеме още известно време.

Ранджит въздъхна и захапа въдицата.

— Колко?

— Три седмици, може би. Месец най-много. Така че ти предлагам да продължиш с речите и другите неща, за които си поел ангажимент, а когато всичко е готово от наша страна, аз ще се свържа с теб и ще уредя прехвърлянето ти в Калифорния.

Изглежда, нямаше какво повече да се направи.

— Добре — каза Ранджит. — Ще ми трябва някакъв ваш адрес, за да ви държа в течение къде можете да ме откриете.

Бледсо се ухили. Усмивката му, забеляза Ранджит, разкри щедро количество зъби, които кой знае защо му напомниха за пастта на акула.

— Нямай грижа — успокой го Бледсо. — Ще знам къде да те намеря.

Трите седмици станаха шест, после девет. От Бледсо нямаше ни вест, ни кост и Ранджит започна да се пита още колко ще изтрае щедростта на фондацията, която им плащаше сметките за хотел.

— Типично за правителствената бюрокрация — успокояваше го Мира. — Гамини ти каза да приемеш работата. Ти я прие. Сега не ни остава друго, освен да се съобразим с тяхното разписание.

— Но къде, по дяволите, е Гамини? — измърмори намусено Ранджит. Не се беше выяснал повече, а когато Ранджит прати имейл до офиса на баща му с молба да му дадат адрес, на който да го потърси, оттам му отговориха, че Гамини изпълнява някаква мисия и връзката с него е невъзможна.

Поне Мира не скучаеше непоносимо — използва случая да се види със стари приятели от Масачузетския технологичен институт. Когато се върна от поредната среща — запъхтяна и с патешка походка, но пълна е новини за последните постижения на някои от старите си приятелчета, — той я посрещна с неочакван въпрос:

— Какво ще кажеш да се метнем на следващия самолет до Шри Ланка?

Мира се настани във фотьойла, придържайки внимателно големия си корем.

— Какво има, скъпи?

— Тая работа няма да стане — изтъкна той, пропускайки другия си аргумент, а именно, че времето беше застудяло значително. — Напоследък си мисля за казаното от д-р Бандара. За щатното преподавателско място в университета. Никак не би било лошо, като си помислиш. Ще имам възможност да се занимавам с научна работа, а има и други големи математически загадки, които още никой не е решил. Ако идеята е да станем богати, мога да си поблъскам главата над проблемите в уравнението на Блек-Шолс. А ако ми се прииска истинско предизвикателство, винаги мога да разчитам на $P=MP$. Решението на тази загадки би довело до революция в математиката.

Мира се намести във фотьойла с надеждата да открие по-удобна поза. Накрая реши, че такава не съществува, и се наведе да потупа Ранджит по ръката.

— Какво е $P=KP$ ^[1]? — попита тя. — И другото уравнение, което спомена?

Беше по-лошо, отколкото очакваше — Ранджит не захапа въдицата.

— Работата е там — каза той, — че тук само си губим времето. Не виждам защо да не сложим кръст на цялата история и да не се върнем у дома.

— Ти обеща на Гамини — напомни му Мира. — Нека да изчакаме още няколко дни, моля те.

— Хубаво. Но не повече от седмица — съгласи се намусено той. — След това се махаме.

Не се стигна до това. Още на следващия ден по факса пристигна съобщение от о.з. полк. Т. Орион Бледсо. „Достъпът одобрен. Яви се в Пасадена възможно най-скоро.“

А те определено нямаха търпение да се махнат от Бостън и лошото му време. Само че тъкмо бяха прибрали багажа си и чакаха лимузината, която да ги откара до летище „Логан“ за полета им до международното летище на Лос Анджелис, когато Мира внезапно сложи ръце на корема си и изохка.

— О, Боже — промълви тя. — Това май беше контракция.

Беше, и още как.

След като най-накрая успя да обясни на Ранджит какво става, той я натовари на лимузината и вместо към летището, дългият автомобил потегли към болницата. Където, шест часа по-късно, малката Наташа де Сойза Субраманиан се появи на бял свят.

---

[1] Става дума за една знаменита хипотеза, която твърди, че класовете P и KP съвпадат. Хипотезата засяга въпроса за решимост на задачи за полиномиално време. — Б.ред. ↑

23. ФЕРМЕРЪТ „БИЛ“

А в друга част на галактиката, далече, далече...

Едва ли можеше да се каже, че големите галактици са забравили за неспокойната Земя. Не бяха. Беше им принципно невъзможно да забравят каквото и да било. Въпреки това Земята беше отстъпила към по-задните ниши на колективното им съзнание, защото вниманието им беше съсредоточено върху по-важни или поне по-интересни въпроси.

В случая с „Бил“ например това беше грижата за тяхната ферма — май би било по-добре да изписваме „ферма“ с кавички, защото нищо органично не растеше там.

Обикновено не бихме и помислили да сравним големите галактици с фермери от един или друг вид. Само че налице бяха определен вид култури, които големите галактици обгрижваха, налице беше и любопитният факт, че средновековните земни селяни бяха правили нещо подобно на малките си средновековни нивички.

Нивичката, към която „Бил“ проявяваше достатъчно интерес, за да я навестява от време на време, беше пространство със страна няколко светлинни години.

На пръв поглед всеки астроном би я определил като празно пространство. Всъщност точно това си бяха помислили човешките астрономи, когато я забелязаха за пръв път. Само че тя не беше съвсем празна. Наблюденията с по-късните и по-усъвършенствани телескопи на земните астрономи показаха, че там все пак има нещо, нещо, което огъва светлината, пречупвайки я в синия спектър от едната страна и в червения от другата.

Това нещо, както големите галактици знаеха, беше междузвезден прах.

Настоящото пътуване не беше, разбира се, първата визита на „Бил“ в неговата ферма. Неотдавна — преди някакви си два-три милиона години или там някъде — той я беше проучил подробно, извършвайки грижливо преброяване на праха. Какъв процент от

праховите частици (по човешки мерки) бяха по-малки от една стотна част от микрона? И какво беше процентното съдържание на по-големите, чак до истинските гиганти, които достигаха невероятния диаметър от десет микрона и дори повече? Освен размера, „Бил“ описа и химичния състав на частиците, броя на неутроните им и йонния им статус.

Всичко това беше най-обикновена и съвсем лесна част от самоналожените задължения на един голям галактик. Въпреки това за „Бил“ това беше задължение от най-приятен вид. В края на краищата, направеното от него преброяване щеше да допринесе за постигането на една от великите мисии на големите галактици.

И така, като някакъв нормански барон от единадесети век, „Бил“ обикаляше нивите си. Междувездния прах саксонските крепостни селяни на барона биха нарекли угар — незасят участък, оставен да почива, за да възстанови плодородието си.

Нивичката на „Бил“ не раждаше царица или ръж. Раждаше звезди — големи звезди, малки звезди, всякакви. Но големите галактици предпочитаха големите. Тези гиганти — които хората наричаха звезди от клас А, Б и О — бързо изгаряха запасите от водород в ядрените пещи на своите ядра. Когато водородът им свършеше, щяха да подхванат хелия, въглерода, неона, магнезия — всеки елемент, по-тежък от предшественика си, докато не стигнеха до желязото, което беше последно в редицата.

Когато една звезда изчерпи всички по-леки от желязото елементи, ядрената пещ в ядрото ѝ отслабва, горенето не съумява да компенсира страховития гравитационен натиск на мъртвото тегло на външните пластове и тогава... Тогава звездата се срива сама в себе си.

Следва титанична експлозия, която изсипва нова безценна реколта от по-тежки елементи, родени в немислимата горещина на взрива, и те се превръщат в миниатюрни частици, които на свой ред обогатяват следващата нивичка междувъзвезден газ.

Ето това би се случило, рано или късно, при нормален ход на събитията, без никаква намеса от страна на „Бил“. За това щяха да се

погрижат простичките закони на Нютон-Айнщайн за гравитацията, които големите галактици не виждаха причина да променят.

Както казахме, това щеше да се случи „рано или късно“, но големите галактици предпочитаха да е рано. Затова „Бил“ реши да ускори нещата. Огледа периметъра на околното космическо пространство и забеляза струйка тъмна материя недалеч... примамил я да потече към неговата нивичка... и остана доволен. Една от основните цели на големите галактици току-що беше получила малко помощ.

Каква беше тази цел?

Няма как да бъде обяснена по начин, който човешките същества да проумеят, но една стъпка към постигането на въпросната цел беше да се увеличи пропорцията на тежките елементи спрямо леките — в този случай „тежки“ бяха онези елементи, които имат поне двайсетина протона в ядрото си и цяла тълпа неутрони. С други думи, онези елементи, които бяха останали извън списъка с гостите при раждането на вселената.

Промяната на леките елементи в тежки щеше да изисква много работа и огромни количества време... но времето, в края на краищата, принадлежеше на големите галактици.

24.

КАЛИФОРНИЯ

Американският Източен бряг може и да смяташе себе си за средище на влияние, власт или култура. (Разбира се, зависи за кой от градовете по Източния бряг става въпрос — Ню Йорк, Вашингтон или Бостън.) Но в едно много важно отношение Източният бряг отстъпваше на срещуположното северноамериканско крайбрежие — Западното. О, там имаше изобилие от палмови дървета и още по-голямо изобилие от цветя, но не те впечатлиха семейство Субраманиан. Все пак Ранджит и Мира бяха шриланкци и пищната екзотична растителност беше естествената им среда. Не, най-хубавото на Калифорния беше топлото ѝ време! Никога не ставаше неприятно студено, особено в района на Лос Анджелис, където всъщност изобщо не ставаше студено.

С други думи, Пасадена се оказа страхотно място за живеене. Поне ако не броиш вероятността от земетресения. Или горските пожари, които можеха да заличат цели квартали през сухия сезон. Или наводненията, които можеха да заличат друг квартал, от онези, които са застроени върху нестабилни парцели, защото всички стабилни парцели отдавна са били застроени, наводнения, които само чакаха някой горски пожар да унищожи достатъчно от ниската растителност и да ускори ерозията.

Няма значение. Може пък да нямаше повече земетресения, пожари и наводнения. Или поне докато семейство Субраманиан бяха там. Защото все някой ден щяха да си заминат. Междувременно обаче, мястото беше страхотно за отглеждане на деца. Мира буташе доволно детската количка покрай рафтовете на местния супермаркет, пълен с други майки, които правеха същото, и си мислеше, че никога не е била толкова щастлива в живота си.

Ранджит, от друга страна, хранеше някои съмнения.

О, животът в Калифорния му харесваше не по-малко, отколкото на Мира. Дватамата с удоволствие разглеждаха забележителностите, които бяха коренно различни от всичко, което можеше да се види в Шри Ланка — например катранените ями в сърцето на града, където екологична катастрофа отпреди хиляди и хиляди години беше уловила в капан древни животни и съхранените им останки дивяха хората от двадесет и първи век. Филмовите студия в отворените за посетители дни, с интересните изложби и великолепните влачета за разходка. (Мира се колебаеше дали да заведе Таши на такова място, но малката Наташа си прекара чудесно, гукаше и се заливаше от смях.) Обсерваторията „Грифит“ със сеизмографите, телескопите и просторната поляна за пикник с изглед към града.

Работата обаче не му харесваше.

Осигуриха му всичко, което Т. Орион Бледсо беше обещал, вярно, както и някои неща, които Ранджит не би се сетил да поиска. Разполагаше със самостоятелен кабинет, който беше просторен (пет на три метра), макар и без прозорци (защото, като по-голямата част от сградата, и неговият кабинет се намираше на двайсетина метра под земята), обзаведен с голямо бюро и голям кожен фотьойл зад него, както и няколко не толкова първокласни столове около голяма дъбова маса за гости и съвещания. Плюс не един, не два, а цели три компютърни терминала с неограничен достъп до почти всичко. Достатъчно беше да въведе няколко команди, за да се сдобие с копие на всяко математическо списание по света. Не само получаваше списанията — на хартиен носител или в електронен вид, когато „издателите“ се бяха ограничили до него. Получаваше и преводи — ужасно скъпи, но платени от явно бездънните банкови сметки на агенцията — на онези статии, които бяха написани на език, пред който Ранджит беше безпомощен.

Проблемът беше, че нямаше какво да прави.

През първите няколко дни беше доста ангажиран, защото трябваше да го разведат из местата, където се твореше бюрокрацията, за да добавят и неговия принос към общия запас — карти за достъп, документи за подписване, изобщо цялата неизбежна бумацина, която задръстваше големите организации през двадесет и първи век. А после — нищо.

В края на първия месец Ранджит, който никога не се цупеше, вече се събуждаше нацупен всяка делнична сутрин. Лечение имаше. По една доза Наташа и Мира обикновено тушираха симптомите, преди да е приключил със закуската, но привечер, когато се прибираше от работа, настроението му беше успяло да се срине отново. Кое го изпълваше с чувство за вина.

— Не искам да си го изкарвам на теб или на Таши, Мира, но тук само си губя времето. Никой не ми казва какво се иска от мен. Когато намеря кого да попитам, получавам поклони и безумния отговор, че това, видите ли, зависело от мен.

Но после, след като приключеше с вечерята, изкъпеше Таши, сменеше ѝ памперса или просто я подрусаше на колене... кой би могъл да се цупи в присъствието на малкото съкровище? Ранджит определено не можеше, затова усмивката се връщаше на лицето му, смехът му кънтеше из стаята и така до следващата сутрин, когато трябваше да отиде на работа, за да не върши нищо.

В края на втория месец депресията му се беше задълбочила. Все по-трудно се отърсваше от унието, защото както казваше на жена си — сигурно за стотен път!

— Става все по-лошо! Днес успях да сгация Бледсо — което никак не е лесно, защото той почти не се вясва в кабинета си — и го попитах направо какво по-точно се очаква от мен. А той ме изгледа гадно и знаеш ли какво ми отговори? Каза: „Ако разбереш, кажи и на мен, моля те“. Явно е получил заповеди от високо да ме привлече, но никой не го е уведомил в какво ще се състои работата ми.

— Искали са да те назначат, защото си известен и ще подобриш имиджа на агенцията — отсъди Мира.

— И аз си помислих същото, но не може да е това. Цялата операция е толкова секретна, че хората не знаят кой работи в съседния кабинет.

— Значи искаш да напуснеш? — попита тя.

— Ха. По-скоро не. А и да исках, не знам дали бих могъл, защото подписах един куп декларации и документи, чието съдържание не разбрах. Пък и обещах на Гамини.

— В такъв случай — каза Мира, — виж дали няма да намериш нещо хубаво в цялата тази история. Защо не порботиш върху онова

равенство $P=KP$, за което спомена? Пък и утре е събота, така че защо не заведем Таши в зоопарка?

В зоопарка беше страхотно, разбира се, нищо, че в останалата част от света положението беше от лошо по-лошо. Последното развитие ли? Ами огромните стада от крави в Аржентина мряха като мухи от нов вариант на старата болест, позната като син език. Впоследствие беше потвърдено, че епидемията е избухнала заради изкуствено създаден щам на причинителя, разработен като биологично оръжие. Не беше ясно чие дело е. Може би на Венецуела или на Колумбия, както смятаха някои хора в агенцията, защото Аржентина се беше намесила активно в международните усилия да се прекратят стълкновенията между армиите на другите две страни. (Усилията ѝ не се бяха увенчали с особен успех, затова пък ѝ спечелиха трайната омраза на Колумбия и Венецуела.) В останалата част от света цареше обичайният хаос. В Ирак всяка нощ взривяваха коли и обезглавяваха хора, което идваше да покаже, че двата вида иракски мюсюлмани за пореден път са решили да докажат, че има само една истинска ислямска вяра, като за целта се избиват едни други. В Африка броят на официално обявените войни беше нараснал на четиринайсет, без да се смятат няколкото десетки междуплеменни конфликта. В Азия севернокорейците на Любимия водач издаваха комюнике след комюнике, обвинявайки повечето от другите държави по света, че разпространяват лъжи за тях.

Но в Пасадена хората живееха в мир, а малката Таши Субраманиан беше радост за родителите си. Кое друго дете така упорито правеше опити да се обръща в люлката си на толкова крехка възраст? И пак на такава крехка възраст спеше непробудно през половината нощ, е, повечето нощи... добре де, понякога. Наташа Субраманиан несъмнено щеше да е изключително умна, по този въпрос Мира и Ранджит бяха единодушни, нищо, че Джингтинг Жиан, педиатърът, към когото ги бяха насочили от агенцията, се кълнеше, че няма начин да разбереш заложбите на едно бебе, докато не стане поне на четири-пет месеца.

Макар и очевидно да му липсваха нужните познания в тази конкретна област, д-р Жиан беше добър педиатър, особено що се

отнасяше до бебешкия плач. Според него някои видове плач означавали, че родителите трябва да реагират моментално; на други не трябвало да обръщат внимание, а просто да оставят Таши да се наплаче. Д-р Жиан дори им предостави записи на различни видове плач, за да се ориентират по-лесно. Изобщо, съветниците от агенцията бяха направили много за Мира и Ранджит. Те им бяха намерили хубавия малък апартамент в кооперация с вътрешен двор — четири стаи, пералня плюс сушилня, лесен достъп до басейна на приземния етаж, озеленен балкон с изглед към ширналия се в ниското Лос Анджелис и може би най-важното в тези неспокойни времена — денонощна охрана, която проверяваше и записваше всички на влизане и на излизане от сградата. Съветниците от агенцията не бяха спрели дотук — помогнали им бяха да изберат най-доброто ателие за химическо чистене, най-добрите ресторанти за доставка на пици по домовете, най-добрите банки и най-добрите агенции за коли под наем (докато не решат да си купят свой автомобил, което те още не бяха решили.)

Дори бяха представили на Мира списък с три агенции за домашни помощници, но тя реши да отхвърли това предложение.

— Апартаментът не е толкова голям — каза тя на Ранджит. — Домакинската работа не е много. Прахосмукачка, готвене, пране, миене, нищо работа.

Ранджит определено беше съгласен.

— Сигурен съм, че ще можеш да се справиш — отбеляза той и си спечели един не особено топъл поглед.

— Сигурна съм, че ние ще можем да се справим — поправи го Мира. — Да видим. По-добре аз да се заема с готвенето, защото по ме бива по тази част, а за теб остава разчистването след това, какво ще кажеш? Добре. Прането... знаеш как се пускат пералнята и сушилнята, нали? Пък и в инструкциите всичко е описано съвсем ясно. Грижете около бебето — когато си у дома, можем да се редуваме. Когато си на работа, ще се оправям сама.

И така, точка по точка, те прехвърлиха списъка с домакински задължения, от сменянето на изгорелите електрически крушки и рулата тоалетна хартия до плащането на сметките. Не беше проблем. Никой от двамата не искаше другият да губи излишно време с подобни неща, вместо да го прекарат заедно, защото обичаха да си правят

компания във всеки един смисъл на думата и не искаха да се лишават от това удоволствие.

В същия този момент армадата на едно-точка-петиците пътуваше с максималната си скорост от 0.94c, тоест 282 000 километра в секунда. По времевата скала на повечето извънземни създания корабите им щяха да достигнат целта си адски скоро. Разбира се, никое човешко същество не подозираше за това, така че всичките девет милиарда си живееха живота постарому.

А после, докато Ранджит и Мира разчистваха масата след вечеря, по вътрешната уредба се чу глас:

— Д-р Субраманиан? Хенри е, портиерът. При мен има един човек, който би искал да се качи. Не иска да си каже името, каза само, че е бившето гадже на Маги. Да го пусна ли?

Ранджит скочи на крака.

— Гамини! — извика той. — Пусни го веднага, кучия му син, и го питай какво ще пие!

Само че когато гостът се качи, той изобщо не беше Гамини Бандара. Беше значително по-възрастен мъж, който носеше заключено към китката си куфарче. Отключи го, отвори го, извади някакъв чип и го подаде на Ранджит.

— Ще ви помоля да пуснете това — каза той. — Аз не съм упълномощен да присъствам, така че ще изчакам отвън, но за госпожа Субраманиан има специално разрешение, а — тук той ги удостои с любезна усмивка — бебето едва ли ще издаде някоя тайна.

Когато куриерът излезе да чака в коридора, Мира пусна чипа в плейъра и Гамини цъфна ухилен на екрана.

— Извинявайте за цялата тази тайнственост, но тук ходим по тънко въже. Отчитаме се пред правителствата на пет държави, плюс агенцията за сигурност на самото ООН и... е, за това ще си говорим друг път. Важното сега е, че онази, другата работа, за която си говорехме, вече е уредена на сто процента, ако я искаш. А ти ще я поискаш, уверявам те. Обратното би било лудост. Преди да отговоря на всичките ти въпроси обаче, има едно дребно нещо... не, ако трябва да

съм откровен, има едно адски голямо нещо, което трябва да стане преди това. Не мога да кажа какво е, но като го чуеш по новините, ще разбереш, и тогава ще можеш да кажеш чао на Пасадена. Затова бъди готов, Рандж. Само това ми позволиха да ти кажа онези откачалки от разузнавателните агенции. Е, както и че ви обичам всичките!

С това записът свърши и екранът потъмня.

След десет минути, когато куриерът вече си беше заминал с все чипа, Мира свали от най-горния рафт на шкафа бутилката вино, която пазеха за специални случаи. Сипа в две чаши, послуша се за шум откъм детската стая, където Наташа спеше, не чу нищо подозрително и попита:

— Имаш ли представа за какво иде реч?

Ранджит отпи от чашата си, преди да отговори:

— Не. — Поседя мълчаливо, после се ухили. — Но на кого да вярвам, ако не на Гамини? Така че не ни остава друго, освен да чакаме.

Мира кимна, допи виното си, стана да провери как е бебето и каза през рамо:

— Ако не друго, поне чакането, изглежда, няма да продължи дълго.

Наистина не продължи. Минали бяха само три дни, когато Ранджит — който упорито се опитваше да открие още три наистина големи прости числа, с които да си играят криптографите, защото съвестта не му позволяваше да си клати по цял ден краката — чу страховита врява откъм коридора и установи, че половината личен състав се опитва да стигне до фойето в края му. Хората се трупаха пред телевизорите. А всички новинарски канали показваха едно и също — процесия от военен транспорт, десетки и стотици автомобили, които се изливаха през пробойна в някакво непознато на вид заграждение.

— Корея — извика някакъв мъж в отговор на хора от тревожни въпроси. — Навлизат в Северна Корея! А сега млъкнете, за да чуем какво казват.

Военните транспортни средства наистина навлизаха в Северна Корея, а огромната армия на Любимия водач не правеше нищо, за да ги спре! Дори интерес не проявяваше.

— Ега ти откачената работа! — възкликна мъжът до Ранджит. — Все нещо трябва да е станало!

Размислите му на глас не бяха насочени към Ранджит, но той въпреки това отговори:

— Станало е и още как — каза с широка усмивка. — Станало е нещо голямо.

25. ТИХ ГРЪМ

Имаше си официално название в архивите на Пентагона, но за хората, които го изобретиха, за хората, които го построиха, и за хората, които го пратиха по пътя му, то се наричаше „Тих гръм“.

В полунощния мрак „Тих гръм“ излетя от родното си място — старата летателна база на „Боинг“ край Сиатъл, щата Вашингтон — и пое на запад с небрежната скорост от хиляда километра в час. Нощта бе избрана не за да го скрие от някой враг. Това би било невъзможно. Всеки възможен враг, а и всички останали всъщност, бяха напълнили небето с наблюдателни сателити и се наблюдаваха зорко един друг.

Така или иначе, все още беше тъмно, когато няколко часа по-късно „Тих гръм“ завърши гигантската си дъга през Тихия океан и падна — „като камък“, както се изрази по-късно пилотът му — почти до морското равнище. Там се плъзна между островите Хоншу и Хокайдо и навлезе в Японско море.

Именно тогава мракът се превърна в предимство за хората, които го управляваха. Той щеше да скрие „Тих гръм“ от очите на нахални репортери и новината за него нямаше да гръмне в сутрешните емисии. Радарите на миниатюрната японска армия в Аомори и Накодате го уловиха, разбира се. Ала те не бяха от значение. Япония не разполагаше с оръжия, които да противодействат на „Тих гръм“. Въпреки това дванайсет часа по-рано японските генерали бяха уведомени при пълна секретност, че Америка изпраща експериментална машина в техни води и ако обичат, да си затворят очите.

След като навлезе в Японско море, „Тих гръм“ набра отново височина и продължи на дванайсет хиляди метра. Разбира се, западните брегове на морето бяха руска територия и там, естествено, имаше много повече и много по-мощни радари, отколкото по японския бряг. Но и те нямаха значение. Защото и руските генерали като японските знаеха, че „Тих гръм“ не представлява заплаха... за тях.

Когато пилотът и навигаторът решиха, че са достигнали точката за прицел, „Тих гръм“ намали значително скоростта си и започна процедура по подготовка на въоръжението. Това въоръжение — ядрена бомба със скромнен обсег и куха медна тръба, не по-широка от човешко тяло — би озадачило дори военните експерти отпреди десетилетие, но беше предостатъчно за мисията на „Тих гръм“.

В насочващата система се появи карта на Северна Корея с наложен отгоре ѝ овален отпечатък на очакваните поражения.

Никое човешко същество в „Тих гръм“ не погледна картата, защото там хора липсваха. Капитанът му — както и целият екипаж — бяха в щат Вашингтон и наблюдаваха картата на екран.

— Всичко ми изглежда наред — каза пилотът, американец, на артилериста, който пък беше руснак. — Спусни щитовете.

— Разбрано — отвърна артилеристът и затрака с пръсти по клавиатурата. Черни силуети се появиха по краищата на овала — по течението на река Ялу на север и запад, по демаркационната линия, разделяща Северна от Южна Корея, и по тихоокеанския бряг на юг и на изток. Тези силуети не можеха да се пипнат, видят или подушат, разбира се. Нищо материално не би могло да издържи на предстоящата атака и създаването на електронните полета, които да поемат ролята на щит, беше една от най-трудните задачи около конструирането на „Тих гръм“. — Готово — докладва артилеристът на пилота.

— Още ли сме на позиция? — обърна се пилотът към китайския навигатор и когато навигаторът отговори утвърдително, пилотът се прекръсти. (Смяташе се за атеист, но имаше моменти, когато не се чувстваше такъв.) — Стреляй — нареди той на артилериста и за пръв път в историята на света една нация загуби война — изгуби я тотално и безвъзвратно, — без никой да пострада.

Е, това всъщност не беше съвсем вярно.

Няколко севернокорейци със сърдечно заболяване умряха, и по-точно онези, които имаха лошия късмет да носят пейсмейкъри по времето на електромагнитния удар, притежаващ повече енергия от средностатистическата светкавица. (Но пък единствените севернокорейци с достъп до толкова скъпа технология — и толкова западна — бяха от висшите държавни кръгове. Така че смъртта им не

трогна никого.) Е, имаше и шепа нещастници, които летяха с леки самолети в момента на удара, и те не оцеляха при последвалите катастрофи. (Те също бяха от висшите ръководни кръгове.) Като цяло, последната смяна на режима в Северна Корея се размина с много по-малко жертви от средностатистическия уикенд по магистралите на Западния свят.

Само за част от секундата всички телефонни системи на Любимия водач сдадоха багажа. Повечето електрически далекопроводи дадоха на късо. Всяко оръжие, по-сложно от карабина, се повреди непоправимо — а армията на Любимия водач имаше огромен брой оръжия от всякакъв вид. Без телефони и радиовръзки никой не можеше да знае какво става извън непосредственото му обкръжение. Севернокорейската нация вече не беше заплаха за никого, защото на севернокорейска земя нация вече не съществуваше.

Все пак в тази особена война се случи и една истинска битка.

Случи се заради един тъп полковник, който командваше подразделение близо до Каесонг. Той, разбира се, не знаеше какво точно става, знаеше само, че хората му са в опасност. И направи онова, което биха направили повечето полковници. Изкара войниците си, раздаде им наличното огнестрелно оръжие и даде заповед за атака през границата.

Не стигнаха далеч.

Препънаха се още при гъстото минно поле на демаркационната линия. Неколцина от войниците в авангарда се разлетяха на парчета, още дващестина загинаха от куршумите на южнокорейската погранична застава, която ги видя, че идват, и откри огън... а после прекрати огъня, когато установи, че продължават напред, но бавно и с вдигнати над главите ръце.

Разбира се, по това време целият свят получаваше информация за случващото се... и не само нашият свят, при това.

Останалата част от галактиката чу електронния рев на новото оръжие едва когато той допълзя до тях с нищожната си скорост от триста хиляди километра в секунда (старомодните хора и американците все още я изчисляваха другояче — сто осемдесет и шест мили в секунда), — с други думи, със скоростта на светлината.

Армадата на едно-точка-петиците, която по време на излъчването се намираще на петнайсет светлинни години от Земята, по някое време също се сблъска с електромагнитния рев и изчисли, че източник на излъчването е същият вид „разумни“ същества, които едно-точка-петиците имаха заповед да унищожат.

Разбира се, никой на Земята не знаеше това.

От друга страна, никой сред машинно-складираниите, нито сред другите раси под хегемонията на големите галактици имаше представа какво точно се е случило в Северна Корея. Затова, когато доловиха врявата на електронното оригване от Земята, те стигнаха до някои логични, макар и погрешни заключения.

Минаха години преди електромагнитният бял шум да стигне до родните планети на въпросните васални раси. И още повече, докато стигне до гънката в потока от тъмна материя, която играеше ролята на дом на най-близкия грозд големи галактици. И им се отрази зле. Всъщност, притежаваше потенциала да им се отрази трагично, дори смъртоносно зле.

Проблемът беше в природата на оръжието, което създателите му наричаха „Тих гръм“.

Повечето човешки оръжия не бяха проблем, защото разчитаха на химически или ядрени реакции. А такива нищожни оръжия не представляваха заплаха за нематериални създания като големите галактици. „Тих гръм“ обаче действаше на различен принцип. Принцип, който представляваше заплаха за част от въоръжението на самите големи галактици. Наистина, не тривиалната ранна версия, която току-що беше извадила Любимия водач от бизнеса, разбира се, а следващите, подобрени разработки, които тези досадни човеци несъмнено щяха да създадат в най-скоро време... ако им се дадеше тази възможност.

А на тях, разбира се, нямаше да им се даде такава. Вече беше насрочена дата за тоталното им унищожение. И когато тя настъпеше, проблемът щеше да се разреши от само себе си.

А това означаваше, по думите на стария Уилям Швенк Гилбърт, когато Ко-Ко обяснява простъпката си на Микадо от едноименната комична опера: „Щом една заповед бъде дадена, тя е все едно изпълнена, следователно е изпълнена наистина“.

До този момент въпросът за заличаването на човешката раса в известен смисъл още не беше окончателно решен. Тоест, макар да бяха дали заповед, големите галактици бяха продължили да наблюдават Земята, в случай че обстоятелствата се променят дотолкова — нещо крайно невероятно, — че те да отменят заповедта си.

Вече не беше така. Вече не виждаха причина да си блъскат главите (стига да имаха глави, които да блъскат) над този конкретен казус.

Затова го изтриха от съзнанието си (или съзнанията си) в полза на по-неотложни и със сигурност по-забавни въпроси. На едни от челните места в списъка бяха: първо — бяло джудже, което беше на път да открадне достатъчно материя от съседния червен гигант, за да се превърне в свръхнова от вид 1a, второ — съобщения от колегите им от други галактики, на които трябваше да се обърне известно внимание, и трето — трябваше да решат дали да отделят още една Билоподобна част от себе си, която да огледа отблизо малката и бързодвижеща се галактика, чиято орбита щеше да я сблъска с тяхната галактика всеки момент — е, в рамките на следващите четири или пет милиона години.

Всичко, което можеше да им напомни за гадната малка планетка, наричана Земя от своите обитатели, беше в дъното на списъка им. Защо да им пука? Всичко това, в края на краищата, не беше нищо ново за големите галактици. През милиардите години, откакто те се бяха превърнали, волю-неволю, в пълновластни господари на тази част от вселената, големите галактици си бяха имали работа с двеста петдесет и четири раси от категорията на земната и бяха унищожили двеста петдесет и една от тях. (На останалите три, чиито престъпления големите галактици сметнаха за простими, беше даден втори шанс.)

Шансът човеците от Земята да станат четвъртата такава раса, беше нищожен.

26.

НА ПРАГА НА МИРА

А на Земята цареше смут и тревога. Е, смутът беше оцветен в розово, защото трудно биха се намерили такива, които да съжаляват, че Любимия водач — с неговата тайнственост и екзалтирани публични прокламации, и най-вече с едномилонната му армия и ядреното въоръжение — е останал в миналото. Но това не значеше, че не валяха въпроси. С какво право Америка беше унищожила друга държава? И как, по дяволите, го беше направила?

Отговор не дойде. От американското правителство обявиха само, че въпросът се проучвал и че ще бъде направено официално изявление, но не казаха кога. Военни експерти от целия свят си мечтаеха за парченце от разбили се „Тих гръм“, което да проучат. Не разполагаха с такова, разбира се. От „Тих гръм“ беше останала само мъглица нагорещени до бяло метални частици, която се охлаждаше бързо.

Новинарските канали правеха всичко по силите си. Час след като „Тих гръм“ порази Северна Корея, новинарски хеликоптери от Южна Корея и Япония вече обикаляха над онемялата страна.

Нямаше нищо за чуване, но много за виждане. Камерите им уловиха тълпите, които се щураха из обикновено пустите булеварди на Пхенян, запечатаха и по-малките групи от хора, които стояха безпомощно край авариралите изстребители и бомбардировачи в безполезните военновъздушни бази, и дори още по-малките групи, които се поддаваха на гнева и объркването и стреляха с пушки и карабини по новинарските хеликоптери.

Някои от камерите уловиха и други неща. Други хеликоптери например, които кръжаха далеч от обхвата на хората с огнестрелни оръжия.

Тези други хеликоптери бяха излетели от същите градове като новинарските. Но мисията им не беше да наблюдават. А да информират. Всеки от тях беше снабден с мощен високоговорител, а зад всеки високоговорител имаше по един бивш севернокорейски

беглец. Всеки от тях кръжеше над градчето или квартала, откъдето произхождаше беглецът на борда, който се представяше по име и повтаряше следното послание:

— Управлението на така наречения Любим водач свърши. Той ще бъде съден за предателство, злоупотреба с власт и задето едва не умори от глад цяло едно поколение севернокорейци. Севернокорейската армия е разпусната. Запазването ѝ би било лишено от смисъл. Никой няма да ви нападне. Всички войници са свободни да се върнат по домовете си и към мирновременните си занимания. Щедри доставки от храна и други неща от първа необходимост в момента пътуват към вас. От днес нататък всеки гражданин на Северна Корея е подсигурен до живот с достатъчно храна. И накрая, много скоро ще имате правото да избирате с тайно гласуване кой да ви управлява.

И в края на това послание много от бегълците зад микрофоните добавяха, често със сълзи на очи:

— А аз си идвам у дома!

27.

РAХ РЕР FIDEM

Гамини не държа колегите си в неведение. Или поне не повече от тридесет и шест часа, а през това време те — както и останалата част от света — имаха достатъчно неща, които да ангажират вниманието им. Неща не от трудово, а от медийно естество. Обсебени бяха от медиите и техните безкрайни репортажи за навлизащи в страната външни сили, които не срещаха никаква съпротива, а и самите те почти не бяха въоръжени, ако не се броят шокните палки и звуковите оръжия — чужди войски, навлизащи в доскоро непревземаемата крепост на Северна Корея под управлението на Любимия водач. Репортажите бяха безкрайни, а още по-безкрайни бяха дискуссионните студия, където всякакви коментатори си чешеха езиците с догадки и предположения.

А после, най-накрая, на екраните се появи нещо, което обещавахе да даде някои отговори.

Беше след вечеря. Мира сложи бебето да спи и Ранджит включи за пореден път телевизора. Нададе изненадан вик и я повика.

— Виж — каза той. — Може би най-после ще получим някаква достоверна информация.

На екрана се виждаше японец, застанал зад катедра. Никой не го представи. Мъжът заговори без предисловия.

— Здравейте — поде той. Гласът му издаваше образованост и пълна липса на притеснение пред камерите. — Казвам се Арицуне Меюда и преди време бях посланик на Япония в Обединените нации. Сега заемам длъжност, която вероятно бихте нарекли завеждащ личния състав на онова, което ние наричаме Рах пер Fidem. Това е съкратено от Рах in Orbi Terrarum per Fidem, или Световен мир чрез прозрачност. Ние сме отговорни за събитията на Корейския полуостров. Необходимостта от строга секретност породила множество спекулации около тази мисия, както и около това, което я последва. Вече можем да

ви дадем някои отговори. Как се стигна до тези събития и какво означават те, ще ви обясни човекът, които ги направи възможни.

Лицето на Меюда изчезна от екрана, заменено от фигурата на висок, загорял от слънцето възрастен мъж. Мира ахна.

— О, Боже — възкликна тя. — Но това е... това е...

Преди да е довършила, Меюда го представи:

— Представям ви генералният секретар на Обединените нации, господин Роонуи Теарии.

Роонуи Теарии прескочи предисловията също като Меюда.

— Най-напред ми позволете — каза той, — да уверя всички вас, че в Корея не е станало нищо нередно или престъпно. Случилото се не беше война за завоевание. Беше наложителна полицейска акция, одобрена с тайно, но единодушно решение на Съвета за сигурност към ООН. За да обясня как се стигна до всичко това, бих искал да изясня един въпрос отпреди няколко години. Мнозина от вас ще си спомнят, че по онова време имаше разгорещени дискусии във връзка с опитите на трите най-силни нации в света — Русия, Китай и Съединените американски щати — да организират конференция на суперсилите с цел да потърсят решение за многото малки войни, които избухваха по целия свят. По мнението на много коментатори случилото се тогава беше нелепо и дори срамно. Всички те бяха заблудени от разпространената версия, че планът се е провалил, защото трите нации не са се разбрали за града, в който да се проведе конференцията. Истината е друга — цялата тази история беше една измама, поднесена на световната общественост по моя молба. Измамата беше необходима, за да прикрие факта, че тримата президенти вече провеждаха строго секретни срещи по един въпрос от неизмерима важност за целия свят. Този въпрос беше как — а също кога и изобщо дали — да се приложи едно ново оръжие, изключително мощно и едновременно с това щадящо човешкия живот, оръжието, което сега всички познаваме под името „Тих гръм“. Причината, довела до това крайно решение, бе, че всяка от трите свръхсили беше научила посредством разузнавателните си агенции, че останалите две са разработили оръжие на същия принцип и бързат да го приведат в бойна готовност. И тримата президенти бяха заобиколени със съветници, които ги убеждаваха, че трябва първи да довършат оръжието и да го използват срещу двамата си противници, разрушавайки икономиките им, и така да се превърнат

в единствената суперсила на света. Всеки от тримата президенти отхвърли тази идея, което им прави чест. На тайните си срещи те се споразумяха да предадат „Тих гръм“ на Обединените нации. — Той замълча тържествено за момент. Беше едър и внушителен човек, говореше се, че на младини е бил най-силният мъж на Марупути, миниатюрния остров от Френска Полинезия, където беше роден. После се усмихна. — Направиха го — продължи тържествено той, — и благодарение на това светът ни се размина с един ужасен конфликт с непредвидими резултати.

През цялото време, докато трая речта на генералния секретар, Ранджит и Мира се споглеждаха изумено. Това далеч не беше краят. Имаше още много и забравили за съня, двамата продължиха да гледат и слушат. Слушаха близо час — толкова продължи речта на генералния секретар Теарии, и после няколко пъти по толкова, докато политически коментатори от целия свят тълкуваха и предъкваха всяка негова дума. А когато най-после отидоха да си легнат, Мира и Ранджит още не бяха проумели докрай смисъла на казаното.

— Значи Теарии е организиран този Рах per Fidem — каза Ранджит, докато си миеше зъбите, — с представители на двайсет различни страни...

— Всичките неутрални — добави Мира откъм леглото, което оправяше за лягане. — И не само неутрални, а островни нации до една, твърде малки, за да са заплаха за когото и да било.

Ранджит изплакна устата си, мислейки трескаво.

— Предвид резултата — отбеляза той, като си бършеше лицето с кърпа, — идеята май не е била толкова лоша, не мислиш ли?

— Има такова нещо — съгласи се Мира. — Пък и Северна Корея открай време беше заплаха за световния мир.

Ранджит погледна отражението си в огледалото.

— Уф — изсумтя накрая. — Ако Гамини ще идва, по-добре да побърза.

Когато Гамини наистина дойде, той донесе цветя за Мира, гигантска китайска дрънкалка за бебето, бутилка корейско уиски за Ранджит и изобилие от извинения.

— Извинявайте, че се забавих толкова — каза той и целуна Мира по бузата, а Ранджит прегърна силно. — Не исках да ви държа в напрежение, но бях в Пхенянь с баща си — искахме да се уверим, че всичко върви както трябва, а после трябваше да прескоча и до Вашингтон. Президентът ни е много ядосан.

Ранджит свъси вежди.

— Сега е ядосан? Какво, не е искал да нападате ли?

— Не, не. Нищо подобно. Работата е там, че близо до границата в един участък с неравен терен е имало американски и южнокорейски отбранителен инвентар, който е заминал със севернокорейския. — Той сви рамене. — Не можеше да се избегне. Онзи наглец Любимия водач беше струпал някои от най-гадните си играчки на самата граница, а не можехме да рискуваме и да пропуснем нещо. Президентът разбира това, но се е намерил някакъв глупак да му гарантира, че никаква американска собственост няма да пострада. А стана така, че смъртоносна техника на стойност четиринайсет милиарда долара предаде Богу дух. Рандж, няма ли да отвориш най-последно бутилката?

Ранджит, който зяпаше приятеля си с нескрито изумление, побърза да отвинти капачката, а Мира се разтича за чаши. Докато наливаше от уискито, той попита:

— Това значи ли, че ще си имаш неприятности?

— О, нищо страшно. Ще му мине. А, и докато не съм забравил, даде ми нещо за теб.

Нещото се оказа плик с официалния печат на Белия дом. Когато всички взеха чашите си и Ранджит отпи от своята — при което лицето му се изкриви, — той отвори плика. В писмото пишеше:

„Скъпи г-н Субраманиан,

От името на американския народ ви благодаря за службата. Сега обаче трябва да ви освободя от настоящия ви пост с молба да приемете още по-важна задача, която, боя се, е свързана с още по-голяма секретност.“

— Подписа го собственоръчно, между другото — заяви гордо Гамини. — Не използва печат или нещо подобно. Видях го с очите си.

Ранджит остави недопитата си чаша, която щеше да си остане недопита завинаги, и полюбопитства:

— Гамини, каква част от цялото това представление е под лично твоя режисура?

Приятелят му се засмя.

— Под моя ли? Няма такова нещо. Аз съм момче за поръчки на баща ми, нищо повече. Той ми казва какво да правя и аз го правя. Като онази мобилизация в Непал.

— За която исках да те питам, между другото — вметна Мира, като душеше тактично уискито, без да отпива. — Защо Непал?

— Ами, по две причини. Първо, техните прадядовци са служили в британската армия — наричали ги гурки — и били кажи-речи най-коравите и способни войници на нейно величество. Но най-важното — виж ги как изглеждат. Непалците не приличат нито на американци, нито на китайци, нито на руснаци, нито на някой друг, когото севернокорейците са научени да мразят още от люлката. — Подуши уискито, въздъхна и остави чашата си. — Те са като теб и мен, Рандж — добави той. — Основната причина да бъдем полезни на Рах per Fidem. Е, какво ще кажеш, Рандж? Ще успея ли да мобилизирам и теб тази вечер?

— Първо ни кажи повече подробности — побърза да се намеси Мира, преди съпругът ѝ да е реагирал. — Какво ще искате от Ранджит?

Гамини се ухили.

— Е, не е онова, което бихме ти предложили преди години. Тогава смятах, че можеш да ми помогнеш в работата за баща ми. Но тогава ти не беше известен.

— А сега? — подсказа Мира.

— Ами, ще трябва да го обсъдим — призна Гамини. — Ще работиш за съвета и те вероятно ще искат да говориш от тяхно име на пресконференции, изобщо да пропагандираш идеята за Рах per Fidem на света...

Ранджит изгледа приятеля си с театрално смръщени вежди, макар и не докрай театрално.

— Не трябва ли да знам малко повече за тази история, щом ще я пропагандирам?

Гамини въздъхна.

— Добрият ми стар Ранджит — поклати глава той. — Надявах се, че ще получиш просветление и ще се запишеш веднага, но... понеже ти си си ти, нямаше начин да не попиташ за подробности. Затова съм ти донесъл някои неща за четене.

Бръкна в куфарчето си и извади дебел плик с документи.

— Приеми го като домашна работа, Рандж. Най-добре ще е да прочетете тези неща — и двамата, — да ги обсъдите още тази вечер, а утре ще дойда да ви изведе на закуска и ще поставя големия въпрос.

— И какъв е този въпрос? — попита Ранджит.

— Как какъв, дали ще ни помогнеш да спасим света. Ти какво си мислеше?

Същата вечер Наташа получи по-малко време за игра от обичайното и нададе няколко писъка, колкото родителите ѝ да разберат, че е забелязала разликата, но след две минути вече спеше и двамата се върнаха към домашното си.

Имаше два комплекта документи. Единият беше нещо като предложение за конституция (така поне предположиха Мира и Ранджит) на страната, която поредица от диктатори бяха назовавали Северна Корея. Мира и Ранджит го изчетеха внимателно, но в по-голямата си част документът се състоеше от процедурни текстове — по подобие на американската конституция, която и двамата бяха изучавали в училище. Е, не съвсем като американската. В този документ се съдържаха няколко параграфа, които не приличаха на ничия конституция. Единият постановяваше, че страната не може да обявява война при никакви обстоятелства — това звучеше повече като японската конституция след Втората световна, която американците им бяха написали. Следващият едва ли го имаше в която и да било конституция — в него се описваха някои доста странни методи за подбор на държавната администрация и всички те бяха свързани с компютри. Трети параграф постановяваше, че всяка институция в страната — не само законодателната и изпълнителната власт на всички нива, а също образованието, научната дейност и дори религиозните институции — трябва да осигури достъп на външни наблюдатели до цялата си дейност без изключение. („Сигурно това е «прозрачността», за която говореше Гамини“ — отбеляза Ранджит.)

Другият документ засягаше по-конкретни неща. Описваше как генералният секретар, в условия на максимална секретност, се е заел да състави двайсетчленния независим съвет, който да управлява Рах per Fidem. Пак там бяха изредени членовете на съвета — от Бахамите, Бруней и Куба до Тонга и Вануату (Шри Ланка беше предпоследна в азбучния списък). Имаше и повече подробности за концепцията на прозрачността. В името на тази „прозрачност“ Рах per Fidem беше натоварен да учреди независим инспекторат, който също да работи на принципа на прозрачността.

— Май точно в този „инспекторат“ ще работиш и ти — предположи Мира, когато угасиха лампите.

Ранджит се прозина.

— Може и така да е, но искам да получа по-ясна представа за бъдещата си работа, преди да дам съгласието си.

На следващата сутрин Гамини се постара да отговори на всичките им въпроси.

— Говорих с баща си по въпроса с точно колко свобода ще разполагаш. С доста, оказва се. Според него ще можеш да ходиш навсякъде в Рах per Fidem и да се интересуваш от всичко, което правим, без нещата, които се отнасят до „Тих гръм“. Няма да знаеш с колко оръжия разполагаме или какво планираме да правим с тях — до тази информация ще имат достъп единствено членовете на съвета и никой друг. Но всичко останало ще бъде на твое разположение. Ще можеш да присъстваш на повечето съвещания на съвета, ще можеш и да им докладваш за всички евентуални нередности, които си забелязал.

— А ако забележи нещо нередно и го докладва — обади се Мира, — а съветът не направи нищо по въпроса?

— Тогава ще има правото да го изнесе пред световната преса — отвърна без замисляне Гамини. — Това е в основата на идеята за прозрачността. Е, какво ще кажеш? Имаш ли още въпроси, преди да решиш?

— Няколко — спокойно каза Ранджит. — Този съвет. Те се срещат, нали така? За какво си говорят на тези съвещания?

— Ами, предимно обсъждат различни варианти. Не може просто така да смениш управляващия режим на една страна. Първо трябва да

си сигурен, че след промяната населението ще запази жизнеспособността си като общество. Научихме това в Германия след 1918-а и в Ирак след 2003-та. И въпросът не е само да се осигури храна на хората, да се възстанови възможно най-бързо електроподаването и да се създаде действаща полиция, която да предотврати мародерството и прочие проблеми. Не, трябва да им се даде шанс да излъчат свое собствено правителство. А и опасностите далеч не свършват със Северна Корея, както знаете. Все още има много дребни конфликти и войнолюбство по целия свят, които съветът държи под око.

— Чакай малко — намеси се Мира. — Да не би да казваш, че смятате да приложите „Тих гръм“ и на други места по света?

Гамини я изгледа с топла усмивка.

— Скъпа Мира — каза той, — как изобщо ти хрумна, че ще спрем със Северна Корея?

А после, видял потресените им физиономии, Гамини се направи на обиден.

— Какво толкова? Нямате ни доверие, така ли?

Отговори му Мира — или по-скоро реагира на думите му, защото онова, което каза, не беше пряк отговор на въпроса му.

— Гамини, чел ли си „1984“? Тази книга е публикувана в Англия някъде в средата на двайсети век и е написана от Джордж Оруел.

Гамини май наистина се засегна този път.

— Чел съм я, естествено. Баща ми е голям почитател на Оруел. Какво, смяташ, че приличаме на Големия брат? Не забравяй, че генералният секретар получи единодушната подкрепа на Съвета за сигурност за всичките ни действия!

— Не това имам предвид, скъпи ми Гамини. Спомних си как Оруел разделя света в книгата си. Има само три сили, защото са покорили всички останали. Океания, зад която Оруел скрива Щатите; Евразия — това е Русия, по онова време Съветският съюз; и Истазия. Китай.

Сега вече Гамини сериозно се подразни.

— Хайде стига, Мира! Не мислиш наистина, че страните, които създадоха *Rex per Fidem*, ще се опитат да си поделят света, нали?

И този път Мира отговори на въпроса с въпрос:

— Нямам представа какво планира всяка от тях, Гамини. Надявам се, че не е подялба на света. Но ако това планират, кой би могъл да ги спре?

И после Гамини си тръгна — все още приятел, много близък приятел, но вече приятел, когото нямаше да виждат често.

— Е — обърна се Ранджит към жена си, — какво ще правим сега? Президентът ме уволни от тукашната ми работа. Аз отказах новата работа, която ми предложи той... и Гамини. — Смръщи замислено чело. — Бащата на Гамини също е искал да я приема — добави. — Едва ли ще му стане много приятно, че съм отказал. Чудя се дали предложението от университета още е в сила.

28.

ПОЛАГАНЕ НА ОСНОВИТЕ

Каквито и недостатъци да приписваха на д-р Дхатусена Бандара, отмъстителността не беше сред тях. Университетът щеше да се радва да посрещне д-р (пък макар и само почетен) Ранджит Субраманиан като редовен преподавател, като назначението му (следователно и заплатата) щели да бъдат уредени веднага, а колкото до същинската преподавателска работа — нея докторът можел да започне, когато реши. Нещо повече, университетът би се радвал да назначи на работа и д-р (този път не почетен, а съвсем истински) Мира де Сойза Субраманиан. Разбира се, нито титлата, нито заплатата ѝ щяха да бъдат като тези на съпруга ѝ, това се разбираше от само себе си. Но все пак...

Все пак се връщаха в Шри Ланка!

И да се беше подразнил президентът на Съединените щати заради отхвърленото предложение за работа, не го показва с нищо. Нито той, нито някой друг. Ранджит събра малкото си лични вещи от офиса — е, помогна му един служител по поддръжката, който случайно беше и служител от сигурността. Накараха го да върне и всичките си пропуски и баджове. Но никой не дойде да ги притеснява в апартамента им, нито на летището, нито на самолетите, които смениха. А Наташа изтърпя пътуването в бебешкото си столче помежду им, без да заплаче нито веднъж.

Разбира се, мевроу Ворхулст ги чакаше на летището в Коломбо, защото беше очевидно, че ще е най-добре отново да отседнат в нейния дом.

— Само докато си намерим апартамент — изтъкна Мира, потънала в прегръдките на едрата жена.

— Колкото е нужно, не се притеснявай — каза мевроу Ворхулст. — Йорис настоява.

Имаше нещо странно в университетските зали, откри Ранджит. По времето, когато най-съкровено му желание беше да се измъкне от тях, те му се струваха задушавашо малки. Не и сега, когато се беше превърнал в новоизлюпен преподавател, който никога през живота си не беше заставал зад катедра. Сега стаята му се струваше като огромна съдебна зала, претъпкана с млади мъже и жени, които са там, за да го съдят. Очите им не го изпускаха нито за миг, ушите им бяха наострени за всяка безценна дума, която д-р Субраманиан би споделил с тях за тайните на математиката.

Проблемът не беше само в това как да нахрани това гнездо от гладни пиленца. А с какво да ги нахрани. Когато от личния състав на университета го посрещнаха с широко отворени обятия, щедро му предоставиха и свободата сам да избере темата на курса си.

А той нямаше представа какво да избере.

Ясно му беше, че има нужда от помощ. Дори се бе надявал да я открие при д-р Давоодбхой, проявил такова неவிжданo снизхождение по въпроса с откраднатата парола.

Той все още работеше в университета. Нещо повече, благодарение на естествени процеси като смърт и пенсиониране, се беше придвижил едно-две стъпала нагоре по йерархичната стълбица. Въпреки това, когато Ранджит се обърна за помощ към него, д-р Давоодбхой нямаше кой знае какво да му предложи.

— О, Ранджит — каза той. — Мога ли все още да те наричам така? Знаеш как е. Нашият малък университет няма много световноизвестни звезди. От личен състав много държаха да те привлекат, но истината е, че нямат идея какво да правят с теб. Ти нали знаеш, че преподавателската работа не е задължителна? Нямаме много колеги, които да се занимават само и единствено с научна работа, но и това е възможност.

— Ха — смотолеви Ранджит. Замисли се, после каза: — Сигурно бих могъл да се заема с някоя от прочутите стари загадки на Риман, Голдбах, Колац...

— Несъмнено — кимна Давоодбхой. — Но моят съвет е да не се отказваш от преподаването, докато не опиташ как е. Искаш ли да ти уредим няколко кратки курса? Колкото да понатрупаш малко опит. — А когато Ранджит стана да си ходи, прехвърляйки идеята в главата си, Давоодбхой добави: — А, и още нещо, Ранджит. Ти беше прав за

Ферма, а аз грешах. Не ми се случва често да казвам това. И е доказателство, че на преценката ти може да се разчита.

Приятно беше да знае, че ректорът разчита на преценката му. Самият той обаче не беше сигурен, че може да разчита на себе си. Първият му курс беше на тема основи на теорията на числата.

— Идеята е да ги запозная накратко с предмета — обясни той на Даваодбхой, който веднага задвижи университетската машина. Курсът щеше да продължи шест седмици със студенти от всички курсове, включително и последния, а големината на групите нямаше да надхвърля двадесет и пет души.

В интерес на истината, темата на курса не беше занимавала сериозно Ранджит откакто се беше запалил по теоремата на Ферма. Затова той прерови университетската библиотека за подходящи текстове, по които да готви лекциите си, като се опитваше да върви поне с десетина страници пред удивително умните и притеснително съобразителните студенти, които се бяха записали за неговия курс.

За жалост, те бързо разбраха какво прави той и Ранджит призна на Мира:

— Отегчавам ги. Могат да прочетат материала в учебниците и без мен.

— Глупости — възрази тя като вярна съпруга. Но после, когато Ранджит ѝ предаде някои от почтителните, но далеч неентузиазирани коментари на студентите, тя се замисли. — Разбирам — каза накрая. — Може би трябва да се стремиш към по-личен контакт с тях. Защо не им покажеш някои от онези аритметични трикове с двоичната система?

И поради липса на по-добра идея Ранджит го направи. Показа им руското умножение и броенето на пръсти, както и другия трик с възможните комбинации ези-тура на неизвестен брой монети — този път използва истински монети и накара студентите да му вържат кърпа на очите, докато един от колегите им покриваше част от монетите. Мира се оказа права. Студентите се забавляваха искрено. Поискаха да им покаже още трикове и Ранджит отново се зарови в библиотеката, където откри стар наръчник за математически игри и загадки на Мартин Гарднър, благодарение на който изкара шестте седмици по най-добрия начин.

Или поне той си мислеше така.

А после д-р Давоодбхой го покани да си поприскават.

— Надявам се, че нямаш нищо против, Ранджит — поде той и сипа шери в две чаши, — но от време на време, особено когато пробваме нещо ново, се обръщаме за коментар към самите студенти. Тъкмо разглеждах анкетните им листове за твоя семинар.

— Ха — смотолели Ранджит. — Надявам се, че са останали доволни.

Ректорът въздъхна.

— Боя се, че не е точно така — каза той.

И наистина не бяха съвсем доволни, призна Ранджит същия ден по време на вечеря.

— Според някои съм ги занимавал с фокуси вместо с математика — съобщи той на жена си и на мевроу Ворхулст. — А почти всички пишат, че лекциите ми били като извадени от учебник и това не им допада.

— Но аз мислех, че триковете са им харесали — отбеляза разочаровано мевроу Ворхулст и се намръщи.

— В известен смисъл да, харесаха им... но пишат, че са имали други очаквания, когато са се записали за курса. — Ранджит обели унило един портокал. — Сигурно са прави. Просто не знам какво точно искат.

Мира го потупа по ръката и взе предложеното ѝ резенче.

— Е — каза тя, — нали това беше основната цел на курса? Да провериш дали форматът ще работи. Явно не се е получило, значи ще опиташ нещо друго. — Изтри портокаловия сок от устата си, наведе се и целуна Ранджит по челото. — Хайде да изкъпем Таши, а после може да поплуваме в басейна, за да си повдигнем настроението, какво ще кажеш?

Така и направиха. И настроението им наистина се оправи. То, като се замисли човек, кажи-речи всичко в дома на Ворхулст беше в състояние да ти оправи настроението. Прислугата видимо се гордееше с присъствието на знаменития гост, а и до един бяха луднали по Наташа. Вярно, Мира все още търсеше упорито апартамент, в който тримата да се пренесат, но засега не беше харесала нищо. Някои

изглеждаха обещаващи на пръв поглед, но мевроу Ворхулст услужливо посочваше скритите им недостатъци — лош квартал, далеч от университета, твърде малки или твърде тъмни стаи и прочие. О, един апартамент можеше да има десетки недостатъци, които да го направят неподходящ за семейство Субраманиан и Беатрикс Ворхулст ги изтъкваше неуморно.

— Разбира се — каза Мира на съпруга си преди лягане една вечер, — тя просто иска да останем и това е в основата на всичко. Йорис го няма и тя е самотна.

Ранджит се прозина сънено.

— Мда. Е, има и по-лоши неща от това да останем тук.

Което си беше вярно. В дома на Ворхулст всяко тяхно желание се изпълняваше, при това на изключително приемлива цена. Ранджит всякак беше умолявал мевроу Беатрикс да приеме някакви пари срещу разходите, свързани с присъствието им. Тя отказа. Отказа мило, но категорично.

— Какво пък — каза Ранджит на Мира същата вечер, докато се излежаваха край басейна. — Щом ѝ доставя удоволствие да ни глези, защо да я лишаваме от него?

Де и външният свят да беше толкова приятен, мислеше си Ранджит. Въпреки случилото се в Корея, планетата все още носеше грозните белези на малки войни и актове на насилие. Веднага след „Тих гръм“ войнолюбците прекратиха за кратко размахването на оръжия, докато чакаха със затаен дъх дали те няма да са следващите. Не бяха. „Тих гръм“ не се повтори и месец по-късно войните и тероризмът извън Корея се върнаха към нормалните си темпове.

От време на време на Ранджит му се искаше Гамини Бандара да се появи и да каже как стоят нещата отвътре. Но сигурно беше твърде зает с възстановяването на бившата Северна Корея, предполагаше той. А там наистина ставаха големи неща. По поразените електропреносни системи на страната вече течеше ток. Ферми, изоставени отдавна, защото вместо да обработват земята собствениците им бяха мобилизирани в армията, сега отново се разораваха. Зараждаше се дори производство на потребителски стоки. Разпространяваше се и удивителната информация, че се готвят избори. Странни избори, които нито Ранджит и Мира, нито друг от познатите им разбираха напълно.

Знаеше се само, че компютрите са в центъра на изборната система, но как точно, никой не можеше да каже.

Все пак, както Мира и Ранджит често си говореха в леглото преди сън, в повечето части на света нещата, изглежда, вървяха малко по-добре, или поне не толкова лошо, колкото преди „Тих гръм“ да свали севернокорейския режим. Повечето неща — да. Но не и академичната кариера на Ранджит.

Проблемът с академичната кариера на Ранджит беше в неуспешния ѝ старт. След лошите отзиви за първия му семинарен курс, той беше твърдо решен, че няма да допусне подобен провал и при втория си опит.

Но какъв да е той? След дълго обмисляне той реши курсът да е един вид рекапитулация, стъпка по стъпка, на дългата му борба с теоремата, която Ферма беше завещал на човечеството. Д-р Давоодбхой се съгласи да насрочи курса, с думите, че ако не друго, поне си струва Ранджит да опита.

Уви, студентите не бяха на това мнение. Явно слухът за скучните му лекции се беше разпространил и макар да имаше записали се, повечето се ограничиха да задават въпроси, отлагаха решението си и накрая се отказваха. И явно повечето смятаха, че Ранджит вече е казал каквото има да казва по въпроса в множеството интервюта и пресконференции, които беше дал. Курсът отпадна от учебната програма.

Ранджит започна да обмисля възможността за научна кариера. Първо, налице бяха прословутите седем неразрешени задачи, описани от института по математика „Клей“ в началото на двадесет и първи век — интересни задачи сами по себе си, а благодарение щедростта на института, за решението на всяка беше обявена награда от един милион долара.

Ранджит изтегли списъка от интернет и се зае да го разгледа. Някои бяха твърде трудни дори за него. Все пак оставаха хипотезите на Ходж, на Поанкаре, на Риман... не, не, някои от тях вече бяха разрешени и наградата прибрана^[1]. И разбира се, най-голямото предизвикателство — хипотезата $P=MP$.

Колкото и да размишляваше Ранджит върху тях, те си оставаха далечни. Не събуждаха у него чувството, което го беше обзело в мига,

когато разбра какво е надраскал Ферма в полето на онази книга. Мира предложи едно обяснение:

— Може да е, защото вече не си толкова млад.

Но не в това беше разковничето на проблема. Доказателството на Ферма беше нещо коренно различно. То дори не беше представено като задача, чието решение трябва да се намери. Един от най-великите умове в историята на математиката се беше похвалил, че разполага с решение на теоремата, и Ранджит просто трябваше да се сети какво е било то.

Опита се да го обясни на Мира.

— Чувала ли си някога за човек на име Джордж Данциг? Бил е докторант в Калифорнийския университет през 1939-а. Закъснял за час и видял две уравнения, които преподавателят бил написал на дъската. Решил, че са задачи за домашно, преписал ги и по-късно ги решил. Само дето не били домашно. Професорът ги бил записал на дъската като пример за задачи от статистическата математика, които никой не бил в състояние да реши.

Мира сви устни.

— И ти казваш, че ако Данциг е знаел това, не би успял да ги реши. Така ли? — попита тя.

Ранджит вдигна рамене.

— Може би.

Мира прибягна до начина, по който съпруга ѝ реагираше на озадачаващи реплики.

— Ха — изсумтя.

Което накара Ранджит да се ухили.

— Едно на нула за теб — каза той. — Хайде да заведем Таши при басейна.

Всички, които познаваха Наташа де Сойза Субраманиан, без изключение я смятаха за изключително умно дете. Нямаше годинка, когато се научи да използва гърне, месец по-късно проходи, а след още месец каза първата си членоразделна дума — името на майка си. И всички тези неща Таши беше постигнала самичка.

Не че майка ѝ нямаше цял списък с умения, на които да научи дъщеря си. Имаше, но понеже беше умна жена, знаеше, че не може да

затрупа детето с всички тях едновременно. Затова ограничи обучението на малката си щерка — която още не беше навършила две години — до две неща. Едното беше пеенето, или поне повтарянето на тоновете, които ѝ пееше Мира. Другото беше плуването.

Седнал на ръба на басейна в градината на Ворхулст и потопил крака във водата, Ранджит ги гледаше с широка усмивка. Свикнал беше да не скача да спасява дъщеря си всеки път, когато главицата ѝ потънеше за миг под повърхността.

— Ще изплува и сама, ще видиш — уверяваше го Мира и Таши наистина го правеше, неизменно. — Пък и нали съм до нея.

По-късно, когато подсушеното момиченце си играеше доволно с пръстите на краката си в преносимата кошарка до басейна, а майка ѝ четеше, смръщила вежди, последните новини на личния си екран, Ранджит се размърда и погледна над рамото ѝ. Както можеше да се очаква, новините не бяха добри. Кога ли са били, като си помислиш?

— Добре би било да се случи и нещо хубаво за разнообразие — каза замислено той.

Случи се и името му беше Йорис Ворхулст. Ранджит се прибра след поредния ден в малкия си кабинет в университета, прекаран в чудене как по-точно да си заработи заплатата, и още от вратата го посрещна смях. Овладяното алтово кискане несъмнено принадлежеше на мевроу Ворхулст, не толкова овладяното кикотене беше на собствената му скъпа съпруга, а баритоновият смях беше на...

Ранджит хукна към верандата, откъдето се чуваше смехът.

— Йорис! — извика той. — Тоест д-р Ворхулст! Не мога да ви опиша колко се радвам да ви видя!

И щом го каза, разбра, че наистина е така. От доста време си мечтаеше да поприказва с някого като стария си преподавател по астрономия — не, не с някого като него! Точно с него! Със същия онзи Йорис Ворхулст, чиито лекции бяха единствените в студентския живот на Ранджит, които той беше чакал с нетърпение. И който — с малко късмет — би помогнал на Ранджит да разреши собствените си преподавателски проблеми.

Първото, което уточниха, беше обръщението. Никакво „д-р Ворхулст“ повече.

— В края на краищата — каза Йорис, — сега сме колеги, нищо че аз съм в продължителен отпуск покрай работата си върху Небесната кука.

Което, разбира се, насочи разговора към космическия лифт. Всички искаха да знаят как върви строежът и докъде са стигнали. Всичко вървяло много добре, увери ги той.

— Вече започнахме работа по основния кабел. Опънем ли го веднъж, ще можем да го укрепим и тогава нещата наистина ще се раздвижат, защото ще транспортираме материали до ниска околоземна орбита посредством самия елеватор вместо с проклетите ракети... Не, не — побърза да добави той, — не че не вършат страхотна работа. Проектът напредва толкова бързо, защото има подкрепата на всички големи момчета. Русия, Китай, Америка — пренасочили са почти изцяло космическите си програми към построяването на лифта. През последните два месеца само с това се занимаваме — правим инспекции на всичките им ракетни площадки. — Подаде чашата си за още. — И вече са започнали работа по наземния терминал на югоизточния бряг. Затова съм в Шри Ланка днес — трябва да ида там и да подготвя доклад за тримата президенти.

— Така ми се ще и аз да го видя — каза с копнеж в гласа Ранджит.

— И ще го видиш. Както и всеки друг от стария ми курс по астрономия, стига да пожелае. Но сега няма нищо за гледане. Има само двестатина тежки земекопни машини, които работят едновременно, и близо три хиляди строителни работници, които се пречат един на друг в краката. След няколко месеца обещавам да отидем заедно и да разгледаме площадката. Пък и засега всичко е строго секретно — американците май ги е страх, че боливийците или източните островитяни, или друг някой ще им открадне идеята и сам ще си построи небесна кука. Няма да те пуснат без документ за най-висок достъп до класифицирана информация.

Ранджит отвори уста да увери бившия си преподавател, че едва ли има друг човек на Земята, който да е минал успешно през повече проверки за надеждност, но се спря, чудейки се дали статутът му не е бил отменен. Ворхулст вече питаше:

— Ами ти, Ранджит? Освен че си открил доказателството на Ферма и си се оженил за най-хубавата специалистка по изкуствен

интелект в Шри Ланка, какво ново около теб?

Оказа се, че Йорис Ворхулст е чул доста за приключенията на бившия си студент и иска да научи още. Откараха в приказки, докато стана време за вечеря. Ранджит не искаше да моли за помощ пред всички, а и разговорът се насочи към световните новини, които леля Беатрикс следеше редовно.

— Працат в Китайско море баржи, натоварени със стари танкове, самонасочващи се ракети и прочие неща от въоръжението на Северна Корея и ги изхвърлят във водата — уведоми тя сътрапезниците. — Уж така щели да създадат изкуствени рифове, където рибата да се размножава. А в един репортаж показаха нещо като гилотина, като онези от времето на Френската революция, само че висока колкото пететажна сграда, с която нарязват междуконтиненталните им балистични ракети. Предполагам, че предварително източват горивото и изваждат бойните глави.

— Така е, освен това отделят всички метали, които подлежат на рециклиране — добави Йорис. — Цели товарни влакове с метал заминават за Сибир. Според руснаците, това било част от репарациите, които корейците трябвало да им платят. А чухте ли за изборите, които са насрочени?

— Че сме чували, чували сме — отвърна Мира. — Но нищо не разбрахме.

Йорис се усмихна унило.

— И при мен е така. Но в Китай говорих с една жена, която е била там, и тя се опита да ми обясни. Първо, основната изборна единица не е градът или кварталът, в който живее гласоподавателят, а произволно подбрана група от десет хиляди души от цялата страна, които са родени на един и същи ден. От тези десет хиляди компютърът избира на произволен принцип трийсет и петима, които стават ръководители на своята група. И тъкмо те се срещат всеки месец на едноседмични заседания някъде в Корея и избират един за председател — нещо като кмет, — както и законодателен орган, който да издава разрешителни, да планира строителни проекти и неща от този сорт. Освен това издигат съдии и представители за националния законодателен орган и прочие.

— Звучи доста сложно — отбеляза майка му. — А и онова, дето компютърът ги избирал на случаен принцип? Не беше ли идея на един фантаст отпреди трийсетина години?

Йорис кимна.

— Най-добрите идеи винаги са техни, не мислите ли? Но системата не може да заработи преди да се възстановят комуникациите, което ще отнеме поне още месец-два. Може би дотогава ще е станало по-ясно.

След вечеря гордите родители настояха да покажат на Йорис колко добре плува детенцето им, а мевроу Ворхулст настоя синът ѝ да си легне едновременно с Таши. Откакто за последно бил спал в леглото си, обиколил половината свят, така че било крайно време да си почине!

За Ранджит това означаваше поредния пропуснат случай да помоли за помощ. След като Наташа и Мира заспаха, Ранджит се измъкна в дневната и включи тихо телевизора да изгледа новините. Съветът за сигурност беше издал нов пакет строги предупреждения към страните, които водеха война или бяха на прага на бойни действия. В официалното изявление не се споменаваше за „Тих гръм“, но Ранджит не се съмняваше, че войнолюбците го включват в сметките си. Замисли се дали не е направил грешка, отхвърляйки предложението на Гамини. *Rax per Fidem* явно беше в центъра на събитията, за разлика от Коломбо.

Ядоса се и изгаси телевизора. Реши, че ще е по-добре да поспи, а сутринта да поговори с Йорис, преди той да е тръгнал за строителната площадка на терминала.

Но отнякъде се чуваше тиха музика.

Ранджит навлече един халат и тръгна да види какво става. Откри Йорис на балкона с изглед към градината — седеше с чаша в ръка и зяпаше луната под тихите звуци на включено радио. Видя Ранджит и се усмихна неловко.

— Хвана ме. Тъкмо си мислех къде точно бих искал да кацна — там горе, след... колко, пет-шест години, когато Небесната кука бъде готова и мога да ида там. Морето на спокойствието или Морето на

кризите, или някъде на обратната страна, колкото да се изфукам. Седни, Ранджит. Искаш ли да ти забъркам един коктейл?

Ранджит определено искаше, а Йорис се беше запасил с необходимите съставки. Ранджит взе чашата с готовата напитка и кимна към луната, почти пълна и с ясно очертан релеф в безоблачното небе.

— Вярваш ли, че наистина ще отидеш там? — попита той.

— Не само вярвам, подписвам се с две ръце под това — подчерта убедено Йорис. — Може да отнеме повече време, докато стане възможно всеки средностатистически човек от улицата да си купи билет за Луната. За мен е друго. Аз съм на висок пост в програмата и това носи своите привилегии. — Забеляза лекото смущение по лицето на Ранджит. — Какво? Не си очаквал, че ще се възползвам от служебното си положение, за да получа нещо, което искам? Е, за повечето неща не бих го сторил. Но космическото пътуване е нещо специално. Ако единственият начин да стигна до Луната е да ограбя банка, за да финансирам пътуването си, ще го направя.

Ранджит поклати глава.

— Ще ми се и аз да харесвах работата си като теб — каза той, гложден от чувство, в което лесно разпозна завист.

Д-р Ворхулст изгледа загрижено бившия си студент.

— Дай да ти наля още едно — предложи той. И докато забъркваше нов коктейл, попита: — Понеже подхвана темата, защо не ми кажеш как се спогаждате ти и университетът?

Разбира се, Ранджит точно за това искаше да говори с него. Бързо изля притесненията си пред своя бивш преподавател, който още по-бързо придоби представа за картинката.

— Добре — каза замислено той, докато забъркваше поредния коктейл, — да караме по ред. Няма липса на кандидати за семинарите ти, нали?

Ранджит поклати глава.

— За първия курс имаше повече желаещи, отколкото бяха местата.

— Така, въпросът е защо студентите се записват за твоите часове? Не защото си велик преподавател — дори да беше, не би имал

шанс да го провериш. Не е и защото ужасната математика изведнъж е станала популярна сред студентите. Не, Ранджит, привличаш ги самият ти и мисълта как с години си разнищвал онази теорема. Защо не ги научиш да правят същото?

— Опитвах се — сподели унило Ранджит. — Но те не проявиха интерес, защото вече ме били чували да говоря за това. Искали нещо ново.

— Добре — съгласи се Йорис, — защо не им покажеш тогава как някой друг е решил подобен проблем, стъпка по стъпка...

Ранджит го погледна с покълваща надежда.

— Ха. Да, може и да си прав. Знам доста по въпроса как Софи Жермен се е опитвала да разреши загадката на Ферма... е, успяла е само отчасти, разбира се.

— Ето — кимна доволно Йорис, но Ранджит все така мръщеше замислено вежди.

— Не, не, чакай малко — възкликна изведнъж той. — Знаеш ли какво мога да направя? Мога да взема някоя от култовите стари задачи, които още никой не е решил — да речем, преформулираната от Ойлер хипотеза на Голдбах, нея можеш да я обясниш с прости думи, така че всеки да я разбере, нищо че още никой не е успял да стигне до доказателство. Голдбах изказва следната хипотеза...

Йорис вдигна ръка.

— Моля те, не ми обяснявай хипотезата на Голдбах. Но иначе звучи добре. Можеш да го зададеш като групов проект. Всички ще работите заедно — и ти, и студентите. Кой знае? Може дори да решите проклетата задача!

Ранджит се разсмя от сърце.

— Да бе, мечтай си! Но няма значение, защото идеята е студентите да придобият представа какво е да разрешиш загадка от подобен род, а това би трябвало да им е интересно. — Той кимна доволно. — Ще пробвам! Но вече наистина е късно, а ти трябва да ставаш рано сутринта, така че ти благодаря и отивам да си лягам.

— Май и аз трябва да направя същото, преди майка ми да ме е хванала на местопрестъплението — каза Ворхулст. — Но има още нещо, за което исках да поговорим, Ранджит.

Ранджит, който се канеше да става, застина с ръце на страничните облегалки на стола.

— О?

— Мислех си за работата, която са ти предложили към комисията по Pax per Fidem. Хрумна ми, че може би и ние имаме нужда от нещо подобно за елеватора. Известни хора, които държат под око действията ни и от време на време разказват на света за усилията ни. Известни хора като теб, Ранджит. Дали би проявил интерес към...

Ранджит не го остави да довърши.

— Каквото и да ме питаш — каза той, — отговорът ми е „да“. В края на краищата, ти току-що ми спаси живота!

Отговорът наистина беше „да“... и години по-късно Ранджит с удивление мислеше как тази кратка думичка беше променила живота му.

На разстояние от няколко светлинни години животът на сто и четиридесетте хиляди едно-точка-петици от поелата към Земята наказателна флотилия също беше на ръба на драстична промяна.

Според изчисленията на техните машинно-складирани навигатори оставаха още тринайсет земни години до атаката срещу обреченото земно население. Това беше значим момент за едно-точка-петиците. Означаваше, че е дошло време за едно важно събитие.

Затова из цялата флотилия, във всяко къоше на всеки кораб специално обучени технически екипи проверяваха всеки уред и всяка машина, които бяха в работен режим, и изключваха повечето от тях. Изключиха основната тяга, което означаваше, че флотилията продължава към Земята по инерция — макар вече да се движеха с такава огромна скорост, че, според законите на Айнщайн, понататъшното ускорение би било много трудно и почти безсмислено. Изключиха и въздушните филтри — това означаваше, че въздухът, който едно-точка-петиците издишваха, нямаше да се пречиства повече и скоро щеше да замърси въздуха, който вдишваха. Електрозахранване — изключено. Радари — изключени. Уредите, които следяха работата на онези машини, които не можеха да спрат дори за кратко — изключени.

Изведнъж армадата на едно-точка-петиците вече не беше флотилия от бойни кораби, устремена към точката на сблъсък, а сбор от метални отломки, движещи се с минимална мощност, толкова

неуправляеми, че можеха всеки миг да се сблъскат една с друга. Флотилията не можеше да си позволи за дълго това състояние.

Но пък едно-точка-петиците нямаха нужда от много време. Веднага щом и от последния кораб докладваха, че всичко, което може да се изключи, вече е изключено, едно-точка-петиците започнаха да се измъкват от защитните си брони и животоподдържащи системи. А после започна най-дивата оргия, която едно-точка-петиците можеха да си представят.

И продължи приблизително час.

После бледата органична част на едно-точка-петиците побърза да намъкне отново бронята си. На всеки кораб техническите екипи се втурнаха да включат всичко, което бяха изключили, и оргията приключи.

Защо направиха това едно-точка-петиците?

По причина, която повечето човешки същества биха разбрали без никакви затруднения. Едно-точка-петиците, било в броня, било разсъблечени до жалките си органични тела, изобщо не приличаха на хората, но имаха някои общи характеристики с тях. Някоя едно-точка-петица не би искала да умре, без да остави след себе си наследник. Мисията, която им предстоеше, беше свързана с голямата вероятност някои или всички те да умрат. Затова в резултат на груповото съешаване много — или всички, ако имаха късмет — женски членове на екипажите щяха да забременеят. Петнайсетте земни години, които оставаха до сблъсъка, бяха минималният период, в който да родят малките си, да ги предадат на отглеждащите машини и там те да отраснат и съзреят до етапа на пубертет.

Спокойни по този въпрос, техните родители можеха с чиста съвест да се хвърлят в атаката.

Разбира се, никое човешко същество не знаеше за това, така че всичките девет милиарда си живееха живота както обикновено, без да подозират, че от този миг нататък собствените им новородени могат да се надяват само на първите искри на сексуална зрелост, преди да бъдат изтрети от лицето на земята.

---

[1] От споменатите хипотези е доказана само тази на Поанкаре — от Г. Перелман, но той отказва паричната награда. — Б.ред. ↑

29.

ПЪРВИ НАДЕЖДИ

Случи се така, че Ранджит не започна следващия си курс с хипотезата на Голдбах. Мира му беше предложила нещо друго, а той се беше научил да се вслушва в думите ѝ.

Началото на първата си лекция посвети на процедурни въпроси — как и кога ще се оценяват знанията, кои дни ще губят заради негови ангажименти от по-висш порядък, опита се и да опознае в някаква степен студентите си. След това попита:

— Как бихте дефинирали що е просто число?

Почти всички вдигнаха ръка. Неколцина от студентите дори не изчакаха да ги посочи, а отговориха направо — число, което не се дели без остатък, а само на себе си и на едно.

Началото беше обещаващо.

— Добре — каза Ранджит. — Значи две е просто число и три е просто число, но четири се дели не само на себе си и на едно, а и на две. Следователно четири не е просто число. Следващ въпрос. Как генерираме прости числа?

Настана раздвижване в стаята, но никой не бързаше да вдигне ръка.

— Това е труден въпрос, нали? Има няколко метода, но повечето изискват Мощни компютри. Все пак има един метод, който изисква само мисъл и нещо за писане, но пък гарантира определянето на всяко просто число, без значение колко голямо е то. Този метод се нарича решето на Ератостен. Всеки може да използва решето, стига да разполага с достатъчно време.

Обърна се и записа на дъската числата от едно до двадесет. Докато пишеше, каза:

— Има кратко стихче, което помага да го запомним.

„На Ератостен решето е бойно,

*зачеркваме всичко, що е двойно и тройно,
и когато кратните отпадат,
прости са онези, които останат.*“

— Ето как действа — продължи той. — Разгледайте тази редица от числа. Без единицата — сред специалистите по теория на числата има нещо като джентълменско споразумение, което гласи, че на единицата мястото не ѝ е там и тя не се смята за просто число, защото повечето теореми в теорията на числата отиват по дяволите, ако се опитат да включат и нея. Значи първото число в редицата е две. Сега трябва да зачеркнем всички четни числа, тоест всички след двойката, които се делят на две — четири, шест, осем и така нататък. — Ранджит ги зачеркна. — Сега най-малкото число, което ни остава след двойката и единицата, която се преструваме, че не съществува, е три, затова зачеркваме девет и всички други, които са кратни на три. Така, остават ни две, три, пет, седем, единайсет и така нататък. Ето ви списък на първите прости числа. В случая се ограничихме с числата до двайсет, но решето работи с всякакъв брой числа. Ако напишете първите деветдесет хиляди числа — тоест от едно до деветдесет хиляди, — последното незадраскано число в редицата би било хилядното просто число, а преди него ще сте записали и всички по-малки от него прости числа. Така — Ранджит погледна към стенния часовник, както го бяха правили и неговите преподаватели преди години, — понеже занятията ни траят по три часа, сега ще направим десетминутна почивка. Раздвижете се, идете до тоалетната, поговорете със съседите си, правете каквото искате, но в и половина ви искам по местата, защото тогава започваме сериозната работа.

Не ги изчака да станат, а се мушна през вратата зад катедрата, която водеше към коридора с преподавателските кабинети. Използва собствената си тоалетна — пикайте при всяка възможност, както посъветвала веднъж поданиците си кралицата на Англия според градската легенда — и се обади у дома.

— Как върви? — попита Мира.

— Не знам — искрено каза той. — Мълчат си, но пък повечето вдигаха ръка, когато задавах въпроси. — Той се замисли за кратко,

после заяви: — Може да се каже, че на този етап съм предпазлив оптимист.

— Е, аз пък не съм — отвърна жена му. — С други думи, не съм предпазлива. Убедена съм, че ще им вземеш ума, а като се прибереш, ще празнуваме.

Всички бяха на местата си, когато Ранджит се върна в стаята минута преди уреченото време. Добър знак, помисли си обнадеждено той и се гмурна с главата напред.

— Колко прости числа има? — попита без предисловие.

Този път ръцете се вдигнаха с известно закъснение. Ранджит посочи едно момиче на първия ред. То стана и каза:

— Мисля, че има безкраен брой прости числа, сър.

Но когато Ранджит я попита защо смята така, тя наведе глава и седна, без да отговори.

Един от другите студенти — момче, което изглеждаше по-голямо от повечето присъстващи — извика:

— Доказано е!

— Да — потвърди Ранджит. — Ако направите списък на простите числа, без значение колко са в списъка и колко голямо е най-голямото от тях, винаги ще има други прости числа, които не са в списъка ви. Но нека си представим, че не разбираме нищо от числа и за нас последното от този списък — той посочи дъската, — деветнайсет, е най-голямото съществуващо просто число. Записваме всички прости числа, които са по-малки от деветнайсет — от две до седемнайсет — и ги умножаваме. Две по три по пет и прочие. Можем да го направим, нищо, че не разбираме, кой знае колко от числа и сме, общо взето, доста тъпи, защото си имаме свестен калкулатор.

Ранджит направи пауза, докато стихне хихикането, после продължи:

— Така, умножихме и получихме резултат. Сега прибавяме едно към него и получаваме число, което ще наречем N . Какво знаем за N ? Знаем, че самото то най-вероятно е просто число, защото, по дефиниция, ако го разделим на кое да е от другите числа, ще се получи остатък едно. А ако се окаже съставно число, нито едно от другите не може да бъде негов делител, по същата причина. Така доказахме, че колкото и прости числа да включваме в списъка си, винаги има други, по-големи прости числа, следователно броят на простите числа е

безкраен. — Направи пауза и огледа студентите. — Някой от вас знае ли кой е формулирал това доказателство?

Никой не вдигна ръка, но се чуха гласове:

— Гаус?

— Ойлер?

— Лобачевски?

А от последния ред:

— Вашият стар приятел Ферма?

Ранджит се ухили.

— Не, не е Ферма, нито някой от другите, които споменахте. Доказателството е много по-старо. Почти колкото решето на Ератостен. Формулирал го е Евклид през трети век преди Христа.

Вдигна ръка да предотврати нови въпроси.

— Нека ви покажа нещо друго. Огледайте пак редицата от прости числа. Виждате ли колко често се срещат две последователни нечетни числа? Наричат се прости числа близнаци. Някой иска ли да познае колко прости числа близнаци съществуват?

Студентите се раздвижиха, но никой не наруши мълчанието, докато един смелчага не се провикна:

— Безброй?

— Именно — потвърди Ранджит. — Има безкраен брой прости числа близнаци^[1]... и домашното ви е да докажете това.

И така, същата вечер Ранджит беше в по-добро настроение, отколкото Мира го беше виждала от доста време насам. Дори обяви гордо:

— Правеха си шеги с мен. Получава се!

— Естествено, че ще се получи — каза жена му. — Не съм се съмнявала и за миг. Таши също.

И наистина малката Наташа, която вече седеше на трапезата заедно с възрастните, слушаше съсредоточено от високото си столче. А после влезе икономът.

— Да, Виджай? — вдигна поглед към него мевроу Ворхулст. — Изглеждаш притеснен. Да няма някакъв проблем долу?

Той поклати глава.

— Не долу, мадам. Но по новините съобщиха нещо, което сигурно бихте искали да знаете. Имало е ново нападение с „Тих гръм“. В Южна Америка.

Този път не само една страна беше върната към пределеетронната ера. Този път бяха две. Никъде във Венецуела и в Колумбия не звъняха телефони, не светеха лампи, не работеха телевизори.

Така че повече не говориха за семинара на Ранджит, дори уменията на Наташа с лъжицата останаха почти без коментар. Телевизорът в трапезарията, който никога не се включваше по време на храна, защото мевроу го смяташе за варварско, този път по изключение работеше.

Както в Корея, така и сега почти нямаше кадри от двете поразени страни, защото местните телевизионни станции не работеха. Малкото видеоматериали показваха само товарни самолети на *Rax per Fidem* — от онези с къс път за излитане и кацане, така че да маневрират полесно между другите застинали по пистите машини, — те стоварваха войски и оборудване като онези, които се бяха изсипали през границата на Северна Корея. Основно се излъчваха студийни програми с коментатори, които говореха същите неща, които бяха говорили по време на севернокорейската криза, както и архивни кадри, припомнящи събитията, довели до настоящата катастрофа.

Двайсет и първи век не беше започнал добре за нито една от двете страни. Венецуела имаше проблем с политиците си, Колумбия — с наркотиците. И в двете страни беше имало насилие и чести правителствени кризи, а като капак на всичко дойде решението на бившите наркобарони да завземат част от печелившия петролен бизнес на своите съседи.

— *Rax per Fidem* се прицели най-напред в Северна Корея, защото тя си нямаше нито един приятел по света — каза Ранджит на жена си. — Сега порази две страни едновременно, защото имат различни приятели — Щатите подкрепят Колумбия още от деветдесетте години на двайсети век, а Венецуела беше близка и с Русия, и с Китай.

— Но сега има много по-малко жертви — отбеляза замислено мевроу Ворхулст. — А това е добре, откъдето и да го погледнеш.

Мира въздъхна.

— Дали ще е добре обаче, когато целият свят премине под управлението на Океания, Евразия и Истазия? — попита тя.

[1] Това е знаменитата хипотеза за простите числа близнаци, която още не е доказана. — Б.ред. ↑

30. ГОЛЕМИ НОВИНИ

Курсът на Ранджит приключи без нито един студент да е измислил жизнеспособно доказателство за безкрайността на простите числа близнаци. Ранджит не беше и очаквал друго. Както и д-р Давоодбхой. Но когато го покани в кабинета си след края на курса, изглеждаше значително по-доволен. Размаха с усмивка анкетите, които студентите бяха попълнили.

— Чуй това. „Имах чувството, че не просто уча математика. Учех какво е да правиш математика“. Или това: „Хареса ми. Д-р Субраманиан не се държи с нас като с деца, по-скоро като с нови членове на научния си екип“. „Може ли да се запиша и на следващия му курс?“ Е, какво ще отговориш на... — Давоодбхой погледна отново анкетата, — на тази млада дама, Рамиа Салгадо?

Ранджит се размърда притеснено.

— Знам коя е, беше много активна в часовете. Но само тя няма да е достатъчна, за да попълним бройката за нов курс.

— О — каза д-р Давоодбхой, — не мисля, че трябва да се тревожиш за това. Искаш да започнеш нов курс, нали? Мислил ли си вече за темата? Нещо като хипотезата на Риман, например?

— Тя вече е доказана^[1] — напомни му Ранджит.

— Да, но според някои доказателствата не са задоволителни. На времето имаше доказателство и за теоремата на Ферма — онова на Уайлс, — но това не ти попречи да намериш по-добро.

Ранджит се замисли, после поклати глава.

— Боя се, че Риман е твърде сложен дори за професионалните математици. Как да предизвикам интерес у среднестатистическия студент към разпределението на нулите на дзета-функцията на Риман? Има по-подходящи теми. Преформулировката на Ойлер на хипотезата на Голдбах, например. Това си е чисто злато. „Всички положителни четни цели числа, по-големи от четири, могат да бъдат представени като сбор на две прости числа.“ Шест е три плюс три, осем е пет плюс

три, десет е пет плюс пет... или седем плюс три. Разбираемо е за всеки! Само дето още никой не го е доказал...

Давоодбхой се замисли за част от секундата, после кимна.

— Ами, давай, Ранджит. Може и аз да вляза в някой от часовете ти.

През изминалите от този момент нататък години Ранджит започна да си дава сметка, че преподаването му носи истинска наслада. Всеки семестър го срещаше с ново ято амбицирани студенти, ежемесечно ходеше до строителната площадка на елеватора, а Наташа се превърна от умно момиченце в много умно момиче. А ако тревогите на Мира за подялбата на света между трите страни основателки на Pax per Fidem се споделяше и от други хора, то те не даваха знак за тревогите си. Операцията „Тих гръм“ в Южна Америка беше преминала точно толкова гладко, колкото и на Корейския полуостров. Броят на жертвите не беше много по-голям. Нуждите на лишеното от технологии население в двете страни бяха посрещнати бързо. Външният свят наблюдаваше, обсъждаше и изглежда, смяташе, че Pax per Fidem е свършил сравнително добра работа.

Ранджит знаеше, че успехът на мисията до голяма степен се дължи на сериозната предварителна подготовка. Седмици преди нападението двата оцелели американски самолетоносача били натоварени с всичко необходимо, като запасите били осигурени най-вече от Русия и Китай. След като подготовката приключила, самолетоносачите потеглили за Мексиканския залив — на „тренировъчна мисия“, — а всъщност били готови да окажат спешна продоволствена помощ веднага щом утихне ехото от атаката на „Тих гръм“. Дори Мира трябваше да признае, че организацията е била на ниво.

Тримата се наслаждаваха на ленива неделна закуска в градината. Ранджит подготвяше поредната си лекция на един от персоналните компютри, Мира следеше новините на друг, а Наташа, почти дванайсетгодишна, упражняваше кроула си в басейна. После Мира вдигна глава и въздъхна.

— Изглежда са на път да подпишат споразумение — съобщи тя на съпруга си. — Кения, Египет и другите страни, които зависят от

водите на Нил.

Той я погледна с усмивка.

— Надявах се, че ще се стигне дотук — каза той. Всъщност преди повече от половин година почти се беше заклел, че ще стане така, когато двете основни спореци страни бяха мобилизирали немалките си по численост и мощ армии и ги бяха пратили да се гледат страшно през границата. Пак тогава Съветът за сигурност на ООН ги беше удостоил с едно от красноречивите си предупреждения.

— Явно вече вземат на сериозно Съвета за сигурност. „Тих гръм“ не е шега работа — отбеляза замислено Мира.

Ранджит доказва интелигентността си като съпруг, въздържайки се от коментари в стил „Нали ти казах“. Ограничи се до следното:

— Радвам се, че са стигнали до съгласие. Слушай. Какво ще кажеш, ако следващият ми курс е върху хипотезата на Колац?

Мира го погледна стъписано.

— Не помня да съм чувала за такава хипотеза.

— Нищо чудно — подсмихна се Ранджит. — Повечето хора не са. Старият Лотар Колац така и не получил полагащата му се известност. Ето, ще ти покажа. — Обърна екрана, така че и двамата да го виждат. — Вземи кое да е число с не повече от две цифри. Е, системата работи и с големи числа, но отнема много време. И така, намисли ли си?

— Ами, нека е осем, да речем — каза Мира.

— Става. А сега го раздели на две и продължи да делиш, докато не стигнеш до последния възможен отговор, който е цяло число.

— Осем, четири, две, едно. Това ли имаш предвид?

— Да. Изчакай да ги запиша на компютъра... готово. Ще наречем това първото правило на Колац — когато числото е четно, го делиш на две, докато стигнеш до последното възможно цяло число. А сега си избири нечетно.

— Ами... пет?

Ранджит въздъхна.

— Добре, ще се придържаме към лесните. А сега прилагаме правило номер две. Ако числото е нечетно, умножаваме го по три и добавяме едно.

— Петнайсет... шестнайсет — пресметна Мира.

— Така. Стигнахме до четно число и прилагаме първото правило. Нека го запиша.

Ранджит бързо написа осем, четири, две, едно до първата колона от цифри и Мира вдигна вежди.

— Ха. На мен ми изглеждат еднакви.

Ранджит се усмихна широко.

— Точно в това е номерът. Вземаш кое да е число, без значение колко е голямо, и прилагаш двете правила. Делиш го на две, ако е четно, умножаваш по три и прибавяш едно, ако е нечетно. И всеки път получаваш резултат едно. Дори ако си намислиш голямо число... чакай, нека ти покажа.

Той вкара някакви инструкции от клавиатурата и после въведе начално число двадесет и седем. Прилагайки двете правила, компютърът изписа на екрана:

„81... 82... 42... 123... 124... 62... 31... 93... 94... 47... 141... 142... 71... 213... 214... 107...“, докато Ранджит не го изключи.

— Виждаш ли как числата подскачат нагоре-надолу? Интересно е да ги наблюдаваш, а понякога числата стават много големи — в Карнеги Мелън са експериментирали с числа с петдесет хиляди цифри — но рано или късно винаги се получава едно.

— Ами да — спокойно каза Мира. — Логично е.

Ранджит я погледна разгорещено.

— Ние, математиците, не се занимаваме с онова, което е очевидно по интуиция. Ние искаме доказателство! През далечната 1937-а старият Колац формулирал хипотезата си за всички числа, от едно до безкрайност. Но още никой не я е доказал.

Мира кимна разсеяно.

— Звучи интересно. — После вдигна ръка да заслони очите си, погледна към басейна и извика: — По-добре си почини, Таши! Ще се преумориш.

Ранджит стана да подаде хавлия на дъщеря си, но току поглеждала към Мира. Накрая се престраши да попита:

— Мира? Изглеждаш ми разсеяна. Нещо не е наред ли?

Тя го погледна с усмивка, после се разсмя с глас.

— Да не е наред? Не, Ранджит, тъкмо напротив. Е, още не съм ходила на лекар, но мисля, че пак съм бременна.

[1] Засега няма официално потвърждение, че хипотезата на Риман е доказана. Тя гласи, че нетривиалните нули на дзета-функцията имат реална част, равна на $\frac{1}{2}$. — Б.ред. ↑

31. НЕБЕСНАТА КУКА

За Мира де Сойза Субраманиан грижите за второто бебе бяха дори по-леки и приятни, отколкото за първото. Съпругът ѝ вече не се прибираше депресиран заради работа, в която не открива удовлетворение. Студентите го харесваха, той ги харесваше, а д-р Давоодбхой беше неизменно доволен от работата му. А и външният свят вече не ги тревожеше толкова. Е, все още имаше страни, които държаха на навика си да отправят заплахи към съседите, но на практика войните бяха останали в историята.

Освен това, въпреки негодуванието на Беатрикс Ворхулст, най-после се бяха преместили в своя собствена малка къща — „малка“ само в сравнение с дома на Ворхулст — само на няколко крачки от един от най-хубавите плажове, където водата беше топла и приканяща както винаги. Изобщо, семейната им идилия беше в съзвучие с новия световен ред. Малкият Робърт се плискаше в плиткото, а Наташа влизаше навътре, за да демонстрира впечатляващия си (а и очевидно наследствен, както не пропускаше да изтъкне Ранджит) талант на плувец — един от многото ѝ таланти всъщност, — а когато не плуваше, вземаше уроци по ветроходство от един съсед, който имаше малка яхта. Допълнителен бонус към новопридобитата им самостоятелност беше щедростта на мевроу Ворхулст, която се беше разделила с любимата си готвачка и с любимата прислужница на Наташа, за да спести на Мира грижите по домакинството. Друга разлика между двете бременности на Мира беше присъствието на Таши. Таши не създаваше никакви проблеми, дори напротив. Когато не печелеше грамоти по плуване — засега само на детски състезания, макар често да я виждаха как гледа сериозни спортни събития с присвити очи и явни намерения, — тя се изявяваше като първа помощничка на майка си. Благодарение на нейното съдействие Мира отделяше по няколко часа всеки ден да навакса пропуските си в областта на изкуствения интелект и автономното протезиране.

А беше пропуснала много. Но когато терминът ѝ наближи и тя започна да следи с трепет тялото си за началото на контракции, вече беше наваксала основното.

Е, скоро пак щеше да изостане, разбира се. Докато бебето се роди, отбие, научи се да използва гърне и тръгне на училище, Мира пак щеше да диша праха на колегите си. Това, уви, беше неизбежно.

Гневеше ли се Мира заради този тираничен закон на майчинството? Ситуацията очевидно беше несправедлива. Законът гласеше, че всяка жена, която иска да стане майка, трябва да се примири с неумолимия природен декрет, според който поне за известно време познавателните функции на ума ѝ минават на втори план. По всичко личеше, че ще мине доста време, преди Мира да се върне към кариерата си.

Определено беше несправедливо. Но пък в света имаше толкова много и различни неправди, така че Мира де Сойза Субраманиан не беше склонна да си губи времето с негодувание. Така стояха нещата и точка. Какъв смисъл имаше да се оплаква? След време и двете ѝ деца щяха да постъпят в колеж. Тогава щеше да е свободна и да разполага с още двайсет, трийсет, дори петдесет години продуктивен живот, които да посвети на загадките в избраното научно поприще.

Тайната беше в търпението. Не беше нужно да харесваш правилата на играта, за да се съобразяваш с тях. Игра, която по един или друг начин, дори може да спечелиш накрая.

И Мира, и Ранджит решиха, че са истински победители, когато Робърт Ганеш Субраманиан се роди. Като родители, те смятаха, че са ударили джакпота с две толкова хубави и здрави деца. Робърт беше енергично и засмяно бебе, което наддаваше на тегло и се развиваше по-бързо от очакваното. Започна да се обръща в люлката си дори по-рано от Наташа, а с гърнето се справи почти толкова бързо, колкото и тя. Всичките им приятели казваха, че по-красиво дете не са виждали, и не лъжеха при това. Робърт беше от онези бебета, чиято снимка производителите на бебешка храна охотно биха сложили на етикетите си.

И ако имаше някой, който да обича мъничкия Робърт повече и от родителите му, това беше малката Наташа, която всъщност не беше вече толкова малка и демонстрираше забележителен интерес към

спорта и образованието, както и умение да получава от родителите си всичко, което поиска.

Което, в този случай, беше да се грижи за бебето.

Е, не непрекъснато наистина. Избягваше например миризливите ситуации. Но обличането, разходките с количката, игрите — Наташа настояваше за привилегията да се занимава с тези неща и след кратко колебание в началото Мира отстъпи.

А Наташа се справяше добре. Когато Робърт мрънкаше или ревеше с цяло гърло, най-често тя се досещаше какъв е проблемът. А когато Мира поемаше грижата за малкия, Наташа имаше предостатъчно неща, с които да запълни времето си — с училище, с всекидневните тренировки по плуване, с приятелите... а най-често комбинираше интересите си, като канеше приятелите си да плуват с нея или наглеждаше Робърт, докато учеше английските неправилни глаголи или историята на Индия и нейните сателитни държави.

Всичко това, без съмнение, беше от полза за Мира. Наташа поемаше толкова голяма част от грижите по малкия, че майка им така и не изостана драстично с научните си занимания. А което беше добре за Мира, беше добре и за Ранджит, който беше влюбен в съпругата си така, както в деня на сватбата им.

Като цяло, нещата вървяха добре за Ранджит Субраманиан. Д-р Давоодбхой искаше от него само по един курс на семестър, но, по неговите думи, щом ще е един, защо да не е голям. Така Ранджит се премести от малките класни стаи в голямата аудитория, където се беше дивил на Йорис Ворхулст и неговите истории за световите от Слънчевата система. Вече не преподаваше на двайсетина студенти, а на сто. И това му даваше право на асистент — същата онази амбициозна млада жена, Рамиа Салгадо, вече защитила магистърската си степен, която се беше проявила по време на втория му семинарен курс; както и свободата да се занимава със свои собствени „проучвания“ през остатъка от всеки семестър. Давоодбхой намекна, че така щял да има време да подготвя следващия си курс от семинари.

Или, даде си сметка Ранджит, най-после да опознае родината — нещо, което се канеше да направи още от онзи далечен разговор с Мира, когато тя го смъмри за непростимите му пропуски в това отношение.

Сега идеята беше дори по-привлекателна, защото в света след „Тих гръм“ туризмът бележеше истински бум. Можеха например да се запишат за екскурзия с кораб по Нил — пътешествие, за което Мира мечтаеше от малка. Египет и Кения бяха разпуснали в голяма степен армиите си, а еколозите от всички заинтересувани страни разработваха пестящи водата способности, благодарение на които Нил вече стигаше за всички. Биха могли да заведат децата в Лондон — или в Париж, Ню Йорк или Рим, — за да им покажат какво представлява един наистина голям град. Биха могли да се спрат на норвежките фиорди, швейцарските планини или амазонските джунгли; биха могли да отидат къде ли не, но стана така, че докато преглеждаха туристически брошури, пристигна съобщение от Йорис Ворхулст. То гласеше следното:

„От майка разбрах, че планирате нещо като ваканция. Ще бъда на терминала поне седмица, броено от първи следващия месец. Защо не дойдете да видите докъде сме стигнали?“

— Не звучи лошо, ако се замислиш — каза Мира.

А Наташа възкликна ентузиазирано:

— Никак даже!

И дори Робърт, който правеше опити да се покатери по стола ѝ и слушаше всяка дума, нададе крясък, който Наташа преведе като „да“. Ето как четиричленното семейство се реши на първото си дълго пътуване заедно.

Ранджит чакаше с нетърпение да види Небесната кука и не само заради поканата на Ворхулст. Причините всъщност бяха две и първата от тях беше консултативният съвет, в който се беше включи преди години по настояване на Ворхулст. Задълженията му наистина бяха минимални, както беше обещал Йорис — никакви съвещания и никакво гласуване, защото, ако възникнеха въпроси, които си струват гласуването, решението щяха да вземат контролиращите проекта страни, а именно правителствата на Китай, Русия и Съединените щати. Все пак Ранджит получаваше ежемесечни доклади за напредъка на строителните работи. Но дори и в тях се усещаше тежката ръка на

големите три — значителна част от докладите беше строго секретна или просто оставаше неназована, скрита зад тайнствения термин „развойни дейности“. Ранджит беше ходил на строителната площадка само няколко пъти, и то за кратко. Не знаеше дали сега ще научи нещо повече, но нямаше търпение да отиде там.

Другата причина беше доста изненадваща. Семейство Субраманиан нямаше собствена кола — Мира и Ранджит предпочитаха да се придвижват с велосипеди, понякога и Наташа идваше с тях, малкият Робърт пък се возеше на специална седалка зад баща си, а когато им потрябваше по-сериозен транспорт, вземаха такси. Но от университета му обещаха служебен автомобил за пътуването до Небесната кука и ухиленият д-р Даваодбхой лично връчи ключовете на Ранджит.

— Колата дойде специално за теб — обясни той. — Працат я от Рах per Fidem. Нов модел от прозрачната Корея — сега, когато не се занимават с конструиране на оръжия, тамошните учени правят чудеса в цивилния сектор.

А когато му обясни на какво е способен симпатичният четириместен автомобил, Ранджит на свой ред се ухили до уши.

Спря пред къщата им и извика на Мира:

— Донеси ми кана с вода.

Тя го изгледа изненадано, но се подчини. Веждите ѝ се покатериха още по-високо, когато Ранджит махна тържествено капачката на резервоара и изля водата вътре, а след като запали двигателя и се заслуша в тихото му мъркане, Мира изпадна в тотално изумление.

Ранджит повтори обяснението на Даваодбхой.

— Бор — каза той. — Химическият елемент бор. Нарича се тягата на Абу-Хамед, не знам на кого е кръстена, вероятно на човека, който я е измислил. Борът е толкова жаден за кислород, че го изтегля без проблем от съединения като водата. А когато извадиш кислорода от водната молекула, какво остава?

Мира смръщи вежди.

— Ами, водород, но...

Ранджит се ухили и сложи пръст на устните ѝ.

— Но борът е ужасно скъп в сравнение с въглеродните горива, така че никой никога не се е занимавал сериозно с тази идея. Ала

накрая са му хванали цаката! Намерили са начин да „рециклират“ бора, така че да се използва отново и отново. И сега ще караме не просто нискоемисионна кола, а кола, която не бълва никакви отровни газове!

— Но... — подхвана отново Мира. Този път Ранджит ѝ запуши устата с целувка.

— Доведи Наташа и Робърт, а? — помоли я той. — И багажа ни. Хайде да видим как работи този водороден двигател!

А той, както се оказа, работеше много добре. Е, наложи се на два пъти да спират в бензиностанции, за да сипват вода в резервоара под скандализираните погледи на служителите, но малката кола се движеше не по-зле от всеки обикновен автомобил.

Бяха на десетина километра от терминала, когато Робърт нададе един от сърцераздирателните си писъци. Мира скочи на спирачките, но не внезапна опасност беше предизвикала писъка на детето, а вълнуваща гледка. Робърт подскачаше и сочеше (като едновременно с това крещеше: „Паяк!“ и „Катери се бързо!“ и „Много, много, много!“) към кабела на самата Небесна кука, който се различаваше смътно като нишка, която отразява слънцето. Но ако се вгледаш, онова, което пренасяше, се виждаше повече от ясно. Виждаха се товарните кабинки, които се катереха една след друга в небето и изчезваха в облаците.

— Ха — възкликна Ранджит. — Май вече са го пуснали, като гледам.

Така беше.

Успоредно на шосета беше построена железопътна линия и докато семейството на Ранджит пътуваше към терминала, ги изпревари влак — с цели четиридесет и два товарни вагона, които Наташа преброи развълнувано, — изпревари ги и изчезна в един от огромните хангари на комплекса. На входа за автомобили имаше охрана, но пазачите пропуснаха семейство Субраманиан с усмивка и ги насочиха към паркинга за специални гости.

Там ги посрещна красива азиатка, която се представи като асистентка на Йорис Ворхулст.

— Инженер Ворхулст чакаше с нетърпение да дойдете — уведоми ги тя, — но ви очакваше утре. Пътува насам. Искате ли да хапнете нещо?

Ранджит тъкмо отвори уста да приеме с благодарност, когато жена му го изпревари:

— Засега не, благодаря. По-добре да разгледаме, ако е възможно.

Възможно било. Стига да стояли настрана от товарните халета. И да внимавали за камионите и тракторите, разбира се, които пренасяха насам-натам незнайни и несъмнено безкрайно интересни предмети.

Ранджит обхвана с поглед трескавата дейност наоколо и с неохота си призна, че не разбира нищо.

— Какво ли не бих дал да разбере нещо повече за тази неща — каза той на семейството си.

Наташа сви устни.

— Ами — посочи тя, — онова голямото нещо е тласкач за йонна ракета, а другото до него май са въглеродни нанотръби в линейна форма... вероятно са част от слънчево платно...

Ранджит зяпна изумено дъщеря си.

— Откъде знаеш тези неща? — попита той.

Тя му отвърна с широка усмивка.

— Докато ти и мама говорехте с онази жена, двамата с Робърт отидохме да погледнем и аз прочетох това-онова на етикетите върху кашоните и сандъците. Мисля, че строят космически кораби в орбита!

— И си напълно права, Таши — извика познат глас откъм товарния хангар. — Два вече са готови.

Йорис Ворхулст беше категоричен — гладен бил и искал сваятна шриланкская храна, а ако те не искали да ядат, значи щели да поседят с него и да го гледат как се храни. Защото самият той вече от пет седмици бил на Небесната кука и току-що се бил върнал след инспекция на същите онези космически кораби, за чието съществуване се беше досетила Наташа.

— Небесната кука вече наистина действа — обясни доволно той. Двата автоматични космически кораба се трудели по почистването на НОО от изоставени космически апарати и зарязаните горивни резервоари на по-старите руски и американски машини. Откривали

обекта, прикачвали му компютърно контролирани слънчеви платна и го програмирали да се придвижи до „централната гара“. Там отломките претърпявали пълна трансформация. От опасни капани с непредвидимо движение те се превръщали в суровини за новите конструкции.

— Няма проблем да доставяме материал от Земята — каза Ворхулст между две хапки от фантастичното кърви, чиито достойнства призна дори Мира, — но защо да не използваме ресурсите, които така или иначе са горе?

— Значи това правите горе, в ниска околоземна? Събирате старо желязо, за да строите нови неща?

Ворхулст като че ли се сконфузи.

— Е, поводът да се кача горе беше третият кораб, който също е почти готов. Онзи, който ще лети за Луната. А роботите ни се трудят там вече няколко години. И откриха доста лавови тръби — като онези, за които ви разказвах в университета. Но ти сигурно вече знаеш за това.

— Ами не — оплака се Ранджит. — Не знам. Докладите до консултативния съвет бяха доста оскъдни.

— Да, така е — призна Ворхулст. — Надяваме се, че Големите три ще поотхлабят малко примката сега, защото онези тръби ще променят всичко. Едната е точно под Sinum Iridium — Залива на дъгите. Истинска красавица. Дълга е хиляда и осемстотин метра и третият кораб ще закара необходимото за запечатването ѝ оборудване, защото от отдела за лунно разработване имат планове за нея. Големите три искат туристи, представете си.

Мира го погледна скептично.

— Туристи? Последно чух, че в лунната колония живеели десетина души и струвало цяло състояние да им осигуряват храна и въздух за дишане.

Ворхулст се ухили.

— Преди беше така, вярно. Когато доставките ставаха с ракети от Земята. Но сега имаме Небесната кука! О, ще има туристи, помнете ми думата. А като допълнителна примамка Големите три сключиха сделка с Олимпийската асоциация.

Нетипично мълчалива досега, Наташа изведнъж наостри уши.

— Каква сделка?

— Да проведат състезание, което е невъзможно на Земята, Таши. Работата е там, че лунната гравитация е само 1,622 метра в секунда, така че...

Наташа вдигна ръце.

— Моля ви, д-р Ворхулст!

— Добре, добре. Лунната гравитация е само една шеста от земната. Това означава, че проведат ли се веднъж състезания на Луната, всички досегашни рекорди в спортните дисциплини, свързани с бягане и скокове, ще отидат на вятъра. Боя се, че дори тръбата при Залива на дъгите няма да е достатъчно висока и скачащите ще си удрят главите в тавана ѝ.

Ранджит не изглеждаше убеден.

— И мислиш, че хората ще изминат двеста хиляди километра само за да видят как неколцина атлети скачат високо?

— Убеден съм — отговори Ворхулст. — Аз, както и големите клечки от отдела за лунно разработване. Как да устоиш на състезание, което е невъзможно на Земята? Например, кой ще прелети най-бързо само със силата на мускулите си?

Ако беше очаквал отговор от Ранджит, остана разочарован. Но пък и Ранджит бе лишен от възможност да отговори, защото няколко чинии се разбиха на пода, когато Наташа скочи като ужилена.

— Страхотно! — извика тя. — Искам да отида! И ще спечеля, ще видите!

32.

ЗЛАТОТО НА НАТАША

И тя наистина отиде.

Не веднага, разбира се. Много работа имаше да се свърши, преди да се проведат първите лунни олимпийски игри — доста работа по самата Луна, и дори повече по Небесната кука, ако искаха да закарат пътници на Луната с поне приблизително добри шансове да пристигнат там живи. Сега, когато докладите станаха малко по-пълни, Ранджит ги изчиташе с точките и запетаите веднага щом пристигнеха, обзет от юношеския ентузиазъм, който Йорис Ворхулст беше запалил у него и състудентите му преди години.

За негово успокоение светът, изглежда, беше стъпил на правия път. Втората доза „Тих гръм“ беше отрезвила някои от най-безотговорните световни лидери. Семинарите на Ранджит вървяха достатъчно добре, за да е доволен д-р Давоодбхой, а малкото му семейство все така беше източник на радост и спокойствие.

Особено Наташа. След няколко години ѝ предстоеше постъпване в колеж, но това не беше проблем. Далеч по-трудна беше подготовката ѝ за лунните олимпийски игри, обещани от д-р Ворхулст. В сравнение с тренировките за това състезание подготовката за които и да било други олимпийски игри приличаше на десетминутно сутрешно разкършване срещу образуване на паласки.

Разбира се, Наташа не беше единствената, която тренираше за това безпрецедентно състезание. Млади атлети по целия свят се питаха дали има начин да влязат във върхова форма за надпреварата по летене. А понеже подготовката трябваше да се извършва в тираничните условия на безкомпромисната земна гравитация, освен всичко останало се изискваше и сериозна изобретателност.

Към полета на собствена „тяга“ можеше да се подходи по два начина. „Балонистите“ вярваха в използването на пълни с газ мехури с всякаква форма и размер, които поддържаха атлетите във въздуха, така че те да впрягат цялата си мускулна сила във въртенето на перка.

Небесните колоездачи от друга страна предпочитаха да правят всичко единствено с мускулите си. За тях производителите на спортни стоки измислиха широка гама от задвижвани с перка устройства. Благодарение на нанотръбите от въглерод-60 — същите молекули, които бяха превърнали Небесната кука от мечтателски брътвеж в действащо транспортно средство — тези устройства бяха толкова леки, че дори на Земята можеха да се вдигнат с една ръка, а на Луната... с един пръст!

Уви, никой от тези амбициозни атлети не разполагаше с тренировъчна зала, където гравитацията да е шест пъти по-слаба от земната. Справяха се както могат, обикновено с помощта на специални противотежести, които имитираха лунната гравитация. А това означаваше, че изобретателност не стига. Нужни бяха и много пари.

Сума, която далеч би надхвърлила финансовите възможности на един университетски преподавател, но за щастие, усилията на Наташа получиха значителна подкрепа от шриланкци на високи постове. Дори онези, които не се интересуваха особено от спортни състезания, се гордееха искрено с факта, че Шри Ланка се е превърнала в световен портал към космоса. Затова нужната сума беше гласувана, отпусната и в предградията на Коломбо беше издигнат голям гимнастически салон с лунна гравитация. Там Наташа можеше да се упражнява колкото ѝ душа иска.

Салонът беше само на десетина минути път с кола от дома им, така че семейството на Наташа често наминаваше да погледа. И не само да погледат; Робърт се захласваше и не изпускаше и за миг от поглед така си, която хвърчеше в „небето“ на салона. Още повече му хареса, когато в програмата се освободи пролука и той на свой ред получи шанс да полети.

Разбира се, Наташа не беше единствената с достъп до нискогравитационния салон. Обнадеждени кандидати от целия остров подаваха молби да си опитат късмета и уменията с машините и трийсетина получиха тази възможност. Но Наташа Субраманиан неизменно ги побеждаваше всичките.

И в деня, когато отборът на Шри Ланка най-после се строи на терминала, готов за първото си космическо пътешествие, именно Наташа беше състезателят, на когото островът възлагаше надеждите си за победа.

Когато видя цените, които туристическите компании рекламираха за лунните олимпийски игри, Мира въздъхна издълбоко.

— О, Ранджит — простена тя с ръка на сърцето. — Не можем да оставим Таши сама горе, но как да отидем?

Ранджит побърза да я успокои. Семействата на състезателите щяха да получат значителна отстъпка. Както и членовете на консултативния съвет, Ранджит включително, и като приспаднаш двете отстъпки, цената на пътуването ставаше само безобразно висока.

Но не и невъзможна. Така че Мира, Ранджит и Робърт се озоваха на терминала. Като всички други по света, които разполагаха с телевизор — тоест почти всички, по груби сметки — и те бяха гледали възторжените репортажи за преустройството, позволило на Небесната кука да превозва пътници. Знаеха как работят пътническите капсули и какво е усещането да се носиш към небето с постоянна скорост от метри в секунда.

Не си бяха давали напълно сметка за друго обаче — колко много секунди, дори при тази скорост, ще отнеме преходът от Шри Ланка до Залива на дъгите. Един уикенд определено не им стигна.

След първите десетина дни бяха стигнали едва до долния слой на пояса на Ван Ален, пак тогава се наложи да влязат в специално защитно убежище — заедно с другите семейства на борда, — което да ги предпази от смъртоносната радиация на пояса. Въпросното убежище се състоеше от оборудвани с тройна защита спални и санитарни помещения на капсулата. Те включваха тоалетни, комично миниатюрни бани и двайсет изключително тесни кушетки окачени по пет една над друга. На влизане в убежището пътниците имаха право да внесат специалното облекло, с което са облечени (изключително леко, за да се пести товар, и незадържащо петна и мръсотия, доколкото това беше по възможностите на текстилните технологии, защото за пране и дума не можеше да става), лекарства при необходимост и нищо друго. Нищо. Включително и най-вече — чувство за срам и неудобство.

На Робърт убежището не му хареса. С внучето на друго от семействата се надпреварваха кой ще плаче по-сърцераздирателно. Липсваше му по-голямата (макар и минимална сама по себе си) свобода на незащитената капсула с нейните тъмни къшета, ластиците

за упражнения и прозорците — дълги, тесни и плътни, но все пак милостиво прозрачни. Но най-вече му липсваха познатите легла със свое собствено осветление, екрани и достатъчно пространство да се обърнеш, почти като в среднестатистически ковчег. Дори достатъчно широки, за да си поканиш гости от време на време, стига с госта да сте в строго интимни отношения.

Първият им престой в убежището трая само четири дни. После отново се озоваха в чисто пространство... за девет дни, след което сирените се включиха отново. Време беше да се приберат в убежището за прехода през горния слой на пояса на Ван Ален.

Космическите пътешествия бяха станали възможни за обикновения човек. Но със сигурност не бяха лесни. Нито особено приятни.

Когато излязоха от горния слой на пояса на Ван Ален, се случи нещо странно. Робърт се беше втурнал към любимото си място — двуметровата ивица дебела пластмаса, която беше основният им прозорец към вселената отвън. Мира нахлузваше каишите на ластичната люлка, а Ранджит се чудеше дали да не се мушне в собственото си легло, за да подремне на спокойствие, когато момченцето се върна с подскоци и писъци на вълнение. На Робърт му се разбираше трудно дори в спокойно състояние, а когато беше превъзбуден, речта му ставаше съвсем нечленоразделна. Нито Мира, нито Ранджит различаха друго, освен „риба“. Детето не можеше или не искаше да обясни, а Наташа не беше подръка, за да превежда. Можеха да разчитат само на тригодишното момиченце, което пътуваше със семейството си в тяхната капсула. То се заслуша мълчаливо в разговора им, после, все така без да обелва дума, дръпна Робърт настрана и се зае да го учи на нещо, което приличаше на бойно изкуство.

Това беше малката Лео, дъщеричка на двойката от Тайпе. Семейство Кай наброяваше общо шест души, включително две възрастни дами — майките на господин и госпожа Кай. Семейството се занимаваше с хотелиерство и бизнесът им очевидно вървеше повече от добре, иначе не биха били сред първите истински туристи, на които разчиташе Олимпийският комитет. Същото важеше за семейството от

Южна Корея и за младата двойка от Казахстан. Норвежкото семейство може и да не беше червиво с пари, но пък едно от децата им щеше да участва в състезанията по дълъг скок, така че ползваха отстъпка в цената.

Проблемът със седемнайсетте спътници на семейство Субраманиан беше езиков — никой от тях не говореше английски, още по-малко тамилски или синхалезе. По-младата госпожа Кай владееше свободно френски, така че Мира имаше с кого да си говори. Останалите общуваха помежду си на руски, китайски и нещо като немски, прецени Ранджит, което изобщо не му помагаше.

Отначало поне. Но пък време имаха предостатъчно. Седмици до междинната точка, още толкова седмици до крайната, където капсулата им поемаше по лунна траектория, после още ден-два до кацането в Залива на дъгите.

Именно по време на последния преход Мира и Ранджит не се отделяха от екраните, защото тогава се провеждаха квалификациите в лунната олимпиада. Финалът щеше да е пряк двубой между един крилат летящ и един балонист. Седем крилати бяха отпътували, за да вземат участие в състезанието... и докато семейство Субраманиан изминаваха последния етап от полета си, а Луната висеше гигантска отвъд прозорците, дъщеря им беше обявена за победител в квалификациите.

Междувременно пътниците в капсулата бяха научили по някоя и друга дума от езиците, които се говореха на борда, и използваша наученото, за да поздравят семейство Субраманиан.

Наташа посрещна семейството си при елеватора от повърхността до олимпийското село. Беше щастлива, не спираше да говори и за изненада на Ранджит, беше придружена от висок млад мъж с цвят на кафе от Бразилия. И двамата бяха с оскъдното облекло, което носеха всички тук — в среда, чиято среднодневна температура се движеше около двадесет и три градуса по Целзий.

— Това е Рон — представи го Наташа на родителите си. — Роналдиньо. Бягане на сто метра.

Едва когато Мира и Ранджит си направиха експеримента да видят дъщеря си през очите на Роналдиньо от Бразилия, двамата си

дадоха сметка, че петнайсетгодишното им момиче е заприличало на привлекателна млада жена. За изненада на Ранджит Мира не изглеждаше притеснена. Здрависа се топло с Роналдиньо, а малкият Робърт само го избута от пътя си и се хвърли с рев да прегръща каква си.

След като нацелува малкия, Наташа прошепна нещо в ухото на Рон и той кимна.

— Приятно ми беше да се запознаем — каза той на родителите ѝ и изчезна с дългите крачки на забавен каданс, които ниската лунна гравитация поощряваше.

— Трябва да тренира — обясни Наташа. — Моето състезание е утре, но неговото е чак в сряда. Той ще прибере багажа ви, така че с вас можем да идем да хапнем нещо свястно. — Хвана Робърт за ръка и го поведе. С нейна помощ братчето ѝ бързо усвои нелошо подобие на стъпката, която Рон беше демонстрирал. Ранджит не можеше да се похвали със същото. Откри, че е по-лесно, макар и не толкова изящно, да се придвижва със забавени скокове.

Не беше далеч, а когато стигнаха, решиха, че си е заслужавало усилията. Храната нямаше нищо общо с пресования фураж от капсулата — салатата, месни крокети и свежи плодове за десерт.

— Повечето ги карат от Земята — обясни Наташа, — но ягодите и някои от продуктите за салатата ги отглеждат в друга тръба тук.

Но не храната интересуваше родителите ѝ. А Наташа — как се справя и как се чувства. Дъщеря им пък искаше да чуе за пътуването им и ги слушаше с търпеливата усмивка на ветеран, който вече е минал през всичко това. Разказаха ѝ за случката с „рибата“ и тя попита Робърт на собствения им бебешки език, но той се интересуваше повече от кексчето в чинията си, отколкото от разясненията.

— Казва само, че е видял през прозореца нещо, което приличало на риба. Странно. Някои от хората тук също споменаха, че са видели нещо по пътя насам.

Мира се прозина.

— Сигурно е било замръзнала астронавтска урина — каза сънливо тя. — Помните ли онези истории как екипажите на мисиите „Аполо“ уж били видели космически светулки? Таши, ти не спомена ли нещо за стая? С истинско легло?

Стая имаше, както и легло, при това не какво да е, а широко цели деветдесет сантиметра, достатъчно, за да се сгушат в него Мира и Ранджит. Гледката на това царско легло беше неустоима. Само кратка дрямка, каза си Ранджит, прегърнал жена си, която вече спеше. А после ще ида да разгледам това невероятно място... е, след като най-после си взема истински душ.

Такова беше твърдото му намерение. Не беше виновен, че се успа. Събуди го Мира — буташе го по рамото с думите:

— Рандж? Спиш вече четиринайсет часа. Ако станеш сега, ще имаме време да закусим и да разгледаме тръбата, преди да тръгнем за състезанието.

Повечето олимпийски състезания бяха наблюдавани от стотици хиляди зрители. В сравнение с тях непосредствената публика на първите лунни игри беше нищожна. По стените на тръбата бяха закрепени хиляда и осемстотин седалки от лек материал и пак толкова бяха зрителите. Семейство Субраманиан извади късмет и местата им бяха на няма и стотина метра от линията на финала.

Докато вървяха натам, Ранджит си даде сметка, че отдавна не се е чувствал толкова добре. Наспал се беше до насита, взел си беше бърз душ с истинска, пък била тя и рециклирана вода — само трийсет секунди според вградения таймер, но пък за трийсет секунди можеше да се намокриш предоволно, — а после и бързата разходка из тръбата. Изобщо, денят беше започнал чудесно. Очаквал бе жилищните помещения да са в тръбата със стадиона, но те всъщност се намираха в съседна, по-малка тръба, свързана с олимпийската посредством изкуствено изграден тунел.

Но важното беше, че е тук! На Луната! Със скъпите си съпруга и син в деня, който с малко късмет можеше да остане паметен в живота на скъпата му дъщеря!

Макар налягането на изкуствено създадената атмосфера в тунелите да беше едва наполовина колкото земното налягане на морското равнище, въздухът беше щедро обогатен с кислород. Този факт беше от по-голямо значение за балониста, прекия съперник на Наташа, Пайпър Дуган, отколкото за самата нея, макар че при слабата лунна гравитация му беше достатъчен капацитет от трийсетина

кубически метра водород, за да се издигне. Дуган беше австралиец. Появи се, придружен от трима помощници на въжетата, които имаха грижата машината да не избяга. Водородният цилиндър с обтекаема форма се носеше над главата му.

С появата му на стадиона невидим оркестър подхвана химна на Австралия и голяма група в другия край на трибуните полудя.

— Охо — прошепна Мира в ухото на Ранджит. — Едва ли има достатъчно шриланкци тук, за да аплодират Таши.

Нямаше, естествено, но пък имаше голям контингент от съседна Индия и дори по-голям от хора с други националности, които даваха предпочитанията си на едно младо момиче от малък остров. Когато Наташа тръгна към старта, зад нея вървеше само един помощник, който носеше нещо като велосипед без колела, но с тънки като паяжина крила. И нея я посрещна музикално изпълнение — вероятно химнът на Шри Ланка, макар Ранджит да не знаеше, че има такъв, — но той веднага потъна във виковете на публиката, подкрепяща Наташа. Скандирането продължи и докато помощниците прикачваха състезателите към техните машини — Пайпър Дуган висеше от водородния си резервоар със свободни ръце и крака, които да въртят педалите; Наташа бе седнала под ъгъл от четиридесет и пет градуса на небесното си колело.

Музиката спря. Скандирането утихна. За миг се възцари мълчание... а после се чу пукотът на пистолета за начало на състезанието.

В началото Дуган се устреми хоризонтално напред, а небесното колело на Наташа пропадна с пет-шест метра, преди тя да е набрала скорост.

А после започна да настига съперника си.

Почти до края на разстоянието двамата се движеха рамо до рамо, подкрепяни ентузиазирано от публиката — и не само от шепата зрители на Луната, а и от стотиците милиони, които наблюдаваха състезанието от Земята.

На двайсетина метра от финала Наташа изпревари съперника си. Прекоси линията със значителна преднина и виковете, крясъците и скандирането на хиляда и осемстотинте зрители бяха най-силният шум, който Луната беше чувала от много, много години.

Обратното пътуване към Земята беше точно толкова дълго и неприятно като пристигането, но този път поне Наташа беше с тях — Наташа, която береше плодовете на своята победа.

Те бяха доста впечатляващи при това. Личният ѝ екран не угасваше и за миг, поздравителни съобщения пристигаха от всичките ѝ познати, както и от много хора, които никога не беше виждала. Сред тях бяха президентите на Русия, Китай и Съединените американски щати, както и лидерите на почти всички други страни от Обединените нации. Също д-р Дхатусена Бандара от името на Pax per Fidem, всичките ѝ бивши съученици и учители, приятелите и родителите на приятелите. Както и онези, на чието мнение Наташа държеше най-много, като Беатрикс Ворхулст и цялата домашна прислуга в имението Ворхулст. Да не споменаваме другата категория, която искаше това или онова от нея — телевизионни предавания, които молеха за интервю, представители на няколко десетки движения и благотворителни организации, които я призоваваха да направи дарение. Не на последно място получи поздравления от Международния олимпийски комитет, който обеща на новата си шампионка място в планираното състезание с космически кораби на слънчеви платна, което щяло да се проведе веднага щом в НОО бъдат построени достатъчно такива апарати, които да се заемат с неотложната задача по колонизирането на Слънчевата система.

— Явно натискът от Големите три се увеличава — заяви подозрително Мира. — Пришпорват нещата за свои собствени цели.

Ранджит я потупа по рамото.

— И какви са тези цели? — попита търпеливо той. — Според теб те така или иначе вече са сложили ръка почти на всичко.

Мира го погледна и сбърчи нос.

— Ще видиш — каза тя, макар да не стана ясно какво точно ще види Ранджит.

Наближаваха горния слой на пояса на Ван Ален, когато количеството на съобщенията намаля дотолкова, че и спътниците им да проведат отлаганите досега разговори с домашните си. Този път спътниците им в капсулата бяха шестнайсет — две богати български семейства, макар че откъде идваше богатството им Ранджит така и не разбра, и шепа не по-малко богати канадци. (В техния случай дойната

крава бяха петролните находища в Атабасканските катранени пясъци.) Ранджит не чувстваше нужда да се извинява на спътниците си защото Наташа е задръстила комуникационните канали. Но и те нямаха претенции.

— Бог да я благослови — каза най-възрастната от канадките. — Такива прекрасни неща не се случват често на млади девойчета като нея. Пък и новинарският канал си работи. Емисиите пак са пълни с истории за летящи чинии. А за Египет и Кения чухте ли?

Не бяха, а когато чуха, се зарадваха не по-малко от всички останали. Кения и Египет не само; се бяха споразумели да ползват съвместно нилските води, а на внезапно организирани референдуми хората бяха гласували двете страни доброволно да се присъединят към проекта по прозрачността.

— Но това е чудесно! — възкликна Ранджит.

Точно тогава зазвъняха радиационните сирени и стана време всички да се приберат в убежището.

Ранджит въздъхна и тръгна натам. Наташа го последва, хванала майка си за ръка и потънала в разговор с едно от канадските момичета.

За няколко минути всички се събраха в спалното помещение, като сирените звучаха през цялото време. Мира тъкмо оправяше нелепо тънката възглавница на койката си, когато изведнъж спря, огледа се и попита:

— Къде е Робърт?

Отговори един от канадците:

— Преди минутка го видях до вратата.

Това беше достатъчно. Ранджит вече излизаше на бегом през същата тази врата, като викаше момчето по име през воя на сирените. Бързо откри сина си — детето зяпаше многоцветното петно на Ван Аленовия пояс през прозореца — и още по-бързо го завлече обратно в убежището. Затвори вратата и се обърна да успокои Мира и Наташа, както и другите, които се бяха струпали на входа.

— Нищо му няма — оповести той. — Попитах го какво го е прихванало, а той пак подхвана за някаква риба.

Хората въздъхнаха облекчено и се разприказваха. Възрастната канадка сви замислено устни и попита:

— Видял е риба, така ли? Защото по новините съобщиха, че доста хора са видели разни неща от Небесната кука — метални неща,

заострени в двата края. През погледа на едно дете може би приличат на риби.

— Същите неща, които хората уж виждали навсякъде — потвърди зет й. — Мислех, че е поредната масова психоза, но вече не знам. Може пък да е истина.

В същото това време онези съвсем истински девет-ръкокраки водеха разгорещени спорове в малките си кораби с форма на канута.

Решението да изключат щитовете, които ги скриваха от погледа на примитивните земляни, им се беше сторило добро в началото. Оттогава обаче всички девет-ръкокраки говореха един през друг по теснолъчевата комуникационна мрежа, която им позволяваше да общуват, без да бъдат засечени от земляните. Дискусиите им имаха само една тема — правилно ли бяха постъпили?

В опит да си отговорят на този въпрос общият правилник беше изтеглен и разпратен на всички, за да го проучат отново. Експертите по комуникациите между девет-ръкокраките и големите галактици размишляваха дълго време, преди да излязат с мнение. И понеже от малки бяха обучавани да тълкуват и разбират всеки нюанс на всяка инструкция, издавана някога от големите галактици, мнението им се уважаваше от всички, а становищата им рядко се оспорваха.

Изразено с терминологията на земните адвокати, мнението им гласеше следното: големите галактици изрично бяха забранили на девет-ръкокраките да осъществяват комуникация с човешката раса. В същото време заповедите не упоменаваха дали девет-ръкокраките да пазят присъствието си в тайна от тях.

Следователно, експертите изказаха становище, че големите галактици не биха имали основание да ги накажат сурово за стореното. А, отбелязаха експертите, в архивите са налице достатъчно данни, които сочат, че големите галактици притежават някаква концепция за справедливост и основателност, или поне нещо от този род. Вероятно биха ги смъррили. Възможно беше дори да ги накажат. Но едва ли щяха да стигнат дотам, че да унищожат цялата раса на девет-ръкокраките.

Другите клиентски раси на големите галактици изобщо не биха поели подобен риск. Едно-точка-петиците със сигурност не биха го

сторили. Също и машинно-складираните. Някоя от подчинените на големите галактици раси не притежаваше необходимото чувство за хумор, нито си бе позволявала някога подобна простъпка. До този момент обаче.

33.

ЧАСТНИ ПРОБЛЕМИ НА ФОНА НА ЕДИН ЛИКУВАЩ СВЯТ

Водите на река Нил навярно никога повече нямаше да представляват заплаха за световния мир, защото и в Кения, и в Египет населението беше гласувало в полза на *Rex per Fidem*. Дори преди миротворците на *Rex per Fidem* да стъпят на тяхна територия, екипи от кенийски хидролози бяха допуснати в контролните зали на Асуанската язовирна стена, а двете страни бяха отворили ракетните си бази за международен контрол. Скоро след това принципите на прозрачността бяха наложени и на тежката им промишленост, доколкото имаха такава.

И не бяха последните. Четирите страни от южната половина на Африка, които си оспорваха водите на едно езеро със средни размери, видяха какво сполетя една от тях, която бе имала неблагоприятното да прати военна сила срещу останалите три. Когато въпросната страна — след като беше надлежно предупредена и не обърна внимание на предупреждението — опита вкуса на „Тих гръм“, останалите три се присъединиха заедно с нея към *Rex per Fidem*.

И тогава дойде големият пробив.

Република Германия дебатира, спори, а накрая реши да проведе свой референдум. Ужасяващите спомени за изгубени войни надделяха над опасното немско чувство за съдбовност. И там населението гласува в полза на *Rex per Fidem*. Германия отвори границите си за Обединените нации, разпусна символичната армия, която бе поддържала дотогава, и подписа световната проектоконституция, подготвена от *Rex per Fidem*.

Дошло беше време хората на Земята да ликуват.

Само две неща помрачаваха щастието на семейство Субраманиан. Първото споделяха с цялата човешка раса, а именно нахалните малки привидения, които се появяваха навсякъде — в

големите градове нощем, във въздуха над кораби в морето посред бял ден, дори — навярно като „рибата“ на малкия Робърт — в космоса. Някои хора ги наричаха „бронзовите банани“, други — „летящи подводници“, трети им прикачаха имена, които не бива да се записват черно на бяло. Само по един въпрос имаше единодушие — никой не знаеше какво представляват. Убедените уфолози ги провъзгласяваха за окончателното доказателство, че летящите чинии съществуват. Убедените скептици подозираха, че една или повече от суверенните държави са конструирали мистериозно оръжие от ново поколение.

Но всички бяха съгласни по един въпрос — че никой от тези обекти не е причинил вреда на човешко същество. Затова не след дълго комиците започнаха да разказват вицове за тях, а хората бяха принципно неспособни да се страхуват от нещо, на което се смеят.

Но за семейство Субраманиан съществуваше още един проблем.

Малкият Робърт беше проходил по-рано от повечето деца, но откакто се върнаха от Луната, родителите му забелязаха нещо странно. Беше нещо като традиция цялото семейство да играе с Робърт в промеждутъка между банята и лягането. Каката викаше братчето си да му покаже нещо интересно и Робърт се отделяше от сигурната опора на майчиното си коляно. Само че понякога, без никакво предупреждение, Робърт преплиташе крачетата. И падаше като чувал с картофи. Лежеше на пода със затворени очи. След миг клепачите му потрепваха, отваряха се и той се изправяше предпазливо, мърмореше си нещо и се хилеше щастливо както обикновено, после тръгваше към Наташа.

Това беше ново... и плашещо.

Не и за Робърт. Той сякаш дори не го забелязваше. Но след няколко дни проблемът се повтаряше. И после пак.

Това беше и единственото петънце върху иначе идиличното щастие на Мира и Ранджит.

Опитваха се да не наливат масло в тревогата си, защото във всяко друго отношение Робърт пращеше от здраве. Но все пак се тревожеха. Чувстваха и вина, особено Ранджит, защото именно той беше допуснал Робърт да избяга от убежището, когато капсулата им навлизаше в

горния слой на пояса на Ван Ален. Ами ако е имало достатъчно радиация, за да навреди на детето?

Мира не вярваше в това и за секунда, но не беше сляпа за тревогата в очите на съпруга си. Решиха да потърсят медицинска помощ.

Консултираха се с най-добрите и опитни лекари. Където и да заведяха сина си, славата на Ранджит беше на тяхна страна. Лекарят, който излизаше да ги посрещне, не беше някой трийсетинагодишен новак, току-що слязъл от студентската скамейка (и следователно запознат с най-съвременните медицински теории). Не, посрещаха ги шейсетинагодишни доайени, натрупали опита на предишните поколения и издигнали се най-малко до шеф на отделение. Всички те се чувстваха поласкани, че прочутият д-р Ранджит Субраманиан е избрал именно тяхното лечебно заведение — болница, клиника, лаборатория и прочие, — и всички те имаха да им съобщят една и съща лоша новина.

Робърт бил здраво дете в почти всяко отношение. Във всяко, освен в едно. На някакъв етап нещо се било объркало. „Мозъкът е много сложен орган“ — казваха всички те или поне това имаха предвид, дори онези, които намираха друг начин да съобщят лошата новина. Може да е било неочаквана алергия, травма по време на раждането, скрита инфекция. Нямаха различия и по отношение на следващата лоша новина. Всички те със съжаление заявяваха, че не съществува лекарство, хирургична процедура или нещо друго, което да върне Робърт към „нормалното“ му състояние, защото всичките им тестове и изследвания показваха, че синът на Ранджит Субраманиан и Мира де Сойза бележи регрес. По някаква причина интелектуалното му развитие беше забавило обичайните си темпове.

Мира и Ранджит вече се бяха консултирали с дълъг списък от специалисти. Един от тях, педиатър и специалист по патологията на речта, ги изплаши сериозно.

— Робърт е започнал да изпуска съгласни звуци — „аня“ вместо „баня“ и „обедител“ вместо „победител“ например — обясни той. — Забелязали ли сте да говори с вас по същия начин, по който говори с другарчетата си? — И двамата родители кимнаха. — На неговата възраст повечето деца вече са свикнали да модифицират речта си в зависимост от този, с когото говорят. Когато се обръща към вас,

вероятно ще каже „подай ми това“, а на приятелче ще каже „дай ми т;ва“. Стои и въпросът с членоразделността на речта. Вие сигурно му разбирате всичко, което казва, но дали е така с приятелите и роднините?

— Не винаги — призна Ранджит.

— Всъщност почти никога — поправи го Мира. — И това понякога разстройва Робърт. Но няма ли шанс това да се промени с възрастта?

— О, да — категорично заяви лекарят. — Алберт Айнщайн е говорел още по-зле като малък. Но все пак трябва да го наблюдаваме и следим внимателно.

Но когато Мира постави същия въпрос на следващия лекар, той се ограничи с думите:

— Винаги можем да се надяваме, д-р Де Сойза.

Следващият беше още по-прямо:

— Понякога просто не можем да оспорваме Божията воля.

Никой не каза, че:

— Има някои специфични неща, с които можете да помогнете на Робърт.

И да имаше такива неща, медицинската професия, изглежда, не знаеше за тях. А и „напредъкът“ в диагностицирането на Робърт беше свързан с някои доста неприятни епизоди. Като рентгеновата снимка на главата, когато се наложи да го вържат за количката. Или когато му обръснаха косата, за да облепят скалпа му с магнитна лента. Или когато го овързаха за друга количка, за да го вкарат сантиметър по сантиметър в овала на ядрено-магнитния резонанс. В резултат на всичко това малкият Робърт Субраманиан, който не се беше страхувал от нищо в краткия си живот, сега започваше да плаче при вида на бяла престилка.

Все пак медицината беше направила нещо полезно за малкия Робърт. Лекарите му предписаха лекарства, които контролираха падането — наричаха го „малката болест“, за да го разграничат от истинската епилепсия, за каквато не ставало дума в неговия случай. Робърт вече не падаше. Но нямаше лекарство, което да го направи умен колкото връстниците му.

А после, една сутрин на вратата се почука. Ранджит вече се готвеше да тръгва с колелото към университета и когато отвори, насреща му стоеше Гамини.

— Мислех да се обадя предварително — каза той, — но се уплаших, че ще ми кажеш да не идвам.

Ранджит не губи време в празни приказки, а го прегърна и плесна по гърба.

— Глупости — отвърна той на своя най-стар и най-добър приятел. — Аз пък си мислех точно обратното. Боях се, че си ми сърдит, задето отхвърлих предложението ти преди години.

Гамини се усмихна унило.

— Работата е там — смотолевя той, — че вече не знам дали не си бил прав. Може ли да вляза?

Разбира се, че можело да влезе. Мира го прегърна, Робърт — също. Естествено, Робърт се превърна в център на вниманието, защото Гамини не го беше виждал преди, но момченцето скоро се отегчи и отиде да реди пъзел с готвачката, а възрастните седнаха на верандата.

— Не виждам Таши — отбеляза Гамини и пое чашата си с чай.

— Кара уиндсърф — обясни Ранджит. — Напоследък често излиза в морето. Казва, че тренира за голямо състезание. Е, а теб какво те води в Шри Ланка?

Гамини сви устни.

— Знаете, че тук предстоят президентски избори, нали? Баща ми смята да напусне Рах per Fidem и да се кандидатира тук. Надява се, че ако го изберат, ще може да вкара Шри Ланка в общността.

Ранджит искрено се зарадва.

— Браво на него! За по-добър президент не можем и да си мечтаем. — Замълча и Мира изрече онова, което той се колебаеше да каже.

— Не изглеждаш въодушевен, Гамини. Някакъв проблем ли има?

— Има и още как — каза той. — Куба.

Не беше нужно да казва повече, защото Мира и Ранджит следяха събитията там. Самата Куба беше на крачка от референдум, който да реши приобщаването ѝ към общността на Рах per Fidem.

По всичко личеше, че хората ще гласуват в полза на присъединяването. Куба се беше отървала без обичайните кръвопролития на другите страни от третия свят. Фидел Кастро беше направил много грешки, но покрай тях беше оставил и някои добри неща — населението беше високообразовано, страната разполагаше с изобилие от добри лекари, медицински сестри и друг помощен персонал в областта на здравеопазването; имаха традиции и в борбата с вредителите. И нито един кубинец не беше умрял от гладна смърт през последния половин век.

Но едновременно с това Кастро беше налял масло в партизанските страсти. Някои от синовете и внуците — и дъщерите! — на кубинците, които се бяха били в името на революцията по целия свят, не бяха забравили това. Малцината оцелели — макар и на почтената възраст от осемдесет и повече години — и досега знаеха как да натискат спусък и да взривяват бомби. Колко бяха? Във всеки случай недостатъчно, за да поставят под съмнение резултата от всенародното допитване. Когато гласовете бяха преброени, стана ясно, че над осемдесет процента от гласувалите са дали своя вот за разоръжаването, мира и новата конституция. Само че дванайсет представители на *Raх per Fidem* бяха попаднали под обстрел, девет бяха ранени — старите борци за социализъм умееха да си служат с огнестрелно оръжие, — а двама от ранените починаха.

— Е, да, неприятен, трагичен инцидент — каза Ранджит след кратко мълчание, — но какво общо има това с Шри Ланка?

— Има общо с Америка — гневно обясни Гамини. — И с Русия и Китай също, защото те си мълчат. Но основно с Америка, защото тя настоява да прати контингент от шест взвода американски пехотинци. Пехотинци! С автоматично оръжие и дори с танкове! А уж самата идея на *Raх per Fidem* е никога да не прибъгваме до смъртоносни оръжия!

Възцари се кратко мълчание. А после Мира кимна, каза: „Разбирам“ и спря дотук. Останалото довърши Ранджит:

— Хайде, Мира, давай. Била си права от самото начало. Полага ти се едно „Нали ти казах“.

34.

ПЕНТАМИНО И КОЛИ

Наташа Субраманиан упражняваше обръщане по вятъра в плитчините близо до дома на родителите си, когато видя странната жълта кола. Наближаваше по една от уличките към плажа и забавяше колебливо на всяка пресечка. Когато най-после зави, го направи по уличката, на която се намираще къщата на Субраманиан. Изправена на дъската за уиндсърф, Наташа не виждаше самата къща, но ясно виждаше съседната уличка. Колата не се появи там. Значи беше спряла пред някоя от къщите на тяхната пресечка и Наташа се чудеше дали не е спряла точно пред тяхната.

Усещаше също така, че е наближило време за обяд, а значи беше и време да поема към брега. Направи го и видя, че колата наистина е свърнала в алеята пред тяхната къща... и междувременно е претърпяла необикновена промяна. Голяма част от предната седалка, включително мястото за шофьора, беше изчезнала. А когато влезе в кухнята, Наташа завари там един много стар човек с монашеска роба, който седеше на масата и гледаше как Робърт реди поредния пъзел. До него стоеше липсващата част от автомобила, крепеше се на две гуми и издаваше тихо жужене.

Наташа от години не беше виждала стария монах, но веднага го позна.

— Ти си Сураш, който е сменял пелените на татко ми. Мислех, че умираш — каза тя.

Майка ѝ я изгледа остро, но Сураш само се усмихна и я потупа по главата.

— Така беше, наистина — потвърди той. — И в известен смисъл още умирам, както и всички ние, но вече не е нужно да пазя леглото. Не и откакто ми дадоха това — добави и посочи нещото с колелата зад стола си. — Обещах на родителите ти да им покажа как работи. Ела с нас, Наташа.

Докато Сураш се прехвърляше от кухненския стол върху седалката на двуколесната машинария, Наташа видя колко слаб и нестабилен е всъщност старецът. Но щом седна на седалката, той натисна с твърда ръка лоста за управление и пое към вратата, която баща ѝ побърза да отвори.

А когато приближи на заден ход двуколесника към предната част на чакащата кола, се чуха остри изщраквания на някакъв механизъм. Два яки държача се протегнаха от колата и придърпаха двуколесната количка на мястото ѝ. Двигателят издаде тих подсвиркващ звук и откъм ауспуха изригна бяла пара.

— Можете да си сложите ръката пред ауспуха, ако искате — извика Сураш. — Това чудо изгаря чист водород и нищо друго.

— Знаем за колите с водородна тяга — уведоми го Ранджит.

Старият монах кимна доволно.

— А за това знаете ли? — попита той и им демонстрира как комплектуваният с личната му двуколесна количка автомобил се превръща в пълноценно транспортно средство, с което можеше да отиде където поиска.

А после, по настояване на Мира, седнаха да обядват. Имаха много неща да си кажат. Сураш разпитваше подробно за работата на Ранджит в университета и за надеждите на Наташа да приложи придобитите в уиндсърфа умения във великото космическо надбягване със слънчеви платна, което щеше да се проведе след малко повече от година, за изненадващата сръчност на Робърт в реденето на пъзели и за усилията на Мира да не изостава от научните постижения в своята област. На свой ред искаше да им разкаже как вървят нещата в храма и къде е ходил с новата си кола — кажи-речи из целия остров, похвали се той, защото най-после се бил решил да довърши отдавна отлаганото поклонение в най-известните храмове на Шри Ланка, — и най-вече колко добре работела колата.

И откъде е дошла тази чудна нова машина?

— От Корея — веднага отговори Сураш. — Току-що е пусната в серийно производство и един от нашите хора успя да се добере до тази бройка. О — добави въодушевено той, — не е ли чудесно, че сега, когато усилията ни не са ангажирани с войни и подготовката за войни, можем да постигнем толкова много в други области на науката и технологиите? Като онова нещо, което наричат ядрен квадриполен

резонансен детектор и с което откриват заровени противопехотни мини, или другото, дете прилича на малък робот върху гъсенична верига, разчиства пръстта от мините и ги вади, без никой да пострада! Вече разчистиха почти всички стари бойни полета около Тринкомалее. Измислиха и онзи генномодифициран хормонален спрей, напаснат към ДНК-то на комарите, които пренасят гърбавата треска, както и онези малки роботизирани самолетчета, които обикалят и пръскат и край с комарите. Толкова много дължим на „Тихия гръм“!

Ранджит кимна, поглеждайки към жена си. Тя тръсна глава и каза:

— Никога не съм твърдяла, че има само лоши страни, нали?

Когато Сураш си тръгна и чудноватата му кола се отдалечи сред облачета пара, Ранджит влезе в къщата.

— Той е прекрасен старец — каза му Мира.

Ранджит се съгласи без колебание.

— Знаеш ли къде е ходил с тази негова колица? Започнал от „Нагулесварам“, северно от Джафна. Не знам още колко храма е посетил, но когато стигнал до „Мунесварам“, решил, че не може да е толкова близо до Коломбо и да не дойде да ни види. Сега потегля на юг към „Катрикамам“, макар че сега храмът се стопанисва от будистите. Подозирам, че ще се отбие и на Небесния терминал. — Поколеба се, после добави замислено: — Той доста се интересува от наука.

Мира го изгледа изпод вежди.

— Какво има, Ранджит?

— Ами... — Сви рамене, но не заблуди никого. — Кажичи-речи първото нещо, което ми каза, още преди да влезем, беше за старата къща на татко, която сега е моя, а още стои празна.

— Работата ти е тук — напомни Мира.

— Да, и аз това му казах. А после той ме попита защо според мен говорел така свободно за научни изобретения като новия му автомобил. Научил го бил от баща ми. Човек можел да вярва в религията и едновременно с това да обича науката. А после ме изгледа сериозно и попита: „А обратното възможно ли е? Може ли човек да обича науката и едновременно с това да почита Бог? Ами децата ти,

Ранджит? Религиозното им обучение?“ Не изчака да му отговоря, защото знаеше какъв ще е отговорът.

— А — измърмори Мира, защото и тя знаеше какъв би бил отговорът, знаеше и че Сураш не би искал да го чуе изречен на глас. Двамата с Ранджит бяха обсъдили въпроса с религията още преди години и бяха на еднакво мнение. Ранджит обичаше да цитира един малко известен философ от двайсети век, който казал, че всички религии са измислени от дявола, за да скрият Бог от очите на човечеството. Тя пък смяташе, че най-голямата трагедия в цялата история на човечеството най-вероятно се е случила в мига, когато църквата си е присвоила морала. Защото църквата не знае какво да прави с морала. Според нея моралът е дефиниран от волята на една несъществуваща особа.

Но Мира знаеше колко привързан е съпругът ѝ към стария монах. И понеже не можеше да измисли какво да каже, така че всички да са доволни, тя реши да смени темата:

— Видя ли какво показваше Робърт на Сураш, когато ти влезе?

Той и погледна и примигна.

— Не... чакай. Един от малките си пъзели, нали?

— Не много малък, Ранджит. Този беше от сто и петдесет парчета. А има и още нещо, с което се занимава напоследък.

Млъкна и се усмихна. Ранджит, естествено, захапа въдицата.

— Ще ми кажеш ли какво е, или не? — попита настоятелно той.

— По-добре да ти покажа. Да се качим в неговата стая. — Не каза нищо повече, докато не влязоха в детската стая. Робърт седеше пред компютърния екран с картинките на животни, вдигна глава и се усмихна широко. — Робърт, миличък — каза Мира, — защо не покажеш на татко си твоите пентамино?

Новината, че синът му се интересува от пентамино, не изненада особено Ранджит. Самият той беше очарован от тях на пет-шест годишна възраст и тъкмо той ги беше показал на малкия Робърт. Помнеше какво каза тогава:

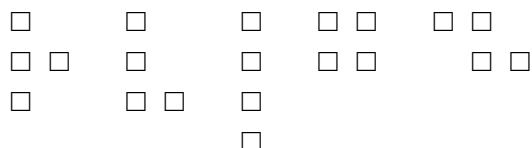
— Знаеш какво представлява доминото, нали? Две долепени квадратчета. Е, ако долепиш не две, а три квадратчета, се нарича

тримино, и може да има две форми — едната прилича на пръчка, другата на ъгълче. Виждаш ли какво имам предвид?

Робърт проследи сериозно демонстрацията, но с нищо не показва, че разбира идеята. Въпреки това Ранджит продължи:

— Ако долепиш четири квадратчета, се нарича тетрамино и има пет форми...

Начерта бързо:

— Завъртените и огледалните форми не се броят — добави той, а после трябваше да обясни какви са тези завъртени и огледални форми. — Някоя от формите на тетрамино не е особено интересна, но когато долепиш пет квадратчета, работата става друга! — Защото, обясни той, при пентамино имало цели дванайсет форми. Когато ги наредиш заедно, можеш да покриеш с плочки площ от шестдесет квадратчета.

Което незабавно повдига въпроса — можеш ли да покриеш площ от шейсет квадратчета — да речем, правоъгълник с размери пет на дванайсет или друг, дълъг и тънък, от две на трийсет, — като използваш всичките дванайсет плочки, без да оставяш празни места?

Отговорът — който така беше въодушевил петгодишния Ранджит на времето — беше, че можеш да го направиш по цели три хиляди седемстотин и деветнайсет начина! Правоъгълникът шест на десет можеше да се покрие по две хиляди триста трийсет и девет начина, другият, пет на дванайсет, по хиляда и десет начина и така нататък.

Каква част от урока му беше стигнала до мозъчето на усмихнатото дете Ранджит не можа да прецени. А ето че сега Робърт послушно пусна програмата на компютъра си и тя започна да показва картинки на различните комбинации — всички подредби на правоъгълниците с размери пет на дванайсет, после всички за тези с шест на десет квадратчета и така до самия край.

Което изуми и стресна Ранджит. „Бавноразвиващият“ се Робърт беше подредил всички комбинации с плочки пентамино — задача, която се беше сторила непосилна на самия Ранджит в детството му!

— Аз... това е страхотно, Робърт — започна той, като посегна да прегърне сина си.

А после спря, вперил очи в компютъра.

Комбинациите с пентамино се бяха изредили до край и програмата би трябвало да се изключи. Само че не го направи. Премина към следващата стъпка — комбинации с хексамино.

Ранджит никога не беше споменавал на сина си за хексамино. То беше прекалено сложно за дете на неговата възраст. Ами че там имаше тридесет и пет различни форми и когато ги подредиш, покриваха площ от двеста и десет квадратчета. Точно там малкият Ранджит се беше разочаровал горчиво. Всеки разумен човек би предположил, че този направо астрономически брой от двеста и десет квадратчета със сигурност би могъл да се покрие с тридесет и петте плочки хексамино. И въпросният разумен човек би сгрешил. Никакъв правоъгълник, без значение от колко квадратчета са съставени страните му, не можеше да бъде запълнен от каквато и да било комбинация на плочки хексамино. Както и да го мъчиш, винаги оставаха най-малко четири празни места.

А това несъмнено би било твърде трудно и объркващо за малкия Робърт със забавеното интелектуално развитие.

Само че истинският малък Робърт не се беше уплашил! На компютърния екран се редяха комбинация след комбинация. Малкият Робърт беше решил да не се предава. Решил беше да изпробва лично всяка възможна подредба.

Когато Ранджит прегърна сина си, го направи толкова силно, че детето започна да се дърпа и да сумти, макар и през смях.

В продължение на години хората, които уж помагаха на Мира и Ранджит с „проблема на Робърт“, им бяха предлагали все същата незадоволителна утеха: не мислете за него като за неспособен. Мислете за него като за „различно способен“.

Но Ранджит не откриваше никакъв смисъл в това. До днес, когато откри, че има нещо, което синът му не само може да прави, а и да го прави по-добре от всички хора, които Ранджит познаваше.

Откри, че страните му са мокри — мокри от сълзи на щастие, — когато с Мира слязоха долу към зарязаните си всекидневни задачи и истинския свят. И за пръв път в живота си Ранджит Субраманиан си

помисли, че може би наистина би било по-добре, ако имаше Бог — какъвто и да било Бог, — в който той да вярва и комуто да благодари.

Именно в този момент „Бил“, на път за дома, спря за кратко в околността на онази относително дразнеща планета, която нейните обитатели наричаха Земя. Макар престоят му да беше кратък, беше и предостатъчен да се потопи в милиардите битове информация, свързани с настоящите действия на обречените земни обитатели и с по-важното на този етап — какъв нечуван ход си бяха позволили местните представители на големите галактици, девет-ръкокраките.

Не би могло да се каже, че стореното от девет-ръкокраките притежаваше потенциала да притесни големите галактици. Големите галактици не биха могли да се страхуват от няколко милиарда долнопробни бозайници и техните жалки оръжия — ядрените, които избухваха и събаряха разни неща, и онзи друг вид ядрено оръжие, което генерираше електромагнитни импулси, поразяващи електромагнитните импулси на противника. Подобни рудиментарни въпроси не представляваха интерес за големите галактици. Можеха да ги уплашат толкова, колкото проклетисването на дърта циганка можеше да уплаши човешки генерал с ядрен арсенал зад гърба си.

Въпреки това, позволявайки на човеците да разберат за присъствието им, девет-ръкокраките бяха направили нещо, което не беше изрично забранено, но пък не беше и изрично позволено.

А това изискваше мерки. Мерките изискваха да се вземе решение.

За пръв път, откакто се помнеше, „Бил“ се запита дали трябва сам да вземе решението, или да се съедини с другите големи галактици и заедно да обмислят последствията от това решение.

35.

ВАКСИНАЦИЯТА И НЕЙНИТЕ УПОТРЕБИ

Д-р Дхатусена Бандара наистина се оттегли от управлението на Рах per Fidem, за да се кандидатира за президент на Шри Ланка. Но не това поразя Ранджит, а фактът, че на негово място е издигнат не друг, а Бандара младши — старото приятелче на Ранджит Субраманиан сега беше част от екипа, контролиращ „Тих гръм“.

Ранджит си легна озадачен, а когато се събуди на следващата сутрин, го чакаше нов повод за озадачение. Откъм кухнята долу се носеше ухание, което нямаше нищо общо с вида закуска, който Мира предпочиташе. И още по-странно, когато излезе от банята и започна да се облича, Ранджит чу жена си да пее позабравена песен — приличаше на религиозните химни, които децата пееха в неделното училище. Напълно объркан, Ранджит метна една риза и тръгна към кухнята.

Мира наистина си пееше и изглеждаше в приповдигнато настроение. Млъкна, когато Ранджит влезе, и поднесе устни за целувка, после му махна да сяде на масата.

— Можеш да започнеш със сока — инструктира го тя. — Яйцата ще са готови след минутка.

Ранджит най-сетне разпозна миризмата.

— Бъркани яйца? Наденица и пържени картофи? Какво има, Мира, да не ти е домъчняло за Калифорния?

Тя отвърна с мила усмивка.

— Не, но знаеш, че от време на време обичам да приготвям такава закуска, а и имаме повод да празнуваме. Рандж, хрумна ми страхотна идея тази сутрин! Знаем как хем да зарадваме стария Сураш, хем да не изневерим на принципите си!

Ранджит си изпи сока и зачака с нетърпение Мира да напълни чинията му.

— Ако наистина е така — заяви той, — ще накарам Гамини да те включи в управителния съвет на Рах per Fidem.

Тя се усмихна отново, но каза само:

— Ще можеш ли да изядеш четири наденички? Таши не ги погледна дори. Каза, че щяла да хапне нещо в университета.

Ранджит се намръщи театрално.

— Мира! Стига си говорила за наденички, а казвай какво си измислила!

— Ами — поде тя, като седна до него и си сипа чаша чай, — нали знаеш, че днес ще вода Робърт за повторна имунизация. И тази нощ сънувах нещо в тази връзка. Сънувах, че Робърт си е у дома, играе на компютъра, само че от цялото му тяло стърчат хартиени фунийки, от онези, заострените. И когато извадих една от рамото му, видях, че листът е изписан с библейски текст.

Този път Ранджит смръщи вежди не на шега.

— Съвсем нормално е да сънуваш нещо такова, при положение че ще водиш детето да го имунизират — отсъди той.

— Е, да — кимна Мира, — но въпросът е срещу какво го имунизираме? Имунизираме децата срещу дребна шарка, за да не се разболяват от нея, когато пораснат. Така че ако ги инжектираме с библейски текстове като малки... мисля си за нещо като неделното училище, където ме водеха като дете... няма ли да...

— Бъдат имунизирани срещу религия, когато пораснат! — извика Ранджит. Скочи и я прегърна. — Ти си най-страхотната съпруга на света! — каза ѝ той. — Идеята е чудесна! — После се поколеба. — Мислиш ли, че Наташа ще иска да отдели време за неделно училище? И без това е твърде заета.

— Да — призна Мира, — това може да се окаже проблем. Нека все пак пробваме да я убедим.

Но когато Наташа се върна от заниманията си в университетския тренировъчен център за слънчеви платна, тя буквално грееше от щастие.

— Пристигна! — извика тя и размаха някаква разпечатка в лицата на родителите си. — Одобрена съм за състезанието!

Ранджит никога не се беше съмнявал, че ще я одобрят, но въпреки това я прегърна силно и дори направи опит да я завърти... но бързо се отказа, защото щерка му вече беше с три сантиметра по-висока от него и атлетична като жребче. Мира я целуна звучно, после

се зае да прочете документа с официалния печат на Международния олимпийски комитет.

— Одобрени са десет участници — оповести тя. — А кой е този Р. Олсос от Бразилия? Пилот на слънчево платно. Името ми звучи познато.

Наташа издаде звук, който можеше да се определи единствено като кикотене.

— Това е Рон — поясни. — Роналдиньо Олсос, спринтьорът на сто метра, с когото ви запознах на Луната.

Мира я изгледа подозрително.

— И кога се е превърнал от спринтьор в пилот на слънчево платно?

— О — махна с ръка Наташа, — навярно има нещо общо с мен. Все говореше колко ми завиждал за това, което правя. Ние, такава, често се чуваме след лунната олимпиада.

— Ясно — промърмори Мира, която за пръв път чуваше за това. Но понеже добре помнеше какво е да си тийнейджърка и как собствените ѝ родители последни научаваха за експерименталните ѝ флиртове с младежи, Мира де Сойза не настоя за повече подробности. Вместо това прати домашната помощница до най-близката сваятна сладкарница със заръката да купи хубава торта, после лично я украси с рисунка на кораба със слънчево платно, който Наташа щеше да управлява, и превърна вечерята в истински празник.

Семейство Субраманиан беше свикнало с празненствата. Натрупаният опит беше усъвършенствал уменията им и когато Наташа духна свещичките и си намисли традиционното желание (което не биваше да се казва на никого и най-вече на родителите ѝ), всички бяха в чудесно настроение. Точно тогава Робърт се метна на врата на яка си и ѝ прошепна нещо в ухото.

Лицето ѝ се изопна и тя се обърна към родителите си.

— Вярно ли е? Че ще карате Робърт да ходи на църква?

— Не на църква — обясни баща ѝ. — На неделно училище. Проверихме и се оказа, че има един курс, който е подходящ за него. Запознават ги с историята на Исус, проповедта му на планината и други такива неща. А и Сураш ще е доволен, че внуците на баща ми не са оставени съвсем без религиозно обучение.

Наташа тръсна глава.

— Лично аз нямам нищо против да остана без религиозно обучение. А Робърт каза, че искате и аз да ходя! Честно, не мислите ли, че вече си имам достатъчно ангажименти? Училището, тренировките...

— Става въпрос за една вечер седмично — уведоми я Мира. — Не искаме от теб да ходиш на неделно училище като Робърт. А да посещаваш заниманията на младежката група към църквата. От време на време си говорят и за Библията, но основно се занимават с проекти, които имат за цел да направят света по-добър.

— Което на този етап — добави баща ѝ — се изчерпва с доброволческа работа по президентската кампания на Бандара старши. Реших, че може би ще ти е интересно да се включиш.

По този въпрос нито Наташа, нито останалите от семейството имаха колебания. Именно Бандара старши беше убедил университета да изгради симулационната лаборатория, където Наташа и други младежи се подготвяха за състезанието със слънчевите платна. Лабораторията беше многократно по-евтина от салона с лунна гравитация, където беше тренирала за лунната олимпиада — представляваше средно голяма зала с форма на шестоъгълник, като и шестте стени бяха заети от огромни екрани. Затова пък компютърните програми, които я управляваха, бяха сложни... и скъпи. Университетът никога не би се съгласил да отдели толкова средства, ако не беше съдействието на д-р Бандара.

— Освен това — продължи Мира и подаде на Наташа личния си екран, — добрах се до снимка на групата от плажното им парти преди няколко седмици. Изглеждат добри деца.

— Ха — измърмори Наташа, оглеждайки двайсетината младежи на екрана.

Не коментира по никакъв начин факта, че поне четири от момчетата изглеждаха забележително добре. Мира също се въздържа от коментар, макар да беше сигурна, че онзи Рон от Бразилия, който така неочаквано се беше върнал на сцената, не е и наполовина толкова привлекателен.

— Разбира се — каза тя, — зависи само от теб. Ако наистина не искаш да...

— О — прекъсна я Наташа, — нищо не пречи да отида един-два пъти. А и не виждам защо да не угодим на Сураш.

Когато се прибра у дома, за да се слее със своето ято от големи галактици, „Бил“ се оказа неподготвен за прилива на радост и задоволство, който му донесе това изживяване. През периода на отделянето си — докато беше далеч, за да се погрижи за това-онова — той бе съществувал в състояние, нетипично за предишния му жизнен опит. Беше сам. А после, когато се сля с другарите си, вече не беше сам и това го изпълваше с дълбока радост.

И му беше донякъде трудно да се отдели отново от ятото.

Нямаше друг избор, разбира се. Ятото беше споделило притесненията му, както и необходимостта да отсъди справедливо. „Тих гръм“ го беше впечатлил и притеснил едновременно. Съществуваше вероятност онези жалки човешки същества вече да не представляват заплаха за галактическия мир. А ако беше така, то унищожението им може би не би било съвсем справедливо.

Големите галактици винаги бяха строги и понякога дори безмилостни. Но никога не вършеха несправедливи неща съзнателно.

Затова „Бил“ пое по обратния път към околностите на малкото жълто слънце, около което се въртеше съмнителната планетка, и прати две съобщения.

Първото беше до армадата на едно-точка-петиците, намираща се в момента на много малка част от светлинната година от планетата, която беше инструктирана да обезлюди. „Отменям инструкциите за обезлюдяване — започваше съобщението. — Прекратете незабавно мисията. Обрато ускорение при пълна тяга. При нужда използвайте извънреден протокол.“

Второто съобщение беше предназначено както за армадата, така и за девет-ръкокраките, и нареждаше да бъдат преустановени всички действия, които издават присъствието им на земните обитатели...

Кое то създаде известен проблем на машинно-складираните оператори в сто петдесет и четирите кораба на армадата.

Те разбраха заповедите, но такива заповеди беше лесно да издадеш и не толкова лесно да изпълниш. Когато си на космически кораб, не може просто да скочиш на спирачките. Защото спирачки нямаше. Едно беше да включиш обратното ускорение, което те сториха незабавно. Беше си ужасна загуба на електрическа енергия и работна

течност, разбира се, но това беше без значение. Тези ресурси, както и всичко останало във видимата вселена, в края на краищата принадлежаха на големите галактици. Щом са решили да ги прахосват, тяхна си работа.

Не това, а втората част от инструкциите притесняваше едно-точка-петиците. Наредено им бе да останат невидими за земните обитатели.

Не че девет-ръкокраките не бяха видели вече сметката на прикритието им. Само че сега, когато едно-точка-петиците изхвърляха гигаджаули енергия през ауспусите си и сто петдесет и четирите им кораба светеха като ярки фарове от йонизирани газове, как да останат незабелязани?

36.

ПОДГОТОВКА ЗА СЪСТЕЗАНИЕТО

Някои хора сигурно биха очаквали тържественото изпращане на участниците в състезанието със слънчеви платна да се проведе в гигантска зала в град като Ню Йорк, Пекин или Москва. Но не се проведе там. Вярно, камерите следяха всичко и го препращаха към екраните по целия свят. Но въпросните камери се намираха в малката зала на терминала, а присъстващите — седмината състезатели, помощниците и семействата им, и малкото ВИП гости — наброяваха не повече от двеста души.

Мира смяташе, че се досеца защо. Без съмнение някои две от Големите три не биха допуснали третата да бъде домакин на събитието. Знаеше го, но си замълча. А после погледът ѝ се спря за пореден път на Наташа, застанала висока и сериозна до другите шестима състезатели, докато един съдия им разясняваше за последно правилата.

— Изглежда страхотно, нали, нашата Наташа? — прошепна тя на съпруга си, макар да знаеше отговора.

И го получи. И Ранджит като нея си даваше сметка, че Наташа е не само най-умната и най-способната от седмината пилоти на слънчеви платна, но и че изглежда изумително — и дори притеснително — зряла за своите шестнайсет години. Ранджит насочи вниманието си към най-притеснителната част от сцената.

— Ето го онзи бразилец, Олсос. Стои до нея — посочи той на съпругата си.

Тя побърза да го стисне за ръката.

— Рон е добро момче — каза тя с мъдростта на жена, която също е била на шестнайсет години и го помни. А после възкликна: — О, здрасти, Йорис.

Поздрави Ворхулст с прегръдка, а Ранджит му подаде ръка.

— Всеки момент ще обявят старта — съобщи им Ворхулст. — Дойдох да ви кажа здрасти. А, и още нещо — инженерният екип на

куката организира малко залагане. Аз заложих на Наташа.

— Затова ли се разтърчаха така инженерите преди малко? — попита Мира.

Ворхулст примигна насреща ѝ.

— О, това ли? Не. Пристигна циркулярно съобщение от контролния космически център в Масачузетс. В Кентавър току-що е избухнала изключително ярка свръхнова с някои странни характеристики. — Той се ухили. — За миг ми се прииска да не бях зарязвал астрономията. — А после, когато председателстващият изпращането се качи на подиума, а изпращачите тръгнаха към столовете си, Ворхулст каза: — Ще се видим по-късно!

Само една реч беше произнесена на церемонията — от новоизбрания президент на Република Шри Ланка, Дхатусена Бандара. Определено имаше вид на президент, със силно, макар и поостаряло лице, и стегнатата фигура на човек, който никога не си е позволил да качи килограми. Но думите му бяха напълно лишени от официалност и помпозност.

— Няколко нации — обърна се той към избраната публика — искаха това събитие да се проведе в голям град, но не би. Провежда се тук. И не защото моята страна го заслужава повече от която и да било друга. А просто защото, по силата на географския си късмет, Шри Ланка приюти на времето Небесната кука. Без Небесната кука това състезание никога не би се провело. Пак на нея ще се качат тези седмина прекрасни младежи, за да се издигнат до ниска околоземна орбита. Пак тя транспортира корабите им, парче по парче, и сега тези парчета са почти сглобени, за да полетят с тях на това най-велико състезание в историята на човечеството. Нека Бог ги благослови и ги върне живи и здрави след края на надпреварата.

И това беше краят, ако се изключат прегръдките и целувките за довиждане, преди пилотите и техните екипи да тръгнат към товарната платформа на Небесната кука. С известно задоволство Ранджит забеляза, че онзи бразилец, Роналдиньо Олсос, се качва в първата капсула, а Наташа щеше да пътува с третата.

След като разцелуваха дъщеря си за пети или шести път и изтръгнаха Робърт от прегръдките ѝ, тримата Субраманиан, като

всички други, се отправиха към автобусите.

А после на пътя им се изпречи Йорис Ворхулст, сам и потънал в напрегнат разговор по личния си екран.

— Е, Йорис — подхвърли Мира, когато се изравниха с него, — какво те тревожи сега? Да не са открили още една свръхнова?

Тонът ѝ беше шеговит. Но не и изражението на Ворхулст. Затвори капачето на джобната машинка и поклати глава.

— Не точно. Може би изобщо не става въпрос за свръхнова, както личи от показанията на телескопите, след като ги калибрираха допълнително. А и онова нещо е толкова близо, че няма начин да е свръхнова. Толкова близо, че може да се окаже в района на облака на Оорт.

Мира спря на място с ръка на гърдите си.

— Няма да попречи на състезанието, нали?

Ворхулст поклати глава.

— Не, не, за това и дума не може да става. Състезателите ще са в ниска околоземна орбита. А това нещо, каквото и да е то, е много, много далеч от там. Но ми се ще да знаех какво е.

Горе, където състезателите бяха в последните етапи на подготовката си, слънчевите им яхти си имаха компания.

Никой не видя миниатюрния кораб на девет-ръкокраките, защото те отдавна бяха активирали светлинните си щитове. Но техните екипажи бяха озадачени почти колкото Йорис Ворхулст, макар и по коренно различна причина. Тези седем почти готови космически платноходки — за какво бяха те? Очевидно не носеха никакво оръжие. Това успокояваше донякъде девет-ръкокраките, но пораждаше тревога от друго естество. Никой сред тях нямаше идея какво е предназначението на тези платноходки. А това беше факт, който девет-ръкокраките не биха искали да признаят пред своите господари, големите галактици.

37.

СЪСТЕЗАНИЕТО

Корабът се казваше „Диана“ и Наташа Субраманиан лично беше избрала името. Никога не беше летял. Сега беше готов. Чакаше прикачен към кораба-майка, огромното му кръгло платно опъваше такелаж, издуто до пръсване от великия, мълчалив вятър, който духа между световите. Състезанието можеше да започне.

— Две минути до старта — обявиха по радиото в кабината й. — Моля потвърдете готовност.

Шкиперите отговориха един след друг. Наташа познаваше гласовете на всички — някои звучаха напрегнато, други почти нечовешки спокойно, — защото бяха гласовете на нейни приятели и съперници. По всички обитавани от човечеството места едва ли можеха да се съберат и двайсетина човека, притежаващи уменията да управляват слънчева яхта. Всички те бяха тук — на стартовата линия като Наташа или на борда на ескортиращите съдове — в орбита на тридесет и шест хиляди километра над земния екватор.

— Първи от „Паяжина“. Готови!

— Втори от „Уомера“. Всичко е наред.

— Трети от „Слънчев лъч“. Напред!

— Четвърти от „Санта Мария“. Всички системи работят. — Наташа се усмихна. Четвърти беше Рон Олсос, когото тя харесваше, макар и не толкова, колкото той, изглежда, харесваше нея. Отговорил беше с култовата фраза от зората на астронавтиката, което се вписваше идеално в склонността му да театралничи.

— Пети от „Лебедев“. Готови сме. — Това беше руснакът, Ефремий.

— Шести от „Арахне“. Също готови. — Хси Лиан, младата жена от някакво селце северно от Ченгду под сянката на Хималаите. А после, в края на редицата, дойде ред на Наташа да изрече думите, които щяха да се чуят по всички кътчета на света:

— Седми от „Диана“. Готова за победа!

Не само Роналдиньо си пада по театъра, помисли с усмивка тя и се обърна да провери за последно опъна на такелаж.

От нейната гледна точка, докато се носеше в безтегловност из миниатюрната кабинка, платното на „Диана“ изпълваше цялото небе. И неслучайно. Там, отвън, готово да я откъсне от гравитационните окови на Земята, се простираше платно с площ повече от пет милиона квадратни метра, свързано с командната ѝ капсула посредством почти сто километра такелаж. Тези квадратни километри платно от алуминизирана пластмаса, дебела едва една милионна част от сантиметъра, имаха капацитета — така поне се надяваше Наташа! — да я придвижат първа до финалната линия в лунна орбита.

— Десет секунди до старта — прозвуча отново радиоуредбата. — Включете всички записващи устройства!

Все така вперила поглед в необозримото платно вън, Наташа докосна ключа, който активираше камерите и черната кутия на „Диана“. Платното не ѝ излизаше от ума. Беше толкова голямо и едновременно с това толкова крехко, че въображението не можеше да го обхване. Още по-непонятен беше фактът, че това по-тънко от косъм огледало е в състояние да я влечи с висока скорост през космическото пространство без друга тяга, освен слънчевата светлина, която успее да хване в капана на милионите си квадратни метри площ.

— ... пет, четири, три, две, едно. Отделяне!

Седем компютърно контролирани ножа с диамантени ръбове прерязаха едновременно седемте тънки задържащи въжета. И яхтите се освободиха. До този момент яхтите и сервизните съдове се бяха движили по орбита в плътна група. Сега яхтите започнаха да разпръскват като отвени от вятъра семенници на глухарче.

И първата, която пресече орбитата на Луната, щеше да е победител в състезанието.

На борда на „Диана“ никое от сетивата на Наташа не регистрира каквато и да било промяна. Не беше и очаквала друго — единственият знак за промяна в движението бяха уредите на командното табло пред нея, които регистрираха ускорение, равно на една хилядна от земната гравитация.

Това, разбира се, беше нищожно ускорение. Но беше и по-голямо от всички регистрирани по-рано резултати, точно както бяха обещали конструкторите на „Диана“. Ускорение от такава величина беше постигано само с миниатюрните макети на слънчеви платноходки... а ето че вече беше факт. С това темпо — бързо изчисли тя и се усмихна, когато резултатът се появи на контролното табло — щяха да ѝ трябват само две обиколки на Земята, докато набере достатъчно скорост, която да я освободи от ниската околоземна орбита и да я изстреля към Луната. А тогава пълната сила на слънчевата радиация щеше да е зад гърба ѝ.

Пълната сила на слънчевата радиация...

Наташа се усмихна отново, спомнила си опитите да обясни що е слънчево платноходство на потенциални спомоществователи и на други, обърнали се към нея от чисто любопитство.

— Вдигнете ръце към слънцето с дланите нагоре — казваше им тя. — Какво усещате? — И когато не получаваше друг отговор, освен „топлина“, тя започваше да обяснява: — Топлина, да, но и нещо друго. Има налягане. Не е силно, признавам. Всъщност е толкова слабо, че няма как да го усетите, много по-малко от милиграм налягане върху дланите ви. Ала вижте какво може да прави това нищожно налягане!

Тогава изваждаше няколко квадратни метра материал за слънчево платно и го хвърляше към публиката си. Сребристите, тънка като паяжина материя се закърдяше като дим, после се понасяше към тавана, тласкана от издигания се въздух, затоплен от телата на присъстващите. И Наташа продължаваше нататък:

— Виждате колко е леко платното. Квадратният километър, с който ще разполага моята яхта, тежи по-малко от тон. Повече не ни трябва. Достатъчно е, за да събере два килограма радиационно налягане, което ще тласне платното... а такелажът ще повлече моята „Диана“ след него. Разбира се, ускорението ще е много слабо — по-малко от една хилядна g , — но нека видим какво може да направи това нищожно ускорение. През първите секунди „Диана“ ще измине половин сантиметър. Дори по-малко, защото такелажът ще се опъне допълнително и напредъкът ще е толкова малък, че дори уредите няма да го засекат.

Обръщаше се към стенния екран в залата и щракваше с пръсти, за да го включи. Появяваше се изображение на огромното по площ,

макар и почти неосезаемо като дебелина полуцилиндрично платно, после камерата се спускаше към пътническата капсула — малко по-голяма от душ кабина, — където Наташа щеше да прекара седмици наред.

— След минута обаче — продължаваше тя, — движението става осезаемо. Изминали сме двайсет метра, а скоростта е нараснала до един километър в час... тоест остават ни някакви си няколкостотин хиляди километра до лунната орбита.

Тук публиката откликваше с тих смях. Наташа се усмихваше на свой ред, изчакваше смехът и коментарите да стихнат, после продължаваше нататък:

— Това не е лошо, между другото. В края на първия час ще сме изминали шестдесет километра от старта, а скоростта ще се е покачила до сто километра в час. И не забравяйте къде се намираме, все пак! Всичко това ще се случи в космоса, където триене няма. Задвижете ли един предмет, той ще се движи вечно и нищо няма да влияе на движението му освен гравитацията на далечни тела. Ще се изненадате каква скорост ще развие нашата яхта с нищожното ѝ ускорение от една хилядна g в края на първия ден. Почти три хиляди километра в час без друга тяга освен слънчевото налягане, което вие дори не усетихте!

Успяваше да ги убеди. В крайна сметка целият свят се убеди или поне хората по високите етажи, които вземаха решенията. Фондации, отделни спомоществатели, хазните на три велики държави (и в по-малка степен по-малките хазни на още десетина не толкова велики) обединиха усилията си и осигуриха финансирането на това прескъпо събитие. То щеше да се отплати, разбира се. Състезанието по свободен полет в лунната лавна тръба беше поставило началото на истински лунен туризъм. Колкото до сегашното събитие, то вече се радваше на най-голямата зрителска аудитория в историята на човечеството. А големите момчета вече възлагаха построяването на космически съдове, често със слънчева тяга, и крояха планове как ще проучат богатството от суровини и материали, което крие Слънчевата система.

А младата Наташа де Сойза Субраманиан беше в центъра на всичко това!

„Диана“ беше направила добър старт и сега Наташа имаше време да види как се справят конкурентите ѝ. Като за начало съблече повечето си дрехи, защото нямаше кой да я види тук, после, като се движеше много внимателно — между контролната капсула и деликатния такелаж на платното имаше достатъчно ресорни механизми, които да абсорбират шока, но Наташа предпочиташе да не поема никакви рискове, — тя се настани пред перископа.

И ето ги другите платноходки — като странни сребърни цветя сред тъмните полета на космоса. Ето я южноамериканската „Санта Мария“ с Рон Олсос на руля, само на осемдесет километра от нейната „Диана“. „Санта Мария“ много приличаше на детско хвърчило, само дето това хвърчило имаше дължина на страната от километър и повече. Зад „Санта Мария“ се виждаше „Лебедев“, корабът на Руската космическа корпорация, който наподобяваше малтийски кръст — на теория четирите широки участъка на платното можели да се използват за насочване на цялата конструкция. Австралийската „Уомера“, от друга страна, имаше формата на старовремски кръгъл парашут с обиколка от пет километра. Яхтата на „Дженерал Спейскрафт“, „Арахне“, напomniaше на паяжина, както подсказваше и името ѝ — и беше построена на същия принцип с помощта на автоматизирани работи, обикалящи по спирала от централната точка. „Паяжина“ на „Юроспейс“ беше с подобен дизайн, макар и незначително по-малка. Колкото до „Слънчев лъч“ на Народна република Китай, той представляваше плосък пръстен с широка един километър празнина в средата и се въртеше бавно в капана на центробежната сила. Тази идея не беше нова, но досега никой не беше съумял да я приложи успешно. Наташа очакваше, че азиатската яхта ще срещне проблеми още при първия си опит да промени посоката.

Това, разбира се, щеше да стане чак след шест часа, когато и седемте слънчеви платноходки ще са изминали първата четвърт от двадесет и четири часовата си геосинхронизирана орбита. Сега, в началото на състезанието, всички те се отдалечаваха по права линия от Слънцето — носеха се по слънчевия вятър. И всеки искаше да се възползва максимално от тази първа отсечка преди законите на гравитационното движение да ги завъртят около Земята. А когато това станеше, яхтите щяха да поемат обратно към Слънцето. Именно тогава на преден план щеше да излезе майсторлъкът на пилотите.

Не и сега обаче. В момента Наташа нямаше грижи за управлението. Огледа през перископа платното, като се взираше внимателно във всяка свързка на такелажа. Въжетата — тънки пластмасови нишки със специално покритие — бяха видими единствено благодарение на флуоресцентната си боя. През перископа се виждаха като изпънати линии от цветна светлина, протегнали се на стотици метри към гигантското платно. Всяка нишка си имаше миниатюрен електрически хаспел, не по-голям от макарата на обикновена въдица. Компютърно контролираните хаспели се въртяха постоянно, отпускаха и натягаха нишките според инструкциите на автопилота, така че платното да остава в най-подходящия ъгъл спрямо Слънцето.

Играта на слънчевите лъчи по гигантското огледално платно беше омайваща гледка. Платното се гънеше величествено и умножените отражения на слънцето се разбягваха от центъра към краищата. Тези „вълни“ не бяха проблем. Причиняваха ги леките и бавни вибрации, неизбежни при една толкова голяма и толкова крехка конструкция. По правило бяха безвредни. Въпреки това Наташа ги следеше внимателно за признаци на усилване, което би довело до катастрофалните вълни, известни като „гърчове“. Гърчовете можеха да разкъсат платното на парчета, но поне засега компютърът я уверяваше, че подобна опасност не съществува.

След като се убеди, че всичко е наред — но не и секунда по-рано! — Наташа се зае с личния си екран. И понеже всички съобщения минаваха през командния съд, преди да стигнат до нея, а хората там пропускаха само съобщения от предварително одобрен списък, на Наташа ѝ бе спестен пороят от благопожелания и молби за една или друга услуга. Имаше едно съобщение от семейството ѝ, едно от Гамини и едно от Йорис Ворхулст. И нищо повече. А дори и тези три не изискваха отговор.

Наташа се замисли дали да не поспи. Вярно, че състезанието едва беше започнало, но към съня трябваше да се подходи планово и разумно. Всички други яхти бяха с двучленни екипажи и пилотите им можеха да си почиват на смени. Само Наташа Субраманиан нямаше кой да я смени.

Решението беше лично нейно, разбира се — вдъхновила се бе от онзи самотен ветроходец, Джошуа Слокъм, обиколил света с малката

си платноходка преди много години. Щом той е успял, повтаряше тя, значи и тя ще успее. А и съществуваше реално основание за решението ѝ. Скоростта на слънчевите яhti беше обратнопропорционална на теглото. Втори пилот плюс всички свързани с пребиваването му запаси биха добавили още триста килограма към тежестта на капсулата, триста килограма, които като нищо можеха да наклонят везните от победата към поражението.

Така че Наташа стегна ластичните колани на пилотското кресло около талията и бедрата си. Поколеба се за миг. Сигурно би било интересно да види какво дават по новините, особено ако вече имаше развитие около онази странна свръхнова, която беше разцъфнала необичайно ярка в южното небе, а после изведнъж беше изчезнала...

Дисциплината надделя над любопитството. Наташа прикрепи към челото си сънните електроди, нагласи таймера на три часа и се отпусна. Бавно и нежно, хипнотичните пулсации обхванаха предния лоб на мозъка ѝ. Цветни спирали от светлина се разляха под затворените ѝ клепачи, разширявайки се към безкрайността.

После нищо.

От дълбокия сън я извади силният писък на алармата. Наташа се събуди моментално и плъзна поглед по вградените в контролното табло уреди. Бяха минали само два часа... но над скалата, измерваща ускорението, мигаше червена светлинка.

Ускорението се забавяше. „Диана“ губеше мощност.

Обучението създаваше дисциплина. Дисциплината предотвратяваше паниката. Въпреки това сърцето на Наташа се качи в гърлото ѝ, докато тя откопчаваше задържащите я към креслото еластични колани. Първата ѝ мисъл беше, че нещо е станало с платното. Може би предотвратяващите въртенето механизми бяха отказали и нишките на такелажа се бяха оплели. Но когато провери уредите, следящи опъна на нишките, показанията им я озадачиха. Уредите, следящи едната страна платното, даваха нормални показания. Стойностите на опъна от другата страна падаха пред очите ѝ.

После разбра какво става. Премести се при перископа и го нагласи за широкогълен поглед към краищата на платното. Да! Ето какъв беше проблемът... и причината можеше да е само една.

Гигантската сянка с остри ъгли, която се плъзгаше над сребристото огледало на нейното платно, казваше всичко. Едната страна на „Диана“ беше потънала в сянка, сякаш голям облак е застанал между нея и Слънцето, закрил е светлината и е спрял притока на слабото налягане, което тласкаше кораба ѝ напред.

Само че в космоса облаци нямаше.

Наташа се ухили и завъртя перископа по посока на Слънцето. Оптичните филтри се включиха автоматично, за да предпазят очите ѝ, и Наташа видя онова, което знаеше, че ще види. Гигантско детско хвърчило, което закрива слънчевия диск.

Хвърчило... На трийсетина километра зад „Диана“ южноамериканската „Санта Мария“ се опитваше да постави Наташа в условията на изкуствено слънчево затъмнение.

— Ха, сенъор Роналдиньо Олсос — прошепна Наташа, — това е най-старият номер на света!

Така си беше и при това не беше забранен. Още в дните на океанските гонки шкиперите са правели и невъзможното да лишат своите съперници от скъпоценния вятър.

Но на този номер се хващаха само некомпетентните, а Наташа де Сойза определено не спадаше към тази категория. Миниатюрният ѝ компютър — голям колкото кутия за кибрит, но мощен колкото мозъците на хиляда програмисти взети заедно — обмисли въпроса за част от секундата и изплю нужните корекции на курса.

Тази игра можеше да се играе и от двама. Ухилена до уши, Наташа посегна да изключи автопилота и да нанесе корекции в опъна на такелажа...

Само че нищо не се случи.

Миниатюрните хаспели не реагираха. Не получаваха инструкции нито от компютъра на автопилота, нито от човешкото същество, което би трябвало да контролира всичко.

Слънчевата платноходка „Диана“ беше станала неуправляема. Гигантското платно се наклони бавно...

Започна да се прегъва...

А после слабите вибрации на материята се превърнаха в големи, безразборни вълни. В талази. И фината материя на платното премина горната граница на поносимия стрес.

Комодорът веднага разбра, че „Диана“ е в беда. Разбра го цялата флотилия и радиото пощуря. Рон Олсос пръв настоя да му дадат катер с химическа тяга, за да потърси Наташа Субраманиан сред сриващите се отломки на космическата яхта „Диана“. Не беше последният. След час състезанието се беше изродило в сбирщина от двайсетина съда от различен вид, които обикаляха около смачканите останки на красивата доскоро „Диана“ и на косъм избягваха сблъсък помежду си. Корабите, които разполагаха с технологията да изпратят хора в открития космос, облякоха в скафандри всеки свободен член на екипажите си и ги пратиха да търсят.

Претърсиха всяка гънка на гигантското смачкано платно — визуално и с инфрачервени детектори. Детектори, които щяха моментално да уловят и най-слабия сигнал за топло човешко тяло сред останките на смачканото платно.

Претърсиха и космоса около оплетения такелаж, в случай че нещо е разхерметизирало капсулата и Наташа се е озовала навън...

Но най-вече търсеха в мъничката кабина на „Диана“.

Не им отне много време. С едничък пътник на борда, капсулата имаше обем от няколко кубични метра и Наташа нямаше къде да се скрие.

Но я нямаше. От гледна точка на спасителите, Наташа Субраманиан я нямаше никъде.

38.

В ТЪРСЕНЕ НА НАТАША СУБРАМАНИАН

Трите четвърти от семейство Субраманиан, които все още се намираха на Земята, бяха решили да продължат живота си постарому, или поне да се опитат, докато другата една четвърт от семейството се шляе на път към Луната в платноходка от пластмаса и въглеродни сплави. Затова, след като изпратиха на Наташа последните си благопожелания, Ранджит се метна на колелото и пое към кабинета си в университета. Мира реши да се възползва от свободните час-два, за да навакса донякъде с растящия брой статии и разработки върху последните новости в областта на изкуствения интелект и автономните протези, които се бяха натрупали в компютъра ѝ. Рядко ѝ оставаше толкова много лично време. Най-често — когато малкият Робърт спеше, когато имаше занимания в специалното си училище или като сега, когато вървеше по петите на домашната помощница и ѝ помагаше — или по-точно пречеше — да оправи леглата и да подреди стаите.

И така, с изстиваща чаша чай на масата — и естествено, с включен телевизор, в случай че нещо неочаквано се случи със състезанието на Наташа, макар това да беше крайно невероятно — Мира четеше задълбочено поредната статия, когато до ушите ѝ стигна сърцераздирателен плач. Робърт.

Вдигна поглед и видя помощницата да го внася на ръце в стаята.

— Не знам какво стана, госпожо — каза смутено жената. — Събирахме боклука от кошчетата, когато Робърт изведнъж седна на пода и започна да плаче. Робърт никога не плаче, госпожо!

Което Мира знаеше най-добре от всички. Но ето че и това беше станало. И тя направи онова, което милиарди други майки са правили от австралопитеците насам. Гушна сина си и започна да го люлее нежно, като му говореше тихо на ухото. Това не реши докрай проблема, но поне плачът утихна до хлипане. Мира тъкмо се питаше дали това необичайно и притеснително — но не и животозастрашаващо — поведение е достатъчна причина да позвъни

на Ранджит в кабинета му, когато домашната помощница извика задавено. Мира вдигна поглед.

На телевизионния екран се мъдреше слънчевата яхта на дъщеря ѝ. Освен лекото задигане в единия ѝ край, яхтата не изглеждаше по-различно отпреди. Сега обаче под образа имаше червен надпис, който гласеше: „Инцидент на лунното състезание?“. А когато Мира увеличи звука, развълнуваните думи на говорителя заличиха дори надеждата на въпросителния знак. Нещо лошо се беше случило с „Диана“. И още по-лошо, пилотът на „Диана“ — тоест скъпата дъщеря на Мира — не отговаряла на спешните повиквания на комодора и по всичко личало, че онова, което е застигнало и повредило яхтата, е отвлякло и пилота ѝ.

Ужасната тревога на Мира Субраманиан несъмнено беше най-личната в целия свят, но истината бе, че тревогите ѝ се споделяха от мнозина. Колкото повече информация пристигаше от малките спасителни кораби, които претърсваха мястото на инцидента, толкова по-безнадеждно нерешима изглеждаше загадката.

От кораба-майка отдавна бяха пратили хора в скафандри, които вече бяха стигнали до командната капсула на „Диана“, успели бяха да влязат и да я претърсят, но от пилота не бяха открили и следа. И това не беше най-лошото. Подробен преглед на уредите показал, че единственият херметичен шлюз на капсулата категорично и безспорно не е бил отварян след началото на състезанието. Така че Наташа не просто липсваше — тя изобщо не беше напускала капсулата.

А това, разбира се, беше невъзможно. И същевременно беше неоспорим факт.

На всичкото отгоре и както можеше да се очаква, комодорът и неговият екип трябваше да разрешат още няколко десетки проблема, при това едновременно. Имаше още шест слънчеви яхти, които се движеха безредно и като нищо можеха да се сблъскат, защото пилотите им бяха разстроени от случилото се със седмия от тях. Всички бяха получили заповед да приберат платната и да чакат на място, докато не дойдат да ги приберат. Това само по себе си щеше да създаде проблеми... макар и не точно сега. С тях щяха да се оправят, когато му дойде времето.

Проблемът с Наташа Субраманиан далеч не беше толкова лесен за разрешаване. Изчезването ѝ — при обстоятелствата, в които се беше случило — беше чисто и просто невъзможно. Всичко това беше много лошо за всички замесени, а после взе, че стана още по-лошо.

Следващите трийсет и шест часа семейство Субраманиан (без Наташа) прекара в кухнята, с все готвачката и домашната помощница. Робърт се събуди от следобедния си сън успокоен и не можа да обясни на родителите си защо е плакал преди това — докато не се сетиха да го попитат дали не е имало нещо общо със сестра му, на което той отговори:

— Аташа астлива.

На вечеря детето се нахрани с апетит, за разлика от всички останали. Почти не спаха — дремеха на столовете или се опъваха за по час на дивана под прозореца. Но никой от възрастните не смееше да се отдалечи за повече от две минути от телевизора, с надеждата, че по новините ще съобщят за някакво благоприятно развитие или поне ще дадат обяснение на случилото се.

Уви, не.

Е, новини имаше, разбира се. Съобщиха, че спасителните катери в ниска околоземна орбита са се сдобили с ескорт от няколко десетки „летящи чинии“ — същите онези малки летящи неща с цвят на мед, които бяха дали на света първото неоспоримо доказателство, че прословутите летящи чинии, или поне неща от този род, съществуват в действителност. Защо се бяха появили там? Какво искаха? Догадки и предположения имаше всякакви, но не и смислено обяснение, затова акцентът на новините се измести другаде. Насочи се към онова място в облака на Оорт, където астрономите бяха засекли нещо, което приличаше на свръхнова, но не беше. Последните данни от телескопите показваха наличие на слаба радиация, каквато не била засичана там при по-ранни замервания. Насочи се и към влекачите, които бавно изтегляха седемте състезателни яхти към безопасни орбити — шестте, които не бяха пострадали, и топката смачкана материя, останала от Наташината „Диана“. Насочи се и към всички централни градове по света, където не липсваха „експерти“, способни

да дискутират до безкрай случилото се — без да казват нищо съществено.

А после телефонът започна да звъни. На следващия ден не стана по-добре, нито на по-следващия.

Мира Субраманиан за нищо на света не искаше да изпуска от поглед единственото останало ѝ дете, но с Ранджит обсъдиха въпроса и стигнаха до извода, че Робърт и така е достатъчно разстроен. Следващият ден беше неделя. В неделя Робърт ходеше на неделно училище. Тази неделя не беше по-различно — макар Мира да седеше в една празна стая наблизко, докато Робърт и другите деца със специални нужди от неговата група слушаха жената, помощник на пастора, която им четеше от Библията, и оцветяваха тематичните рисунки, които момиченцето до Робърт наричаше „Исус Христос на кръстовището“. А в понеделник беше ред на курса по труд и техника, който един от лекарите беше препоръчал на Мира и Ранджит. Там Робърт Субраманиан, момчето, което сам-само беше открило хексаминото — търпеливо и охотно се учеше как да подрежда моливи в декоративни кутии, които след това се предлагаха в магазинчето за сувенири към школата.

Поне не плачеше вече. Но за Мира и Ранджит убийствената тревога, объркването и болката от загубата далеч не бяха приключили. А и телефонът не спираше да звъни — обадиха се всичките им познати, както и невероятен брой хора, които двамата никога не бяха виждали. Някои направо им лазеха по нервите. Роналдиньо Олсос например със сълзи молеше за прошка, в случай че го държат по някакъв начин отговорен за случилото се; Т. Орион Бледсо от Пасадена изказа съпричастие, но най-вече държеше да попита дали Ранджит има някаква представа, някаква идея, каквато и да била тя, която по някаква причина не е споделил все още с властите, за случилото се с дъщеря му.

А репортерите...

Досега Ранджит бе смятал, че журналистическият интерес към него е стигнал максималния си връх, след като „Нейчър“ публикува доказателството му на последната теорема на Ферма. Явно беше грешил в преценката си. Случващото се сега беше много по-лошо.

Макар новоизбраният президент Бандара да беше уредил полицейски кордон около къщата на Субраманиан, мярката действаше единствено там и никъде другаде. Качеше ли се на велосипеда си, за да иде на работа, Ранджит се превръщаше в лесна плячка. Затова спря да ходи в университета, освен при крайна необходимост. След вечеря оставяше Мира с нейните геройски опити да се съсредоточи върху поредната научна статия и Робърт, който редеше плочици на пода до нея, и се оттегляше в спалнята, за да планира материала за следващия си курс от лекции.

И тогава се случи.

Мира вдигна поглед от личния си екран и се намръщи. Беше чула нещо — приличаше на приглушен електронен писък — и в същия миг ярка златиста светлина бликна изпод вратата.

В следващия миг чу гласа на съпруга си, с тон, в който за надмощие се бореха радост и ужас.

— Боже мой! — викаше той. — Таши, това ти ли си наистина?

Нищо на света не би могло да удържи Мира де Сойза Субраманиан извън спалнята. Отвори със замах вратата и видя съпруга си да зяпа към прозореца. Там стоеше млада жена. Облечена беше съвсем оскъдно, като момиче, което е сигурно, че няма кой да го види.

Така, както Наташа често се разхождаше из къщи. Мира извика на свой ред името на дъщеря си и направи онова, което всяка майка би направила при тези нелепи обстоятелства — хвърли се да прегърне момичето.

Кое то се оказа невъзможно.

На метър от Наташа нещо я забави, а след още десетина сантиметра я спря като стена. Но не беше като стена. Не беше осезаемо изобщо. По-скоро приличаше на топъл и абсолютно непреодолим бриз.

Каквото и да беше, то спря Мира на място, на една ръка разстояние от новодошлата, която носеше лицето на дъщеричката, която Мира беше родила, отгледала и обичала.

И която дори не я погледна. Очите ѝ бяха фиксирани върху Ранджит. А когато заговори, тя... или той, или то... каза:

— В момента не е важно кой съм аз, д-р Субраманиан. Важното е, че трябва да ви задам много въпроси, на които вие трябва да отговорите.

И после, без да чака отговор от Ранджит, без да даде някакво обяснение или поне да прояви елементарна любезност, съществото започна да го разпитва.

Много въпроси?

Да, това определено беше точната дума. Продължиха безкрай — е, почти четири часа по часовник — и покриваха, ами, всичко. „Защо много от вашите племена унищожават оръжията си?“ „Вашият вид живял ли е някога в мир?“ „Какво се има предвид под «доказателство» по отношение на ранните ви занимания с теоремата на Ферма?“ И още по-странни: „Защо вашите мъжки и женски индивиди често се съешават дори тогава, когато женските не могат да заченат?“ И „Нима не сте изчислили какво е оптималното население за условията на вашата планета?“ И „Защо реалното население надвишава с толкова много оптималното?“ И „На планетата ви има обширни райони с малобройно население. Защо не сте преместили там хора от пренаселените градски области?“

През цялото време Мира стоеше като вкаменена. Виждаше всичко, но не можеше да помръдне. Виждаше как Ранджит геройски се бори с въпросите въпреки тоталното си объркване и чувство на безпомощност.

А и какви въпроси имаше! „Понякога — питаше тя... или то... с ужасния си равен глас като на възкресен труп — използвате думата «държава», а друг път «страна» за едно и също струпване на хора. По какво се различават двете концепции, по размер може би?“

Ранджит поклати глава, вперил поглед в дъщеря си, която говореше с чужд глас.

— Не, разликата не е в размера. Има страни с малобройно население от порядъка на няколкостотин хиляди, и други — Китай например — който наброява близо два милиарда. Но и в двата случая говорим за суверенни страни... тоест държави — поправи се той.

Фигурата помълча за миг, после зададе нов въпрос.

— Как беше взето решението да се унищожат електронните системи на страните, или суверенните държави, Северна Корея, Колумбия, Венецуела и другите?

Ранджит въздъхна.

— От съвета на *Rex per Fidem*, предполагам. За по-конкретен отговор ще трябва да питате някой друг — Гамини Бандара, да речем,

или баща му. — Когато фигурата не каза нищо, той добави притеснено: — Бих могъл да предположа, разбира се. Ако желаете.

Очите, които не бяха Наташините очи, го гледаха дълго. После фигурата каза:

— Не.

Чу се оглушителен електронен писък, въздухът се раздвижи за миг и фигурата изчезна.

Мира установи, че вече може да се движи, и не чака покана. Хукна към мъжа си и се хвърли в прегръдките му. Останаха мълчаливо притиснати един в друг, докато не ги стресна силно тропане на входната врата. Домашната помощница отиде да отвори и неколцина полицаи нахлуха в къщата, като се оглеждаха трескаво кого да арестуват. Капитанът им, останал без дъх, обясни:

— Съжалявам. Дежурният сержант видял през прозореца ви какво става и ни предупреди. Дойдохме, но не можахме да стигнем до къщата. Не можахме да я наближим дори... Извинете. — Вдигна личния си екран до ухото, докато Мира уверяваше полицаите, които усърдно претърсваха къщата, че никой не е пострадал.

После капитанът закачи екрана на колана си.

— Д-р Субраманиан? Споменахте ли Гамини Бандара, сина на новоизбрания президент, в разговора си със... — Млъкна, търсейки подходящо съществително, с което да завърши изречението си. Не го намери. — С това — смотолеве накрая той.

Ранджит кимна.

— Да, мисля, че го споменах.

— И аз така си помислих — натърти ченгето. — В момента господин Бандара младши е подложен на същия разпит като вас, от същата особа.

Всичко това стигна до ушите и очите на всяко човешко същество, разполагащо с достъп до някой от видовете комуникация. Но не им помогна да разберат. Нито на Ранджит и Мира Субраманиан, нито на останалата част от човечеството. Нито дори на едно-точка-петиците, които чакаха с корабите си в облака на Оорт.

Едно-точка-петиците си имаха по-непосредствени грижи от грижите на човечеството. Едно-точка-петиците приемаха безропотно заповедите да отложат унищожаването на човешката раса, но заповедите на големите галактици, изглежда, не вземаха докрай предвид последствията от изпълнението на тези заповеди.

Беше въпрос на числа. При старта на мисията на корабите се бяха качили сто и четиридесет хиляди едно-точка-петици. В продължение на повече от десетина години тази бройка не се беше променила. После обаче, понеже не искаха да загинат без наследници, които да продължат генетичната им линия, едно-точка-петиците си бяха позволили лукса на онази кратка и бурна сексуална оргия.

Резултатът от въпросната оргия вече беше налице. Нещо повече, беше пораснал до почти зряла възраст...

А армадата не разполагаше с необходимия ресурс да поддържа толкова много пътници за дълъг период от време.

Рециклиращите системи, които осигуряваха въздух, вода и храна за сто и четиридесет хиляди едно-точка-петици, сега трябваше да обслужват близо два пъти повече пътници. И започваха да сдават багажа. Скоро щеше да възникне недостиг. А не след дълго — смърт.

Какво смятаха да направят големите галактици по този въпрос?

39. РАЗПИТИТЕ

Онази ноц семейство Субраманиан почти не мигна — както и всички останали на практика, независимо в коя часова зона се намираха, защото огромната част от света се беше залепила за екраните. Първо видяха Гамини Бандара, увит в голяма хавлия за баня, който седеше на ръба на ваната си и отговаряше на въпроси, зададени му от същото копие на Наташа Субраманиан, което беше разпитвало и баща ѝ. Липсваше обяснение как се е стигнало до това.

Въпросите от разпита на Гамини Бандара се въртяха главно около създаването на *Rax per Fidem*, разработването на „Тих гръм“ и структурата на командването, което планираше и прилагаше това оръжие. Гамини се стараяше да отговори на всеки въпрос. Когато го попитаха за техническите подробности в конструкцията на „Тих гръм“, той поклати глава и назова името на един от инженерите, участвал в екипа по конструирането му. На въпросите, кой, как и защо е дал идеята за проекта, той насочи създаването към генералния секретар на ООН. Когато разпитът се насочи към склонността на човешката раса да води войни със съседите си, Гамини се извини. Войни е имало винаги, отговори той, но повече от това не би могъл да каже, защото бил изкарал само един курс по древна история в университета, а и него взел с мъка. Но пък преподавателката му още работела в Лондонския колеж по икономика.

Така беше, макар в момента жената да работеше по научен проект в миниатюрната страна Белиз. Създанието я намери при местните археологически разкопки, познати като Алтун Ха. Там, посред бял ден и в присъствието на стотина антрополози, туристи, екскурзоводи и присъединила се впоследствие полиция, които виждаха и чуваха всичко, но не можеха да се приблизят до двамата участници в разпита, псевдо-Наташата поиска и получи кратък вариант на военната история на човечеството. Преподавателката се постара. Започна с първите познати на историята държавни образувания — на шумери,

акади, вавилонци и хети — в онези ранни години преди така наречената „цивилизация“ да се зароди в плодородния полумесец между реките Тигър и Ефрат и да завладее Египет, Китай, Европа, а накрая и целия свят. Където и да отиде хората, каквито и да бяха съседите им, винаги се стигаше до кръвопролития и жестоки войни.

Подобието на Наташа Субраманиан разпита всичко на всичко двайсетина души. Те отговориха на всичките ѝ въпроси — макар и с различна по степен охота. Най-несговорчив се оказа един ядрен физик от Амарило, Тексас, който категорично отказа да разкрие подробности за ядреното оръжие, залегнало в конструкцията на „Тих гръм“. Не пожела да отговори дори когато му бе отказана храна, вода и тоалетна... но накрая все пак омекна и заяви, че ще говори, ако получи официално разрешение от президента на Съединените щати. Последвалият разговор с президента трая по-малко от двайсет минути. Президентът, след като проумя ситуацията и вероятния ѝ ефект върху собствения му живот и комфорт, се съгласи:

— О, по дяволите, кажи ѝ каквото иска.

Проведените без прекъсване разпити продължиха петдесет и един часа. После създаването изчезна. А когато Мира и Ранджит сравниха записите от първия и последния разпит, с удивление забелязаха, че къдриците на „Наташа“ си бяха все така по местата. Нито в гласа, нито по лицето ѝ имаше признаци на умора. По оскъдното ѝ облекло нямаше петна от храна (каква храна, всъщност? Никой не я бе видял да се храни), нито от прах или друго.

— Тя просто не е истинска — промълви сащисано Ранджит.

— Не е — каза съпругата му. — Въпросът е къде е истинската?

И понеже Мира и Ранджит бяха все пак обикновени простосмъртни, те имаха нужда от почивка. Каквато не получаваха. Затова Мира даде изрични указания на прислугата да не ги безпокоят преди десет предобед, освен ако не настъпва краят на света.

Затова, когато отвори едното си око и видя притесненото лице на готвачката, а после и часовника, който показваше седем и нещо, Мира сръга заспалия Ранджит в ребрата. В случай, че светът наистина свършваше — нещо, което съпругът ѝ не би искал да пропусне.

И може би наистина свършваше, кой знае? Готвачката ги беше събудила, за да им каже, че онази „свр̀хнова“ в облака на Оорт се е активирала отново, макар енергийното излъчване да било многократно по-слабо от предишното. Данните от насочените към облака телескопи показвали, че тази нова енергия не се излъчва от един източник. А от над сто и петдесет. И не било само това — доплеровият анализ на тези източници разкривал и друго. Те се движели. И се движели в посока към вътрешността на Слънчевата система, по-точно — към самата Земя.

Ранджит реагира по ранджитски. Дълго се вира в празното пространство. После каза: „Ха“ и се обърна на другата страна с очевидното намерение да си поспи още.

Мира реши, че идеята е добра, но скоро откри, че сънят окончателно е избягал от клепките ѝ. Затова стана и на инат подхвана сутрешните си ритуали, после се озова в кухнята и прие да изпие чаша чай с готвачката, но не и да разговаря с нея. За да избегне разговора, Мира занесе чая си на верандата и седна да помисли.

Мисленето винаги се бе удавало добре на д-р Мира де Сойза Субраманиан. Тази сутрин обаче не беше така. Може би защото готвачката беше оставила телевизора в кухнята включен и дори отвън Мира чуваше приглушените гласове — не казваха нищо интересно всъщност, защото новинарските екипи не знаеха нищо интересно, което да не бяха съобщили в самото начало. Или пък защото ѝ се искаше да мисли за загадката на онази необяснима поява, която толкова приличаше на дъщеря ѝ, но не беше Наташа. А може да беше заради топлината на утринното слънце, съчетана с натрупаната умора.

Така или иначе, Мира заспа.

Колко е спала в протъркания от употреба люлеещ се стол под яркото слънце, нямаше представа. Когато се събуди, видя, че слънцето доста се е изкачило в небето, и чу, че готвачката и домашната прислужница вдигат нелепо силен шум в кухнята.

А после чу и слабия глас от телевизора, заради който двете жени вдигаха толкова врява. Беше запис на радиоизлъчване, по случайност засечено от сателит в ниска околоземна орбита. Идвало от слънчевите платноходки, доскоро участници в първото космическо състезание, а

сега изтеглени в орбита. Гласът беше познат до болка и на Мира, и на Ранджит.

— Помощ — викаше познатият глас. — Някой трябва да ме извади от тази капсула преди резервните запаси от въздух да са свършили. — После завърши с информация, от която нито Мира, нито Ранджит имаха нужда: — Говори Наташа де Сойза Субраманиан, доскоро пилот на слънчевата яхта „Диана“, а сега... сега нямам идея какво правя тук.

40. ПОРТРЕТНАТА ГАЛЕРИЯ

Двадесет и четири часа по-рано Мира Субраманиан би се заклела, че няма друго желание, освен да чуе, че дъщеря ѝ е жива и здрава въпреки нищожния шанс. Така беше тогава. Сега желанието ѝ се беше изпълнило. Нещо повече, разбра се, че спасителните екипи са се отзовали веднага на зова за помощ, и скоро след това съобщиха, че изчезналата девойка, на която целият свят стискаше палци, не само е жива и в добро състояние, но вече е и на сигурно място, защото я били прибрали и вече пътували с нея към междинната станция в НОО, където щели да я прехвърлят на Небесната кука.

Това не беше достатъчно за Мира. Сега тя искаше да прегърне дъщеря си. А не да ги делят хиляди километри и седмици време, докато Небесната кука я свали у дома.

Същата вечер Мира превключваше новинарските канали с надежда да открие поне един репортаж, който да не е плашещ или неразбираем, когато викът ѝ докара Ранджит на галоп в стаята.

— Виж! — извика тя, като сочеше екрана. Ранджит едва не се развика на свой ред, защото от телевизора ги гледаше тяхната дъщеря Наташа — а не онова фалшиво копие, което беше разпитвало разни хора в продължение на повече от петдесет часа.

Какво казваше тя, Ранджит нито чу, нито го интересуваше в момента. Хукна към кабинета си, следван от Мира. Не губи време за редовно телефонно повикване до капсулата на Небесната кука, където се намиреше дъщеря му сега. Постът си имаше своите привилегии. Ранджит използва специалните канали, до които имаше право на достъп като член на управителния съвет на куката, и след няма и минута Наташа се появи на екрана, седнала на тясна койка в радиационното убежище на капсулата. Отне доста повече време, докато момичето успокои майка си, че тази Наташа — с рошава коса, мръсен сутиен, изобщо нищо общо със свършения външен вид на

другата Наташа — наистина е дъщерята, която Мира копнееше да прегърне.

Освен това — както след множество уверения се убедиха Мира и Ранджит — била жива и здрава, макар че нямала абсолютно никаква представа как се е озовала в капсулата, където определено не е била по време на претърсването.

Всичко това беше добре, но недостатъчно добре за Мира. След като веднъж вече беше загубила дъщеря си — факт, който изглеждаше неоспорим допреди ден-два, — Мира не беше готова да сложи край на настоящата им връзка. Ако зависеше от нея, сигурно щяха да говорят с часове, но стана така, че самата Наташа прекрати разговора им. Вдигна поглед от камерата, първо с раздражение, после се стресна, а накрая на лицето ѝ се изписа нещо близко до страх.

— Мили Боже — извика тя. — Това ли е моето копие, за което говорят? По новините — бързо, идете да видите!

Така и направиха, а после изгледаха посланието от самото му начало. Започна с ярка светлина. После „Наташа“ заговори без предисловия.

— Здравейте, членове на земната човешка раса — каза създанието. — Има три неща, които да ви съобщим, и те са следните. Първо, членът на големите галактици, който пребиваваше наблизко, напусна този астрономически район, вероятно за да се присъедини към другарите си. Не се знае кога ще се върне, нито какво ще направи тогава. Второ, онези от нас, които са натоварени с правото да вземат подобни решения, решиха, че ще ви е по-лесно да общувате с нас, ако знаете как изглеждаме. Следователно, ще ви покажем образите на петдесет и пет от расите, които са най-активни в дейността си за големите галактици, като започнем със самите нас, които сме познати с името девет-ръкокраките. Трето и последно, едно-точка-петиците не могат да се върнат понастоящем у дома си заради липса на достатъчно припаси. Машинно-складираните предпочитат да не тръгват без тях. По тази причина и двата вида ще дойдат на вашата планета. Споменатите три вида бяха натоварени със задачата да разрешат проблемите, създавани от вашия вид. Няма причина за тревога. Големите галактици отмениха заповедта си за стерилизиране на

планетата ви. Освен това, когато пристигнат, едно-точка-петиците ще подберат райони, които вие не използвате. Това е краят на съобщението.

И наистина беше краят. Мира и Ранджит се спогледаха сащисано.

— И къде по-точно ще се настанят, според теб? — попита Мира.

Ранджит не се опита да ѝ отговори, защото самият той имаше друг, далеч по-важен въпрос.

— Какво по-точно беше онова за стерилизирането на планетата? — попита той.

Създанията, нарекли себе си девет-ръкокраките, не само изпълниха обещанието си да покажат всички петдесет и повече видове — отново и отново, по всички канали, — а осигуриха и коментар в ефир.

— Наричат ни девет-ръкокраките — обясни гласът, — поради очевидния факт, че имаме по девет крайника. Четирите двойки се използват главно за придвижване. Крайникът отзад се използва за всичко останало.

И на екраните цъфна снимка на създанието, което гласът описваше.

— Прилича на бръмбар! — възкликна готвачката. И наистина приличаше, стига да си представите бръмбар, който носи пояси от някаква блестяща металическа материя между всеки от четирите си чифта крайници. В единия край на тялото му имаше още един крайник, който донякъде приличаше на слонски хобот, помисли си Мира, но по-тънък и достатъчно дълъг, за да стига до другия край, където, изглежда, имаше очи и уста.

И ако девет-ръкокраките изглеждаха странно — а нека си признаем, че телесният им строеж изглеждаше неподходящ за каквото и да било мислимо предназначение, — то следващите участници в изложбата бяха още по-чудати. Вторият показан на човечеството вид приличаше донякъде на одрано зайче, но не розово, а с нездрав бледовиолетов цвят. (Съпътстващият коментар ги обяви като едно-точка-петиците, макар че мина известно време, преди причината за това наименование да стане ясна на което и да било човешко

същество.) Третият вид от новопридобитите космически другарчета на човешката раса най-много се приближаваше (но не съвсем) до представата им за това как трябва да изглежда едно разумно създание. Някои от показаните по-късно видове се радваха на изобилие от крайници — до дванайсет — или пък пипала (понякога беше трудно да се прецени кое от двете). Третият вид обаче — със странното наименование машинно-складираните — имаше познатия набор от две ръце, два крака и една глава. Нямаше начин да се прецени мащабът. Съществото можеше да е дребно като мармозетка или високо като жираф, но определено беше от онзи вид същества, които човек не би искал да срещне посред нощ. Беше ужасно. Всъщност, най-мекото определение, което коментаторите измислиха по-късно, беше „сатанинско“.

Оттам насетне изображенията станаха още по-откачени. Показани бяха същества с всички цветове на дъгата, понякога разноцветни дори, като багрите се сблъскваха помежду си толкова ярко, че човек го заболяваха очите. Някои имаха люспи, други — рехава перушина; телесната им конструкция варираше немислимо — и това бяха само видовете на въглеродна основа. Имаше едни, които приличаха на дебели алигатори във водолазни костюми — от коментара стана ясно, че идвали от свят, където атмосферата наподобявала дъното на земните океани, и животоподдържащата течност, която текла в телата им, била на основата на свръхтежък въглероден диоксид.

Изложбата не се задоволи да покаже по веднъж най-напредналите раси в галактиката. След като всеки от въпросните видове получи своя миг на слава по земните екрани, процесията започна отново, пак с девет-ръкокраките. Този път обаче имаше и контекст. Извънземните бяха показани заедно с космическите си кораби, които приличаха по форма на банани, имаше изображения от родния им свят, както и различен коментар.

Всичко това беше безкрайно интересно, разбира се. Когато изложбата се завъртя за трети път, Мира и Ранджит вече знаеха, че измерени спрямо приблизителния размер на космическите си кораби, девет-ръкокраките едва ли бяха по-дълги от двајсетина сантиметра. А от повторния коментар за машинно-складираните стана ясно, че са точно такива. Машинно-складирани. Биологичните тела, показани в

началото, били само исторически факт, а сега всички членове на расата съществували единствено като електронна база данни. Мира преразказа тази информация на Ранджит, когато той се върна, след като бе занесъл заспалия Робърт в леглото.

— Ха — изсумтя той, докато се настаняваше в любимия си фотьойл. — Доста удобно решение. Сигурно живеят вечно.

— Така изглежда — съгласи се тя. — Ще си направя чай. Ти искаш ли?

Искаше. Когато Мира се върна с двете чаши, екранът показваше как един от девет-ръкокраките сваля материята между две от тазовите стави на друг и после търка деветия си крайник в оголената плът.

— Хей — изуми се Мира, докато оставяше чашата пред съпруга си. — Какво прави, къпе другарчето си, може би?

— Или му сменя маслото — предположи Ранджит. — Кой знае? Виж, всичко това се записва, така че защо не го изключим сега, пък ще го изгледаме, когато решим, че ни се гледа.

— Става — съгласи се Мира и изключи телевизора. — И без това исках да те питам нещо. Не мислиш ли, че този парад изпуска нещо съществено?

Ранджит кимна.

— Знам. Няма ги онези, големите клечки, за които стана въпрос в началото. Големите галактици.

— Именно. Големите клечки. Тях още не са ни ги показали.

41. ОТНОВО У ДОМА

Човек би предположил, че докато Наташа, истинската Наташа, се прибере в дома на родителите си в Коломбо, посланията, които другата Наташа пращаше към Земята отдавна ще са приключили. Е, бяха приключили... в известен смисъл. Шейсет и два часовото излъчване се повтори три пъти, след което бе преустановено, но по някакви свои причини девет-ръкокраките продължиха да го излъчват през няколко дни.

Човешката раса не смяташе това за благословия. Съпътстващият коментар далеч не беше само на английски. Повтаряше се на кажи-речи всеки език и диалект, използван от достатъчно голяма група хора, които имат контрол над един или друг вид електронно излъчване. Ставаше въпрос за много голям брой излъчвания, толкова голям всъщност, че ангажираше значителна част от световните сателитни връзки и пречеше осезаемо.

Многократните излъчвания имаха и друг страничен ефект — даваха изобилна възможност на младата Наташа да се „любува“ на образа си от екрана. С оскъдния сутиен, непокорната къдрица над лявото ухо и така нататък. А този спектакъл не се харесваше особено на момичето.

— Направо тръпки ме побиват — призна тя на родителите си. — На екрана съм аз, а говоря неща, които никога не съм казвала!

— Не си ти, миличка — каза спокойно майка ѝ. — Просто са те копирали някак. Предполагам, трябвал им е някой, който да говори от тяхно име и да изглежда нормално в очите на хората.

— Но къде съм била аз в това време? Нищо не помня! Видях как Рон Олсос се опитва да ми открадне слънчевия вятър, а после съвсем внезапно се озовах... Ами, и аз не знам къде. Никъде, направо. Беше ми топло и удобно, това помня. Сигурно така съм се чувствала, докато още съм била в корема ти, мамо.

Мира поклати озадачено глава.

— Робърт ни каза, че си щастлива.

— Сигурно и така може да се нарече. Следващият ми спомен е как седя в капсулата и викам за помощ, а „Диана“ виси смачкана около мен.

Мира я потупа по ръката.

— И получи помощ, миличка, иначе нямаше да си тук сега. А като говорим за онова момче Олсос, да ти кажа, че пристигнаха още четири съобщения, докато ти спеше. Всичките са еднакви. Колко съжалявал и дали можело да се видите, за да ти се извини лично.

Последното извика усмивка на устните на момичето.

— Не виждам защо не — каза тя. — Не точно сега обаче. Има ли нещо за закуска, между другото?

За огромната част от човешката раса безсмислените повторения на извънземната портретна галерия бяха ужасна загуба на време и комуникационни ресурси. Не за всички обаче. Малобройната църква на сатанистите моментално видя в хуманоидния образ на грозните машинно-складирани образа на самия дявол — точно както си бяха помислили и няколко милиона непредубедени зрители, — само че според сатанистите това не било нещо лошо. Негово сатанинско величество трябвало да се почита, а не да се ненавижда. А и библейските текстове го потвърждавали, ако се четат както трябва, защото Луцифер всъщност бил прогонен от рая заради сплетните на другите ангели, които му завиждали. „Той не е наш враг — твърдеше екзалтирано един от епископите на сатанинската църква. — Той е нашият цар!“

Бръщолевенията на шепата сатанисти, предимно от американския югозапад, едва ли биха направили впечатление на останалата част от човечеството, ако не бяха два фактора. Първо, онази притеснителна реплика за „стерилизирането“ на Земята. Това означаваше, че извънземните грозници притежаваха капацитета да унищожат човечеството, а подобна мисъл не се забравя лесно. И второ, сатанистите вече не бяха шепата откачалки. Дори и откачалките разбираха кога съдбата им се е усмихнала. И не пропуснаха да се възползват от шанса си. Всички членове на църквата с що-годе висок ранг — тоест всички освен онези, които лъскаха пода в храмовете —

хукнаха да разясняват доктрината си от всяко токшоу, което направеше грешката да ги покани. Надеждата им беше, че светът е пълен с други откачалки като тях, които не са се присъединили досега към сатанинската църква само защото не са имали доказателство за реалното съществуване на Сатаната. И сега се надяваха, че въпросните откачалки ще се вляят в редиците им при вида на демоничните машинно-складирани.

И бяха прави. След като ужасните на вид машинно-складирани се завъртяха за трети път по комуникационните канали, близо сто хиляди нови поклонници заявиха желание да се присъединят към църквата, а след четвъртото повторение броят на сатанистите вече се измерваше в милиони. Появиха се две конкурентни — разбирайте еретични — сатанистки църкви, които се бореха за собствен пазарен дял. Други култове и псевдорелигии също се радваха на разцвет, но никоя не можеше да се похвали с успеха на сатанистите.

Всички те, разбира се, бяха луди.

— Или приблизително луди — каза Ранджит на Гамини Бандара, когато той му се обади по телефона. — Защо се притеснявате за тях?

— Защото и лудият може да натиска спусък, Рандж. Или не е вярно, че Наташа получава смъртни заплахи?

Ранджит премисли отговора си, преди да го изрече на глас. Дъщеря му изрично беше помолила да не казват на никого за това, но...

— Е, да — призна той. — Глупости разни. Наташа не им обръща внимание.

— За разлика от мен — изтъкна Гамини, — и от баща ми. Разпореди се за денонощна охрана на къщата ви, плюс въоръжен ескорт, който да ви придружава, когато излизате.

Ранджит клатеше глава.

— Наистина не мисля, че това е необходимо... — започна той.

— Няма значение какво мислиш ти — прекъсна го бодро Гамини. — Сега татко е президент и той раздава заповедите. Пък и ако не са федералните, ще е някой друг. Твоето приятелче Йорис Ворхулст също получава заплахи. Терминалът на Небесната кука вече е под охрана, а Ворхулст обмисля дали да не постави под охрана всички висши служители, свързани с проекта. Включително и теб.

Ранджит отвори уста да възрази — не толкова заради неудобството да си под денонощна охрана, колкото защото знаеше как ще реагира дъщеря му, — но Гамини не му даде шанс да каже каквото и да било.

— Така че, Рандж — продължи той, — охрана ще имате и няма смисъл да вдигаш врява по въпроса. А и току-виж спасила живота на всички ви.

Ранджит въздъхна.

— И колко ще продължи това? — попита той.

— Ами, поне докато онези едно-точка-петици не пристигнат тук — каза замислено Гамини. — А след това, кой знае?

Доста добър въпрос, призна пред себе си Ранджит. Който обаче с нищо не му помагаше относно другия, доста различен въпрос, а именно как ще съобщи за охраната на Мира и Наташа.

Шанс му се предостави веднага. Затвори телефона и тръгна да ги търси. Откри ги на задната веранда да оглеждат с бинокъл нощното небе и по-точно съзвездието, в което се намираше голяма част от облака на Оорт. Мира даде бинокъла на Наташа и се обърна към съпруга си:

— Наближават. Таши? Дай на баща си да погледне.

Наташа му подаде бинокъла и Ранджит бързо откри ярките светлинни петънца, които — според обясненията на експертите — били страничен ефект от обратната тяга, с която армадата на едно-точка-петиците се приближавала към Земята. Не ги виждаше за пръв път. Още преди да стане ясно, че тези едно-точка-петици ще отседнат някъде тук, гигантските земни телескопи бяха уловили и препратили към комуникационните канали много по-ярки и подробни изображения.

Но светлинките определено се приближаваха.

Ранджит свали бинокъла и се изкашля.

— Гамини се обади — каза той и предаде накратко разговора си с него. Но ако бе очаквал дъщеря му да посрещне на нож тази намеса в живота ѝ, беше сгрешил. Тя го изслуша търпеливо и попита:

— И охраната ще ни пази от откачените сатанисти, така ли? Кой обаче ще ни пази от тях? — махна към небето тя.

Този въпрос си задаваше целият свят — хората се питаха помежду си, задаваха го и на нашествениците посредством своите

лидери, които се изреждаха на микрофоните и сателитите препращаха въпросите им по посока на приближаващата армада. А въпроси имаше много — относно плановете и намеренията им и най-вече относно причината да тръгнат към Земята, — много въпроси на много езици от много народи, големи и малки.

Нито един от тях не получи отговор.

На човешката раса ѝ беше трудно да се справи с това. Навсякъде по Земята — както и в лавовите тръби на Луната, в орбита и изобщо навсякъде, където беше стъпил човешки крак — напрежението от неизвестността си казваше тежката дума. Дори членовете на семейство Субраманиан не бяха имунизирани. Мира пак започна да си гризе ноктите, което не беше правила от ранна тийнейджърска възраст. Ранджит висеше с часове на телефона, звънейки на почти всички важни персони, които познаваше (а той познаваше много), с надеждата, че поне един от тях може да има информация или догадка, която не е хрумнала на самия него. (И те нямаха.) Междувременно Наташа фанатично се опитваше да научи малкия Робърт да чете на португалски. А после, докато закусваха в кухнята една сутрин, пред къщата внезапно се чу врява. Ранджит отвори вратата да погледне и видя четиримата им въоръжени пазачи, насочили пистолетите си към пет-шест непознати. Е, не всички бяха непознати. Повечето бяха млади и навъсени, с вдигнати ръце, но в средата имаше един, когото Ранджит позна веднага, нищо че беше поостарял след последната им среща.

— Полковник Бледсо — учуди се той. — Какво правите тук?

Стигна се до кратки преговори. На полковник Бледсо (пенсиониран) беше позволено да влезе в къщата, но придружен от капитана на охраната с пистолет в ръка. Спътниците му останаха навън, седнали на земята с ръце на тила и под дулата на пазачите.

Човек би предположил, че Бледсо ще се почувства в неизгодно положение. Не беше така.

— Благодаря, че ме приехте, за да поговорим — каза той. — Не бих искал да насъсквам момчетата си срещу охраната ви.

Ранджит не знаеше да се разсмее ли, или да се ядоса, и накрая реши, че няма смисъл да си блъска главата над тази дилема. Подкара по същество.

— За какво искате да говорим? — попита той.

Бледсо кимна.

— Правилно. Да не губим време. Тук съм от името на президента на Съединените щати, който е убеден, че човешката раса не бива да позволява на онези извънземни убийци да кацнат на Земята.

Ранджит тъкмо щеше да попита как точно президентът на Съединените щати смята да предотврати това, но жена му го изпревари:

— И защо вашият президент смята, че може да говори от името на цялото човечество? Няма ли Китай и Русия мнение по въпроса?

За изненада на Ранджит Бледсо явно очакваше този въпрос.

— Вие живеете в миналото, госпожо Субраманиан. Говорите така, сякаш все още съществува Голямата тройка. А тя не съществува. Русия и Китай вече нямат думата! И не е нужно да се допитваме до тях.

След което добави презрително, че въпросните страни имали сериозни вътрешни проблеми, които се опитвали да запазят в тайна.

— Народна република Китай току-що загуби контрола си над провинция Джилин. Сега там се разпорежда движението Фалун Гонг. Е, вие никога не сте чували за провинция Джилин, разбира се. Работата е там, че Джилин е житницата на Китай, както и най-големият производител на автомобили и железопътни вагони. Да, да, добре ме чухте. Център и на селското стопанство, и на промишлеността! А Фалун Гонг вече напредва през границата към вътрешността на Монголия.

Поклати глава, сякаш съчувстваше на Китай за проблемите му, но леката извивка на устните го издаде. Полковникът злорадстваше.

— А руснаците? — продължи той. — Те са още по-зле. Чечня е като разлютен цирей. Там мюсюлманите са се разбеснели и всеки ислямски фанатик по целия свят, който още точи зъби за друговерска кръв, ще тръгне към Чечня, за да размаха оръжие — а там минават някои от най-важните газопроводи на Русия. И ако Чечня успее да се отцепи, моментално ще я последват други провинции.

— Изглеждате доволен — отбеляза Мира.

— Доволен? Не. Какво ми пука за проблемите на Китай и Русия? Но ситуацията там определено опростява задачата на нашия президент — трябва да се предприемат действия, а решенията се вземат по-лесно,

когато никой не ти се пречка в краката. И точно тук ти и семейството ти се появяват в картинката, Субраманиан. Президентът има план. И всички вие сте част от него.

Ранджит и семейството му никога не бяха хранили топли чувства към Бледсо. Сега обаче отношението им придоби антарктически температури.

— Какво искаш? — попита Ранджит с тон, който казваше, че каквото и да е то, шансът да го приеме е почти нулев.

— Нищо особено — отговори Бледсо. — Искам дъщеря ти Наташа да излезе по телевизията и да каже, че докато е била тяхна пленница, те са й обяснили какво означава „стерилизация“ на Земята — пълно унищожение на човешкия род и колонизиране на нашата планета от нашествениците.

Наташа реагира моментално:

— Нищо такова не е имало, господин Бледсо. И не помня да съм била „пленница“.

Баща й вдигна ръка.

— Той знае, че това е лъжа, миличка — каза й той. — Добре, Бледсо. Защо искаш да налееш масло в омразата към тези създания?

— Защото рано или късно ще трябва да ги унищожим, как защо. Е, ще ги оставим да кацнат. А после ти, Субраманиан, ще излезеш по телевизията и ще кажеш, че дъщеря ти е споделила с теб нещо, което светът трябва да узнае, а после Наташа ще разкаже историята си и готово.

Този тип май чакаше с нетърпение описаното развитие на нещата, помисли си Ранджит.

— И после какво? — попита.

Бледсо сви рамене.

— Ами, ще им видим сметката — каза той. — Първо ще ги халосаме с „Тих гръм“, така че да им изтръгнем ноктите. После ще пратим срещу тях цялата мощ на американските военновъздушни сили с всичките бомби и ракети, които могат да натоварят самолетите, ще изстреляме и междуконтинентални балистични ракети, ядрени и така нататък. Когато приключим, от тях няма да е останал и спомен, гарантирам ти.

Мира изсумтя, а Ранджит извика:

— Бледсо! Ти си луд! Да не мислиш, че онези си нямат свои оръжия? Нищо няма да постигнете — този така наречен план ще прати на сигурна смърт няколко хиляди ваши войници и пилоти и ще вбеси извънземните.

— Двойна грешка, уважаеми — отвърна презрително Бледсо. — Самолетите ни са напълно автоматизирани, а екипажите им са на сигурно място в контролните зали. А че онези щели да се вбесят — на кого му пука. Свобода или смърт, Субраманиан. Или ти не вярваш в това?

Мира отвори уста да отговори от името на всички им, но Ранджит я изпревари.

— В друго не вярвам, Бледсо — заяви той. — Не вярвам, че е редно да изричам лъжи, заради които ще умрат разумни същества, пък били те и извънземни. Няма да го направим, Бледсо, забрави. Всъщност, може би наистина трябва да излезем по телевизията и да кажем на света какво сте намислили.

Бледсо го изглежда отровно.

— И вярваш, че това ще промени нещо? Хайде стига, не може да си толкова глупав. Защо изпратиха мен, а не официален представител, а? Ако се разчуе, президентът само ще поклати глава и ще каже: „Бедният стар полковник Бледсо. Постъпил е както смята за редно, но изцяло по своя инициатива. Никога не съм давал одобрението си за такъв план“. Е, репортерите ще ме тормозят известно време, но аз ще мълча като риба и интересът им много скоро ще се стопи. Всяко чудо за три дни. Като лидер на най-силната държава, нашият президент е длъжен да защитава по-слабите страни, а както той вижда нещата, атаката е най-добрата защита. Аз пък се подчинявам на президента. Какво ще кажеш на това?

Ранджит стана.

— Ще кажа, че наистина искам да живея свободен, но тази възможност всъщност не е включена в офертата ви, нали? Ако трябва да избирам между свят, управляван от хора като теб, и свят, контролиран от люспести зелени, чудовища от космоса, знам ли, току-виж съм предпочел чудовищата. А сега се махай от дома ми!

42. ГОЛЯМАТА ДЕПРЕСИЯ

Когато флотилията на едно-точка-петиците най-после се спусна към повърхността на Земята, пристигането им беше ознаменувано с невиджани фойерверки. Само че пиротехническото представление не се случи поради причините, които биха го предизвикали, ако в атмосферата навлизаше човешка флотилия от космически кораби. Разните там ракети, капсули и совалки на земната космическа технология се гмуркаха в атмосферата с ослепителни пламъци и причината за това беше проста. Нямаха друг избор. Трябваше да убият някак скоростта и единствено триенето с атмосферния въздух можеше да забави спускането им дотолкова, че да кацнат, вместо да се разбият.

Космическите кораби на едно-точка-петиците, от друга страна, нямаха нужда от атмосферно триене. Скоростта им намаляваше по силата на различен механизъм. Те просто насочваха йонните си ракети напред при пълна тяга и ги използваха вместо спирачки. Този метод на кацане беше по-елегантен и по-сигурен заради по-точния контрол.

Освен това изискваше много повече енергия, но пък пестенето на енергия вече не беше приоритет за едно-точка-петиците.

Една от въпросителните за земните наблюдатели беше къде точно е решила да кацне армадата. Първоначалната догадка сочеше Либийската пустиня, навярно някъде по средиземноморския бряг. Това предположение бързо беше ревизирано и изместено малко по на изток и север, вероятно в района на слабонаселените северозападни пустинни провинции на Египет.

А телевизионните коментатори моментално му лепнаха етикета „Депресията Катара“.

Мира и Ранджит също толкова моментално се гмурнаха в търсачките.

— Тази Катара е петата по дълбочина депресия в света — извика Мира от своя екран. — Най-ниската ѝ точка е на сто тридесет и три метра под морското равнище.

— И е само на петдесет и шест километра от морето — добави Ранджит, без да сваля очи от своя екран. — И... секунда!... в някои отношения това е най-голямата депресия на сушата, защото повече от четиридесет хиляди квадратни километра са под морското равнище. — Беше ненаселена, освен това, както двамата прочетоха едновременно, ако не се броят номадските бедуински племена и стадата им, не представляваше интерес за никого — за земляните поне. Единственият интересен факт във връзка с депресията Катара датираше от неспокойния двадесети век и една от многото му войни, а именно войната между германците и англичаните. Тогава непроходимата депресия Катара хванала в капан германските войски и англичаните им нанесли тежко поражение, останало в историята като битката при Ел Аламейн.

Търсенето не показва друга ценна информация, затова Мира и Ранджит се отказаха.

— Едва ли това е причината извънземните да го изберат — каза Ранджит. — Защото е лесно отбраняема позиция.

— Тогава защо? — поинтересува се Мира.

Ранджит свъси вежди, но не отговори. През следващите петнайсет минути двамата се надпреварваха да измислят все по-невероятни мотиви, а после вниманието им беше привлечено от извънредна новинарска емисия. Получено било първото официално становище от Кайро и тонът му бил враждебен.

Е, това не беше съвсем вярно. Становището наистина идваше от Кайро, но не и от представител на египетското правителство. Говореше американският посланик в страната. Той информира света, че египетското правителство се обърнало към него с молба да изрази официалното им становище. Районът, наречен Мункхафад-ал-Катара, бил неразделна част от суверенната територия на Арабска република Египет. Нашествениците не били желани там. Правителството ги приканвало да напуснат незабавно района и територията на Египет, в противен случай щели да си понесат последствията.

Ясно беше, че са се провели редица тайни срещи и следващите думи на посланика не оставиха никакво съмнение относно темата им.

— Арабска република Египет — обяви той — е един от най-старите и близки съюзници на Америка. Всеки нарушител ще срещне отпора не само на египетската военна мощ, а и на американската.

— Мили Боже — промърмори Ранджит. — Надушвам Т. Орион Бледсо в тази работа.

— И Бог да ни е на помощ сега — каза нерелигиозната Мира на още по-нерелигиозния си съпруг.

Ситуацията може би нямаше да е толкова напечена, ако кацналите на Земята извънземни създания бяха отделили време да обяснят какви точно са дългосрочните им планове. Само че такава обяснение липсваше. Може би извънземните не бяха в състояние да вършат две неща едновременно — или пък смятаха, че примитивните земляни не го могат, — защото през цялото време излъчваха портретната галерия на галактическото население, точно както бяха обещали на хората от Земята.

В началото това беше много интересно. Ала отдавна беше доскучало. Вече никой не ги гледаше освен продуцентите на нискобюджетни филми на ужасите, които ентусиазирано търсеха идеи за следващия си шедевър, плюс остатъците от намаляващия брой таксономисти по света, всеки един опиянен от умопомрачителната представа как се превръща в новия Карл Линей, създателя на научната класификация на организмите.

Всичко това, разбира се, не представляваше проблем за човешката раса. Но проблем имаше и той се състоеше от две неща.

Първо, излъчването натоварваше извънмерно комуникационните честоти. Не самото видеоизображение, а упоритата любезност, с която извънземните излъчваха всичко, което имаха да кажат, на почти всичките шест хиляди и деветстотин езика, говорими на Земята.

Но дори и това причиняваше неудобство най-вече на шепата хора, чиито любими телевизионни състезания изпаднаха от ефира. Далеч по-сериозен беше проблемът с комуникациите, особено при задкулиските преговори между военните сили.

Един бърз телефонен разговор с Гамини Бандара потвърди онова, което Ранджит вече подозираше. Да, враждебното изявление на американския посланик не било израз на доброволно решение, взето от египетското правителство. Старият египетски приятел на Дхатусена

Бандара, понастоящем египетски посланик в Шри Ланка, Хамед Ал-Заср, обяснил всичко в телефонен разговор с бащата на Гамини.

— Успял да се свърже лично с баща ми. Американците ги притиснали до стената. Имало някакъв американски таен агент, който...

— Разбира се, че е имало. Твоето старо приятелче полковник Бледсо.

Гамини изглежда се стресна от думите му.

— Може и да си прав. Така или иначе, Ал-Заср обяснил, че Египет не е забравил задълженията си към Рах per Fidem, но законодателните и прочие промени, свързани с присъединяването на страната, все още не са приключили, а и Египет е твърде беден, за да се противопостави на Щатите. Страната разчита на милиарди долари американска помощ.

— Мамка му — възкликна Ранджит, а когато предаде разговора си с Гамини на Мира, тя реагира по подобен начин.

— Трябваше да се досетим, че натам отиват нещата — въздъхна тя. — Дано не стане още по-зле.

43.

КАЦНАЛИТЕ ИМИГРАНТИ

В семейство Субраманиан малкият Робърт навярно беше най-слабо засегнат от тревожните събития във външния свят. Вярно, че напоследък плачеше повече. Но не напрегнатата политическа ситуация го натъжаваше. По-скоро беше заради очевидната тревога на родителите му. Неговият начин да се справи с проблема беше да се държи по-мило от нормалното — гушкаше ги, галеше ги, дори си изяждаше всичките зеленчуци без спорове и си лягаше веднага щом му кажеха, че е време. И се опитваше да ги ободри с думи и фрази от неделното училище. „Латното правило — казваше успокоително той. — Е равни а ругите.“

Разбира се, трактовката на Робърт за наученото в неделното училище на тема Златното правило и как не трябва да правиш на другите онова, което не искаш те да ти направят, не успокояваше особено Мира и Ранджит. Те не се възпротивиха, когато Робърт започна да проявява интерес към новините по телевизията, стига да намереше канал, който да не е задръстен от галерията на странните галактически обитатели.

А по новините показваха какво правят едно-точка-петиците в депресията Катара. Всички сателити, които не бяха заети с повторения на галактическата менажерия, следяха под лупа тази забравена доскоро част от света.

Веднага щом армадата на едно-точка-петиците кацна, стана ясно защо са използвали ракети за убиване на скоростта, вместо да разчитат на далеч по-икономичното атмосферно триене. Корабите им не биха издържали подобно натоварване. Не бяха обтекаеми. Не приличаха дори на малките цилиндрични кораби на девет-ръкокраките. Корабите на едно-точка-петиците приличаха повече на коледни елхи, отколкото на превозно средство с аеродинамичен дизайн — кубове, сфери и многоъгълници стърчаха от централния корпус под всевъзможни ъгли.

Това обясняваше охотата им да прахосат гориво за обратното ускорение. Ако бяха навлезли в атмосферата на принципа на земните совалки, щяха да изгорят сред адски пламъци и да свършат като нажежени отломки, пръснати на площ от хиляди хектари.

След като се приземиха безпроблемно и при добра организация, стана ясно и какво е предназначението на всичките гротескни добавки по корпусите. Някои от добавките приличаха на пипала, които се откачиха от корабите, застинаха нерешително за миг, после плъзнаха да изследват околността. Други се скачиха едни с други и поеха към застоялата вода в оазиса — с каква цел, Ранджит нямаше представа.

— Онази вода не става за пиене — отбеляза той. — Надявам се да са наясно с това.

Мира го погледна изпитателно.

— Знаеш ли — каза бавно тя, — изглеждаш доста по-спокоен откакто Йорис се обади да каже, че атентаторите са били отбой. Вече се тревожиш дали едно-точка-петиците имат какво да пият.

Понеже казаното от жена му беше вярно, Ранджит не направи опит да спори.

— Както Робърт все ни повтаря — подхвърли той, — не бива да правим на другите онова, което не искаме те да ни направят. Лично аз не бих искал който и да било да стреля по мен.

Мира се усмихна, а после екранът привлече вниманието ѝ. Част от периферните елементи на извънземните кораби се бяха отделили от корпусите, пропълзели бяха до една дюна и ровеха пясъка.

— Копаят тунел — промърмори озадачено тя. — Какво, бомбоубежище, в случай че някой ги нападне, това ли правят?

Ранджит не отговори. Никак не беше изключено извънземните да очакват атака, но лично той...

Не се наложи да казва нищо, защото всички свободни новинарски канали угаснаха едновременно. След миг на екрана се появи смутен говорител, който информира набързо зрителите, че президентът на Съединените американски щати е поискал незабавно ефир, за да направи съобщение от „световна важност“.

— Точно така се изрази президентът — нервно информира публиката си говорителят. — Засега това е единственото, което знаем, освен че подобно нещо е безпрецедентно в историята на... Какво?

Последното беше отправено към някого в студиото, когото камерите не улавяха, но отговорът бързо стана очевиден. Говорителят едва има време да каже:

— Дами и господа, президентът на...

А после екранът отново почерня за миг. Когато картината се възстанови, показваше група важни на вид (но и притеснени) мъже и жени, скупчили се около маса, която се огъваше под тежестта на гора от микрофони. Ранджит плъзна озадачен поглед по мизансцена — пресконференцията не се провеждаше на обичайното си място в Розовата градина, нито в Овалния кабинет, нито на някое от другите места, които президентът предпочиташе за тази цел. Е, да, гигантско американско знаме беше опънато на заден план, както го опъваха винаги по настояване на президента, но малкото, което се виждаше от помещението, беше непознато за Ранджит — стая без прозорци, обляна в ярката светлина на прожектори и със стража от въоръжени морски пехотинци, застанали мирно и с пръст на спусъците.

— Мили Боже — прошепна Мира. — Това е противоатомното им убежище.

Но Ранджит не я чу. Самият той беше направил откритие.

— Виж кой стои между президента и египетския посланик. Не е ли това Орион Бледсо?

Той беше. Но не им остана време да коментират присъствието му, защото президентът вече говореше.

— Приятели мои — казваше той, — с натежало сърце заставам пред вас, за да заявя, че нашествието — да, нашествие, защото не намирам друга дума, с която да нарека случилото се, — че нашествието на тези същества от космоса премина точката на търпимостта. Правителството на Арабска република Египет изрично настоя агресорите да преустановят незабавно подготовката си за война и да се изтеглят от територията на Египет. Агресорите не само не се съобразиха с това искане, което е в съгласие с международните закони, а дори не си направиха труда да отговорят. Вследствие на това правителството на нашия съюзник Арабска република Египет подготвя въоръжен контингент, който да прекоси пустинята и да прогони нашествениците. В добавка президентът на Арабска република Египет

призова Съединените американски щати да изпълнят задълженията си според съществуващите договори между двете страни и да се включат в бойната мисия. Разбирате, че нямам друг избор, освен да удовлетвори това искане. В съответствие с него наредих шеста, дванадесета, четиринадесета и осемнадесета военновъздушна ескадрила да унищожат вражеския лагер. — Тук президентът си позволи лека усмивка. — При други обстоятелства подобно решение би било пазено в строга тайна, но в този случай ми се струва, че разгласяването на плановете ни може да убеди извънземните агресори незабавно да преустановят провокативната си дейност и да заявят намеренията си за изтегляне от египетска територия.

Президентът се обърна да погледне към собствения си екран — и тъкмо навреме, защото в същия миг екраните по целия свят показаха онова, което той беше обещал. Бойни самолети в прецизни формации се издигнаха от всички посоки и поеха към общата си цел — депресията Катара. Част от машините бяха познати на Ранджит — свръхзвукови изтребители, стари В-52, използвани масово по време на войната във Виетнам, но все още в добра форма, бързи бомбардировачи със системи стелт. Ранджит преброи поне десетина различни видове машини, всичките насочени към една и съща точка върху картата...

А после, внезапно и без никакво предупреждение, нещата се промениха.

Приличаше на онези невидими оградки, които държат домашното куче в рамките на моравата — вкопани в почвата жици, които пращат сигнал до каишката на животното всеки път, когато то се опита да изтича на улицата. Същото се случи със самолетите. Достигайки периметъра на мислена окръжност с център депресията Катара, всеки от тях губеше мощност, а от стройните им формации не оставаше и помен. Нищо не избухна. Нямахше пламъци, нито друг знак за вражеска активност. Не, на страховитата военновъздушна армада просто й угаснаха двигателите.

Останаха без тяга, самолетите заходиха за безмоторно приземяване, но не им се получи. Само след няколко минути екраните вече показваха пет-шестстотин погребални клади там, където машините се бяха разбили и горивото в резервоарите им се беше възпламенило от удара със земята.

А в периметъра на нашествениците странните им машинарии продължаваха да вършат тайнствените си дела, сякаш нищо не се беше случило.

Колкото до едно-точка-петиците, за тях депресията Катара беше истински рай.

Най-много им харесваше застоялата вода в оазиса. По-чиста вода не помнеха от поколения на собствената си планета. Е, имаше няколко химически вещества, които трябваше да бъдат отстранени чрез филтрация. Но за радиоактивно замърсяване не можеше да се говори, а позитронни емитери нямаше и грам!

А въздухът! Въздуха почти можеха да го дишат без филтри! Топличко беше, вярно — четиридесет и пет градуса по Целзий или сто и десет по Фаренхайт, според това коя от няколкото местни системи за измерване на температурата използваш, — но изкопаеха ли веднъж тунела до морето, щеше да има предостатъчно средиземноморска вода, която да охлади въздуха.

На практика едно-точка-петиците бяха безкрайно щастливи, доколкото може да бъде щастлива поробена раса от създания, които разчитат на масово протезиране. Само една досадна подробност помрачаваше щастието им.

Както обикновено, проблемите ги създаваха девет-ръкокраките. Девет-ръкокраките се бяха съгласили с унищожението на атакуващите самолети, защото контрамярката не застрашаваше живота на разумни същества — всички самолети бяха насочвани дистанционно. Уви, атаката все пак отне човешки живот.

Група нефтотърсачи бяха извадили лошия късмет да разположат оборудването си точно там, където се разби един от американските самолети. Вярно, че само единадесет човешки същества загинаха, помалко от 0,0000001 процент от земното население. Както и да го погледнеш, подобна нищожна загуба не беше повод за тревога.

Само че девет-ръкокраките не спираха да мрънкат. Човешките представи за справедливост и компенсации не били като техните, както бяха установили при наблюденията си върху делата — големи и малки — на земното население. Накрая съветът на едно-точка-петиците отстъпи.

— Какво можем да направим, за да оправим нещата? — попитаха те. — Тоест какво друго, освен да напуснем това прекрасно място и да се върнем на собствената си планета, което категорично няма да стане.

— Компенсации — отвърнаха незабавно експертите на деветръкокраките. — Трябва да им платите репарации. Нашите наблюдения показват, че почти всички недоразумения в делата на човешкия род могат да бъдат изгладени чрез изплащането на репарации във формата на пари. Склонни ли сте да направите това?

На този въпрос едно-точка-петиците можеха да отговорят без много мислене.

— Разбира се — заявиха незабавно лидерите им. — Какво е това „пари“?

44.

МЕЖДУНАРОДНИ РАЗНОГЛАСИЯ

Ден по-късно и далеч от Катара семейство Субраманиан довършваше закуската си. Наташа и Робърт вече бяха по бански и само чакаха да изтече задължителният и въведен от майка им половин час след храна, за да хукнат към плажа. Ранджит се мръщеше на екрана с чаша изстиващ чай в ръце. Картината показваше трескавата дейност в колонията на едно-точка-петиците, така както я улавяше един от малкото останали под човешки контрол сателити, и Ранджит вече от пет минути зяпаше намръщено екрана.

Мира го погледна и се зачуди какво толкова интересно намира съпругът ѝ в изображението. Самата тя беше заета да преглежда съобщенията, пристигнали тази сутрин. Избра едно и извика на Ранджит:

— От Харвард питат дали ще приемеш и тази година да произнесеш официалната реч при раздаването на дипломите. А, има едно и от Йорис. Продължавали да получават заплахи от сатанисти за атака срещу Небесната кука, но в двайсеткилометровия периметър около базата всичко било спокойно. И... Какво?

Реакцията ѝ бе продиктувана от стреснатото възклицание на съпруга ѝ, а когато вдигна поглед, разбра какво го е накарало да възкликне. Изображението от въздуха беше изчезнало — извънземните отново си бяха присвоили сателита и на екрана се появи позната фигура. Наташа изохка иззад майка си:

— О, не! Пак аз!

Така беше. Е, не точно тя, а свършеното ѝ копие с малката къдрица над лявото ухо, което виждаха толкова често, откакто светът започна да се разпада. Мира въздъхна.

— Ще ми се да не беше толкова разголена — отбеляза тя. Острата реплика на Наташа ѝ беше спестена, защото в същия миг разголеното копие подхвана речта си.

— Нося ви съобщение от едно-точка-петиците, ситуирани понастоящем в местността, позната като депресията Катара, на планетата, която вие наричате Земя. Съобщението е следното: „Дълбоко съжаляваме за смъртта на хората, които станаха жертва на нашата защита срещу нападение. Ще заплатим репарации на стойност хиляда тона злато с чистота деветдесет и девет и пет девети процента, но извличането му от морската вода ще отнеме деветдесет дни. Моля уведомете ни дали офертата е приета.“ Това е краят на съобщението.

Наташиното копие изчезна от екрана, лъскавите конструкции на колонията се върнаха, а Ранджит се обърна да погледне жена си и децата си и изрече невярващо:

— Явно могат да използват копието на Таши и за други съобщения, не само за първоначалния запис.

Мира се усмихна нерешително.

— За това не знам, но чу ли какво казаха? Изглежда се опитват да компенсират случилото се, значи има надежда нещата да се оправят.

Ранджит кимна замислено.

— Толкова отдавна не е имало хубави новини — каза с удивление той, — че даже не знам как да го отпразнуваме. Да наля по едно?

— Много е рано — възрази веднага Таши. — Пък и Робърт не пие алкохол, както и аз. Вие правете каквото искате. Аз и Робърт отиваме на плажа.

— Аз пък ще взема да се обадя в университета. Чудя се какво ли мисли за това Давоодбхой — поклати глава Ранджит и целуна ръката на жена си.

— Хайде, тогава, изчезвайте — каза Мира. Поседя мълчаливо за миг, после въздъхна, сипа си още чай и реши, че е време да се върне в коловозите на един свят, който отново започваше да изглежда нормално.

Мислите за беди и разрушения не бяха напуснали окончателно главата ѝ. Но бяха станали поносими, като леките бодежи на кътник, който те подсеща, че не би било зле да си запазиш час при зъболекар... е, не този месец може би, но следващия със сигурност. Така че Мира се върна към сутрешните съобщения. Имаше едно от племенницата ѝ Ада Лаброй, в което се казваше, че състоянието на „Машинно складиране“, за което говорели извънземните, много приличало на изкуствения

интелект, върху който самата тя работела, и дали нямало някакъв начин Наташа да ги попита за повече подробности? И още десетина съобщения от други хора, всички споделящи заблудата, че истинската Наташа е в състояние да предаде каквото и да било на извънземните. Имаше и притеснително съобщение от храма в Тринкомалее, което ги уведомяваше, че старият монах Суреш издържал успешно последната си операция, но дългосрочните прогнози на лекарите били в най-добрия случай предпазливи.

Свила разтревожено устни, Мира препрочете съобщението. Самият Сураш се беше обадил да им каже за предстоящата операция, но от неговата уста процедурата звучеше като нещо елементарно, не по-сложно от ваденето на сливици, да речем. А сега излизаше, че нещата са много по-сериозни. Мира въздъхна и извика следващото съобщение...

И се намръщи. Беше адресирано лично до Ранджит. Изпратено беше от Орион Бледсо и гласеше: „Напомням ви за задълженията според Закона за общата военна служба от 2014 г., отнасящи се до американската гражданка Наташа де Сойза Субраманиан. Горепосочената да се яви за оценка в коя да е наборна комисия на американската армия през следващите осем дни. При закъснение или неявяване следват санкции.“

Наташа вече беше излязла и нямаше как да ѝ съобщи за това ново предложение, засягащо бъдещата ѝ кариера. Ранджит обаче беше в къщата и когато виковете на Мира го откъснаха от телефона, той видя съобщението и измрънка:

— Ха! — А после, за да поясни какво има предвид: — Мамка му!

Ето как семейство Субраманиан се сдоби с нов и съвсем неочакван повод за притеснение. На Ранджит и Мира никога не им беше хрумвало, че армията на САЩ би имала право на претенции към дъщеря им поради случаен факт от географски естество, а именно, че Наташа е родена в Америка. Имаше един очевиден ход и те го направиха.

Когато Ранджит потърси по спешност Гамини Бандара, старият му приятел го помоли да изчака за момент, а после се извини и го остави да чака още доста.

Но когато най-после се върна на телефонната линия, звучеше по-спокойно.

— Ранджит? — каза той. — А, още си там. Добре. Виж, обясних на баща ми за какво става въпрос и той вече говори с юридическите си съветници. Но иска да дойдеш тук. — Млъкна за миг, а после в гласа му прозвуча нещо близко до смущение: — Проблемът е в онзи лайнар Бледсо. Трябва да поговорим за него, Рандж. Баща ми ще ти прати самолет. Вземи Мира. И Наташа. А и Робърт, разбира се. Ще ви чакаме.

Самолетът, който дойде да ги вземе същата вечер, не беше и наполовина толкова голям, колкото онзи, с който бяха измъкнали Ранджит от пленничество. Стюардесата беше само една, и то далеч не толкова хубава като предишните. Затова пък ги чакаше приятна изненада в лицето на стар приятел, който стоеше до вратата да ги посрещне. Мира не го позна от първия път, а после се усмихна широко.

— Д-р Де Сарам, каква приятна изненада!

Найджъл де Сарам, някогашният адвокат на Ранджит, а сега държавен секретар на президента Бандара, я прегърна, после махна на всички да се настанят в креслата около една дълга маса.

— Ще говорим по пътя — каза той и си сложи предпазния колан.

Докато самолетът набираше скорост по пистата, Де Сарам изчете разпечатката на съобщението от Бледсо. Вече се издигаха във въздуха, когато той се обърна към Наташа.

— Смятам, че е ясно какво трябва да се направи. По пътя насам прегледах всички американски закони и съдебни решения, които са съотносими към този проблем. Най-напред трябва да се откажеш официално от американското си гражданство. Когато пристигнем, необходимите за целта документи трябва вече да са подготвени. Разбира се, добре щеше да е, ако го бяхме направили преди години — добави той. — Моя е вината, че не ви подсетих.

— И това ще е достатъчно, така ли? — попита невярващо Ранджит. Най-могъщата сила на Земята се опитваше да натика дъщеря му в униформа и той предпочиташе да не поема никакви рискове.

Старият адвокат го изгледа с вдигнати вежди.

— Не, разбира се! Означава само, че спорът ще се пренесе в американските съдилища. Подобен процес ще се точи с години, а не

знам дали сте обърнали внимание, в Америка предстоят президентски избори. По всичко личи, че настоящата администрация няма да спечели. Надявам се, че следващата ще води различна политика. А междувременно, добре би било да стоите далеч от американска територия.

Наташа го прегърна.

— Благодаря ви — прошепна тя.

Ранджит благодари на свой ред и добави смутено:

— Май нямаше нужда да те разкарваме чак дотук.

— А — кимна адвокатът, — това е друга история. Президентът Бандара иска да говори с вас за онзи бивш морски пехотинец, Орион Бледсо.

Тук и Мира се включи в разговора.

— Негова ли е била идеята за мобилизирането на Таши?

Адвокатът поклати глава.

— Още не е ясно дали е действал на своя глава, или идеята е дошла от по-високо. Знам обаче, че в момента Бледсо е в Брюксел за разговор с хората от Световната банка.

— И за какво ще говори с тях? — разтревожи се Мира.

— Свежда им американските заповеди — мрачно обясни Де Сарам. — Подготвят изявление, което ще бъде оповестено утре сутринта и което гласи, че подобен приток на злато е недопустим, защото ще дебалансира световната финансова структура.

Ранджит смръщи вежди.

— Като нищо — съгласи се той. — Би се равнявало на еднократна инжекция от... колко? Трилиони долари свеж капитал. Не ми се мисли за последствията. Да не говорим, че ще срине цената на златото на световните борси. — После сви рамене. — Не ви завиждам, на теб и на колегите ти. Не знам как ще се справите с подобен проблем.

Но адвокатът клатеше глава.

— Мисля, че президентът няма да се съгласи. Надява се, че вие ще можете да помогнете. Исква да му разкажете всичко за този тип Бледсо. А после ще се опита да измисли някакво решение.

Президентът на Шри Ланка не беше единственият световен лидер, който свикваше подобни срещи. По целия свят някои от най-умните и най-добре информираните хора си блъскаха главите над същия проблем. Рах per Fidem също беше насрочил съвещания, а централата използваше свободните сателити, за да чуе мненията на най-способните икономисти...

И, кой знае, може би щяха да стигнат до разумно решение, ако американците не разполагаха с още едно камъче, което да преобърне колата. А именно — изявление, направено уж рутинно от говорителката на президентската администрация, но съвсем не рутинно предвид ефекта му върху ситуацията.

— Президентът би искал да стане ясно — каза говорителката с невинната си усмивчица, която ѝ беше служила вярно пред камерите стотици пъти, при всяко скандално изявление, което се бе налагало да съобщава на широката общественост, — че Америка също има основателни претенции за репарации предвид ненужно жестоките щети, нанесени на миротворческите ѝ самолети.

45.

В ТЪРСЕНЕ НА РЕШЕНИЕ

Когато Найджъл де Сарам ги въведе в президентския кабинет, Ранджит остана потресен от това колко е остарял Дхатусена Бандара. Е, едва ли беше неочаквано. Президентът сигурно гонеше деветдесетте. Сега обаче изглеждаше много по-крехък от последния път, когато Ранджит го беше виждал на живо, по време на церемонията по встъпването му в длъжност. Гласът му обаче бе все така силен и ясен. Разцелува Мира и Наташа, а с Робърт и Ранджит се ръкува здраво. После и синът му направи същото, но вместо да се ръкува с мъжката половина на семейството, той ги прегърна топло.

— Благодаря ви, че дойдохте — поде Гамини. — Поръчах чай за големите — тук Гамини намигна на Наташа, която отвърна с признателна усмивка за повишението си, — и плодов сок за Робърт. А ако на Робърт му омръзне да ни слуша приказките, до прозореца има компютър с игри.

— Чудесно — зарадва се Мира. — Робърт обича да играе триизмерен шах срещу компютъра.

— Добре тогава. Найджъл обясни ли ви как да оправите онази глупост с мобилизацията?

— Да. Дано да се получи — каза Ранджит.

— Да се хващаме на работа тогава. Старият Орион Бледсо ни създава големи проблеми. Нека започнем с вашите неприятности.

Найджъл де Сарам обясни случая сбито и ясно. Гамини кимаше с глава, после се обърна към семейството.

— Случайно да сте забелязали откъде идва съобщението?

Мира поклати глава. Ранджит се намръщи.

— Аз забелязах нещо всъщност. Не беше от Вашингтон. Не беше и от офиса му в Калифорния. Сигурно е било някъде от Европа.

Гамини погледна към баща си, който кимна мрачно.

— От Брюксел — поясни президентът. — Заради натиска на Америка Световната банка нареди на Египет да откаже предложеното

злато. Натискът е бил оказан от полковник Бледсо.

— За всичко съм виновен аз — заяви Гамини Бандара. — На времето Бледсо ми се стори подходящият човек, който да уреди проблемите около твоя достъп до класифицирана информация, за да те привлечем като сътрудник в *Rax per Fidem*. Разбира се, цялата истерия около достъпа беше дело на американското правителство. Никой без най-високо ниво на достъп не се допускаше до програмите, свързани с „Тих гръм“, и аз реших, че Бледсо може да уреди нещата с твоя достъп. — Той поклати мрачно глава. — Лошо решение. Трябваше да измисля нещо друго. Оттогава си имаме само неприятности с този тип.

— Няма смисъл да говорим за минали работи — изтъкна баща му. — Въпросът е какво можем да направим сега? Египет наистина се нуждае от пари.

Мира смръщи вежди.

— А не могат ли да пренебрегнат нареждането на Световната банка? И просто да приемат офертата на извънземните?

— О, скъпа ми Мира — въздъхна с копнеж президентът, — де да можеха. Но банката ще отвърне на удара — ще наложи възбрана върху фондовете, на които може да наложи възбрана, ще отмени финансиране, което може да отмени, и ще изправи Египет до стената.

— Той поклати глава. — За жалост, американците са прави за последствията от вливането на толкова голям капитал в световната икономика. Той ще предизвика ужасни проблеми на международните пазари. А ние буквално ще банкрутираме.

Президентът сведе поглед. Седнала по турски на пода до него, Наташа Субраманиан се въртеше неспокойно.

— Искаш да кажеш нещо ли, скъпа? — попита той.

— Ами, да — призна девойката. — Защо Египет да е толкова беден? Мислех, че новата Асуанска дига ги е направила богати.

Президентът се усмихна тъжно.

— Много хора мислят като теб. Асуан може да произвежда огромно количество електрическа енергия, но не може да прави две неща едновременно. Увеличаването на произведената енергия оцелява селското стопанство, а на тях храна им трябва дори повече, отколкото електричество. — Той поклати глава. — Тези пари могат да сторят чудеса за Египет. С тях биха могли да построят нови електроцентрали например.

— А не могат ли да ги построят без тях? — попита Наташа.

Президентът се усмихна търпеливо.

— Много биха искали — каза той. — Но не могат. Няма необходимите средства. Нито сега, нито през последните десетилетия. Затова единственият начин да строят нови централи е чрез системата СПЕП, както я наричат там — строиш, притежаваш, експлоатираш, предаваш. Частни инвеститори финансират строежа на новите централи, ръководят ги, като прибират всичките печалби с правото на еднолични собственици, а след като изтече гратисният период по договора, прехвърлят собствеността им на държавата. Но въпросният период е дълъг и накрая държавата получава амортизирани централи със занижени нива на безопасност. — Той поклати отново глава. — Всичко това моят стар приятел Хамед ми сподели в частен разговор. Би било неприятно, ако американците разберат, че ми е казал.

Наташа въздъхна.

— Какво можем да направим в такъв случай?

Отговорът дойде от неочакван източник. Робърт вдигна поглед от монитора.

— Латното правило — изрече поучително той.

Найджъл де Сарам го погледна с усмивка.

— Всъщност може и да си прав, Робърт — каза той.

Гамини Бандара се намръщи.

— За какво да е прав?

— Ами за Златното правило. Сещаш се, „Прави на другите онова, което би искал те да направят за теб“. Не знам друго по-просто определение за свършените световни порядки й ако всички го спазвахме — ние, американците, пришълците от космоса, всички — голяма част от проблемите ни биха изчезнали от само себе си.

Гамини изгледа със съмнение стария приятел на баща си.

— Нищо лично, сър, но наистина ли мислите, че онези едно-точка-петици ще се трогнат от някаква стара поговорка, залегнала в примитивните суеве... религиозни убеждения на част от земното население?

— Убеден съм дори — заяви твърдо адвокатът. — Златното правило не е само религиозна доктрина. Дефинирано е с други думи от хора, които не са се опирали на свръхестествен авторитет. Да вземем Имануел Кант например, поборника за чистия разум. Той казва... —

Де Сарам затвори очи за миг, после цитира: — „Води се в действията си от такава максима, каквато би искал да превърнеш в универсален закон“. Не е ли това Златното правило на Робърт? Кант го е нарекъл „категоричен императив“. Тоест, че този принцип на действие следва да бъде задължителен, без никакви изключения, за всяко човешко същество — както и за всяко извънземно, предполагам, стига да се беше сетил да включи и тях във формулировката си. — Адвокатът разроши косата на Робърт. — Така че, момчето ми — каза той, — остава само да убедиш баща си, че трябва да докаже и тази теорема. Докаже ли я, светът ще стане едно по-добро място. — Погледна към Ранджит, който се беше настанил пред екрана, показващ картина от деловата дейност на едно-точка-петиците. — Е, приятелю, ще се пробваш ли? — извика му.

Когато Ранджит най-сетне вдигна поглед, на лицето му бе изписан екстаз. Но не към Найджъл де Сарам погледна той.

— Гамини, помниш ли как преди години с теб спорихме за една идея? От един семинар, където попаднах случайно? Онази идея, на израелците... хидросоларния проект, май така я бяха нарекли... за производство на енергия от Мъртво море?

Гамини помълча секунда, колкото да прехвърли набързо спомените от далечната им младост.

— Не — отвърна. — За какво говориш?

— Мисля, че знам защо едно-точка-петиците копаят този свой тунел! — обяви победоносно Ранджит. — Сигурно строят енергийна централа! Ясно е, че американците не искат извънземните да дадат всичките онези пари на Египет, но не виждам как биха възразили, ако извънземните подарят на Египет част от електрическата енергия, която произвеждат!

46. СДЕЛКАТА

Понеже предстоеше да се вземат важни решения, двайсетина гости от космоса се събраха на съвещание — девет-ръкокраки и едно-точка-петици, дори двама машинно-складирани, които бяха пилотите на армадата. Събраха се на място, което доскоро представляваше извънземен еквивалент на адмиралски мостик (на един от корабите от армадата на едно-точка-петиците), а сега се бе превърнало в приблизителен еквивалент на Кремъл или Овалния кабинет. Е, възтесничък еквивалент всъщност и душната атмосфера беше особено неприятна за едно-точка-петиците, защото повечето от тях носеха минимално защитно облекло и по тази причина бяха изложени в много по-голяма степен отпреди на звуците, вида и миризмата на другите участници в съвещанието.

От всички едно-точка-петици най-недоволна от нежеланите сетивни атаки беше онази, чиято задача беше да пази едно-точка-петиците от неприятности. Официалната ѝ титла беше „идентификатор на нежелани последствия“, но обикновено я наричаха с по-краткото Тревожната. Всичко в настоящата ситуация дразнеше Тревожната, но най-много я дразнеше безкрайната лекция върху древните човешки технологии, която им изнасяше в момента главният преговарящ на девет-ръкокраките. В интерес на истината, Тревожната не даваше и пукната пара за девет-ръкокраките независимо от ситуацията и особено при ситуации, които не изключваха възможността за физически контакт с противните им малки девети крайници. Но понякога просто нямаше избор.

Човешката технология, която обсъждаха в момента, беше важна за човеците. И не беше лишена от достойнства, трябваше да признае Тревожната. Водата щеше да идва от морето, да се излива към дъното на Катара, където да върти турбини и да генерира електричество.

— И именно това електричество искат те, така ли? — обърна се Тревожната към говорителя на девет-ръкокраките.

— Това сте им обещали вие — каза девет-ръкокракият — разполагам с копие на договора, ако искаш да го видиш.

Всъщност съществото стискаше инфо-палка в манипулатора си. Тревожната потръпна и се премести по-далеч. Но понеже не искаше преговорите да се провалят, направи по-конструктивно изказване:

— Когато го предложихте за пръв път, реших, че искате да ги научите как да извличат енергия от вакуума като нас. Радвам се, че не става дума за това. Иначе големите галактици можеше да се ядосат.

Девет-ръкокракият не отговори. Тревожната настоя:

— А историята с техния така наречен „категоричен императив“?

Девет-ръкокракият потисна прозявката си.

— На този принцип искат да управляват планетата си. Искат и ние да се съобразяваме с него. В интерес на истината — съществото насочи деветия си крайник към един от машинно-складираните пилоти, който следеше разговора с помощта на собствения си девет-ръкокрак преводач, — вече започнахме технологичния трансфер.

Тревожната, която знаеше това много добре, въздъхна.

— А когато големите галактици се върнат, какво ще им кажем?

Девет-ръкокракият изсъска нетърпеливо.

— Може да се върнат след десет минути или след десет хиляди години. За тях времето не тече така, както тече за нас. Знаеш ги какви са.

Тревожната се взря мълчаливо в девет-ръкокракия. А после, потръпвайки под леката си броня, каза:

— Работата е там, че изобщо не ги знаем какви са. Въпреки това, по липса на по-добра алтернатива, ние ще приемем предложението. А ако имаме късмет, когато големите галактици се върнат, всички ние отдавна няма да сме живи.

Тревожната не пожела да се върне в командния център, преди да го продухат с йонизирани газове. Дори и след това спря на прага и подуши подозрително въздуха.

Това накара останалите присъстващи да си разменят онова, което сред едно-точка-петиците минаваше за снизходителни усмивки, но

иначе се въздържаха от коментари. Обади се само един, онзи, когото наричаха Мениджъра:

— Тръгнаха си, Тревожна — извика ѝ той. — Дори миризмите им не се усещат. Няма от какво повече да се страхуваш.

Тревожната го изгледа раздражено, докато заемаше мястото си. Но пък той беше, в края на краищата, не само неин началник в йерархията на едно-точка-петиците, но и интимен партньор при възможност.

— Знаеш, че не ме е страх от девет-ръкокраките — уведоми го тя, него и останалите в стаята. — Да ти кажа ли защо не ги харесвам?

Мениджъра се усмихна любезно.

— Ако обичаш, Тревожна.

— Не е заради отворотелната им миризма, нито заради деветия им крайник, който освен като манипулатор се използва и като сексуален орган — обясни тя. — Вярно е, тези неща са ми неприятни. А понякога дори си позволяват да ме докоснат с въпросния крайник, което си е чиста проба безобразие. Но пък всичко това е въпрос на биология и те не могат да направят нищо по въпроса.

— Така е, не могат — потвърди Мениджъра, а останалите реагираха с пронизително съскане, което означаваше, че са съгласни с него.

— Могат да направят друго обаче, и то засяга начина, по който да обучаваме и наставяваме примитивното местно население, докато то стане цивилизовано колкото нас. Смятам, че не бива да се примиряваме повече с факта, че всичките ни комуникации с местните трябва да се осъществяват с посредничеството на девет-ръкокраките, защото само те говорят на техните езици.

Съскането замря отведнъж. Дори Мениджъра замълча, преди да произнесе замислено:

— Големите галактици не желаят да общуваме пряко с други раси. Именно затова девет-ръкокраките са упълномощени да усвояват чужди езици и да служат като преводачи.

Тревожната не възнамеряваше да отстъпи толкова лесно.

— Големите галактици не са тук. А за нас има само един правилен курс към бъдещето. Трябва веднага да се захванем с човешките езици... Или предпочиташ човеците да се метнат на девет-ръкокраките, когато пораснат, вместо на нас?

47.

РАЗДЯЛАТА

Когато Ранджит и Мира отидоха да видят Сураш, от последната им среща беше минало доста време — две операции време, както беше свикнал да го пресмята старият монах. Междувременно техният свят — светът на всички земни обитатели — се беше преобразил на два пъти и продължаваше да се променя.

— И въпросът не е само в технологията — каза Ранджит на съпругата си. — Въпросът е в... приятелските отношения. Египтяните се надяваха на някакъв дял от енергията, произвеждана в Катар. А едно-точка-петиците им я предоставиха цялата.

Мира не отговори веднага и Ранджит я стрелна с поглед. Тя се бе загледала във водите на Бенгалския залив и на лицето ѝ се бе появила лека усмивка. Когато усети погледа на мъжа си, Мира се усмихна по-широко и изсумтя:

— Ха.

Ранджит се разсмя и насочи вниманието си обратно към пътя.

— Скъпа моя, ти си пълна с изненади. Нима вече нищо не предизвиква подозрителността ти?

Мира се замисли.

— Едва ли. Но в момента не се сецам за нищо съществено.

— Дори американците?

Тя нацупи устни.

— Дори и те — след като обявиха за общодържавно издирване онзи ужасен тип Бледсо. Мисля, че президентът им ще кротува известно време. Нали си измиха ръцете с Бледсо. Не че той не си го заслужаваше.

Ранджит я слушаше мълчаливо, но мислите му бяха другаде. Всъщност мислеше за нея самата, за Мира, и какъв невероятен късмет е извадил с нея. Дори не чу последния ѝ въпрос.

— Какво?

— Попитах дали според теб ще го преизберат?

Преди да отговори, Ранджит зави по тесния път нагоре по хълма, където ги чакаше Сураш.

— Не. Но дори да го преизберат, едва ли ще има значение. Достатъчно дълго размахва пръчката. Ако го преизберат за още един мандат, ще заложи на моркова.

Мира не отговори, преди Ранджит да е паркирал колата. После сложи ръка върху неговата.

— Знаеш ли какво, Ранджит? Отдавна не съм се чувствала толкова спокойна.

Свободата на стария монах си беше отишла безвъзвратно. Той лежеше на тясно легло с обездвижена лява ръка, така че разноцветните течности да се стичат безпрепятствено по множеството тръбички на изобилието от интравенозни системи, провиснали от банките над главата му към вените на лявата китка.

— Здравейте, скъпи мои — поздрави ги той с неестествения тембър на прикрепения към ларинкса му микрофон. — Благодаря ви, че дойдохте. Трябва да взема решение, Ранджит, а не знам как да постъпя. Ако баща ти беше жив, щях да питам него за съвет, но него го няма, затова се обръщам към теб. Да им позволя ли да ме складират в машина?

Мира затаи дъх.

— Ада е идвала при теб, нали? — попита тя.

Старият монах не можеше да кимне с глава, но успя да наведе леко брадичка.

— Д-р Лаброй беше тук, да — потвърди той. — По моя покана. Медицината изчерпа възможностите си да ми помогне. Болките ми са силни, а без машинариите не бих могъл да дишам. По новините съобщиха, че д-р Лаброй предлага и друга алтернатива. Тя каза, че може да направи за мен онова, на което я научили онези хора от космоса. Било възможно да напусна тялото си и да продължа да живея като компютърна програма. И повече нямало да ме боли. — Помълча за миг, за да е събере сили да продължи. — Но и това си има цена — каза той. — Пътят към спасението чрез добри дела, нашата карма йога, вече няма да е достъпен за мен, струва ми се, но пък жнана йога и

бхакти йога — пътят на знанието и пътят на отдаването — още ще бъдат отворени. Само че знаеш ли как ми звучи всичко това на мен?

Ранджит поклати глава.

— Звучи ми като нирвана — прошепна старият монах. — Душата ми ще се освободи от цикъла на вечността.

Ранджит се изкашля.

— Но нали към това се стремят всички? Така казваше татко. Ти не го ли искаш?

— О, искам го, от цялото си сърце! Но не е ли измама? Брахма не можеш го преметна!

Той се отпусна на възглавницата, впил старите си очи в Мира и Ранджит.

Ранджит се намръщи. Мира сложи ръка върху костеливата китка на Сураш и рече успокоително:

— Скъпи Сураш, ние знаем, че ти никога не би направил това или онова, воден от ниски мотиви. Достатъчно ще е да постъпиш така, както смяташ за редно. И няма да сбъркаш.

С това разговорът им приключи.

Когато излязоха на слънце, Ранджит си пое дълбоко дъх.

— Не знаех, че Ада е напреднала толкова. Дотам, че да експериментира със запис на човешко същество.

— И аз нямах представа — отвърна Мира. — Когато се чухме за последно, каза, че се готвели да запишат бяла мишка.

Ранджит примижа.

— И ако Сураш греши, ще се прероди точно в това — в бяла мишка.

— Е — каза прагматично Мира, — ако изобщо ще се преражда, сигурна съм, че ще е в нещо хубаво.

Помълча за миг, после се усмихна.

— Хайде да видим докъде са стигнали с нашата къща.

Бацината къща на Ранджит вече променяше облика си според архитектурните и дизайнерски виждания на Мира — една голяма спалня на мястото на две по-малки, три бани (и една допълнителна тоалетна на първия етаж) вместо една. Само че още нищо не беше

готово, а от прескачането на купчини плочки, тръби и строителни материали Мира и Ранджит ожадняха. Накрая тя предложи:

— Какво ще кажеш да поплуваме малко?

Идеята беше страхотна и Ранджит я прие без колебание. След двайсет минути вече бяха по бански и на колелата, на път към най-близкия сал при скалата Свами.

Дъното тук пропадеше на дълбочина от стотина и повече метра близо до брега, затова си взеха и водолазната екипировка. Тя включваше последен модел бутилки от въглеродни влакна, които издържаха на налягане от хиляда атмосфери. Не смятаха да слизат толкова надълбоко, но пък дъното беше като денонощно отворена галерия на местните конфликти. Именно тук преди близо четири столетия, когато Тринко бил под властта на португалските завоеватели, първоначалният храм бил разрушен в пристъп на религиозна ярост. (Фактът, че някои от собствените ѝ предци са били сред вандалите, не намаляваше интереса на Мира.) Морското дъно около скалата все още беше обсипано с релефни колони от стария храм.

След като се гмурнаха, Мира и Ранджит поспряха да разгледат един особено красив портик. Ранджит посочи дългата пукнатина, разсичаща едно от лотосовите изображения, и размаха наужким пръст на жена си. В същия миг светлината над тях помръкна внезапно.

Ранджит погледна нагоре през кристалночистата вода и видя гигантски силует да минава над тях.

— Това е китова акула! — извика той по аквафона толкова силно, че гласът му се изкриви и прозвуча като гъгнешите звуци на болния Сураш. — Хайде да идем и да се запознаем с нея!

Мира се ухили и кимна. Дватамата с Ранджит и преди бяха срещали тези напълно безобидни същества, които се хранеха с планктон във водите около Тринкомалее. Дълги по десетина метра, те бяха като огромни кораби, съпроводжани от своята свита ремори — шейсетинасантиметрови рибки с модифицирана в смукало гръбна перка — някои полепнали към тях, други плуващи около огромната уста на китовата акула с надеждата да докопат остатъци от обяда ѝ.

Ранджит включи компенсатора, въздушният сак започна да се пълни и да го издига бавно към повърхността покрай водещото въже. Очакваше, че Мира ще го последва със същия темп, и се стресна, когато чу гласа ѝ — овладян, но и изтънял от напрежение.

— Нещо не е наред с въздушния ми сак — съобщи тя. — Идвам след минутка.

А после се чу силно съскане и сакът се изду рязко. Повлечена от издигащия се въздушен мях, Мира се стрелна нагоре.

Именно в моменти като този дори най-опитните гмуркачи можеха да изпаднат в паника. Мира направи фаталната грешка — опита се да задържи дъха си.

Когато Ранджит я настигна при сала, вече беше твърде късно. От устата ѝ се стичаше кръв. Прошепнала бе последните си думи, а Ранджит дори не беше сигурен, че ги е чул правилно.

Повтаряше си ги наум, докато стоеше на понтона на медицинския хеликоптер, който беше пристигнал навреме да потвърди онова, което Ранджит вече знаеше.

„Ще се видим в следващия свят“ — беше казала тя. Ранджит се наведе да целуне студеното ѝ чело.

А после се обърна към пилота на хеликоптера:

— Може ли да използвам телефона ви? Трябва незабавно да говоря с д-р Ада Лаброй.

48.

ДУХЪТ В МАШИНАТА

Ако имаше пациент, заради когото д-р Ада Лаброй би направила и невъзможното, то това беше нейната любима леля Мира. Но не зависеше единствено от нея. За щастие, необходимата извънземна апаратура вече беше транспортирана, за да трансформира стария Сураш в неговата абстрактна форма, която да живее в машините. Но още не беше сглобена докрай. Някои компоненти бяха натрупани пред болничната стая на Сураш, други чакаха върху палети на двора, а няколко още не бяха свалени от влака, който ги беше транспортирал от Небесната кука. Сглобяването щеше да отнеме време.

Време, през което безмилостните агенти на разложението щяха да вършат своето, докато тялото на Мира стане неизползваемо.

Трябваше да си откупят време. Имаше само един начин да направят това. Когато най-сетне си проби път до стаята, където работеха върху тленните останки на жена му, Ранджит разбра защо се бяха опитали да го държат настрана. Мира не беше в болнично легло. Потопили я бяха в резервоар с вода, по чиято повърхност плаваха полуразтопени кубчета лед. Гумени каиши при врата и слабините осигуряваха работно пространство за техниците по консервацията, които вливаха в тялото на Мира някаква охладени течности, докато нейната червена кръв изтичаше в... тоалетна? Мили Боже, наистина беше тоалетна!

Някой извика иззад гърба му:

— Ранджит!

Той се обърна с все така ужасено изражение. Гласът на д-р Ада Лаброй бе прозвучал нежно, но лицето ѝ беше изопнато строго.

— Не трябваше да идваш тук. Гледката не е красива. — Тя погледна часовника на стената и добави: — Мисля, че хванахме последния влак, но сега трябва да си тръгнеш и да ни оставиш да работим.

Ранджит не спори. Видял беше предостатъчно. През дългия си и щастлив семеен живот беше виждал много пъти голото тяло на жена си, здраво и с нежен розов оттенък. Сега кожата ѝ синееше и Ранджит не можеше и не искаше да я гледа такава.

Чакането продължи сякаш безкрайно, но накрая и то свърши. Ранджит седеше в преддверието, забил поглед в празното пространство, когато д-р Лаброй влезе при него. Изглеждаше въодушевена, щастлива дори.

— Всичко върви добре, Ранджит — съобщи му тя и седна до него. — Свързахме всички интерфейси. Сега просто чакаме трансферът на информация да приключи.

Ранджит направи опит да си преведе думите ѝ.

— Значи прехвърляте Мира в машината? Не трябва ли някой да стои при нея?

— Има кой да стои, Ранджит. — Тя вдигна ръка да му покаже екранчето на китката си. — А и аз непрекъснато следя потока. Имаме късмет, че големите галактици съхраняват по няколко проби от всяка раса, която са предвидили за унищожение, така че машинно-складираните са конфигурирали донякъде системата още по пътя насам.

Ранджит смръщи вежди.

— В какъв смисъл „съхраняват“? Нещо като, знам ли, нещо като ковчег или урна, или?...

Ада смръщи вежди на свой ред.

— Ти не следиш ли новините, Ранджит? За никакви ковчези и урни не става въпрос. Съхранение като при машинно-складираните. Само че те са... да речем, машини от второ поколение. Първият етап е създаването на точни копия на хората и прибирането им на склад във вид на проби. Вторият етап е прехвърлянето им, или „съживяването“, ако искаш, вътре в машината... не, чакай — сепна се тя, когато се чу звук като от тънко звънче. Вперила поглед в стайния екран, тя вдигна ръка и заговори в устройството на китката си. След миг екранът потъмня. А когато светна отново, сърцето на Ранджит спря, защото от стената го гледаше Мира — такава, каквато я беше видял за последно, с банския костюм, но легнала неподвижно върху хирургическа маса...

Не, не неподвижно. Очите ѝ се отвориха. Изражението ѝ беше озадачено, но и заинтригувано, после тя вдигна ръка и я завъртя пред

очите си.

— Това, което виждаш, е нейната симулация — уведоми го гордо Ада. — По-късно ще се научи как да симулира средата наоколо си и как да общува с други участници в симулацията. — А после каза още нещо в устройството на китката си. Екранът потъмня отново. — Не е редно да я шпионираме така. Нека ѝ дадем време да свикне с промяната. А двамата с теб можем да изпием по чаша чай, ти ще питаш, защото подозирам, че имаш много въпроси, а аз ще се опитам да ти отговоря.

О, Ранджит имаше въпроси, и още как. Чаят изстина в чашите им, докато той се опитваше да проумее случилото се. Накрая тънкото звънче се обади пак и Ада се усмихна.

— Мисля, че сега можеш да говориш с нея — каза тя и кимна към екрана, където Мира се появи отново. — Здравей, лельо Мира — обърна се Ада към екрана. — Обучаващата програма изясни ли ти всичко необходимо?

— Почти. — Мира прокара ръка по косата си — слепнала и рошава, както когато я бяха извадили от водата. — Ще ми се да разбере как да се приведа в ред, но повече не исках да чакам. Здравей, Ранджит. Благодаря ти, че ми спаси... е, метаживота, май така трябва да го наречем.

— За нищо — беше единственото, което Ранджит успя да измисли като отговор. А после, когато Ада стана, за да ги остави насаме, той я спря: — Чакай малко. Не е нужно да си мъртъв, за да те складират по този начин, нали? В смисъл, ако поискам, ти би могла да ме прехвърлиш при нея? И тогава все едно пак ще сме си хора от плът и кръв, от наша гледна точка?

Ада вдигна вежди.

— Ами, да — потвърди. Преди да е продължила, Мира я изпревари от екрана.

— Скъпи Ранджит — укори го тя, — забрави за тази работа. Колкото и да ми се иска да дойдеш при мен, не бива да го правиш. Не би било честно спрямо Таши и Робърт, нито спрямо... какво пък, нека си го признаем. Не би било честно спрямо света.

Ранджит зяпна екрана.

— Ха — изсумтя той. А после, след кратко замисляне: — Вече ми липсваш.

— Нормално е. И ти ми липсваш. Но не е като да не се видим никога повече, все пак. Обучаващата програма казва, че можем да си говорим както сега колкото често поискаме.

— Ха — изсумтя отново Ранджит. — Но не мога да те докосна, а аз е възможно да живея още години.

— Дълги години, дай Боже. Но пък ще имаме нещо, което да очакваме с нетърпение, нали?

ПЪРВИ ПОСЛЕСЛОВ

ДЪЛГИЯТ, ПРЕДЪЛЪГ ЖИВОТ НА РАНДЖИТ СУБРАМАНИАН.

Това е краят на нашата история за Ранджит Субраманиан.

Което не значи, че той не живя — или „живя“ — още дълго. Живя, първо в „нормалния“ си живот, после и като машинно-складиран. Нещо повече, в посмъртния си „живот“ като набор от електронни модели му се случиха много удивителни и цветни преживявания. Но повечето от тях няма да намерят място на тези страници. Не защото не са интересни, напротив. Просто защото са твърде много. И защото за нас има други, по-важни неща от това да разкажем за всичко случило се с безтелесния фрагмент от първоначалния органичен вариант на Ранджит Субраманиан, който бе складиран и продължи да живее още дълги-дълги години.

Едно нещо обаче си заслужава да се разкаже.

Случи се на сравнително късен етап от машинно-складирания му живот, когато Ранджит вече беше приключил до голяма степен с туристическите обиколки, за които винаги си беше мечтал. (Тоест беше обходил почти целия Марс, както и още по-интересната му мрежа от подземни пещери, плюс повечето от другите планети и по-големи сателити в рамките на Слънчевата система, както и няколко от по-големите небесни тела в облака на Оорт.) По времето, за което иде реч, Мира беше заминала на пътешествие до сърцевината, защото винаги бе искала да види черна дупка отблизо. Щеше да отсъства няколко хиляди години и през това време Ранджит си почиваше на склоновете на виртуална планина от духано стъкло. (Почиваше си, като размишляваше върху проблема $P=MP$. Тази гатанка го забавляваше вече няколко десетилетия и по всичко личеше, че ще го забавлява още дълго.) Ранджит беше създал въпросната виртуална планина, за да бъде сам, затова се изненада, когато видя някой да се катери по склона към него.

Натрапникът беше не само непознат, а и адски странен на вид. Очите му бяха миниатюрни, лицето — с остро изсечена костна структура, освен това беше висок близо три метра. Когато стигна до широкия „скален“ корниз, където си почиваше Ранджит, непознатият се метна на един шезлонг (който не беше съществувал преди неговата поява), пое си дълбоко дъх няколко пъти и каза:

— Я да видим. Голямо катерене беше, нали? Това ли трябваше да кажа?

През последните няколко хилядолетия Ранджит си бе имал работа с твърде много натрапници и запасите му от любезност се бяха изчерпали отдавна. Не отговори на въпроса, а попита направо:

— Кой си и какво искаш?

Непознатият сякаш се изненада и зарадва едновременно.

— Ясно — каза той. — Минаваш направо към въпроса, без заобикалки. Много добре. В такъв случай, май трябва да кажа... Моето име е...

Но не назова име. Избълва нещо нечленоразделно, после поясни:

— Но можеш да ми викаш просто Ученика, защото съм дошъл да изуча твоите мисловни процеси и поведенчески модели.

Ранджит се замисли дали да не изхвърли натрапника от грижливо конструираната си частна среда, но после реши, че в този тип има нещо забавно.

— О, ами давай тогава, изучавай — подкани го той. — Защо искаш да ме изучаваш?

Странникът изду бузи.

— Как да го обясня? Това е един вид в чест на завръщането на големите галактици...

— Я чакай — прекъсна го Ранджит. — Да не би големите галактици най-после да са се върнали?

— Естествено, че се върнаха, след... я да видим, по вашето летоброене... приблизително тринайсет хиляди години. Не е много по техните мерки, но предостатъчно, за да настъпят сериозни промени в живота на човешки същества като мен. Е, и като теб, разбира се — добави любезно посетителят. — По този повод решихме да направим възстановка на онези събития и понеже ти си играл известна роля в някои от тях, на мен се падна да те изобразя.

— Искаш да кажеш, че правите нещо като филм за онова време и ти ще играеш моята роля?

— О, определено не е „филм“. Но иначе, да, аз ще „играя“ теб.

— Ха — възкликна Ранджит. — Напоследък не следя много нещата. Дори не знаех, че големите галактици са се върнали.

Непознатият като че се изненада.

— Ами, върнаха се. Казали бяха на девет-ръкокраките и на едно-точка-петиците, че ще дойдат скоро, и така направиха. Само че тринайсет хиляди години са кратък период само по техните стандарти. Не по нашите. И когато се върнаха, големите галактици ги чакаше изненада. Не бяха предполагали, че ще се развием толкова бързо. И как иначе — никога по-рано не бяха допускали разумен вид да се развива със своите собствени темпове, дори методично бяха осуетявали подобна еволюция. Но не мисля, че имаха нещо против да се отърсят от бремето си. — Раздвижи експериментално устни, после каза: — Може ли да чуя още веднъж онова твоє „ха“, моля те?

— Ха — повтори Ранджит, не само за да удовлетвори молбата, а и защото не можа да измисли никакъв друг отклик на чутото току-що. — Какво имаш предвид? Да се отърсят от какво бреме?

— О, ами от управлението — отвърна непознатият, като наблюдаваше изражението на Ранджит и се опитваше да го наподоби. — Не че не бяха свършили добра работа, в повечето аспекти. Но не е трябвало да възпират развитието на толкова много интересни видове. И макар от техническа гледна точка нещата да бяха що-годе наред, трябва да признаеш, че онова, дето го свършиха с космологичната константа, си беше чиста проба безобразие.

Ранджит изправи гръб.

— Добре де — отбеляза той, — щом големите галактици вече не управляват галактиката, не трябва ли някой да поеме кормилото вместо тях?

— Естествено — потвърди нетърпеливо непознатият. — Мислех, че знаеш. Управлението на галактиката вече е в добри ръце. В нашите.

ВТОРИ ПОСЛЕСЛОВ

БЛАГОДАРНОСТИ И ОЩЕ БЛАГОДАРНОСТИ

Както един от нас имаше повод да спомене, джентълмен е онзи, който никога не е груб по случайност. По същия начин почитеният фантаст не бива да заобикаля каноничните научни истини по случайност.

Ключовите думи тук обаче са „по случайност“, защото нерядко авторът фантаст е принуден да си позволи научна волност, без която историята просто не би се получила. (Например, всички ние знаем, че е невъзможно да се пътува със скорост, по-голяма от скоростта на светлината. Но ако приковавахме героите си с това ограничение, цял куп прекрасни истории нямаше да бъдат написани.)

Затова, когато си позволяваме подобни волности, редно е поне да ги признаем черно на бяло. В настоящия роман има три такива случая:

1. В началото на двадесет и първи век не съществува толкова бърз космически апарат като онзи, който според думите на Йорис Ворхулст е пътувал до облака на Оорт. Ще ни се да имаше, но няма.

2. Последната теорема на Ферма не е доказана на пет страници както това прави героят ни Ранджит в романа, единият от нас дори смята, че това по принцип е невъзможно.

3. Шри Ланка никога не би могла да послужи за наземен терминал на Небесна кука, защото не се намира на екватора. В предишен роман един от нас се справи с този проблем, като премести Шри Ланка по на юг. Вместо да подходим така и в настоящата книга, решихме да прибегнем до друго решение. В крайна сметка, екваторът е просто една въображаема линия и ние решихме да си я представим няколкостотин километра по на север.

Накрая, бихме искали да споменем с благодарност любезността на някои хора, като д-р Уилкинсън от математически форум „Дрекъл“, който ни разясни какво точно е постигнал Андрю Уайлс със своето доказателство от сто и петдесет страници, както и съдействието,

оказано ни от нашия приятел Робърт Силвърбърг, а чрез него и от ръководството на Оксфордския университет в Обединеното кралство.

ТРЕТИ ПОСЛЕСЛОВ

ПОСЛЕДНАТА ТЕОРЕМА НА ФЕРМА

Смятаме, че би било полезно да обясним по-подробно какво представлява последната теорема на Ферма, но така и не намерихме място на по-ранен етап в романа, където да вмъкнем подобна дискусия, без това да навреди непоправимо на сюжетното темпо. Но ето че стигнахме и до това... и ако сте част от огромното мнозинство, което все още не знае подробностите, навярно ще сметнете, че чакането си е заслужавало.

Историята на най-прочутата математическа загадка започва с една бележка, надраскана небрежно от френски адвокат, живял в Тулуза през седемнайсети век. Адвокатът се казвал Пиер дьо Ферма. Адвокатстването не отнемало цялото време на Ферма и той се занимавал любителски с математика. Бил аматьор, нищо, че едновременно с това се смята за един от най-великите математици в историята на човечеството.

Знаменитата теорема е позната под името Последната теорема (а също и Великата теорема) на Ферма.

Теоремата гъделичка съзнанието ни най-вече с факта, че е толкова лесна за разбиране. Когато се сблъскаме с нея за пръв път, повечето от нас не могат да повярват, че доказването на нещо на вид толкова елементарно, нещо, което може да се демонстрира с броене на пръсти, затруднява математиците вече повече от три столетия. В интерес на истината, произходът на хипотезата датира от много по-рано, още от времето на самия Питагор, който приблизително пет века преди Христа облича в думи единствената математическа теорема, която се е превърнала в клише:

„Квадратът на хипотенузата на правоъгълния триъгълник е равен на сбора от квадратите на неговите катети.“

За онези от нас, които са приключили с математиката още в средния курс, ще е по-лесно да си представим един правоъгълен триъгълник и да запишем Питагоровата теорема по следния начин:

$$a^2 + b^2 = c^2$$

Веднага щом Питагор изказал твърдението си, други математици започнали да изследват неговите следствия (защото с това се занимават математиците). Скоро станало ясно, че съществуват безбройно много правоъгълни триъгълници със страни цели числа, които удовлетворяват това равенство. Такъв един триъгълник с катети от пет единици и дванайсет единици например би имал хипотенуза от тринайсет единици... и, разбира се, 52 плюс 122 дава 132. Съществуват ли обаче триъгълници със страни цели числа, за които да е в сила същото съотношение, но когато страните са повдигнати на трета степен? Тоест възможно ли е равенството $a^3 + b^3 = c^3$? А ако повдигнем страните на четвърта степен или на която и да било друга степен, различна от втора?

В дните преди механичните калкулатори (много преди появата на електронните) хората губели маса време и изписвали тонове хартия с изчисления, за да си отговорят на такива въпроси. Както и на този конкретно. Но никой не намерил отговора. Забавното, простичко, красиво уравнение работело за квадратите, но не и за другите степени.

А после всички се отказали да търсят отговор, защото Ферма ги спрял с онзи свой прословут ред от драскулки в полето на книга. Очарователното кратко уравнение било вярно единствено за квадратите и за никоя друга степен, твърдял той. Категорично.

Повечето математици биха публикували подобно твърдение в някое специализирано списание. Ферма обаче бил странна птица и подобно поведение не било в стила му. Вместо това оставил кратка бележка в бялото поле на страница от своя екземпляр на книгата на древногръцкия математик Диофант „Аритметика“. Бележката гласяла:

„Открих наистина великолепно доказателство на това твърдение, но няма как да го събера в полето.“

Надрасканата бележка едва ли би предизвикала толкова вълнение, ако не съдържаше вълшебната думичка „доказателство“.

За математиците доказателството е най-силното лекарство. Нуждата от доказателство — тоест от логическа демонстрация, че дадено твърдение винаги и по необходимост е вярно — различава математиците от повечето други учени. Физиците например са му намерили цаката. Ако един физик насочи сноп от високоскоростни протони към алуминиева цел, повтори експеримента десет или сто пъти, и всеки път получава еднаква смес от изходни частици, то той е в правото си да приеме, че ако друг физик направи същия експеримент някъде другаде, и той ще получи същия краен резултат.

На математика подобни волности не са позволени. Неговите теореми не са статистически по своето естество. Затова трябва да бъдат окончателни. Никой математик не може да обяви, че дадено математическо твърдение е вярно, докато не построи безупречно и неоспоримо доказателство, което да показва, че твърдението е вярно във всички случаи — или да покаже, че обратното би довело до очевидно и абсурдно противоречие.

И така започнало истинското търсене. Математиците насочили усилията си към новата загадка — какво представлява доказателството, което Ферма уж бил намерил. Много от най-големите математици — Ойлер, Голдбах, Дирихле, Софи Жермен — си блъскали главите над тази недостижима загадка. Както и стотици по-малко известни техни колеги. От време на време някой скачал на крака с победоносен вик и заявявал гордо, че е открил отговора. Подобни „доказателства“ изниквали със стотици — само за период от четири години в началото на двадесети век имало хиляда такива.

Но всички те бивали оборени от други математици, които откривали в тях фундаментални грешки от фактическо или логическо естество. И така, докато математиците не започнали да подозират, че великият Ферма е сгрешил и че доказателство на твърдението му никога няма да бъде намерено.

Но в това си заключение те не били изцяло прави.

Истинско и окончателно доказателство на теоремата на Ферма се появило в края на двадесети век. Това се случило в периода 1993–1995, когато един британски математик на име Андрю Уайлс, който работел в университета „Принстън“ в Съединените американски щати,

публикувал окончателно, пълно, безупречно и неоспоримо доказателство на триста и петдесет годишната загадка на Ферма.

Само че никой не останал доволен докрай.

Първо, доказателството на Уайлс било изключително дълго — сто и петдесет страници дребен шрифт. Още по-лошо, части от него изисквали висша степен на математически познания, за да бъдат разбрани и следователно да бъдат оценени като безгрешни. Само компютърна програма можела да извърши окончателната проверка. И най-лошото — доказателството на Уайлс нямало как да е доказателството на Ферма, защото се облягало на други доказателства и методи, които не били познати по времето на Ферма. Затова много от големите имена в математиката отказали да приемат доказателството на Уайлс...

Включително, както научаваме от тези страници, и един великолепен, пък макар и измислен математик. Математик, чийто дом е далеч от дома на Ферма и в географско, и във времево отношение, а именно математикът на име Ранджит Субраманиан, за когото се разказваше в тази книга.

ЧЕТВЪРТИ ПОСЛЕСЛОВ

АВТОРИТЕ

И сър Артър Ч. Кларк, и Фредерик Пол са печелили множество награди за своята работа. И двамата са обявени за Велики майстори на научната фантастика от SFWA, официалната организация на Писателите фантасти, и двамата са писали много книги в съавторство с други писатели през годините. Но не бяха работили заедно по роман — досега.

Издание:

Артър Кларк, Фредерик Пол
Последната теорема

Американска, първо издание

Artur Clarke & Frederik Pohl

The Last Theorem

Copyright © The Estate of Artur Clarke 2008

Copyright © Frederik Pohl 2008

© Милена Илиева, превод, 2009

© „Megachrom“ — оформление на корица, 2009

© ИК „БАРД“ ООД, 2009

ISBN 978-954-655-067-5

Превод: Милена Илиева

Редактор: Мария Василева

Художествено оформление на корица: „Megachrom“

Компютърна обработка: ИК „БАРД“ ООД, Надежда Петрова

Формат 84/108/32

Печатни коли 26

Издателска къща „БАРД“ ООД — София

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.